

5399

Bibl. Jag.

II

Mrs. J. L. L.

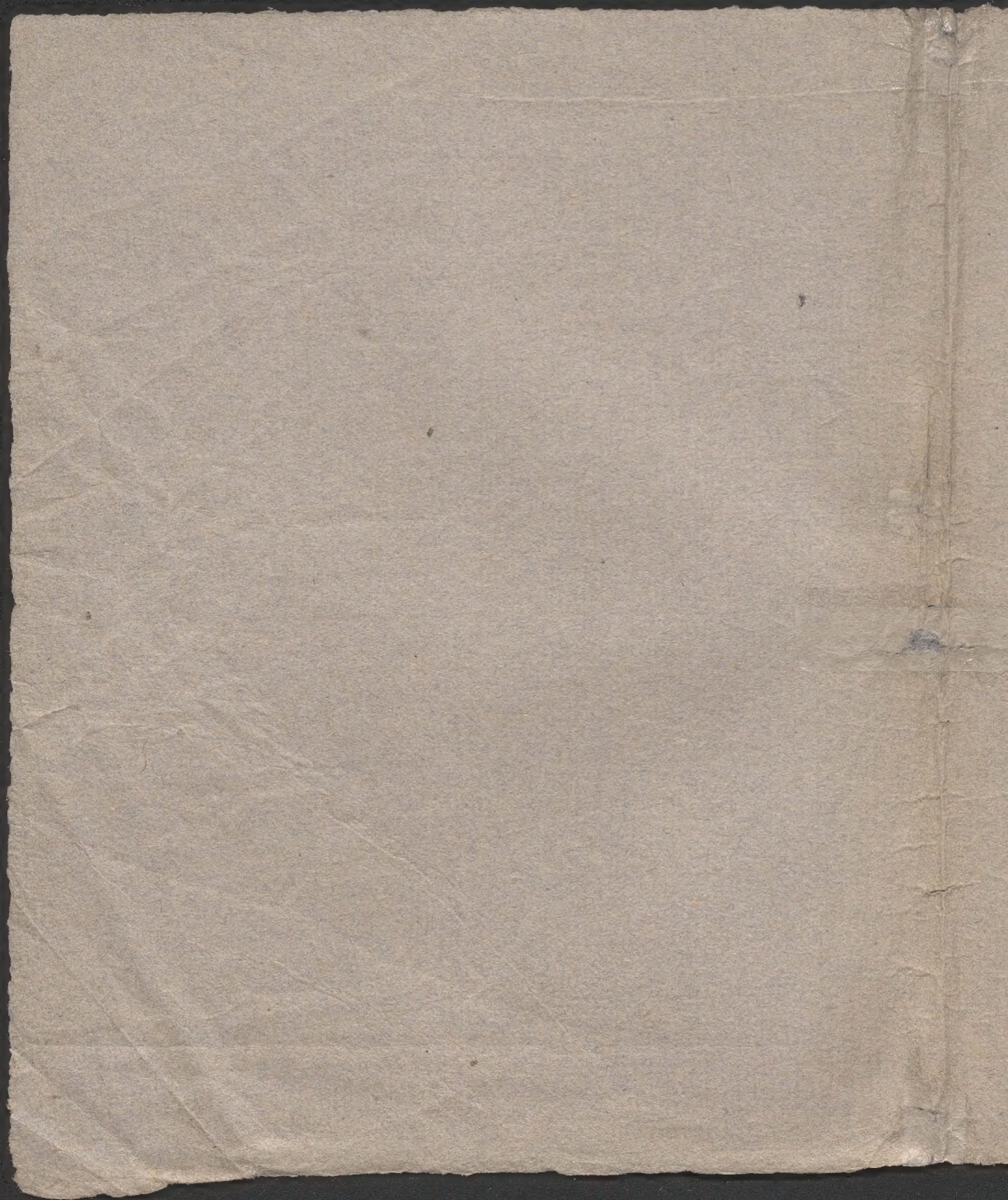
Mar. 1899

N. Y. 5399

5399

1-200

monety

Grzywna jest potową funta. — Ilość sztuk pieniędzy wybi-
tych w Stofunku do grzywny, nazywamy stopą menniczą. (Złoty - pagamentum)
— Stofunek domieszania obcego metalu do grzywny (numerus)
złota lub srebra rowniemy próbą menniczą. — Im więcej
sztek pieniędzy z grzywny się wybija jednego gatunku, i
im więcej się podlegszego kruszu dodaje do metalu szlachet-
nego: tem bardziej się stopa mennicza upodla. — Tym
proszem grosz który niegdys był znacznej wielkości pié-
niędzem srebrnym, coraz zmniejszany czyli upodlany, stał
się na ostatek miedzianym. — Stofunek złota do srebra daw-
niej był jak 1 do 12; dziś jak 1 do 15 t.j. że za 1 grzywnę
złota trzeba dać 15 grzywien srebra — Stofunek srebra do
miedzi był jak 1 do 40, czyli jak 1 do 42 1/4. — Stopa i proba
mennicza w każdym kraju, a nawet w każdej epoce jego
stann były odmienne: złoto pochodziła niejednakowa wzystość
każdej monety. Monety krajów używających wyzłoty handlo-
wej które miały ~~całą~~ probę sprawiedliwą urosły potrzeb-
ne wzięcie jak na przykład dukat holenderski i taler czyli
piąster hiszpański. Jeżeli złoto więcej jest poszukiwane
wtedy kupując takowe wypada dopłacać do nominalnej
wartości, co zowieśmy agio. — Moneta rachunkowa jest zwykłe
grzywna (marca): bo najprzód wazono — monety dostawaty nazwy
od wizerunku na nich jak: n.p. Kopiczka (od Kopicznika), randa
lub ecu (od tarony herbu) orłanka (od orła węgierskiego) taler lewowski

Srebro złoto ma 24
karatów (grzywna)
14 karatów złoto ma
14 karatów srebra
ta a resztę i probę
srebra i miedzi — naj-
gorzej jest 12 karatów
złota i 12 karatów
Srebro srebra ma
16 lotów (grzywna)
(8 lotów srebra ma
potowę mieszaninę
miedzi) czyli
89 próby.

3521. dyl

(od lwa) Lw d'or czyli Luidor (od lilij) Rosenoble (angiel-
ski (od róż) Floren florencki czyli dukat (od lilij kwia-
tu herbu Księstwa) - Salar ma nazwę od Joachimthal
gdzie hrabia Schlick je w XVI wieku wybijal - Heller od
miasta Hali - Grosz turoński (Tournois) i praski
od miejsc. - Pierwsze monety cienkie bite z blachy zwano
brakteaty (od bractea) - pierwsze monety grubsze zwano
denarii grosi (z tego grosz - Portugal lub Donatgwa
zwata się większa sztuka złota - medal (Kisrūgnoffm)

Monety polskie: Za Kazimierza W. (1333-1370) bito:
Grosze (pierwsza moneta grubsza po blaszkowatych braktea-
tach i denariach, bite najprzód w mieście Tours w Fran-
cji r. 1240 - Grosi turońscy; na których wzór Król Wac-
ław II Jagiello r. 1296 wybijal grosze praskie) Krakow.
skie szerokie miały pierwotną wartość 43 gr. dzisiejszych,
złoto na jeden 16 denarów. Za Jagielly grosz wart był 30 gr.
za Zygmunta I tylko 11 gr.; w r. 1620 tylko 5 gr. za Jana
Kazimierza tylko 2 1/2 gr. ostatni srebrny wybito r. 1650
Stanisław August zmiennośny stop srebrny zaczął wy-
bijac po 30 groszy miedzianych na złoty. - Lotgroszki
zwano też ^(3 kwartniki) kwartnikami były polskie i ruskie - Denary
były 1/18 grosza; ostatni denar wybito r. 1653; Za Kazimierza
W. wartal denar 2 gr. za Jana Kazimierza 1/6 gr. Naj-
dawniejsze denary polskie z XI, XII i XIII wieku wartaty
około 9 gr. - Za Ludwika bito Lotgroszki polskie i ruskie
Władysława Opolskiego, oraz Denary w Poznaniu. - Za Wła-
dysława Jagielly i Władysława Warneńczyka bito Lotgroszki
potrójne, złoto ich 6 na grosz, ostatnie wybito r. 1636 i Denary.

Grosz (r. 1614) miał 6 kwartni-
ków czyli 2 Lotgroszki;
czyli 12 Szelągów

Kwartnik (2 Szelągi)

F Potrójne (czyli 3 Grosze)

Za Kazimierza Jagiellonczyka bity: Łotgrofzki polskie,
 pruskie, gdańskie, toruńskie, elbląskie i Denary
 - Za Alexandra bity: Dukaty z S. Stanisławem; Łot-
 grofzki i Denary polskie i litewskie - Za Zygmunta I czerwone złote (floren)
 Dukaty podwójne, Dukaty pojedyncze, ^(cnyli 1225) Salary (złoty po ^{czerwony złoty pięćdziesiąt}
 30 gr. za Stefana Batorskiego po 35 gr. za Zygmunta III po ^{czerwony złoty czterdziesty}
 40 gr.; w r. 1650 po 3 zł. za Jana III po 6 zł. za
 Augusta II po 8 zł., + Szostaki (Sextarii) cnyli 6 groszy,
 Trojaki, Grosze ~~Łotgrofzki~~ polskie i lit. Łotgrofzki
 (cnyli Kwartniki) polskie i lit. Trzecia ki i Denary
 oraz w Gdańsku Szelagi (Solidus) cnyli 1/3 grosza bite do
 r. 1650 ze srebra a później z miedzi - Za Zygmunta Augusta
 bity: Dukaty, ^(cnyli 625) Salary, Szostaki, Cywora ki (ztem grosze)
 Trojaki, Dwugroszowki, Łotgrofzki, Dwudenary (Denary podwójne),
 Denary, Szelagi gdańskie - Za Stefana Batorskiego: Salary
 podwójne, ^(cnyli 625) Salary pojedyncze, Łotłalary, Trojaki, Grosze,
 Szelagi, Dukaty, Szostaki, Dwudenary, Łotdukaty
 gdańskie - Za Zygmunta III Dukaty, Salary, Łotłalary,
^{albo Dwieretaki} Orty (cnyli 1/4 talara ^{cnyli 1891}) - przybyły ze Szwecji od Ulst) Szos-
 taki, Trojaki, Łotłoraki ~~Orty~~ (wartał 12 gr. piersiowy
 raz bity r. 1614), Grosze, Szelagi, Łotrojne denary, Ło-
 dwójne denary, Denary - Za Władysława IV przybyły po:
 wysłanych Kopy ki złote i srebrne - Za Jana Kazimierza ^{Klipingi (Klippe) pols-}
 Dukaty podwójne, ^{złotowe} Dukaty pojedyncze, Łotdukaty, Salary, ^{talarnie.}
 Łotłalary, ^{złotowe} Synfy (od Andrzeja Synfya r. 1663-1666 wartały 1 zł.
 cnyli 30 gr. - później zwano Orty Synfami), Orty (cnyli Synfy 18 groszy
 Koronne, poznańskie, bydgoskie, łwowskie) Łotnastogroszowki,
 Szostaki, Trojaki, Dwugroszowki, Łotłoraki, Grosze, Szelagi bydgoskie
 (po 4 na grosz) Szelagi miedziane Batorskiego (bite r. 1659 po 3 na grosz cnyli 1/3 gr.)
 (Batorski r. 1660)

Klippa = moneta granica
ta

Klipping inflanski
dziś 30 gr. pol.

La mihata było tylko w Koronie Złotówki czyli
1/3 talara; a w Górnym Dukaty i Szelagi; w Elblągu
Talary i Półtalary — Za Augusta III: Augustolory
(5 talarów), Dukaty, Talary, Półtalarki, Dwuzłoty:
Fowki, Złotówki (czyli Synfy), Szostaki, Trojaki,
Półtoraki, Denary potrojne i pojedyncze. — oraz
biskupów Krakowskich monety siewierskie: Dukaty
i Szostaki. — Za Stanisława Augusta: Dukaty potrojne
(Stanisławdor), Dukaty półtorazne, Talary ofmioztotowe
(ex marca pura) Talary szefioztotowe (1794), Półta:
lary, Dwuzłotówki, Złotówki, Półzłotki, Synfy
(66 2/3 z grzywny), Trecia część Tysiąca (200 z grzywny), Dwie:
Tysiące groszówki, Srebrniki (czyli srebrne grosze
albo ofmaki), Szostaki, Trojaki miedziane, Grosze
i półgroszki miedziane, Szelagi miedziane

Wartość podług taryfki z r. 1755: Synf = 1 zł. 8 gr.; Grzywna =
1 zł. 18 gr. czyli 48 gr.; Kopa litewska = 2 zł. 15 gr.; Talar =

8 zł. 5 szelagami; Czerwony złoty = 16 zł. 26 gr. 2 szelagi czyli
13 synfów i 1 szostak; Białka szlaska = 2 1/2 szostaka i 4 groszki

Rublowka = 10 zł.; Pautynik (pot rubla) = 5 zł.; Grzywien:
nik = 10 kopiejek; Pautyn = 3 kopiejki; Dienuszyka 1/2 kopiejki;
Potuzka 1/4 kopiejki

Florenus polonicus = 30 grosi; Grosus = 3 solidi; Sextarius =
12 grosi et 2 solidi; Synfo = 3 sextarii vel 1 flor. et 8 gros.
i Talarus polonicus = 8 flor.; Marca polonica = 48 gr.

Wartość dawna: Grzywna (maria) miała dawniej 48 gr. srebrnych potem
miedzianych — Wiardunek (festo-Vierdung) = 14 grzywny; Skojec
(scotus) i Skotex 1/4 grzywny czyli 2 gr. Grosz ferski miał
16 denarów czyli dziś 1 zł. 10 gr.; Grosz ferski praski miał 12 denarów
czyli dziś 1 zł. i Grosz podki Kaszmierska w. miał 18 denarów; Denar = 2 gr. dziś

Grosz tureński srebrny
(Tournoi) = 1 zł. 12 gr.
Dziś; Solidus (szelag)
miał 6 denarów
Pfenning złoty warta
dziś 35 zł.

Srebro czyste jest białawe, ^{roz}ciągliwe (dehnbar) i miękkie od miedzi. Aby było twarde i do wyrobów zdawniejsze, dodaje się do niego ^{przysada}przymieszka (liga - ^{alliage}Legierung) miedzi. Jednostką ^{roz}asad- *) w XVI w. dodawano kontrolną wagę nisz do ocenienia wartości srebra, jest grzywna (Mark), mająca w sobie 16 łutów czystego srebra (fajnu - Feinsilber - Feingehalt). Procent łutów czystego srebra w grzywnie zmierzanej z miedzią, zowie się próbą. Srebro 12 tej próby, ma w ~~całkowicie~~ grzywnie 12 łutów fajnu (czystego srebra) i 4 łuty miedzi; srebro 10 tej próby ma 10 łutów fajnu i 6 łutów miedzi. W monetach próba srebra ~~cała~~ (Feingehalt - po ross. dolia) ^{ciężar}zwano ^{ciężar}Korn, a wagę monety (ross. wjes) zwano Schrot; ^{ciężar}zysk otrzymany z takowej ligi w mennicy, zwat się ^{ciężar}Schlagschatz. R. 1580 płacono w Polsce za grzywnę fajnu 8 zł.; - a r. 1660 za ²⁴24 zł.; R. 1663 bito z grzywny srebra 30 orłów, lub 60 zł. samej próby (t.j. pół na pół srebra i miedzi), lub 24 7/2 groszy czwartej próby (t.j. w grzywnie 4 łuty czystego srebra a 12 łutów miedzi - funt miedzi kosztował wtedy 16 groszy). Wybitie tak upodłonej monety powierzono r. 1663 Andrzejowi Symphowi minicarzowi z Bydgoszczy i Sytkowi Siwiorowi Boratyńskiemu sekretarzowi królewskiemu.

Złoto czyste czyli szczerze jest żółtawe, nader ^{roz}ciągliwe i miękkie u Rzymian: od srebra. Dla twardości dodaje się ^{przysada}przymieszka miedzi (Legierung, ^{przysada}karatierung). Grzywna ^{czystego}szczerzego srebra ma w sobie 24 karatów. Złoto czternastej próby, zawiera w sobie 14 karatów fajnu czyli szczerzego złota i 10 karatów ^{przysady}srebra albo miedzi, albo srebra z miedzią zmieszane. Złoto dukatowe ma tylko 1/2 karatu przymieszki (ligi). Przy mieszance nadaje różną barwę złota: srebro nadaje mu barwę białawą, błądź, miedź barwę czerwioną, miedź z kadmium barwę zielonkawą, stal barwę szarą lub niebieską.

*) w XVI w. dodawano kontrolną wagę
przysada (Legierung)
wzrostek innego
karat
1 Lut Kolonoski =
72 Karat = 4 gran.

grzywna złota =
12 grzywn srebra
w XVI wieku:
igrzywa złota =
14 grzyw. srebra

Dochodzenie próby srebra i złota odbywa się 3 sposobami: 1) Dochodzenie według barwy na kamieniu probierszym (Streichprobe) 2) Dochodzenie przez spalanie i wyprostowanie ilości kruszu w porostyłym popiele (Käpellenprobe) 3) Dochodzenie za pomocą odczynników chemicznych (Krause Probe).

Raibaud B. d. Wyroby złote i srebrne bywały dawniej z urzędu stemplowane dla zapewnienia gwarancji des ouvrages d'or i srebrenia oszustwa. Wyroby polskie i niemieckie miały 3 stemple:

1) Stempel majstra złotnika zwykle wielka litera n. p. A lub B, C, D, E, G, N, S, V, T. i. t. d. 2) Stempel cechowy (Beschaufzeichen der Zunft) francuski wzniesiony w 1786. Złotników. 3) Stempel urzędu miejskiego, zwykle herb miasta n. p. Paryż miał literę P₂ w Gdansk: Krzyż pod Koroną, w Rydze: dwa klucze pod krzyżem, w Hamburg: korona, dyon głowa lwa, Metz: panna, Nuremberg: brama; w Wrocławiu: głowa S. Jana; w Rugsburgu: szyszka. Tesberta (Mare-son, brzoami wężkowata linia pochodząca od dziatania igły probierczej (Streich-ner: diore des collectionneurs pag. 68) nadel). — we Francji od XV wieku aż do r. 1789 kładziono na wyrobach

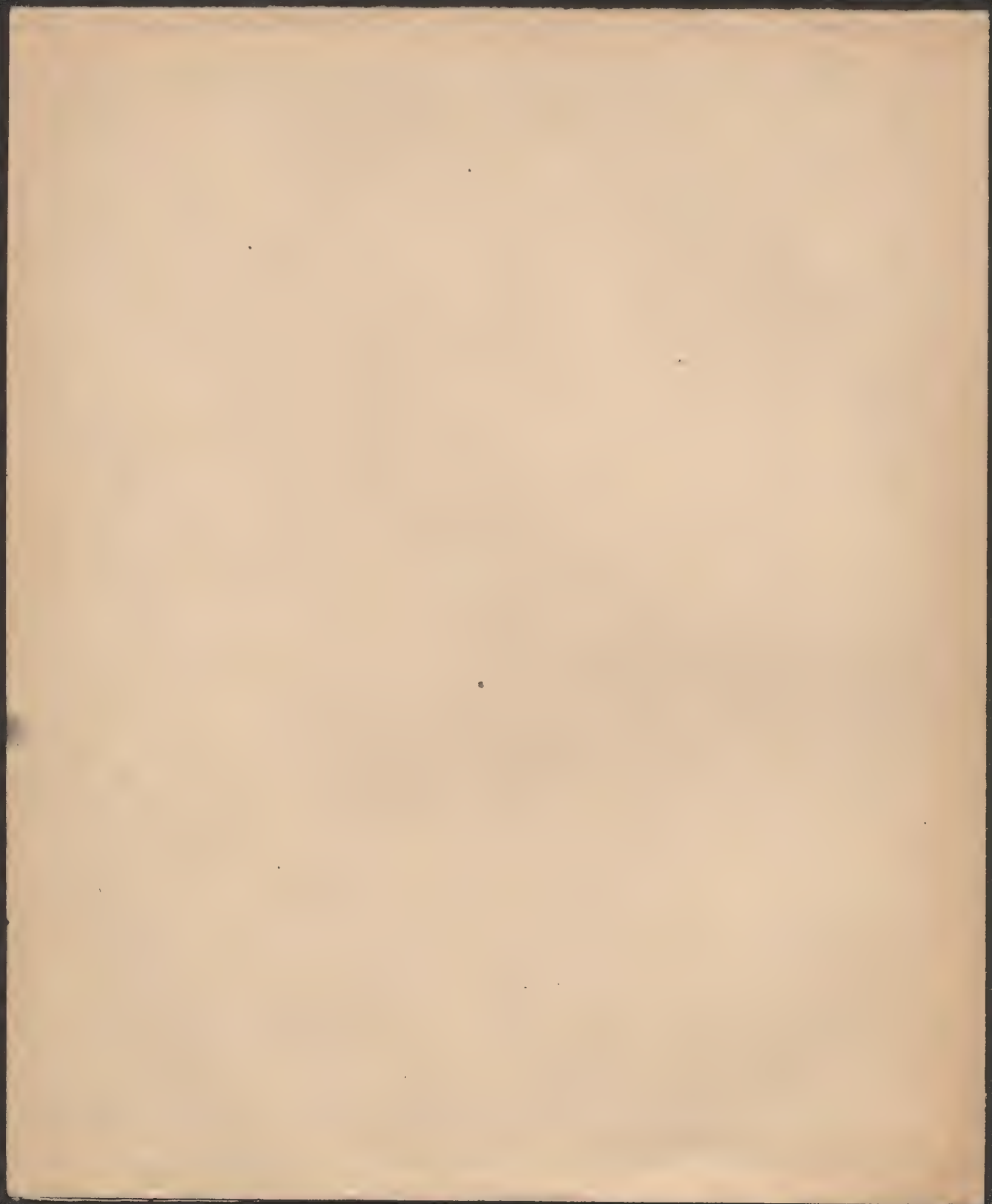
stemple złotnicze: 1) Loignon de charge (znak urzędu podatkowego) zwykle wielka litera A pod Koroną. 2) Loignon de la maison commune (znak cechowy) zwykle jedna wielka litera łacińskiego alfabetu pod otwartą Koroną. Co roku dawano inną literę (przez 23 lat pojedyną literę alfabetu, potem znowu nową serię tychże liter) 3) Marque du maître (znak majstra złotnika zwykle połówkowa litera mienia z znakiem innym); które to znaki wybierano na tablicy ~~tablicy~~ ^{in wady dla gwarantowania} miedzianej także w urzędzie menniczym. 4) Loignon de décharge (znak dozwoleńia sprzedaży) zwykle głowa ludzka lub ptaka.

Roboty złotnicze: Nad stemplem mistrza zwykle wybita była lilia. (Ob. Eudel Paul: Le Truquage) ^{z tego znaku próby kruszowej m. (Kraupelstich).}
Wzrobienie, ryto: Do techniki złotniczej należy: złocenie w ogniu, odlewianie, wyzłocowanie, wyzłocowanie, wyzłocowanie, trybo: platerowanie, trybowanie (minuteria = trybowanie za pomocą modelu, używane najprzód przez Ambrogio Foppa zwanego Caradosso; — grooseria = trybowanie za pomocą kowadła w kształcie rogu, używane przez Benvenuto Cellini); niellowanie (wykładać szary masą z kruszców i siarki (nigellum), używane już od Egipcjan, a do szczytu doskonałości doprowadzone przez Maso Finiguerra), emaliowanie, filigranowanie (za pomocą drutu srebrnego lub złotego), ozdabianie drogiemi kamieniami (oprawionemi w rapach-à jour, lub w kasetach z dodaniem folii dla podniesienia barwy kamienia) niellowanie = naprawienie maso szarego, rytowanie i. t. p.

Wyroby z kruszców droższych mianowicie ze złota sięgają nader odległych czasów; pojawiają się najprzód na Wschodzie, dalej w Egipcie, następnie w Grecji i Rzymie; wiarę z innymi sztukami kwitło złotnictwo i upadło. Głównymi przybyskami i szkołami takowego był Dwór królewski i Kościół. Podciśnieniami politycznymi były klasztory przytułkiem dla złotników; w murach klasztornych przechowywały się tajemnice techniki złotniczej, a św. Elżbieta była stawym złotnikiem wyrabiającym rzeczy do kultu religijnego potrzebne. Sztuka złota nie osiągnęła szczytu swej doskonałości we Włoszech z końcem XV i na początku XVI wieku: Filippo Brunelleschi, Lorenzo Ghiberti, Donatello, Jacopo della Porta, Antonio del Pollaiuolo, Francesco Raibolini zwany Francia i nade wszystko Benvenuto Cellini i Matteo del Nassaro (rytownik droższych kamieni) w epoce Renesansowej wyrobami swymi celowali, zwłaszcza gdy sztuka rzemieślnicza na droższych kamieniach po raz pierwszy przeszła przez Makenetę r. 1453 i Grecji dostata się do Wenecji i Mediolanu. Sposobność do tego należała wzywany wtedy zwyczaj noszenia klejnotów (enseignes) na szyi lub na kapeluszu. Wyścigowali się we Francji: Martin du Rouault, Claude Marcel ze nasion Katarzyny Medycejskiej, Claude Ballin, Thomas Germain i Juste-Burele Meissonnier (który robił klejnoty dla Marii Leszczyńskiej r. 1725) - w Prusach: Krzysztof i Wacław Jamnitzer (+1585) - 86: Brigue: Dictionnaire d'orfèvrerie - Jules Labarte: Histoire des arts industriels au moyen âge et à l'époque de la Renaissance - L. Lacroix et F. Léré: Histoire de l'orfèvrerie - Spie Blondel: Histoire des bijoux chez tous les peuples. - L. Dieulafoy: Diamants et pierres précieuses. - we Francji Wielonobrowi gęsty złotników: a) złotnicy (orfèvres), b) klejnotnicy (bijoutiers) c) jubilerzy (joailliers). - Z zaprowadzeniem tytoniu do Francji r. 1560 przez Jana Nicot i odrazu używania profektu tytoniu przez Katarzynę Medycejską jako środka na ból głowy, zaczęto nawiązać tytoniowe złote, srebrne, emaliowane, kamieniste, grzybkowe, od XVII wieku. - Hr. Brühl minister Augusta III ten pusty wargat, o którym Fryderyk Wielki napisał: miał wiele perspektyw, a do nich miał głowę, karał sobie zrobić 300 garniturów kompletnych do ubioru, do każdego garnituru była osobna laska i tytoniowa; codziennie wdziewał inny garnitur (Feuillet de Lonches: L'ausserie d'un curieux). Były nawet korony tarczki (grivoise) do tytoniu, w wigiu.

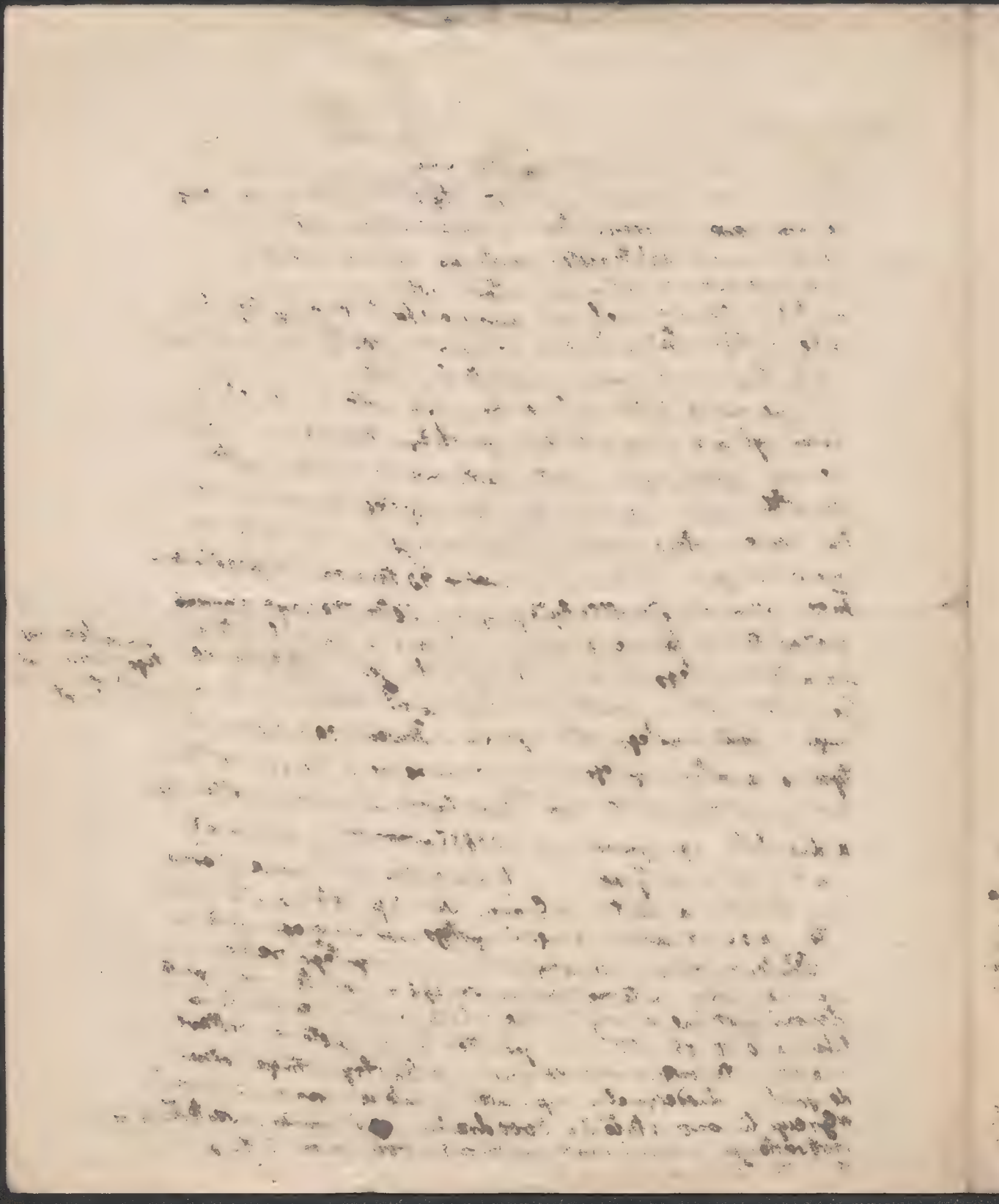

5
 Waluta (Währung) t.j. obranie ^{przeprawa} jednego kruszc ^{czystego} jako miarę do
 opłaty, przysiem inne kruszce ^{mierniki} ~~stare~~ starą siłą wartości
 do ceny obranego kruszc; monety bite z tych innych kruszców zowią
 się zwankowe (Scheidemintal). W Niemczech od r. 1871 d. 4 grud.
 nie zaprowadzono waluty złota; monety zaś srebrne od 5 do 0,2 mar-
 ki, są zwankowe i są podług swej wartości w stosunku 1:15 1/2 wybi-
 ne, tak iż 100 marek srebrnych zawierają i funt srebra czystego (Fein-
 silber). R. 1873 wartość funt srebra 80 marek, r. 1895 tylko 45-48 marek.
 - W Austrii pamięć podwójna waluta t.j. złota i srebrna, czyli
 wtesnienie mówią tylko srebrna; bo monety złote w niewielkiej
 ilości wybijane, przyjmują kasę po starym kursie. - Urządze-
 nie wagi pojedynczych monet i zastosowanie ich do przyjętej
 jednostki oraz oznaczenie zawartości czystego kruszc w mono-
 tach, zowiąmy stopą menniczą (Münzfuß). - Do r. 1857 wybi-
 jano w Niemczech z 1 funta czystego srebra 90 talarów (Dreißigthal-
 er-Fuß); albowiem jednostką była grzywna katolicka (czyli 233,855
 gramów) tak iż talowej grzywny wybijano w Prusach 14 talarów.
 Zawartość czystego kruszc (Feingehalt). Jednostką talowego
 (Gewichtseinheit) w monetach od r. 1871 jest kilogram (z 1/2 kilo-
 czyli z 1 funta czystego złota wybijają w Prusach 139 1/2 koron zł.
 tych) a zawartość czystego kruszc oznacza się w 1/1000 częściach
 tak iż monety pruskie mają 900/1000 finim. - Dawniej jednostkami były:
 a) dla złota: 1 grzywna (czyli 233,855 gramów) = 24 karaty;
 a 1 karat = 12 Graen. - b) dla srebra: 1 grzywna (marca)
 = 16 łutów; a 1 łut = 18 Graen. Tak np. 18te karatowe złoto
 to miało w 24 częściach 18 części czystego czyli czystego złota; a
 12 łutowe srebro w 16 częściach 12 części czystego srebra. -
 Różnica między wartością kruszc samego, a monetą z niego ujętą
 stanowi resztę menniczą (Schlag schatz). - Dawniej dzielono
 talara na 30, 40, 105 i 150 części jednostek, dziś przyjęto za podstawę
 1 markę i z talowej podział decyfmalny. W Austrii istnieją podział
 decyfmalny i duodecyfmalny: (np. 1 talara i 2 talara - i talar i 2 korony)
 w Grecji liwrono: 1 talent = 6000 drachm; w Rumunii: 1 restertium =
 1000 resterton; w Indyi i talak rupiów = 100,000 rupiów; i t. p.
 (Bb. Grote: Goldlehre. Leipzig 1865.)

Zawartość czys-
 tego kruszc: Koth-
 -a domieszka mie-
 dzi: Schrot.

6
Konstantyn wielki w IV. stolecu wydał prawo dzielenia funta złota na 72 solidów. Podstawą był rzymski funt wagi 327,45 gramm. Ten funt ten doznawał różnych zmian. Karol Wielki cesarz przyjął za jednostkę funt z Troyes (w Champagne) który zwano Karolin'skim funtem (libra, pondus, talentum) wagi 367,2 Gr. i dzielonym na 12 Unii. Z Unii było 20 Denarów. Rachowano zaś 12 Denarów na jeden Solidus (Schilling), tak iż funt wart był 20 Solidów (których nie było, tylko za monetą rachunkową uważano). Urządzenie to dochowało się dotąd w wielu krajach, mianowicie w Anglii, gdzie 1 funt = 20 Schillingom, a 1 Schilling = 12 Pfenningom; w rachunkach zaś 1 funt Sterlingów = 240 Pfenningom; dopiero od r. 1816 zaczęto bić złote funty Sterlingów. — Włoskie, francuskie, angielskie, włoskie (solso), niemieckie, czeskie Solidy w średnich wiekach. — W IX. wieku Karol Tępy ułoił nową stosunek złota do srebra 1:12.

Od początku XI. wieku na miejsce funta przyjęto w wadze pieniężnej jako jednostkę: Grzywnę (Marta — tak zwana od znaku na niej wybitego: Marka). 4 Grzywna (Marta) w wadze = 8 Unii, czyli = 16 Lotom, czyli = 64 Quintlom; czyli = 256 Pfenningom. W wartości zaś monetarnej dzielona na 4 i Grzywna (Marta) = 4 Wierdunkom (ferte, Vierding); czyli = 24 Skojom (Scotus, Skot); czyli = 24 Denarom; tak iż na 1 Skoja było 10 Denarów. — Grzywny, Skoje i Wierdunki były tylko używane w rachunku; jedyną zaś monetą były aż do r. 1046 Polne, był Denar srebrny, bity z obu stron, i Obolus (proculus, Halbling) czyli półdenar. Grzywny jednaki co do wagi były rozmaite: Grzywna Kolonńska = 233,8123 Gr., tureńska (frankuska, angielska — 2 Tours) = 239,600 Gr.; wenecka i niemiecka = 238,500 Gr.; włoska (paweska) = 255,75 Gr.; praska (chelmiska) = 139,900 Gr. Kora: Korońska (do r. 1650) = 247,68 Gr. — Pierwotnie bity z 1 Grzywny czystego srebra 240 Denarom, tak iż 1 Denar polski wazył 0,00416 Gr. (Dziś waga monety zowie się Schrot (Rangewicht), zawartość zaś srebra Korońska waga pro-biera dla srebra byłaby równa 12 Lotom, czyli 48 Gr., dla złota 2 Grzywna = 24 Karatom po 12 Grani; tak iż n.p. 12 Lotowe srebro, składało się z 12 Karat czystego srebra

Praktyczny istniał
przez 250 lat, powst.
wag. XII wieku.

i 4 części miedzi, którą to mieszaninę zwano ligą (Legierung).

Denary polskie są Mieszka I (współnie), Bolesława I chrobrego
z napisami polskimi, łacińskimi, ruskimi (Kijew), Bolesława II śmia-
tego, Władysława II Hermana, Bolesława III Władysława II, potem wstę-
pił ^{ciężki}

Praktyczny i blazek srebrnych pojeździł ^{za pomocą kija i nóżki} (Hohlminne)
na wroci magdeburskich porówna się r. 1146 z Bolesławem IV Kędzi-
mawym, bite w wielkiej Polce z napisami łacińskimi lub hebrajskimi.
Dziękuję i Denary srebrne pojawiają się znów za Władysława
Łokietka (r. 1306-1333)

La Karmiera wielkiego dzielita się grzywna krakowska - 4 wian-
ki (festones); czyli = 24 Skojie (scoti); czyli = 48 Grosze (Grossi); czyli
96 Potgroszek (petri grossi); 3 czyli 192 Kwartniki (Quartenses);
czyli 768 Denary (Denarii - Pfennige); tak iż i Potgroszek miał 2 kwart-
niki, a i Kwartnik miał 4 Denary. Jednakże za Karmiera wielkiego
bito tylko Grosze, Potgroszek i Denary. Dopiero Władysław Jagiełło
(r. 1396-1403) bit Kwartniki obok Groszów, Potgroszków i Denarów.

Zygmunt I bit Dziękuję, Sześciogroszówki, Trójaki, Grosze, Potgroszek,
Ternary, Denary.

Zygmunt August znowu okolo r. 1547 bit talary, Denary (8 denarów = 1
Grosz), Denary podwójne (4 = 1 Grosz), Potgroszek (158 = 1 grzywna),
Grosze ^{notykie} (98 = 1 grzywna), Grosze litewskie (39 = 1 grzywna), Trójaki
Sześciogroszówki, Dwugroszówki, Kwartniki - oraz Dziękuję.

Zygmunt III przy talarach, potalarach bit także orty, szelagi (za 1 grzy-
wnę to 10 talarów złotych czyli 28 ortów, czyli 100 trójaków, czyli 193 Groszy,
czyli 300 szelagów)

Falorywe podrobienie monet rozpoczęło się dopiero z początkiem XVI wieku.
Rienryk Jan Carvint w Padwie (1499-1533) rozpoczął rytować stemple naradzające
dobre monety rymskie. Wkrótce utworzyła się cała szkoła fałszerzy monet dła-
nych w Padwie i wyrobiali oni z brzoza monety z wizerunkami Vitelliusa, Pertinaxa,
Gordiana, Atrypiusa, Domizji, Plotyny, Marijany, Matidii i Ap. mackosia.
Nowozemni wazy wstąpił się wyrobem fałszywych monet radie nadworny Becker
który umarł 1830 w Offenburgu. Wkrótce samostworzył a nizieli dla 2000, wy-
twarzał Becker z powstania Kapido) stemple do 230 monet radeckich (zto-
ruch jedna suda podług Miometa 66000 franków kosztowała). Falorfi-
kacje opatuli Streibischel (Wien 1838) i Binder (Berlin 1843). -
Drugi nadworny fałszerz monet był Józef Meisner wyrywał stempli w ca-
stempli do 230 monet radeckich i medali, które wymienił podług Czapkiego Dr. M. Kitz-
mis (Handbuch des poln. Münzkunde. Bonn 1892)
Fałszarze starzy podrobiali także starsze medale i wyrywali (Münzplättchen)
tak same. Niektórzy, które nie były pieniężne, tylko obrakami rozdawanymi przy
toru i innych okazach.

1307 Na Kapitale u Engelfburg
 ukwaliti Koryzany Ordynacyi 10
 domiar i wag

Ob. Leo Hliff. prout. pag. 126

Grunow Preussische Geschichte Tract X. 8

Stein = 24 Pfand

3 Centner = 1 Schiff Pfand

24 Schilling Eisen = 1/2 Schiff Pfand

1 ^{permi} ^{Stücken} Gewand = 32 Ellen (Stücken)

1 Leinwand von Mitbengaro = 42 Ellen

1 Meßrathe = 7 1/2 Ellen oder 15 Fuß (Schuh)

10 " = 1 Weis (Sulmus)

60 " = 1 Gewende

30 ^{Stück} ^{Gewende} = 1 Meile

30 ^{jugera} ^{Hor gen} = 1 Hube (marpfa)

3 Haken = 2 Huben

12 Tonnen Bier = 1 Fuder

12 ^{Emere} ^{Wein} = 1 Last (Stücken)

94 ^{Staupe} = 1 Sonne Bier

132 ^{Staupe} = 1 Rheinisch Fass Wein

1 Last Getreide = 30 Scheffel

1 ^{in tonnen} ^{Sonnget} = 60 Scheffel (modios)

1 ^{in tonnen} ^{Sonnget} = 4 Viertheile (quartes)

1 ^{in tonnen} ^{Sonnget} = 4 Häften (metze)

1 ^{metze} ^{Metze} = 1 Man mit 2 Händen 10 Mal

Grunow	Engels
Norymberka (Nrednia)	= 155
Kolonpra (najmniejsza) prz Kardal. uffanowian	= 152
Trogiwoke (Toud) (najmniejsza)	= 160

Peter Schultze

Gelehrte Preussen. Thron 1722-1727
 4 ~~200~~ Theile (4 Vol.)

Continuirtes Gelehrtes Preussen
 Thron 1725. 8.

I. II. III. IV. Querstal. (1 Vol.)

1. The first part of the paper is a list of the names of the persons who have been elected to the office of the President of the United States since the year 1789. The names are arranged in chronological order, and each name is followed by the year in which he was elected. The list is as follows:

Year	President
1789	George Washington
1793	Thomas Jefferson
1797	John Adams
1801	James Madison
1809	James Monroe
1817	James Monroe
1821	James Monroe
1825	James Monroe
1829	Andrew Jackson
1837	Andrew Jackson
1841	Andrew Jackson
1845	Andrew Jackson
1849	Andrew Jackson
1853	Andrew Jackson
1857	Andrew Jackson
1861	Andrew Jackson
1865	Andrew Jackson
1869	Andrew Jackson
1873	Andrew Jackson
1877	Andrew Jackson
1881	Andrew Jackson
1885	Andrew Jackson
1889	Andrew Jackson
1893	Andrew Jackson
1897	Andrew Jackson
1901	Andrew Jackson
1905	Andrew Jackson
1909	Andrew Jackson
1913	Andrew Jackson
1917	Andrew Jackson
1921	Andrew Jackson
1925	Andrew Jackson
1929	Andrew Jackson
1933	Andrew Jackson
1937	Andrew Jackson
1941	Andrew Jackson
1945	Andrew Jackson
1949	Andrew Jackson
1953	Andrew Jackson
1957	Andrew Jackson
1961	Andrew Jackson
1965	Andrew Jackson
1969	Andrew Jackson
1973	Andrew Jackson
1977	Andrew Jackson
1981	Andrew Jackson
1985	Andrew Jackson
1989	Andrew Jackson
1993	Andrew Jackson
1997	Andrew Jackson
2001	Andrew Jackson
2005	Andrew Jackson
2009	Andrew Jackson
2013	Andrew Jackson
2017	Andrew Jackson
2021	Andrew Jackson

2. The second part of the paper is a list of the names of the persons who have been elected to the office of the Vice President of the United States since the year 1789. The names are arranged in chronological order, and each name is followed by the year in which he was elected. The list is as follows:

Year	Vice President
1789	John Adams
1793	Thomas Jefferson
1797	John Adams
1801	James Madison
1809	James Monroe
1817	James Monroe
1821	James Monroe
1825	James Monroe
1829	Andrew Jackson
1837	Andrew Jackson
1841	Andrew Jackson
1845	Andrew Jackson
1849	Andrew Jackson
1853	Andrew Jackson
1857	Andrew Jackson
1861	Andrew Jackson
1865	Andrew Jackson
1869	Andrew Jackson
1873	Andrew Jackson
1877	Andrew Jackson
1881	Andrew Jackson
1885	Andrew Jackson
1889	Andrew Jackson
1893	Andrew Jackson
1897	Andrew Jackson
1901	Andrew Jackson
1905	Andrew Jackson
1909	Andrew Jackson
1913	Andrew Jackson
1917	Andrew Jackson
1921	Andrew Jackson
1925	Andrew Jackson
1929	Andrew Jackson
1933	Andrew Jackson
1937	Andrew Jackson
1941	Andrew Jackson
1945	Andrew Jackson
1949	Andrew Jackson
1953	Andrew Jackson
1957	Andrew Jackson
1961	Andrew Jackson
1965	Andrew Jackson
1969	Andrew Jackson
1973	Andrew Jackson
1977	Andrew Jackson
1981	Andrew Jackson
1985	Andrew Jackson
1989	Andrew Jackson
1993	Andrew Jackson
1997	Andrew Jackson
2001	Andrew Jackson
2005	Andrew Jackson
2009	Andrew Jackson
2013	Andrew Jackson
2017	Andrew Jackson
2021	Andrew Jackson

8
Już w najdawniejszych czasach znajdujemy w Polsce ślady
wydobycia kruszców drogiej. Innocenty papież potwier-
dzając r. 1136 posiadłość arcybiskupstwa gnieźnieńskiego
wspomina między innymi „villa ante Biton quae Zuer-
row (Siewierz lub Swierzów) dicitur cum rusticis argenti fossori-
bus.” (Raczyński Łód. dipl. m. łód. p. 1). Kopalnie złota na Śląs-
ku wspomina się w dyplomatach z r. 1227 (Stenzel Urkund.
v. Bisth. Bresl. II p. 3). — W najdawniejszych czasach bito w Polsce
monety. W dyplomatach pomorskich z r. 1159 przychodzi już „de-
narii polonienorū monetae” (Dreger Łód. dipl. pomeran. I p. 6).
W najdawniejszych monetach trudno powiedzieć czy były polskie
lub czeskie albo węgierskie. Długo z królestw wiewiórczych
(aspenoli) w XIII wieku jeszcze przychodziła za długi pługowa-
rej a jeżeli za podatek pieniężny wariac potrzeba. Kopanie krus-
ców należało do książąt (regale) wyjątkiem, którzy prawem odstę-
piali innym a nawet właścicielom gruntu za opłatą dziesięciny krus-
cowej czyli tak zwanej olbory (urbarium) wynoszącą 12% procent
zysku. Prawo bicia monet należało wyjątkiem do księcia samego.
Trzymali oni umysłowych mincarzy (monetarii) później wynoszono
im w dzierżawę bicia monet z dochodami targowemi. Dzierżawca-
mi takowymi i mincarzami byli żydzi czasem, a tak też łatwo
wytłomaczyć można dla czego bractwa ~~żydowskie~~ ^{między innymi} Między innymi
w III mają napisy żydowskie (Bb. Stronczyński: Pięniądre Dyktów)
Z dochodów książęcych i górnictwa i bicia monet pobierali biskupi (Dzie-
sięć (Bb. Zygwiej: Lefzka zamek dla bisk. Krak. z r. 1289). Później rada
wali książęta biskupom prawo bicia monet (arab. gniezn. biskup. pozn.)
Ponieważ wszelkie krusce należały do regaliów książęcych, przeto też mu-
siał je każdy oddawać do książęcych pieców (conflatorium Brnimerum,
Kamnica) gdzie były oraz mennice dla odtrącenia dziesięciny. W tych
to mennicach wolno było każdemu dać sobie wybić pieniądre z do-
starzonego kruscu. Z początku co roku trzy razy przebijano monetę
(renovatio monetae) wygotując dawną, co miało wiele niedogodności
i dawało powód do upadania monety na co się papież Innocenty III r. 1207

u Karza. Kronika Kadłubka maluje smutny obraz spodlenia
monety i strata za Mieszkawa III r. 1175. Przemiana owa monety
przebitej (cambium) ziała się pod czas jarosławow. Później za
miast owej przemiany zaprowadzono podatek pieniężny (preunia

zawastawa monetalis. Z ustaniem przebijania monety zaprzestano też brakteaty

*) pierwsze grosze prażkie
zaczęto bicia r. 1296; złotych
na grzywne srebra (17 1/2 tutejów)
złoty 60 (wartości jednego
należącego do monety = 39 grzywien)
grosze ma nazwę od pr.
miotnika grochu (gruby) dla
rozróżnienia od brakteatów (dla
blużmuntyn - bractea; blaska).

a pojawiły się denary i grosze szerokie grube prażkie. W XIII
wieku stosunek srebra do złota był jak 1 do 10 czyli za 1 grzywne
złota płacono 10 grzywien srebra. Dawni Niemianie liczyli na fun-
ty (libra vel talentum vel pondus) które opatrzone były znak-
tem (marca) z kąd nazwa grzywny powstała. 1 funt (czyli 12
uncyj) czystego srebra zwal się grzywną (marca puri argenti)
i różnił się od funta srebra zmieszanego z miedzią srebra (marca
usnalis) ~~z~~ z jakiego bito pieniądze. Funt taki mieszanego
srebra czyli pieniędzy miał tylko w sobie 8 uncyj srebra. Pre-
to też rozróżniano: nigrum argentum - i album argentum
denarium (asperiole? grzywnkoje srebro?). Z kąd też ustanawiano
stopę menniczą (curios monetae - numerus monetae - pagamen-
tum - stopa: dola) i zwano ją stopą polską, (pondus polonicale)
dla rozróżnienia od kolonickiej, niemieckiej, rzymskiej. —
Grzywna (marca) miała 8 uncyj czyli 16 tutejów (lotones). Grzywna
dzielona się na 4 fertony. Ferton (ferto Minning) miał 4 tute-
skojec (rotus) tworzył 24 części grzywny czyli 2 grosze. — Funt
miał 20 szelągów (solidi) — na jeden szeląg było 12 feników
(denarius) a 240 feników tworzyło funt; na jeden skojec było
10 feników (denarius) — Obolus był pół fenika (czyli pół denara)
jednakże wszystkie te nazwy były tylko idealna rachunkowa
możliwość: bo w Polsce nie było innej ~~do~~ do ~~12~~ wstawia reszki
monety jak feniki czyli denary a dopiero później powstały obole.
Brakteaty (Zinsmünzen, Gassenmünzen) były to denary bite z okrąg-
łych odważonych blaszek (bractea) cienkich srebrnych młotkiem
na którym był wyryty stempel (powstały one najprzód w Szwabii)
Stosunek polskiej grzywny do kolonickiej był jak 2 do 3 czyli 2/3
grzywny kolonickiej tylko tworzyła (dla tego też w Polsce rachowano
na grzywnę 40 groszy prażkich których zaś w Pradze było 60 było na
grzywnę) i wartość na dziesięć groszy prażkich monety 9 talarów i 10 gr.
a zatem ferton warta 2 talary 10 gr. Skojec 10 gr. 8 fenik. Szeląg (solidus)
14 gr. Denar 14 gr. 2 feniki. Jeden ferton równał się jednemu florenowi.

Grzywna: cióło-

Posiadacz gruntu na których znajdowano krusze, był
uprawdzone wstaficiem, tacy kfięzi Kraju był zawsze
nadwstaficiem (regale) który wstaficielowi lub innym
nadawał prawo kopania za co od nich pobierał
dziesięcinę, albo (urbara) czyli dwonastą część do-
chodów, z której to albow i górnictwa biskupi pobie-
rali dziesięcinę. — W XIV wieku kfięzta wypuścili
prawo bicia monety miastom, nadawali i biskupom
wszelkie drogie krusze, złoto i srebro oddawane
było do kfięzkiej huty (Brenngaden) która stała
pod zarządem minceza. Tam topiono, czyszczono,
wagano i probowano te krusze. Co roku 3 razy
bito nową monetę którą zwykłe podczas 3 jarman.
kół wymieniano za stang (cembium). Później na to
miast zaprowadzono podatek (pauia monetalis)

(Münzgul)

^{złote}
Stosunek złota do srebra w XIII wieku był 10:1, a do
srebra białego w monetach 12:1.

Funt (libra, talentum) miał 12 uncji w Rzymian — w
średnich wiekach funt czyli grzywna oznaczona
znakiem (Marken) strymat nazwę marca miał
8 uncji czyli 16 lotów

Srebro było dwójakie: czyste (marca puri et boni argenti)
i przymieszane (argentum nigrum - marca usualis argenti)

Grywna srebra miała 8 uncji czyli 16 tołom
 - czwarta uncja grywny srebro (4 toły) - Dwadzieścia
 czwarta uncja grywny scoty (skojes) - Skot
 miał 2 grosze, a grywna 48 groszy.

Grywna miała 20 schillingów (solidi) czyli groszy
 fenig (denarius) był ~~1/20~~ 12^{ty} częścią schillinga
 (solidus)

Obolus był połową feniga czyli denara

Brakteaty (monety blaszkowate) były wyry-
 nane z blachy srebrnej, wazone: bite. - Brakteaty
 ustąpiły z pojawieniem się groszy feroznych praskich

Grywna polska na jej do kolonickiej jak
 2 do 3 czyli raczej 27 do 40. to jest 16 tołom polskich =
 w Prusach było na grywnę polską 40 groszy a ^{1045 tołom} w Prusach
 na grywnę kolonicką 60 groszy - w Polsce było
 na grywnę polską 48 groszy

Wartości grywny polskiej przed r. 1300 ^{praskie}
 grywna polska 1 tołom 2 toły 4 toły 8 toły 16 toły 24 toły 240 toły 480 toły = 9. 10 -
 (funt) (grywna) (solidus) (denarius) (obolus) = Taler. 1 gr. 1/2

1	2	4	16	20	24	240	480	=	9. 10 -
	8	1	4	5	6	60	120	=	2. 10 -
				1	1 1/2	12	24	=	- 14 -
					1	10	20	=	- 11. 8
						1	2	=	- 1. 2
							1	=	- - 2

Hundskappe (Hundsfurub mit Visier)
 Eismut (Eisenerm) (Eisenerm)
 Hengsten (Hengst)

Colloquium generale (judicium baronum)

Antonius de Medicis (z Florencji) 1410 bankier
w Wrocławiu w kompanii z Stefanem de Quer-
to (z dukki) który był w Krakowie 1415. (Ob.
Grünhagen Regesta episcopatus ratiss. 1864.)

h =
15 la.
Koln.

pie
er. 24

—
—
—
8
2
8

1870
The following is a list of the
names of the persons who
were present at the
meeting of the
Board of Directors
of the
City of New York
on the 1st day of
January, 1870.

Andrzej Tęczyński wojewoda lubelski r. 1545 d. 13 grudnia (feria 2^a in
vastino festi S. Luciae) w przytomności rąciów, wojta Tawników i cech.
mistrzów lubelskich, następujące tary wszelkich robot rzemieślniczych
przepisał dla całego województwa.

I Rzemienicy (larui) tak ci którzy w mieście mieszkają jako też ci którzy przywieźli dla rzeź:
na wolnicę mięso przywożą i żydzi pod grodem zostają nieśmię węg: nikołaj fandoniejskich
cej braci za lepsze mięso wotowe jak gf 17. za skóry wotowe mate (86: Wojicki Bibliothek
ka T. II ff. 295) 2 r. 1620.
gf 15, za skóry mate z jątowie gf 4. Ktoby z rzeźników wiejskich lub
miejskich przywoził mięso na wolnicę bez skóry, będzie mu takowe
zabrane. — Łoj (który tylko rzemieślnikom około takowego pod Karą
14 grzywien sprzedawać mają) powinien się sprzedawać jedna kupa za
gf. 14. Obcy którzy z skórami niewyprawnemi na targ przychodzą mają
te skóry niewyprawne (które rzeźnicy po gf 12 sprzedają) po gf. 24, mniej-
sze (które u rzeźników gf 15 kosztują) po gf. 20; skóry (cutes aut faai:
nas) jątowie nie wyprawne (kosztujące u rzeźników gf. 10) po gf. 14.
drobnie niewyprawne po gf. 6, watakie gf. 4, zamskie gf. — Rzeźni-
cy i wolniczanie mają sprzedawać mięso na funty i kamienie (librae
seu talenta) podług tary ustanowionej przez rąciów 3 razy do roku na
Boże Narodzenie, Wniebowzięcie L. Maryi i Niedziele przewodnią dla re-
mieślników o gf i taniej na gf 10ciu, innym zaś po cenie zwykłej.

II Piekarze (pistores) ci co w mieście pieką i co na wolnicę przywożą mają
sprzedawać chleb przeniżny i żytni (zary) po i pouwoinym (dobrym) gro-
szu (denarius), kukle po 3 dwufelozki (obolus) — a po pouwoinym groszu (oli:
dus) sprzedawać nie smia.

III Płynkarze (pincernae) mają sprzedawać półachtela miodu po gf 40, pół-
czwartek miodu gf 5, garnek (olla) miodu ~~za~~ za 8 denarów, kwartę miodu (quarta)
za i solid. Achtel piwa po gf 20; półachtel gf 10, półczwartek kosztowy 8 denarów,
półachtelek gf 10, półkwartę kosztową (ex coto) miary mają być domiarzone
i odurżdu ~~z~~ pływane, innych wsiwacić nie wolno pod Karą 14 grzywien

calceus fimbria-
tus (regan. tre-
wik) boty, skor-
nie (ocreae)
baczmagi, iżymy
[othurnus]

IV Szewcy (utores: Boty (ocreae) większe gb 9, mniejsze gb 8, na języczku mniejsze gb 7 na najniższym nosie gb 6 - korytówce z dwoma podeszwami (plan-
tis) najłepsze gb 10; Sotyniales anglicae cum una praefata gb 3 1/2, cum duobus plan-
tis gb 4. Muliebres solutales alias Knaufowskie ier. ternarios 14, alcei
muliebres (frewiki) majores gb 3, minores gb 2 1/2; podryżycie dla wozniacy z
dwoma podeszwami gb 3 1/2, podryżycie dla dziewczki z jedną podeszwą gb 2 1/2; Sotu-
riales cum duobus plantis viriles gb 4; z jedną podeszwą gb 3, Sotutales (uiz-
my?) chłopiści z dwoma podeszwami gb 2, Sotutales nigri coloris cum albo
oregio gb 2 1/2. Frewiki (calcei) chłopiści większe gb 4 1/2, mniejsze gb 3 1/2. —
Szewcy mają codziennie obuwie na sprzedaż według tacy wystawiać pod Karą
14 grzywien.

V Rymsarze (frenifices) Frenum simplicii anglicum gb 2. Frenum Ancigale lega-
tum gb 4, Frenum Consulium z Koleru szych (ryta?) gb 5. Frenum equitum alias
Krygowa z dwoma wodzami (lenaculis) de simplicii corrigio gb 8, et de fucht abs-
que cathenis gb 9, Frenum cum Koleru majus gb 4, minus gb 3, ~~popła~~ poprąg
Kryziowy gb 4, simplex gb 3, ten ma być z dobrymi przeciekami. poprąg Kmiecy
gb 1, rede majus gb 5, minus gb 4, popiersienie lepsze gb 3, pojedyncze gb 2,
Dochwy pojedyncze gb 2, Juchtowny rząd gb 5, Wzdziennica lepsza gb 3, pojedyncza
gb 2 1/2, Dusziska ciągłe gb 4, pojedyncze gb 3 — mają mieć codziennie na prze-
daj pod Karą 14 grzywien.

(sella)

sajdak, tubie (na
Tuk)

VI Siodlarze (rellatores) Siódło (wołoskie) pojedyncze gb 20, husarskie
cum capto gb 28, siódło z juchtem gb 22, siódło Kryzowe gb 24, siódło dla
woźnic większe gb 13, mniejsze gb 9, Chomato większe gb 10, mniejsze gb 8,
Podktał dobry gb 3 1/2; pojedynczy gb 3 — mają mieć codziennie wystawiać na prze-
daj pod Karą 14 grzywien.

VII Slosarze (serifabri) Wędrido Kryzowe z Tancus i Kami mocnymi
i dobrymi gb 10, bez Tancus i Kami gb 5, Trincola we dwoje okładana gb 20,
zgrzebło (Tringillum) gb 1, ostrogi pojedyncze (calcania) gb 1, większe Karoskie
gb 3, niemieckie (almanica) gb 4, Strepe simplex album (stremie?) gb 4, czar-
ne gb 3, dla woźnic gb 2, Grot Kopyennicy gb — mają mieć zawsze do sprzedania.

VIII Krawcy (Sartores) Suknia (tunica) pojedyncza z sukna prostego gb 2, chło-
piściej gb 1 1/2, Kobięcej pojedynczej gb 2, Blazuka z sukna falendisu (lundeni)
z białej gb 4, od sukni z sukna wrocławskiego gb 3, Od rękawienia hiszpańskiego gb 2
z prostego sukna gb 1, a calis integris simplicibus gb 3, a calis integris sim-
plicibus de cutibus gb 4, a tinali muliebri reatis simplicibus gb 8, od raty podry-
tej (diploris) barcharowej gb 4, jedwabnej gb 8, Od ptaszy (salium) z sukna dobrego gb 5,
gorzkiego gb 3, od pulswanie z sukna harasu, ramletu, muchajera, jedwabiu cum fiburibus gb 10,
od dotmana i germaka gb 4.

latnik, fortugat
(brunus dach)

Ogon, rucho (Alm-
i fufjarmy - syma)
Skanka, Kółko
(Gortlin) Gort-
zafnocha (Kutur-
supparius)

IX Panni tonsores (Postregazie.) Od sukna kandyjskiego purpurowego, florenc-
kiego, bawarskiego flamet Offrodamskiego denarios 4, od machalskiego denar. 9
od sikowskiego den. 6 od gedica den. 3.

X Kowale (Fabri) Od stalenia riekiera gfb 2 den. 6. od podkow (babatum) calowej (stalowanej?) na konia wiekzszego gb i den. 3 na konia mniejszego gb i. topor (securis) wielki do drewna gb 4, riekiera ciocieloka gb 4, dlugowiaz z riekierą gb 5, kopa (carpeea) gwodzi mniejszych denar. 9. - Majo mac zwosze na spredaj pod karą.

[illegible]

XII zonieznicy (gladiatores) a reformatione Granath gfb, a varseun a gladio gfb;
a ultro gfb, a reformatione (roboty) szable tureckiej; chorem gfb 15 miecz, spiski
gfb 15, Od zakawki z jednej strony gfb 1, a ultro simplici umy czeloze gfb 3.
[illegible]

gł 15, Od zakorki z jednej strony gł 1, a do końca z drugiej gł 10,
XIII Kolodziej (Kotificer) Od kota pojedynczego do wozu dwukonnego gł 10,
 trzykonnego gł 12, czworakonnego gł 20, od roboty (reformatione - naprawy?)
 dwa denar. 12.

XIV Helmachy (currifices) Rydwan pod kota pod 2 konie na pułkownika Tokia
floreń. 4, wóz wojskowy lub milijarski na 4 lub 3 1/2 Tokia pod 3 lub 4 konie flor. 5.
Wóz wojenny (stipendiariorum curvus) 2 przyrzędem, wagami, orzykami i skolemi,
pokłitnicami flor. 4.

IV Sukieniczy (Lanifices) mają robić poftawę sukna mające długości 30 ze-
rokosci 2 łokce, kłoby robić na postug miary rąptani kary gnywień 14, sukna
obłych i mogiłkie mają mieć 1/2 rama miary.

XVI Kusnierze Od wyprawu popielicy den. 9 gronostaja den. 3, liarki 12 1/2 kaptowalo:
 gl'i, kuny den. 9, Od podrozica giormaku bez przydatku i tez bram gl's, od Para barankow wyprawow
 podrozica myzki gl'i, kotnierz lici z brzuchami, z gardtami, z kotnierz: bukarukich jarych,
 mi z dobroj oprawa flor. 2. 2. iganych lub kaptowalo:
 Dunt rzyl' szuk id. tych " 3 1/2 24
 " barankow krynkich
 lub taitafkich iganych
 lub kaptowalo. " 16
 " takuhze podkajnych

szki R. 1372 kęstował:

2) Para barankow wybornow
bukuckich jurech,
czarnych lub kęstowaw.
tych . . . . . zł. 24.

" barankow krympich
lub tatarskich czarnych
lub kęstowaw. " 16

" tatarskie rozległych
cylindrycznych " 8

" " mufalskich . . . " 4

" " perlickich jurech " 10

B) Tam " " " " 40

" " kalmuckich czarnych
jurech lub kęstowaw.
tych . . . . . " 40

Za " kalmuckich " 15

10) 1) k " rozciętach jurech
czarnych . . . " 15

2) Para barankow wybornow
tatarskich . . . " 3

" " rozciętach jurech
czarnych . . . " 2

" " mufalskich kęstowaw.
tych . . . . . " 2

R. 1628 d. 21 lutego Feria secunda post festum S. Valentini mart. proxima)
 wyznaczeni Komisarze Królewscy: Mikołaj Oleśnicki wojewoda lubelski, Mi-
 kołaj Firlej kasztelan wojnicki starosta lubelski, Andrzej Szotkowski gnie-
 znowski poznański kruszwicki krakowski kanonik sekretarz król. Władaw
 Leszczyński sekretarz król. w miejsce Andrzeja Baranowskiego sekret. król.
 Hieronim Brylowski ~~sekre~~ 'dapifer' stolnik krakow. z województwa kra-
 kowskiego Bartłomiej Baranowski wojski 'tribunus et vicepraepositus lublin.' z woję-
 wództwa lubelskiego Tomasz Napierkowski z wojew. bełzkiego. Marcin z Kalino-
 wy zaręba starosta grabowski z wojew. mazowieck. złożywszy wprzód przed
 Jakobem Łoniatowskim pisarzem grodzk. lubelsk. ze sumiennie taxować
 będą i że podarunków żadnych (dla przekupstwa) brać nie będą, zaręczy Ko-
 misarz i wezwawszy do takowej Krzysztofa Świątkowskiego i Andrzeja Bełz-
 z Krakowa oraz Aleksandra Konopnicę i Jana Reklowskiego z Lublina,
 jakoteż Jana Orlemusa i Baltazara Strubieja z Warszawy rajców, pry-
 tem kupców z innych miast i rzemieślników którzy wtedy na jarmarku lu-
 belskim byli, i z nimi nałożującą taxę i taryffę towarów i robot użytych.
 I Przeważek do zrywności należących. — Ponieważ w nich cena wedle czasu i

Dobrze r. (bog. speda-
 wano na Ukrainie na
 Przewienniki (Tarnobiel)
 a na Wołyniu na mace
 (Mazm - co tyle było co
 przewienniki)

Dyby: dorsz, sztokowski
 lwowski szczytki, wę-
 gorsze, jesietyńskie
 na bełzki) wyższina (na
 mace wojny) - suhe ry-
 by wielkie na sta-
 wuchy toś, wiśły je-
 szotryna żytki) jury
 na troski)

uodzieju różna bywa, powinni starostowie w każdym województwie lub nie-
 mi stanowią taxę cytery razy do roku w rękodni we ródz i ową taxę
 wywieszać gdzie przekupniowie sprzedają aby się każdy mógł do niej sto-
 rować. Przekupniom i przekupkom niewolno wybierać przed miasto i zryw-
 ności nim do miasta zawieziona zostanie zakupować pod karą odebrania
 tejże zrywności i wygnania z miasta. Przekupniom i przekupkom nie wolno
 kupować rzezi zrywności na targu póki potudnie nie minie na co ma być
 chorągiewka wywieszona od poranku do potudnia; przez całe dopotudnie
 wolno tylko ludzom na swą potrzebę kupować; popotudniu co nieopre-
 dano mają prawo dopiero przekupniowie kupować. Przekupni który by kupił
 zrywności gdy chorągiewka wywieszona, utracą takową. Jeżeli kto dopiero popo-
 tudniu do miasta zrywności przywiezie, niewolno jej owego dnia kupować prze-
 kupniom tylko obywatelom i gościom. W domach gościnnych niewolno brać
 więcej zysku na koncu pusa jak 2 grosze pod karą 14 gnyrien. Koni, skoi, sa-
 lety niewolno z kraju wywozić pod karą konfiskaty takowych, których towa-
 rów konfiskowanych potowa ~~skarbowi~~ skarbowi a potowa urzędowi z delatorem
 dostać się ma. Gdyby dla zrobienia drożyzny ~~nie~~ niektórzy mianowicie żędzi przed
 targiem zmywiali się zakupywali towary, mają im być urzędownie skonfisko-
 wane i sprzedane z których potowa weźmie skarb a drugą potową urząd z delatorem.

13

Kupcy, prekupnie remieślnicy, rzynkarze ^{z wyjątkiem} powinni jawnie i nie potrzebnie
każdemu chcącemu sprzedawać towary pod karą 14 grzywien: Ktoby zaś o to
niewinnie zaś Karzył Kupca i niepokonał go, ma za Karę natychmiast Kupco-
wi w sądzie 14 grzywien zapłacić.

II. O łokciach, wagach, funtach, kwartach, korcach, beczkach. — Mają
być jednakowe w całej Koronie i stosować się do miar krakowskich, czego
dogłądać mają urzędy wojewódzkie i starościńskie Którym gdyby kto w tem
prekors czynił zapłaci jeżeli jest pod władzą starostwa Karę 100 grzywien
a w miastach dób duchownych i szlacheckich do sądu ziemskiego Karę 50
grzywien (według Konfliktucyj z r. 1607 i 1621)

III. O furmanach, flisach i robotnikach. — Stosownie do miejsca i
czasu mają urzędy wojewódzkie i starościńskie stanowić taką równość od
fury na milę. Chłopi co się na flis najmują nie mogą żądać więcej jak 1 1/2 gro-
sza na milę wodną przy strawie, sternik gr. 6, rotman od jednej szkuty gr. 2,
a od dubara gr. 1 1/2 na milę tak nadół jako i na górę. Ktoby więcej płać flis-
om takowych do rębni przewabił zapłaci Karę 14 grzywien od każdego flisa.
Robotnicy Którzy się na dzień do Kossy, młocki, riekierzy, rydla, motyki naj-
mują oraz pomocnicy do murów, niemają więcej wyznaczać na dzień przy
strawie gr. 3, a przy swej strawie gr. 5, a gdzie droga równości najwzajemniej gr. 6.
Jeśli co się do żniwa, do plewida i tym podobnych robot najmują, mają brać przy
strawie dziennie gr. 2. — Ktoby przewabiając robotniki za droższą cenę najmo-
wał zapłaci Karę podwójnej grzywien 14 Urzędowi.

IV. Złoto. — Dwojaką jest próba złota: węgierskie i Koronne. Rzeczy
węgierskiego złota mają być z czerwonych złotych robione. Koronne
złoto zaś ma mieć taką próbę: do czerwonych złotych węgierskich ma być przy-
dany równy osmyłotowego srebra jako przysada; a z taką przysadą każdy
czerwony złoty ~~węgierski~~ Koronny ma być po 3 1/2 złotego szacowany. — Od roboty
dziśnieniu czerwonych złotych, ma być dawany jedenasty (złotnikowi za robotę).
Ponieważ zaś roboty droższe równo ze srebrnem wazą jak złoto: ma się tyl-
ko do 8 czerwonych złotych dziewiąty szmalcu (szmalcu) dawać. — Aby zaś złot-
nicy jednakię złoto Koronne mieli próby, powinni wszelkie roboty dawniejsze
(mające inną przysadę czyli próbę a niż wyżej wymienioną) wyprzedzić do miar:
ca września; później bowiem szacować się ma złoto Koronne podług powyższej
próby.

V. Srebro. — Srebro ma być jedna liga po wszystkiej Koronie; to jest do
14 łotów srebra ma iść 2 łoty przysady — Cena srebra (dopóki talary po 2 1/2 złot-
ego trwać będą) zaś taka będzie: jeden łut fajnot srebra po 12 ł. 7 1/2 gr. (co uczy-
ni za grzywnę takowej ligi 17 zł. 17 gr.) od roboty 2 zł. 1 1/2 gr. (Cała więc grzywna
z robotą i przysadą kosztować będzie 20 zł.) — Złotnikom niewolno innego

srebra i z inną przysadą robić jak powyższa dla tego aby była jedna li-
ga i jedna proba srebra w wszytkiej Koronie. Dawniejsze roboty srebrne z
inną przysadą mają do i wrzenia wyprzedac - Ktoby robił srebro innej pro-
by traci takowe i płać kary 14 grzywien podwojnie lub potrójnie - Na
każdej robocie ma być cecha miasta i mistrza. Na pozłoty po obu stronach
ma złotnik tylko 2 czerwone złote na grzywnę kłasi, od roboty tej pozłoty
brać nie mają tylko za złoto! - Tamarego srebra niewolno nikomu zlewać
tylko przyzgotywn złotnikom, aby się zguba każdego nie tak łatwo utraci mogła.
- Monety Koronnej niewolno nikomu szmalcować: Ktoby, niemiedze drobne ko-
ronne zlewał i szmalcował albo je ostrzygał ma być w urzędzie grodzkiem
jako fałszerz karany; Ktoby ostrzyżki czerwonych złotych i pieniędzy srebrnych
sprzedawał, jakiego kolwiek płaci byłby utraci takowe przez konfiskatę i zapła-
ci karę podwojną 14 grzywien. - Materye ześ do robot złotniczych po następują-
cej cenie (a nie po droższej) kupować mają: Wągrowy funt gr. 8; Purifu. ?
materij do srebra i do złota 4 gr; Głuskielu ? materij funt 6 gr; Dilek tuzin
gr. 24; Rila wielka 18 gr; Salamonialia funt 48 gr; Gryzonam funt gr. 24;
Funt salety gr. 8; wiarki gr. 3; Kuperwaru gr. 6; Trydwayseru ? gr. 6; Smoty
funt gr. 6; Gływaru 2 t. 2.

VI. Miedz. - Ponieważ drogość miedzi ztąd pochodzi, iż takową wszytką
na Gdanisk do obuych krajów prowadzą za morze: powinien każdy kupiec pro-
wadzący wozem miedz do Gdaniska, składać ją w Krakowie, a prowadzący
wodą zaś w Kazmierzu dolnym i Warszawie; na których to składach ma ją
przez 4 tygodnie trzymać i rozprzedawać potrzebującym, pod utraceniem
towaru. Miedz mają sprzedawać nową funt lubelski po 15 gr. starej zaś po 10 gr.
ponieważ teraz miedz tylko z Węgier przychodzi - Kottlarzowi niewolno przybi-
jać żelaza na miedz, dopóki jej pierwszej nie zwasy i mienacchuje wiele
na funtów - Każdy kottlarz ma swą cechę kłasi na swą robotę. - Ktoby drożej sprze-
dawał miedz z żelazem ma mu być konfiskowana i zapłać kary 14 grzywien.
- Od prostej roboty mają kottlarze brać od funta gr. 3½ a od pobielanej z cyną
nierachując w to żelaza które podług swej tacy płacone być ma - Mosiędza funt
gr. 15, a od roboty funta gr. 3; Otowi funt gr. 1; Żelaza funt 1 gr. i 1 żelag.

VII. Cyna. - Łańcarni ponieważ mało do Łoloki przychodzi ma kofstować
funt 18 gr.; kamień lubelski 19 ½ bgr; Cetras wagi lubelskiej 19 ½. - Po-
nieważ konwoisarze nie robią z samego łańcarni naczynia, tylko z przysadą
otowi, niewolno im więcej dawać przysady tylko do 10 funtów łańcarni 2 fun-
ty otowi przysady. - Każdy konwoisarz powinien na każdym nacyniu co robił
nakładać cechę swego i miasta. - Funt takiej ligi ma się płać po 15 gr. a od roboty
3 gr.; starej cyny do której niewolno przydawać przysady funt 6 gr. od roboty funta
3 gr. - Ponieważ konwoisarze czynili trudności aby mogła wiedzic proba ligi cynowej;

tedy urzęda mają mieć na ratunku uróbki z 10 funtów lauteraynu a 2 funty
stowiu w jedną masę, podług której roboty próbować mają a pnieścików kara
14 grzywien karac.

14
VIII. Szkaterye jedwabne. — Łokiec Szkatatu dicento 19 zł. Pot Szkatawia
dyssentata łokiec 14 zł. Łokiec Granatu 14 zł. Pot granawia 10 gr. Axamitu sz:
nokiego weneckiego natkanego szkatatnego i czerwonego 12 zł. (Lazurowego
i karmazynowego ma być dwiema złotemi łokciem taniej sprzedawany) Axamitu
floreńskiego karmazynowego wzorzystego gładkiego wzorzystego 12 zł, Axamitu
morych farb niekarmazynowego przedniego gładkiego i wzorzystego 10 zł, czar:
nego florenckiego 9 zł. karmazynowego florenckiego 10 zł. niekarmazynowego
floreńskiego 9 1/2 gr. genueskiego karmazynowego 9 1/2 zł. warne dwunast:
nego gładkiego i wzorzystego genueskiego przedniego 7 zł 10 gr. półtorzynit:
niego gładkiego i wzorzystego 6 zł 10 gr. Axamitu referatu gładkiego i wzorzy:
stego 5 zł. 10 gr. Axamitu półreferatu gładkiego 4 zł 5 gr. Axamitu gminowego gład:
kiego 3 1/2 zł. Axamitu czerwonego karmazynowego niepostryżanego 10 zł, czar:
nego niepostryżanego przedniego 10 zł. — Felcy karmazynowej najprzedniejszej
różnych farb 6 zł łokiec — Atlasu gładkiego weneckiego i wzorzystego florenckie:
go karmazynowego 5 zł (genueski ma być taniej sprzedawany), gładkiego i wzorzy:
stego weneckiego i florenckiego niekarmazynowego zł. 4. gładkiego florenckie:
go karmazynowego 4 zł 10 gr. niekarmazynowego takiegoż 3 zł 15 gr. karmaz:
zynowego lukieskiego 3 zł 15 gr. niekarmazynowego takiegoż 3 zł. Atlasy
wzorzyste wzorzyste in tuogenero każde drożdże nad gładkie o groszy 10. —
Adamaszku weneckiego karmazynowego przedniego 5 zł (genueskiego kar:
mazynowy przedni ma być taniej o groszy 6 sprzedawany), weneckiego nie:
karmazynowego zł 4 (genueski szercia groszy taniej), karmazynowego lu:
kieskiego 3 zł. 15 gr. niekarmazynowego takiegoż 3 zł. — Kitajki dwuple kar:
mazynowej najprzedniejszej 3 zł. 15 gr. dwuple różnych kolorów niekarmazy:
nowych 3 zł. Kitajki tańsze szerszej karmazynowej 2 zł. 10 gr. niekarmazyno:
wej różnych kolorów 1 zł 10 gr. Kitajki wąskiej karmazynowej 15 gr. niekarmazy:
nowej 12 gr. — Kanawace przedniej neapolitańskiej 2 zł 20 gr. ^{mantuańskiej 2 zł.} — ^{Wersański} ~~Wersański~~
szerszej przedniej 3 zł. 15 gr. — Tercyneli przedniej zwyższej 2 zł. 15 gr. — Kapra:
ciele łokiec 2 zł 10 gr. — Tebinu medyolańskiego 4 zł. — Brokadele wene:
kież 2 zł. 15 gr. — Potatasa łokiec 1 1/2 zł. = Lut jedwabiu karmazynowego
22 gr. ^{niekarmazynowego} karmazynowego farbistego rozmaitego gr. 18. (Frankfurtski farbisty
rozmaity ma być taniej o 4 grosze) czarnego 14 gr. Superswicu albo półjedwabiu
farbistego gr. 8. czarnego 6 gr. — Łokiec Pantu (wstajki z gdańskiego zwyższego
szerszego jedwabnego albo jelca barwistego 4 zł. — Tuzim wstąż jedwabnych barwistych
12 gr. — Cewka złota norymberskiego albo weneckiego ciagnionego 5 zł. nieciagnionego 4 zł.
medyolańskiego albo lipskiego nieciagnionego 3 1/2 zł. — Cewka srebra norymberskie:
go albo weneckiego ciagnionego 4 1/2 zł. Cewka srebra niemieckiego norymberskiego albo we:
neckiego 3 1/2 zł. niemieckiego medyolańskiego albo lipskiego 3 zł.

IX Sukna. — Łokiec rukien angielskich falendyszów lazurowej, zielonej i czarnej farby przedniego gatunku 5 zł (inaczej za farby o 10 gr. taniej) po 100 gr. 4 zł, 3 zł. aż do 70 gr. (według dobroci i szacunku urzędów) — Postaw Karazyey angielskiej lazurowej 28 zł. różnych innych farb 26 zł. białej przedniego gatunku 22 zł. Cena ta wzrosła z powodu wojny zatrudnienia portow i pramów — Wanie się też aby takich rukien i postawów nieważyt się nikt wyiągac dundysz angielski po 2 zł. Łokiec. — Ponieważ się zagroziło i wene poszły rukie na karmazynowe których dawniej w Polsce nie używano: przetoż ma kosztować Łokiec karmazynu najprzedniejszego gatunku a farbowania olenderskiego po 8 zł. a podległego taniej; farby zaś angielskiej po 6 1/2 zł, 7 zł, 6 zł i taniej według dobroci i szacunku urzędowym — Ktoby rukna innej roboty sprzedawał za angielskie lub cechy albo szapy angielskie na takie kładł, za takie oszukaniostwo ma łowić utracić. — Także nazwane Falendysze gdańskie najprzedniejsze mają być po 50 gr. i inoże podlegsze które zowią Syptuchy. — Borekle dupelstat to jest dwarazy farbowane po 55 gr. 48 gr. i 40 gr. według dobroci. — Szlarskie Syptuchy według dobroci i opłacowania urzędowego. — Postaw Karazyey szlarskiej przedniego gatunku rozmaitej farby 17 zł. (pośledniejsze taniej), szlarskiej białej 15 zł. — Postaw Sukna morawskiego 20 zł. Łokiec Bazi angielskiej przedniej 2 zł. czarnej angielskiej 1 zł 15 gr. (pośledniejsza taniej) szlarskiej przedniejszej barwistej 28 gr. (podległa taniej) — Postaw majacy 36 Toki Kiru przedniego 15 zł, trzęgłowego farbiwego 9 zł, trzęgłowego czarnego 7 zł, dwuzęgłowego czarnego 6 zł, jednozęgłowego 4 zł — Domowe rukna które prawo ziemskiemu zowie (podług Konstytucji 1556) mają być robione na 2 Toki w szersz bez Krajki) taką będą mieć cenę: Postaw przezińskiego przedniego 7 zł. podległego 6 zł. średniego 5 zł. podległego 4 zł. — Przy ruknach zagdzie indziej robionych i sprowadzanych wene ma się mieć wzgląd na szerokość rukna, na odległość miejsca skąd sprowadzone i na kosztą fury i tym podobne wydatki.

X Futra. — Łokiec Soboli czarnych z ogonkami najprzedniejszych 700 zł. trochę podległych 540 zł, najpodległych 200 zł, 180 zł, 150 zł. Ryśców najprzedniejszych szwedzkich 10 zł. perskich 80 zł. moskiewskich 60 zł, podległych szwedzkich i perskich według piękności 7 zł. 60, zł 50, zł 40. — Plam futra ryścego najprzedniejszego nożkowego (w którym ma być nożek wiskrzach 30, pomniejszych 40) 400 zł., perskiego 370 zł, moskiewskiego taniej; podległego 300 zł. 200 zł. 180 zł. 170 zł. według dobroci. — Plam futra ryścego grzbietowego (w którym ma być grzbietów wielkich 14, pomniejszych 16) najprzedniejszego 300 zł. średniego 200 zł, podległego 120 zł. 100 zł. 80 zł. 60 zł. 50 zł., perskiego taniej, moskiewskiego jeszcze taniej. — Para Plam łysich najprzedniejszych 60 zł, podległych 40 zł. 25 zł. 25 zł. 18 zł. 15 zł. — Para Nożek ryśch przedniejszych centkowatych szwedzkich 40 zł, 30 zł, 25 zł. 20 zł. 15 zł. 10 zł. — Plam Pupków robolich (w którym bywa 80 pupków) przedniejszych 60 zł. średnich 40 zł, podległych 30 zł. 25 zł. 20 zł. — Ogonki robolce najprzedniej-

15
 że 8zt. podlegsze 5zt. — Szarmurek przedniejsz najwiskszy 180zt. podlegszy 120zt.
 100zt. 80zt. 60zt. 50zt. 40zt. — Sork Kun (w blamie ma być sork) najprzedniejszych
 60zt. średnich 40zt. podlegszych 30zt. 25zt. 20zt. — Bobr samotodżki średni wielki
 40zt. średni 25zt. podlegszy 18zt. 12zt. 8zt. 4zt. Bobr ciemniejszy najprzedniejszy
 18zt. podlegniejszy taniej. — Białogłowska Czapka bobrowa najprzedniejsza
 samotodna 40zt. ciemniejsza 28zt. podlegsza taniej. — Blam Gronostajów
 rzemych najprzedniejszych (w którym ma być 80 gronostajów) 24zt. średnich 18zt.
 podlegszych 15. 12. — Blam Ponielic (w którym ma być sztuk 120) najprzed-
 niesz zbiorek 2t. 14. 13, średnich 10zt. 9zt. 8zt. podlegszych 7zt. 6zt. — Blam
 popielicowych bruchów albo bielisków przednich 6zt. podlegszych 4zt. 3zt.
 — Lis cały moskiewski i podolski najprzedniejszy 3½zt. podlegszy 3zt. Kopa, szwaj-
 carski średni 2zt 10gr. francuski najprzedniejszy 1½zt. tatarski najprzedniejszy
 gr. 24. — Blam lisi grzbiętowy (w którym ma być 16 liciw niemiejszych) moskiew-
 ski albo podolski najprzedniejszy 25zt. szwajcarski przedni 18. podlegszych 14zt 13zt.
 12zt. francuski i tatarski taniej. — ~~Blam~~ Blamowe futra jako i grzbiętowe
 według gatunku i dobroci. — Blam Kroków czarnych (w którym 40 sztuk) 7zt. pod-
 legszych 5zt. 6zt. szarych 5zt. 4zt. 3½zt. — Sork Łasie 4zt. — Blam Łasie
 przedni 9zt. — Kozek gdańskich 10zt. 9zt. — Sto Smurków angielskich 18zt.
 a blam ~~6½~~ 6½zt. — Skóra barania najprzedniejsza 12gr. mniejsza 8gr. pomniej-
 sza 5gr. 6gr. 7gr. jagnięca 4gr. 3gr. — Skóra wilcza najprzedniejsza 4zt. podlegsza
 taniej. — Skóra niedźwiedzia najprzedniejsza 8zt.

XI. Rzeczy szkie i kramarskie. — Sztuka Muchajeru niemieckiego
 szerokiego (który nieie Łokci 24) co jedwabnej maści zowię karmazynowego 28zt. inzej
 maści i farb 22zt. dwunitnego różnej maści 9zt. ~~szwajcarskiego~~ niderlandzkiego dwunit-
 nego różnej maści 8zt. — Sztuka Harasu wązkiego wosła kiej maści (w której 44
 Łokci) 10zt. — Sztuka Barchanu czarego, czarnego, gwóźdźkowego najprzedniej-
 szego (w której 22 Łokci) 6½zt. podlegszego taniej. — Półsztrużka Barchanu far-
 biatego inzego i ceglastego (w której 11 Łokci) 3zt 15gr. — Bunt Prawetnic nie-
 mieckich i białowoszystych (w którym 15 chustek) 6zt. podlegszych z czarnym
 brzegiem 5zt. — Sztuka Sydereu gdańskiego wosła kiej maści 4zt. Koomatego róż-
 nej maści 5zt. — Sztuka Fastuchów cienkich niderlandzkich (albo harasu
 szerokiego w którym 43 Łokci) 43zt. wrotawskich trochę grubszych nie tak sze-
 rkie (w której Łokci 47) 20zt. Łokcie Fastuchów gdańskich grubszych od wrotaw-
 skich (których bywa w Łokcie 60 Łokci) 20gr. niderlandzkich 13gr. — Łokcie Tribu albo
 potaxamiecia przedniego 1zt 15gr. gdańskiego inzego podlegszego 1zt. 6gr. — Łokcie Tabi-
 nu z wodą 1½zt. najpodlegszego 18gr. — Łokcieędzy szerokiej bogatej 1zt. 6gr. —
 Łokcie Buratku z axamitnemi prążkami jedwabiem pokryte 1zt 20gr. z prążkami
 bez jedwabiu 15gr. woszystego niderlandzkiego 22gr. czarnego w kwieciu tak samo: —
 Sztuka ~~szwajcarskiego~~ Płótna flamskiego w różnych gatunkach według dobroci — Sztuka
 rąbku flamskiego najprzedniejszego 28zt. podlegszego taniej; hiszpańskiego albo zląskiego

Doroznyku wafko-
watego wotopkiego
szuka (toku) 3zt.

przedniego 9zt., podlegszego taniej aż do 2zt. — Łłotna kolonskie (które wieś mają Toki 22) mają być tak sprzedawane iż do każdej sztuki nadkoszt doliczyć: tylko 1zt 20gr. — Sztuka Łłotna szwaboskiego (ma mieć Toki 15) najprzedniejszego 8zt. pośredniego 5zt. głogowskiego. wrotawskiego wielkopolskiego najprzedniejszego 3zt. średniego 2zt. 10gr. podtego 1zt. 20gr. (te łłotna mają mieć 11 Toki w sztuce) — Łłotna podgórskie-
go łanego (które wieś w szers 1 1/2 Tokia) najprzedniejszego domowego 12zt. średniego 10zt. 9zt. podlegszego 8zt. 6zt. podgórskiego konopnego i innego domowego średniego bielonego 8zt. 7zt. grubszego średniego 5zt. i taniej. francuskiego domowego roboty balonego Toki po 4gr. — Łłokiec Obrusu adamaszkowego niderlandzkiego przedniego cienkiego 4zt. średniego 3zt. 2 1/2 zt., podtego 1zt 6gr. szląskiego przedniego adamaszkowego 1zt 6gr. średniego 18gr. podtego 15gr. toż samo ma się rozumieć o obrusach wielkopolskich, podgórskich i innych domowej roboty. — Fuzin Serwet adamaszkowych przednich holenderskich lub niderlandzkich 6zt. średnich adamaszkowych kolonskich lub inflanckich przednich 3 1/2 zt. grubszych adamaszkowych 2zt i taniej. — Sztuka Ręczników adamaszkowych kolonskich lub niderlandzkich średnich 7zt. grubszych adamaszkowych 5zt. przednich szląskich (których wieś 24 Toki sztuca) 5zt. grub-
szych 3 1/2 zt. — Łłokiec Drelichu gdańskiego szerokiego najcieńszego 24gr. 22gr. innego 15gr. 14gr. wrotawskiego w tejże proporcji — Sztuka Czwilichu (która wieś 14 lub 15 Toki) 4zt. podlegszego taniej; wielkopolskiego przedniego (które-
go sztuca wieś 4 Toki) 15gr. podlegszego 10gr. najpodlegszego 8gr. 6gr. — Sztuka Nic flamokich przednich 10gr. — Łłokiec Lasamannu farbistego wtochowego szerokiego 1 1/2 zt. węższego 1gr. najwęższego 1/2 grosza. szląg. — Sztuka Łłotna krakowskiego farbistego cienkiego 1zt 20gr. czarnego 45gr. wrotawskiego cien-
kiego farbowanego 3zt. — Sztuka Pytla przedniego (36 Toki) 8zt. podlegszego 4zt. najpodlegszego 3zt. — Fuzin Poniczok białych 12zt. białogłowskich 8zt. podlegszych wozelach 7zt. dzianinnych 3zt 15gr. sztametowych białych przed-
nich 12zt. bawełnianych wendkich białogłowskich cienkich 45gr. nicianych białogłowskich domowej roboty 15gr. — Fuzin Skarpetek różnych wysokich 2zt. 12gr. innych 2zt. — Fuzin Rękawic dzianych 2zt. wtochowych 2zt. toż-
sami 12zt. białogłowskich podsztych 6zt. — Para Nożów wielkich z widelcami norymbers-
kiej roboty przednich z białą koscia lub szaro oprawionych, nożyków francuskich albo hiszpańskich najlepszych 1/2 grzywny — Funt Brochu dzianego 8gr. — Funt Kuklu 3gr. — Fuzin Dzieltek 4gr. — Sztuka przednia z białą koscia 15gr. czarna 10gr.

XII. Towary Ormiańskie. — Koberzec adiamski najprzedniejszy według dobroci i wielkości 30zt. 28zt. 25zt. adzianski stupiasły albo z różą przedniejszą 20zt. pros-
ty turecki 16zt. 15zt. 14zt. — Kilim perski albo mizurski długi przedni 20zt. przed-
niejszą taniej. — Sztuka Łłotogłowa perskiego 180 Konstantynopolskiego na re-
brzem albo złotem dnie 300zt. Łł Skuta Safianu czerwonego przedniego 3zt. średnie-
go taniej; złotego i brunatnego 2zt. 15gr. — Funt Piórek egipskich najprzedniej-
szych 35zt. — Sztuka Oruchajeru tureckiego najprzedniejszego 26zt. tatarskiego 6zt.

Altembas (Złoto-
głów perski)

wąskiego 18 zł. — Sztuka Czarnego 25 zł. 8. — Sztuka Bagażyey cien-
kiej przedniej 4 zł. — Czerwka Złota i srebra tureckiego 5 zł. — Czerwka czerwona,
zielona i błękitna 4 zł. szara 3 zł. — Lewoży wyuzajny z żółtem brzegiem
18 zł. biały gęsty i cienki szeroki i bogaty srebrzem albo złotem tkany 50 zł. —
Chustka kwadratowa najprzedniejsza 1 zł. średnia 20 gr. podłojza 10 gr. — Pło-
cierki do kotły bawetniane najprzedniejsze 5 zł. i taniej według dobroci. — Koc
biały wotoki 2 zł 10 gr. — Koc farbowany wotoki 3 zł. — Dierka najcenniejsza
5 zł. popołita 3 zł. gruba 2 zł. — Koc nawierzany turecki najprzedniejszy 18 zł.
— Welens mosty na pachotka 7 zł. krótki przedniejszy 10 zł. — Sztuka Haby
10 zł. — Suk najprzedniejszy turecki 24 zł. podłojzy taniej — Funt Kadjida
12 gr. greckiego 3 gr. — Korbacz 1 zł, inny za 20 gr.

XIII. Korzenie. — Przyrówna drogości takichych jest nieurodzaj gdzie się rodzą,
oraz wojny na morzu, przeto pewnego szalunku na korzenie które morzem
przychodzą nie zda się teraz użyć. Kupcy przetoż mają prezentować w urzędzie
autentyczne świadectwa co do ceny go według której z okrytu kupili; a urząd ustanowi
taxę którą kupcy w sklepach swych rewidzono nie mają. To się ma rozumieć
taxę, którą kupcy w sklepach swych rewidzono nie mają. To się ma rozumieć
opiepru imbiere gwoździkach muszkatowym kurkumie, muszkatowych gat-
kach, konfektach albo kondymentach. — Korzenie zaś które się w Europie rodzi
i ładem przychodzi następująca będą mieć taxę: Funt Szafianu Cymer-
tu 20 zł (a gdy będą czasy spokojniejsze ma być taniej) cypryjskiego i tureckiego
który nie ma być farbowany pod utratą towaru. — Kamień lubelski Bliwy wene-
kiej przedniej 18 zł. hiszpańskiej 12 zł. — Kamień Migdałowy 12 zł. i 13 zł. — Kamień
Różu 4 zł. — Cukry robione proste i lodowate według drogości Kanaru mają być
przedawane. — Funt Galasu 15 gr. — Kamień Hosi 12 zł. a funt 12 gr. — Świece
małe i wielkie które na wagę przedawane być mają funt po gr. 16 rachując wosk
knoty i roboty. — Te rzeczy które są na kamień szacowane dłużej proporcjonalne na
funt przedawane być mogą.

XIV. Materije do lekarstw należące. — Ponieważ takowe z cudzych krajów
przychodzą, ponieważ teraz w zbytńcu ceny poszły, i ponieważ ich jest wielki nume-
rus; przetoż poleca się Akademiej Krakowskiej i doktorom Krakowskim aby za
zmieszeniem się w ogólnem w przeciągu 3 miesięcy takę postanowili która
z pieczęcią urzędową lub drukiem wydana we wszystkich aptekach mają czo roku,
nie ~~rewidzono~~ rewidzono być ma. Panowie Doktorowie po miastach mają czo roku,
zwłaszcza że to z dawnego prawa należy wszystkim apteki rewidować i ma-
terie nie wolnoże przez wyrzucić. Doktorowie medycyny mają aptekarzy po miastach
takich doglądać aby mieli taxę rewidzoną i podług nich przedawali.

XV. Wino. — Warowano jest konfliktacyjami r. 1538, 1611 i 1626 aby nikt nie
wazył się jeździć po wino do Węgier, tylko Węgrowie mają sami wino na składy
przywozić i przy nich niedłuzej jak o niedziel bawieć, czego Starostowie, Celnicy
i Dozory doglądać mają, również jak i tego aby nieprzywożono na składy wino w
innych na czyniach tylko w takich które mają dawny zwyczaj, a to pod utratą win
i karą na urzędniki za niedozwół przez co wino węgierskie tanieć będzie mogło. —
Szacunek win na teraz następujący: Szafka wino węgierskiego starego najprzed-

(toż samo polecił
statut Jęmu piotr-
Korofnickiego 1523.
Vol. leg. J. I)

R. 1588 prowadzano
wina zamorskie, francus-
kie, włoskie, hiszpańskie,
pinioty, alikanty, rywoty
(rywota bastert r. 1611) sek-
mavery, ozoje, Kanary (w
banytach) — wina węgiers-
kie (po pul Kupkech) — wina
greckie, fursy zmyłowe
matmazyje (zarytło r. 1611)
monemny, edantki (nowe ad-
mwoz kotła 8. do Kutak)

Wina eidenburskiego (niejszego 80 zł. lub 70 zł. podłojszego 60 50 taniej, młodego najprzedniejszego 80 zł. —
 wiadro wina eidenburskiego (eidenburskiego narlażu) starego najlepszego na okładzie
 wiadra) wina gubinskiego 30 zł. podłojszego 80 zł. i taniej, młodego najprzedniejszego 24 zł. — Wina reńskie:
 Krosińskie (w morawach) wina gubinskiego 50 zł. podłojszego taniej — Wina reńskie (Koschett) — Wina francuskiego mied-
 drelinkach (w morawach) wina gubinskiego 36 zł. 30 zł. i taniej — Kupa bratmazji miedniej 150 zł. i taniej — Wina Bałtar:
 na wóloskie (w logach) du przedniego 35 zł. Kanaru przedniego 40 zł. Makantu przedniego 35 zł. Octu najprzed-
 malinnik (na belki) —
 Lwogdańskie, wiodnikiejszego 20 zł.
 cztogouskie i wrotawskie
 (mierzono na achtele)

Wina eidenburskiego (niejszego 80 zł. lub 70 zł. podłojszego 60 50 taniej, młodego najprzedniejszego 80 zł. —
 wiadro wina eidenburskiego (eidenburskiego narlażu) starego najlepszego na okładzie
 wiadra) wina gubinskiego 30 zł. podłojszego 80 zł. i taniej, młodego najprzedniejszego 24 zł. — Wina reńskie:
 Krosińskie (w morawach) wina gubinskiego 50 zł. podłojszego taniej — Wina reńskie (Koschett) — Wina francuskiego mied-
 drelinkach (w morawach) wina gubinskiego 36 zł. 30 zł. i taniej — Kupa bratmazji miedniej 150 zł. i taniej — Wina Bałtar:
 na wóloskie (w logach) du przedniego 35 zł. Kanaru przedniego 40 zł. Makantu przedniego 35 zł. Octu najprzed-
 malinnik (na belki) —
 Lwogdańskie, wiodnikiejszego 20 zł.
 cztogouskie i wrotawskie
 (mierzono na achtele)

XV. Księgi. — Księgi które na różnych w chrześcianotwie miejscach niejednakiem
 drukiem i kosztem bywają drukowane, (zjeunnek) niepodobny być widziemy wstawiając
 Księgi (wofaj) dy: „oculist non ubijetum. jednak zabiegając szkodzić ludzkiej i t. Nowej wielkiej cenie
 wofaj (wofaj) dy: „w przedawaniu Książek wstawiamy i to autoritatem komisjonalni na Urząd wojewódzki i
 wofaj (wofaj) dy: „grodzki Krakowski, aby się porozumiewały z P. Rektorem Krakowskiej i dwu ile
 „potrzeba ukaże. Których tenże P. Rektor deputuje, do rebrze wzięwszy Księgi
 „tak wielkie jako i małe uwzględniając wszystkie okoliczności tak druków, papieru,
 „miejsc odległych i racności druku rub poena 14 marcarum i więcej, nad opisa:
 „nie zjeunnek niewyciągand.”

XVI. Papier. Libra papieru najprzedniejszego 7 gr. — Ryza papieru najprzedniej-
 szego 5 zł. średniego 4 zł. (a libra 6 gr.) podłojszego 3 zł. 15 gr. (a libra 4 gr.) najpodłoj-
 szego 1 zł. 25 gr. (a libra 3 gr.) Wzarego papieru 1 zł. 6 gr. (a libra 2 gr.) — Ryza wziętu
 względem kupna ogółem taniej rachuje, niżby przyjęło miało na libry.

XVII. Kucnierska robota. — Od stanowienia sorku obolow 2 zł. — Od wyprawy kuny 3 gr. —
 Od podrycia delij lub ferezji futrem kunie lub robolem lub rysem 1 zł. — Od szmamy
 Kucnierskiej liwie futrem podrytej 1 zł. — Od ta kucji podłojszej rygiem i kosciami, kuna:
 mi 4 gr. — Od szupki (szupki) białogłowskiej bez bobru 18 gr. albo 15 gr. — Od stanowie-
 nia blamu kun wyprawnych 40 gr. — Od podrycia delij albo ferezji barankiem 15 gr. —
 Od podrycia dolomana gr. 24 — Nie wolno robić blamów tak kunich jako i grzbiatowych
 szlamowych liwiech w którychby miały być lizba byta a niżej wyżej pocięta pod karą utra-
 ty futer i 14 grzywien — Tablica z cenami wypisanymi powieszoną w domu pod karą 14 grzywien.
 zawieszona w domu pod karą 14 grzywien.

XVIII. Krawiecka robota. — Od delij jedwabnej półtrząskatnej, adamaszkowej i at-
 tawem albo kufajki podrytej także i od półtrząskatnej 40 gr. — Od delij białowatem
 listwowanej 1 zł. 5 gr. — Od ferezji jedwabnej podrytej 1 zł. 5 gr. — Od ferezji złotogło-
 wej lub akłemitnej podrytej 48 gr. — Od delij falendzowej do futra — — Od delij at-
 tawowej z pisticami 40 gr. bez pistic 20 gr. od falendzowej z podłojką 26 gr. od karazygo-
 wej z podłojką 18 gr. — Od szupki jedwabnego podłojką 40 gr. od falendzowej w pas rukiem
 od półtrząskatnego, zkałtatnego jedwabiem podrytego 40 gr. od falendzowego w pas rukiem
 podrytego 20 gr. od karazygowego 18 gr. od matego 12 gr. — Od kopienia kałskatnego, gra-
 natnego, axamitnego podrytego attawem 58 gr. od półtrząskatnego 24 gr. od brzezińskiego 15 gr.
 od axamitnego strojonego zgiętemi pisticami jedwabiem podrytego — — Od gajmaka kał-
 londzowego 20 gr. karazygowego morawskiego 15 gr. — Od rucianny kaptańkiej jedwabnej 40 gr.
 rukiemnej półtrząskatnej 1 zł. — Od ptażego kaptańkiego rukiemnego 40 gr. jedwabnego 40 gr. — Od
 ptażego białogłowskiego rukiemnego 40 gr. jedwabnego 24 gr. — Od matego 18 gr. — Od letnika axamit-
 nego, adamaszkowego lub jedwabnego 70 gr. od jedwabnego 70 gr. rukiemnego 6 gr. — Od ubrania falen-
 dowego z pisticami z miedziadą półtrząskatną 10 gr. od półtrząskatnego z miedziadą 12 gr. od półtrząskatnego bez kalfek 6 gr.
 od półtrząskatnego z miedziadą 10 gr. od półtrząskatnego z miedziadą 10 gr. — Inne rzućne roboty jako kto
 starze.

Linex (pellucium her-
 mellinum) 1394 koflo:
 wał 39 grzywien
 t. bialia (nogawice
 zopm)
 tamuraty, nadragi
 kucnierska robota
 z miedziadą
 r. 1394 jaka (jeden
 koflant)
 zupica (dnieburskie
 tani ca) opowicza
 (pennula stymus)
 awar (r) kiepien-
 nik (z nitami, chla-
 mys) pawloka (pur-
 pura vestis) fiatka
 upskit (z miedziadą)
 tuculum) pod wika
 t. flumino, ricia) kiecy:
 ka (forty, celyptre)
 (z miedziadą)
 (maffruca)

XVIII Czapnicza materije i robota. — Ponieważ dla zatrudnienia miast
potłowych wojnami materije niektóre których czapnicy są zwykli w
większą cenę poszły, przeto robota czapnicza i materie drożej się szacować musia-
ły, które za uspokojenia tanie być muszą: Cebur lagru winnego 1 zł. barwice
miodowej 12 gr. — Kamień hatunu 8 zł. brzytelij 9 zł. — Fusin gienet 2 zł. firon
2 zł. — Beuzka łój smakowanego 2 zł. drugiego gatunku 20 gr. trzeciego ga-
tunku 12 gr. najprostniejsza 6, 5, 4 gr. — Kapelus bobrowy bez podszewki 8 zł.

XIX Szablarska robota. — Szabla oprawna gotowa we wszystkiem w kusz
(oprawna) hajducka wymięcowana drabowa z żelazem 70 gr. — Koncer 2 z kowa-
lami pobielanemi z krzyżem w capie oprawny 3 albo 4 zł, z żelazem pobiel-
nem w kusz oprawny 3 zł. — Łatacz z żelazem oprawny w capie 5 zł, w kusz
oprawny 3 zł. — Miecz z żelazem oprawny w capie 6 zł. — Kord z żelazem oprawny
w capie 4 zł, oprawny w kusz 3 zł. — Głownia szabla prosta bez oprawy 20 gr, zab-
ła dobra 1 zł. — Głownia kord 24 gr. — Głownia miecz 1 zł 6 gr.

XX Kowalska robota. — Ponieważ żelazo w nierównych cenach na wóz prze-
dają, postanawia się wsi aby sprzedawano na waga funt po 1 gr. i 1 szeląg; ctnar
też żelaza który ma wrobić 5 kamieni lubelskich a 100 funtów ma być przewidziany
po — — ctnar blach niderlandzkich i węgierskich kowalskiej szlarskiej i miecz-
niczej roboty który ma mieć wrobić 5 kamieni lubelskich a funtów 180 ma być prze-
dawany po 13 zł 10 gr, a funt po 8 gr. — Funct drutu mosiężowego grubszego 18 gr.
najcięższego 20 gr. — Kosa najlepsza szeroka do ręki 20 gr. — Łoskowa do konia
polskiego i tureckiego najwęższa bez przybicia 3 gr. z przybiciem 4 gr. — Kieci 2 gr.
z przybiciem 3 gr. — Do małego konia 3 mierzina 1 1/2 gr. z przybiciem 2 gr. — Od przybi-
cia ramy pociągowej się będzie w ogniu lub nie 1 gr. — Od inzej roboty od kanta
żelaza odrobniejszej robocie 2 szelągi, w grubszej 1/2 grosza.

XXI Szlarska robota. — Ponieważ niepodobna jest szacować wosełkich robot-
niczych robot szlarskich które się w różnych krajach sprzedają, przeto tylko
ceny rzeczy grubszych i do pospolitego używania potrzebnych się stały: — Żelaza
pobielanego do zupełnego poszyczenia szoru we wszystkiem 8 zł, do półowego
szoru 6 zł, do półowego potrzebunku na parę koni 2 zł. — Żelazo pobielane ma-
ją być tanie. — Strzemię szlarskie pobielane i aksamitkie strzemię 1 zł 18 gr.
— Wędzido kozackie 8 gr. — Wędzido kozackie z otaczami: Taniusz kami 15 gr. — Kun-
złuk szlarski pobielany 1 1/2 zł. — Grot pobielany 12 gr. — Grot kolorowany 20 gr. — Sie-
kierka hajducka 6 gr. — Topor walczyński 1 zł 15 gr. — Siekiera najwęższa do
druwa waga 5 funtów 18 gr. najmniejsza 13 gr.

XXII Rzemie. — Ponieważ różna robota i dobroć takowych, przeto i co je ni szamir-
ki przyniosły mają ~~określenie~~ urzędem pokazać czeł autency i takowe zaprzysiężone
aby się ustanowiła cena którą na tablicy z napisem swoim i mieczem urzędem mają mieć
w Kramie — Rzemieślników wyjącej roboty dla niemożności niepowinni drożej przewidzieć tylko po 8 zł —

Orkabusz, rufnia,
krośka, pudlak,
mufki, knot,
ziągw,

- Inne wzor. kie. rzeczy i. instrumenty które są w żelaznych kramach przedziq. po-
tęg gatunku roboty - miejsc przedstawiane być mogą.

XXIII Rymská robota i škola.

XXIII Rymarska robota i skóry. Przygodna drogą się chor jest tu i z
jeżdźci i ludzie kupiecy wykupują i za granice wywożą co za Kazan mianowi-
cia Konstytycją z 1626, czego mają starosty pograniczne i celnicy przestrzegać.
Przy mianowaniu musi nowinami rzepich zarządzić wywozić skóry bydlęce do
sprawiania. Ceny: Skóra surowa najwzrostu z wółu nocowickiego i z owczaka
2 1/2 zł. - skonia kromna 2 zł. mata 1 zł 18 gr. najmniejsza 44 gr. - Skóra jato-
wiska doora surowa 1 zł 15 gr. mniejsze wstęgi matowia aż do 30 tęgosa i 12 gr.
- Skóra kozłowa za półprawy, dolejsze 20 i 18 gr. - gubierska robota z wypra-
wy: Skory wółowej najwzrostu 20 gr. o mniejszej 18 gr. o jutowizy 15 gr. o
świeżej, koprowej, baranicy prostej wyprawy 6 gr. - Za wyprawę - skory wółowej
świeżej albo podolskiej wstęgi na metr 1 zł. i najmniejszej 24 gr. i mniej
wstęgi matowia - Skork baranicy do jutowania 3 zł 10 gr. - Lwa jucha mo-
kiewskiej roboty i innych nocowizych 8 zł, i tawickiej półkij i innych roboty
najwzrostu 7 zł. najmniejszej 6 zł, i wstęgi mniejszych 5 zł. - Łojnice stów
para 4 zł. - Skóra canicowa barania 2 gr, i tawicka 16 gr. i taniej - Skóra
kozłowa wędziona najwzrostu 1 1/2 zł, najmniejsza 1 zł, i wstęgi dolejsza 24 gr
jeździec podlejsza 20 gr. - Skóra kozłowa czarna prostej wyprawy 1 zł 4 gr.

XXIV szafiany robione w Państwach Koronnych. — Skom Kozłowa

[illegible]

XXV Siobarska robota. Siobarska fika kulenowazem dobrym nakryte z po-

rowcem, podwozkami i potnikiem węgry mietoryj i woły 9zt, 8zt., 2 podwozyc
galindysze 4zt, 6zt, Karazyowe 3, takiemiz, notrzebami 4zt. woznikiel z podwozkami
i potnikiem 2 1/2zt. wotkie kurabanowe 12zt. 11zt. 10zt. Kulbaka rapianem nak
ta 6zt, ciniem nakryta 3zt.

x. 1394 corman (worek
skozany) pokrowy
(na ródte. skozane)
wypisano tuze skóry

XXVI Miechownicza robota. — Sabeltasz z falendyszu przedniego 1 1/2 zł. z podłożego 1 zł 6 gr. karazygowy 20 gr. i 18 gr. według wielkości. — Ładownica falendyszowa wielka 50 gr. podłoża 40 gr. mniejsza po złotemu, po półgrzywny i hajducka rzemienna 24 gr. — Kamelia falendyszowa rzecnia ze dwiema rzędami 80 gr. o jednym rzędzie, kopę. — Materace według roboty i wielkości mają być przeważane. — Koczek do wieżykowi i młotkowi 7 gr. — Łokrowiec do korda i zębli 24 gr. a bez worka 15 gr.

XXVII Olsternicza robota. — Ołtro do muszkietu długiego 1 1/2 zł. do krótkiego 1 zł. 6 gr. do ptaszej rurzicy podobnie; do pułkaku 24 gr. do karabinu 1 zł. do pistoletu roboty francuskiej 1 zł 12 gr. robotę prostą 20 gr. do krótkiej rurzicy 15 gr.

XXVIII Blachownicza robota. — Blachy są 3 gatunki: starsza naj: 2. 1394 pła tnerz (brennans) robot bezkami, a w bezie powinno być blach 300 po cenach: bezka stajerskiej (zbroje, stalowe zool (wsi zbroi) karawazje (manicae) gehynk) 60 zł. krzyżowej 35 zł. gemajn albo pospolitej 35 zł. — Łatarnia wielka zdrowana w blach trzy (półgrzywny; mniejsza taniej. — Łatarnia wstoka kragona (helm (szlom) (cafrida) w blach dwie 50 zł. — Druslak wielki: blachowy w blach trzy 24 gr. mniejszy taniej (nagolnie (bejngwath) Kewar krzyżowy wielki w blach dwie 16 gr. mniejszy prosty 5 gr. je fuse mniejszy (naraniwnik (skorki) taniej — Ładownica największa we 20 wiek z blach trzech z obu stron obłożona (brzewicza (pnythica - litowana 28 gr. mniejsza 20 gr. 15 gr. — Lejka wielka czarłowa w blach cztery 2 (cafrida) blachy posłone (pectorale) opaska (zozorzel) harnasch i formu do robienia rurek topowych trzy, na wielkie rurek 26 gr. — Tarka wiel: (cylindryczny) (tark) ka z blachy czarnej 8 gr. 7 gr. — Krzesiwo wielkie kwadratowe i okrągłe 15 gr. — Rzęska (stuch, fibula) Flaszka garłowa z rubą cynową w blach dwie 24 gr. — Lichtarze do wian w półtorej (cylindryczny) blachy 12 gr. 14 gr. — Kwartka blaszana 10 gr. półkwarty 4 1/2 gr. kwarteczka 4 gr. pół: kwarteczka 2 gr.

XXIX Świeżka robota. A) Kordybanowa: Buty warskie dołtatnie na R. 1394 rotularos wielką nogę 10 zł 24 gr. na średnią nogę 1 1/2 zł. na małą nogę 1 zł 8 gr. — Parymagi z kap: rodzaj kamofaż (rukna) ciemi na wielką nogę 1 1/2 zł. na średnią 40 gr. na małą 1 zł 5 gr. — Cizmy na wielką nogę 28 gr. na średnią półgrzywny, na małą 18 gr. — Trzewiki ~~małe~~ kordybanowe na skornie (oriseal) wielką nogę 1 zł. na średnią 24 gr. na małą 18 gr. — Pantofle na wielką nogę 26 gr. na średnią 22 gr. na małą 18 gr. — Buty wstoki męskie z pęczkami wielkie 3 zł. na drewny (calo) średnią 22 gr. na małą 18 gr. — Buty wstoki męskie z pęczkami wielkie 3 zł. na ~~drewny~~ (Pantofel) średnią 22 gr. na małą 2 zł. 20 gr. na małą 2 zł. 6 gr. — B) Obuwie białogłowskie: skóra kozłowa (Pantofel) wici na kurtku albo na molach kordybanowe na wielką nogę 26 gr. na średnią 22 gr. na małą 15 gr. o jednej zaś podszewie taniej. — C) Robota kozłowa: skóra kozłowa 1 zł. 24 gr. Buty z niej na wielką nogę 1 zł 20 gr. na średnią 26 gr. na małą 20 gr. na najmniejszą taniej. — Buty białogłowskie na wielką nogę 24 gr. na średnią 18 gr. na małą 15 gr. na najmniejszą taniej. — Cizmy na wielką nogę 18 gr. na średnią 13 gr. na małą 10 gr. — D) Z Safianu tureckiego: Buty czerwone wielkie z najprzedniejszej skóry 3 1/2 zł. na średnią nogę 3 zł. Buty żółte na wielką nogę 2 1/2 zł. na średnią 30 gr. — Parymagi z kapciami z safianu żółtego 1 zł 18 gr. na średnią nogę 1 1/2 zł. na chłopiścu nogę 1 zł. E) Z Safianu Koronnego:

Buty na wielką nogę 54 gr. na mniejszą 1/2 zł na języczkę mniejszą 1 zł 8 gr. — Butymagi z kapcami na wielką nogę 1/2 zł. na średnią 40 gr. na małą 1 zł 6 gr. — Butymy na wielką nogę półgrywny, na chłopską 18 gr. — Kto noży skurda od wyrobienia z potrzebami swojemu 1 zł. od wyrobienia skoru na buty i co drobnego przytem 24 gr. jeżeli z jednej fko-ry więcej nie będzie. — Salsiani domowego niewolno żadnemu swietowi przedawac za turecki pod utratą roboty i winą 14 gr. rywn. F.) Z skory czarnej wolowej i ja-łowiczej: Buty kowane na wielką nogę 1 zł 6 gr. na średnią 1 zł. na małą 24 gr. — Trzewiki wielkie o dwu podeszwach na chłopa 12 gr. na średnią nogę 10 gr. na małą 8 gr. na mniejszą 6 gr. — Trzewiki białogłowskie o jednej podeszwie 8 gr. o dwu podeszwach 10 gr. pomniejsze na średnią nogę 20 gr.

Taxa czerwonych złotych i talarów nie ma być wyżej podnoszona niż cenę pieniędzy Kon-tytucyją 1620, 1623, 1627 oznaczoną; gdyby się cena pieniędzy zmniejsza, mają też i ceny robot być stowornie zmniejszone. Do rozstrzedania towarów i rzeczy podług cen dawnych przysa-ła się termin do 1. septembra. Co się tylko dotyczy złota, srebra, miedzi, udzieleności, cyny, materij jedwabnych, ormiańskich i sykońskich towarów, korzeni, futer, materij do tkactwa towarów moskiewskich i innych rzeczy z obcych krajów przywiezionych; ce-na zaś na rzeczy domowe ma obowiązywać od niezmiennych. Ceny determinowane są dla Lublina jako miasta leżącego w środku Korony i jarmarkami nawet dla postron-nych sławnego. Do innych miast Urząd biorąc uwagę na dalekość miejsc portowych lub bliskość mogą cenę w proporcji zmniejszyć lub podwyższyć za atestacyją miast składowych z których towary brane. — Prekrajający także mają być natychmiast nie czekając termi-nu od urzędu Karani, przyczem wolno jest apellować do Sędów rządowych królewskich za daną rękominą — Towary i roboty w tem piśmie niezgłoszone mają waci; przyczem Ustawa niniejsza obowiązująca ma na całą Koronę i wpisana pos-tać w księgi grodzkie lubelskie.

Cechy

Konstytucya sejmu krakowsk. 1532 nakazała cechy (fraternitates) szanować ich przywileje; tylko wojewoda z urzędnikami powinien ceny towarów i wyrobów rzemieślniczych stanowić.

Konstytucya sejmu krakowsk. 1543, Około cechów miejskich które wolności „złushecką obrazają rozkazujemy wojewodom aby każdy w swoim województwie „tego strzegł aby przez te cechy chowane nie były ku szkodzie wolności cieplkiej” ... i aby miary i wagi sprawiedliwe były.

Ceny towarów 1772. Para butów sapanowych tureckich ziółtych lub czarnych
 4 zł. Ta kühie rufczykowych z sapanu kukiego 2 zł. — Szam czekotowy (Camis aureus - tje =
 kurl) wilkowińtozych tureckich rusych 6 zł. — Chomut moskiewski z jzorem lub na =
 bicierzkami z blachy mosiężnej 8 zł. ta chomuta zwana klepuzi — Kociot
 żelazny do majamu czyli imażenia notaju zwany Czahun 25 zł. — Jotom
 kizucki czyli gapka barankowa 2 zł. — Kucymu wotoka czyli gapka biała
 z barankami 1 zł. — porok ziwoutki czyli gapka z popielic 2 zł. — Chuttek bawetniany
 tureckich czyli chin'kich tuzin 24 zł. — Lutr turecki czyli wywojka bawetniana
 fytuka 2 zł. — Czara czyli misa gliniana kijowska potwana 8 gr. — Czaro =
 on farby oko 2 zł. — Diercha wlojiana 2 zł. — Dzwon z moshury —
 Driegim beyka podradna czyli pushtorazna 15 zł. beyka dubarka zwana
 13 zł. beyka Radowka czyli Kijanka 10 zł. — Fota potjedwabna turecka lub
 ptoicienna wotoka wyrozwana 2 zł. wetniana ukraińska 15 gr. — Gola ma =
 teryja moskiewska fytuka ~~14~~ 25 zł. — Herbata chin'ka funt po
 12 zł i 6 zł i 3 zł. — Hladzi materya turecka potjedwabna fytuka 18 zł.
 — Szam Hladzi matena fytuka 9 zł. — Jarmutka turecka fukienna 2 zł.
 Jwanek moskiewski fytuka 10 Tokiowa 2 zł. — Jotom kozacki z baranka
 refjetotofkiego czyli gapka 2 zł. — Katamajka czyli Musulbanija
 fytuka 8 zł. — Kapstan wotofki z materyi Hladzi potjedwabnej 4 zł. —
 Kamieni mtyrskich sad tojettara 12 zł. — Kamien kowalski czyli Boms,
 Tojyilo — Kujak czyli zotn do przewozu — Kiecia piolniana w kwiaty do
 postania wotofka 2 zł. — Kosniki wetniane farbiste ruskie do zapla =
 tania bunic 6 gr. — Koc charkowski lub kijowski pnieiejory 6 zł. —
 Kilim moskiewski gladki na szian 20 zł. — Krahenina czyli ptočno mos =
 kiewski fytuka 2 zł. — Kota obodziate do mazy lub wozu — Krafka
 lub Kierka farba prosta oko 1 zł. — Krowawie czyli Pacorki drobne
 zwone papier duzy 6 zł. — Lioinra do nakrycia z pieszakowych ogonow
 15 zł. — Lutki gliniane sofijki zwane — Ladownica moskiewska ordynaryja
 z rorkami blaszanymi lub drewnianymi 1 zł. — Doryzyny fcorek baranich
 lub ielczych wyrównych bunt 4 zł. — Doryzak biaty kamien do polero =
 wania 15 gr funt — Muhajer czarny wetniany moskiewski fytuka 2 zł. —
 Dmucennik ziele do wyprawy oko — Naralnik żelazny do radta — Na =
 biedrzyki remienne do chomata — Brzechy tureckie lub tatarskie
 oko 10 gr. — Obody do mazy ukraińskiej lub wozu para 20 gr. — Ory =
 pek materialny bawetniany, bazarziowy, wybojczany, ptoicenny szty
 lub fytty niem na musulbasie — Pas jedwabny na kftalt perskiego
 moskiewskiej fabryki ze zlotem lub fribrem 50 zł. — Pas wetniany karna =
 ynowy moskiewski lub fiatkowy 4 zł. — Pantofle moskiewskie juntuwe 1 zł.

Długoszycy niciane moskiewskie tuzin 10 zł - Lipnie sasia nowe 2 metze
 tami 2 zł - Dereviajtek wyprawnych 2 tam 40 zł - Pistoletow tureckich
 para 8 zł - Płoska wotoczka z grobką cynową 2 zł - Płotno moskiewskie
 rozbite 6 zł - Płotno moskiewskie najgubrze Hlafuz fytuczka 1 zł -
 Potrągi prutowe wiszte 100 fytuk 0 zł - Płotienke buwetniane
 bagdadzkie wybijane na kotdru 2 zł - Lapielie 2 tam 12 gr - Zestra
 cyli drelich moskiewski fytuka 6 zł - Płudry niemiekie jelnie 4 zł -
 Rakowych orzy cyli żarnowki kamien 6 zł - Ruclne cyli wereta
 moskiewska duza 1 zł - Rozzkow tureckich bakalii kamien 3 zł - Ry-
 by ryzowe lub donskie stone, solone lub wiszte: jeliotry, czuczugi,
 bieluchy, sumy, presoty, la kierdy tureckie - Ryzyunki moskiewskie
 fytuka 5 zł - Skora bajwota 4 zł - ^{mochnia jarka dofkoi} Sakhry wotopiane cyli fuki 12 gr -
 Serpanka cyli ruskie Lawicie 1 zł - Skowroda zelazna do pieze =
 15 gr - Serwetka moskiewska fytuka 10 zł - Sol wotoczka cyli dro-
 wna podobna do bochenki, tatarska lub ryzowa przegnójka,
 warzona podgorzka - Sofnik zelazny do forhy 15 gr - Sanie proste
 cyli legarz 2 zł - Sukno biale lub czare riera kowe domowej
 roboty 2 rzen 6 gr - Siakara cyli barda - Ital kryca kamien 3 zł -
 Tutub kalmucki lub astrachanski cyli kozuch czarny 50 zł - Tasak
 krymski do pistoletow 3 zł - Sytun turecki podty kierzdiot oko 1 zł -
 Terlicia wotoczka lub tek goty tatarski 15 gr - Wino zamorskie
 muszkatera turecka buta 400 zł, adryanopolskiego buta (bezyka)
 200 zł, munafterkiego lub wotofkiego 240 zł - Wercuna prosta na
 wory 10 toku 1 zł - Wilki ukraińskie, podolskie, wotofskie para 6 zł -
 Woz ruski cyli maza z tubem - Wybozka cyli malowanka moskiew-
 ska fytuka 1 zł - Wotoczka turecka buwetniana fytuczka 4 tokuwa 1 zł -
 Wilki biale moskiewskie para 20 zł - Zyd cyli Hufstosi rylnia lub
 bobakowa kamien 6 zł - Zupan cyli kaftan wotofski materyalny bez
 ryzawow 8 zł - ~~Wotoczka~~ dobra moneta (tyle co 2 ztp. i zihistze)

(Z dziejka: Informacya o eksporcyji niektórych towarow zagranic-
 nyh w instruktaryu nie znajdujacych się na komory i tuki pograniczne
 dla prowincyi ukraińskiej, Warszawa 1782. 8°.)

Roku 1782 w instruktaryu przychodzi ^{tylko} jusz opłaty do wina węgierskiego
 francuskiego, hiszpańskiego, wotofskiego, rzyńskiego, cypryjskiego, szampańskiego
 burgundzkiego, wotofskiego, polerowskiego, araku, wotki gdańskiej, riewanpolskiego.
 miary i wagi: kamien 32 funt wotow; 12 afunt = 320 funt; Terch ruski = 5 kamien; Oko
 tureckie 3 funty; Sakherskorek = 10 fytuk; Dunt = 5 fytuk; Kopa płotna = 60 toku; Kupa =
 200 garay; Zupa = 5 wiader moskiewskich; oaeft = 4 1/2 wiader; Bezyka z wiewna; Antat = 1 1/2 wiader;
 Wiadro = 16 1/2 garay; Kops wina = 75 butel; oma wina = 120 butel; Konew rufna = 5 garay;
 Bezyka riewa = 22 garay; Lutel riewa 26 garay; Garniec = 4 kwarty = 8 kwaterek.

20

Ustawy cechowe. Dla mocy prawa magdeburskiego (które r. 1356 otrzymało Sickingmiejnkiego
sankcją Króla Kazimierza i Króla Aleksandra) wolno było zminom dla porządku
municipalnego ~~cechów~~ stanowić sobie ustawy, regły plebejstwa albo wielkierze
za pozwoleniem rąjów (Lib I Art. 5. 44) któreżże mocy tworzyły się cechy i ich
ustawy które królowie przywilejami potwierdzali. Dla zapobieżenia cenom wygo:
rowanym nakazał w tary staw zagietto r. 1420 wojewodom i starostom stanowić
urządowe ceny dla cechów (*Fraternitates mechanicorum*) i ceny produktów oraz
wyrobów z nich. Ten rozkaz ponowiony statutem r. 1451 i 1496. — Cechy krakowskie. [1532
nie przywilejowały sobie władz nad cechami innych miast polskich z pod której
władzy Zygmunt I r. 1527 cechy miasta Wąsawy uwolnił (*ab omni jurisdictione*
Anteq. seniorum civitatis Cracoviensis liberat contubernia artificiorum, prater:
nitates opifices, mechanicos, socios, discipulos in civitate Wąsawienfi.)
Gdy wreszcie w **królestwie** nie utrzymali się stały przepisanej i ceny rógch
wyrobów nad mian porówności, wydano r. 1543 statut którym po miastach cechy
zmniejszo r. 1543 (Ob: Vol. leg: I fol. 568 §. Quanta quidem) Zaistto więc od tego cza:
su mnożstwo rzemieślników z obcych krajów w Łódce osiadać; wskutek remon:
stracji cechów rzemieślniczych r. 1550 zatwierdził na nowo ustawy cechowe doty:
cznie zwyczajów, nauki i wewnętrznych porządków, a nawet dla miasta War:
szawy r. 1570 wydał oddzielny przywilej wybraniący handlu i rzemiołt osobom
nieposiadającym prawa miejskiego i należącym do cechu, oraz ~~cechy~~ r. 1570
zabronił na dwie mil do okola mieszkać żydom, co konfliktu r. 1610 potwier:
dziła. Konfliktu r. 1607 (O rzemieślnikach w Mazowszu), 1611 (Bliźniach łódzkich),
1659 (Prekursora miast), 1764 (Szkoła rzemieślnicza w Grodu), 1768 (Warunek miast)
potwierdziły cechy i przy przywilejach zostawiły. R. 1790 na sejmie Konfliktu r:
nym chiano cechy jako szkodliwe przemysłowi, mające monopol znieść
Uzyci chcieli być wpisany do cechu musiał się najprzód wykazać metryką pra:
wego i godziwego urodzenia, potem zostawał tyle lat w terminie ile ustawy
cechowe ~~wymagały~~ wymagały, wtedy dostawał ~~to~~ uwolnienie (pozwolenie)
i tak zwany Lehrling regły świadczeń odstałych, musiał 3 lata być na wę:
drowie w innych miastach dla nabrania lepszej nauki i poloru. Gdy chiał majstrem
zostać czeladnik, musiał prosić o to cechu, który mu miejsce wskazać, gdzie
jeszcze rok zostawał (Majsterzajfr) potem robił majsterzajfr. Co do moralności
uzyci musiał być posłuszny i nie wolno mu było wychodzić bez wiedzy majstra.
Czeladnik musiał się zachowywać grzecznie, w niedzielę i święta bywał na nabo:
żeństwie, co nie sypiał w domu, wstawać o porannej godzinie do roboty i od roboty
i co 4 tygodnie bywać na gospodzie gdzie składał pieniądze do kasy na choroby i zapomog.

nie wolno było przyjmować do nauki dzieci z nieprawego toza, poddanych
Łódobną kassę mieli majstrowie na żurawie, broni i t.p. Komisia boni ordinis
ukwalita opłatę oż zoffania majstrom 300 zł. a dla synów i teściów majstrom
kuch potowu tegoż. — Późniejszemi czasami wolno było osiadać i obcy majstrom
w mieście leż, a niemogli trzymać z tego miejsca cieleży tylko musieli ich
sprowadzać z miejsca gdzie należeli do cechu, co na sejmie 1768 dozwołone
dopiero zostalo. Czaſto kilka remiost chęć się rababierzyć, wielato się do jednego
cechu.

(Ob: Von denen Gerechtsamen zu Gunsten denen in denen Städten er-
richteten Bruderschaften und Lehen und von deren Nothwendigkeit und
Nutzbarkeit. Warschau 1790. 8°. proſba do króla o zoffawienie cechów)

1789 Ceny naturaliów przez Komisyar przy detaxacji dóbr
ziemskich w celu ofiary na wojsko, w województwie ki-
jowskiem: Dzien pańszczyzny ciągłej 15gr., pieszrej 12gr. -
Kura 10gr. - Kapturn 15gr. - Motek 15gr. - i Dzien przęt
7złp. - Odelec miodu (10 Kwart) 8złp. - Korzec Chmielu
10złp. - Grybow Łotka 1złp. - Łyzka Czerwan 10gr. -
Kwarta Orzechów 2gr. - 3 Jaj 1gr. - Korzec Łyta osy-
powego i wysiewow (32 garte) 6złp. - Korzec Jagiet
9złp. - Korzec Jęczmienia 5złp. - Korzec Owsa 2złp. -
Korzec Siemienia Konopnego 6złp. - Korzec Pszenicy
8złp. - Korzec Żłteczki 4złp. - Korzec Grochu 6złp. -
Korzec Lnu 8złp.

(Leichtkauf)
Leichtkauf (Mokotocz) niem. Lein = Kauf = Trinken: był
formułą przy sprzedaży. Somerberg I p. 814 porytana
przynależ. z r. 1208 Księcia Henryka Śląskiego potwier-
dzający sprzedaż wsi Martinowa przez Szczępana, bra-
ciemu Karolowi synowi Berona: „et quod nunquam
eam rehabere possit, iussus est, prout moris est,
haustum aquae bibere. Sed ego (książę Henryk) perens
verecundiae suae, praecepi ei in cypho ~~esse~~ argenteo
medonem propinari, et ebibit coram me et meis
baronibus contra se in testimonium.” (Worbs p. 95)

Poradlné (Hlubenzins) r. 1346 było jezuze płacone
w kraju Budysin, poddani z wsi musieli budować
na zamku w Budysinie i dawać stróż (secundum
morem terrae) Worbs p. 243.

Lobyn civitas (Lüben na Śląsku) 1319
Johannes dux Slesiae et dominus in Strynaria, dominus
civitatis Lobyn. 1319

23

Discursus de re monetaria regni Poloniae ostendens damna enormissima ex vilioribus monetis novis argenteis et cupreis, earumque remedia ad trutinam Serenissimae Republicae Poloniae mente bona sinceraque conscriptus A. 1664.

Dyskurs o monecie K.2. S.S.

Suplika do Najasniejszego Tympanita III Króla pol. od pospolitego istowienka dla orłów uniońskiego (wierszem pol. zaproszając Jacobi Ustien.) (preludium zydów)

Diskurs o monecie Królestwa polskiego ukazujący nader wielką szkodę w nowej srebrnej i miedzianej monecie i o pomiarkowaniu o środkach według taryfy Rzeczypospolitej Polskiej przez szereg i dobrego serca patriotę opisany, z niemieckiego skrypta 1665 na polskie przetłomaczony 1752. (Homonimijna Discursus)

Akt Komisji mynicznej odprawiony w Warszawie d. 16 Maja 1650.

Kwartnik, babka, sextans, sextarii, Potrojny ma 3 grosze
Potrojny ma 3 kwartniki, grosz 3 szelagi, Kwartnik
3 pienigiki. — Ofmax litewski jest grosz polski i 2 pienigiki. —
Lisak, poturcie stare — Piortunek potrojny —
Potrojny grosz polski, Czwartak, Srebrnik. — Podwojny
grosz, Krubnik — Pottorak, Czeski grosz — Portugalski,
wonych złotych 10, 20, 30 — Szelag, Triens — Szkut wotoki,
Koronat — Szostak — Szos census ex omnibus bonis civium
— Urt, 1/4 Talera = Enapius 1643.

Lan miara roli; zreb, sład - smatki, dwie wieści
Dyskurs o monecie S. S.

Monety polskie: Porakateaty - Denary od Bolesława
smiatego - Grosze szerokie praskie i potgrofzki Wac:
Tawa Krola = Potki czyli Lotgrofzki od Władysława Ja:
gielty = Trzeciaki i denary od Władysława Warneńczyka
= Grosze koronne, pruskie, elblagskie, gdanskie,
Potgrofzki litewskie, koronne, trojaki gdanskie el:
blagskie, Szelagi pruskie, gdanskie elblagskie od
Zygmunta I = Lwowaki, Trojaki, Grosze polskie i
litewskie, Potgrofzki, Dwudenary za Zygmunta
Augusta = Dukaty gdanskie, szelagi za Stefana
Batorego = Talary, Orty, Szostaki, Trojaki,
Pottoraki, Grosze, Szelagi, Denary pojedyncze i
podwójne, Dukaty za Zygmunta III = Syngy (30
grofzowe) od r. 1663, Orty (osiemnasto grofzowe) od r.
1650, Szostaki, Dwugrofzowki, Szelagi, Dukaty,
Talary za Jana Kazimierza = Augustdory, Dukaty,
Talary, Pottalary, Dwuzłotowki, Złotówki, Syngy,
Szostaki, Trojaki, pottoraki, Denary potrójne i
pojedyncze, szelagi, ^{kalene} za Augusta III = Stanislas
dor (dukaty potrójne), Dukaty pottoraczne i poje:
dyncze, Talary osmio i sześciu złotowe, Pottalary,
Dwuzłotowki, Złotowki, Półzłotki, Dzierżgus:
grofzowki, Ofnaki, Szostaki, Trojaki, Grosze,
Potgrofzki, szelagi za Stanisława Augusta =

Kruszce należały od najdawniejszych czasów do regalii w kró-
 lewstwie; kruszce szlachetne (złoto srebra) oddawano do hut Królew-
 skich, gdzie takowe topiono, czyszczone i próbowano (Streußgaden).
 Z porzątku bito denary; później jako zwyczajną monetę brakteaty
 z blachy srebrnej (bractea), które zwykłe 3 razy do roku prze-
 bijano. W XIII wieku stosunek srebra był 10 do 1, to jest grzywna
 złota warta 10 grzywien srebra. I raz znany grzywna (marca),
 tyle co funt (libra) miewał 12 uncji. Z czasem zaczęły się tak pogorsze-
 ne monety, iż w funcie monet było $\frac{2}{3}$ funta czystego srebra, co
 też przyjęto za zasadę. Lecz i ta urzędowa przyjęta waga
 (Gewicht-Schrot) fałszowana była przez coraz większą domiesz-
 kę miedzi (Gehalt-Korn): wskutek czego rozróżniano grzyw-
 nę dobrą srebra (marca puri argenti) i Feine Mark i grzywnę
 zrogowiałą z gorszego srebra (marca usualis argenti - Landessil-
 bche Mark). - Grzywna dzielona się na 4 fertyony (ferst - Vier-
 dung), a jeden ferton na 4 łuty (lot, lotus). - Skojec (scotus)
 był 24tą częścią grzywny. - W XIV wieku Szelag (Solidus - Schilling)
 znaczył tyle co i ferton; - fenik (denarius - Pfennig) był 12tą częścią
 szelaga = i skojec miał 10 feników czyli denarów; grzywna
 miała więc w sobie 240 denarów⁽²⁾ - obolus (pieniżek - Heller²⁾ był
 połową denara. - Jedyną bitą monetą zwyczajną w Polsce w najdaw-
 niejszych czasach były denary, a od XIII wieku i obole. - Z zapro-
 wadzeniem szerokich groszy prażskich, których 48 szło na połowę
 grzywny, ustalił się brakteaty i denary.
 (Ob. Jagmann: Schlesische Münzen w Zeitschrift f. Gesch. Schlesiens.)

fine stany mającej wyobrażę.
 nie bito młotkiem drewnia-
 nym, tak iż z jednej strony
 był wizerunek wypułki
 a z drugiej wklęsły (ponieważ
 te monety miały postać tale-
 rykowatą lub panwie przeto
 po niemiecku od Pfanne, zwa-
 no je Pfennige. Brzywiakozych
 kształtach szły na wagę.
 Dla porzątku XIV wieku zaczęto
 bić w Pradze grubszą mono-
 tę zwaną groszami (od gros-
 sus = gruby) które były trwał-
 e i miały obustronny wyob-
 razenie. - Liczono zaś na
 grzywny (marca). Skojec
 scotus był 24tą częścią grzyw-
 ny. - Władcy czekali ferton
 był 4tą częścią grzywny.
 Grzywna miała połowę
 ciężkości 48 groszy; czeskie
 ciężkość 60 groszy; moraw-
 skie ciężkość 64 groszy -
 grosz miał w sobie 12 de-
 narów czyli halery.
 W XIII wieku warta
 grzywna $4\frac{1}{2}$ razy więcej
 niż dzisiaj; a w XIV wieku
 $5\frac{1}{2}$ razy więcej, bo srebro
 miało większą wartość niż
 dzisiaj. W XIII wieku grzyw-
 na srebra warta 54 złp.
 dzisiaj 17 zł.

Klasyfikacya Monet: 1) Makedonskie (336 r. przed Chryst.). - 2) Tyro-greckie (336 r. przed Chr. - 94.) 3) Larttyjskie. 4) Lontyjskie. 5) Kappado-kijskie. 6) Grecko-egipskie (285 r. - 30). 7) Staro-hebrajskie (164 r. - 54). 8) Staro-greckich miast. 9) Malo-azyatyckie i Kolonij Syryjskich. 10) Syrakuzan'skie. 11) Dymotkie Konoularne i cesarskie (Juliusza Cezara 44 r. po Chr. - Augusta r. 41 - Tyberiusza 14) - Germanika 19 - Nerona - Klandy - Wespaziana - Domicyana - Trajana - Adriana i Sabiny - Antonina Piusa i Faustyny 138 - Marka Aurelia Antonina 168 i t. d.). 12) Bizantyńskie. - 13) Srednio-wieczne, zachodnio-europejskie. 14) Wschodnie, Kufickie, perskie, tatarskie, gruzińskie, chińskie. — B) Medale, żetony, pniezgie.

Numizmatygy polscy, autorowie: Bajer Karol, Bandke-Spzyński, Bentkowski Felix, Cacki Tadeusz, Hatten-Czapski Eme., Gotebowski Luk., Selewel Joach., Polkowski Ign., Poniatowski Stan. (gemmy) Potocki Stan., Raczyński Edo., Rydzard Ant., Stronczyński, Tyszkiewicz, Wolański, Zagorski, Zebranski Tadeusz, Albertkandz, Arnold, Braun, Lengnich.

Hirsch Al.: Die Medaillen auf den Entsatz Wiens 1683. Froppen, 1883. 4te mit 8 Tafeln.

Kabdebo H.: Bibliographie der Türkenbelagerungen Wiens. Wien 1836. 8te mit 8 Tafeln Münzenabbild.

Kundmann J. Chr.: Silesii in nummis oder berühmte Schlesier in Münzen. Breslau 1738. 4te mit Kupf.

Voigt A.: Beschreibung der böhmischen Münzen. Prag 1771-1787. 4te 4 Bände mit Kupfern.

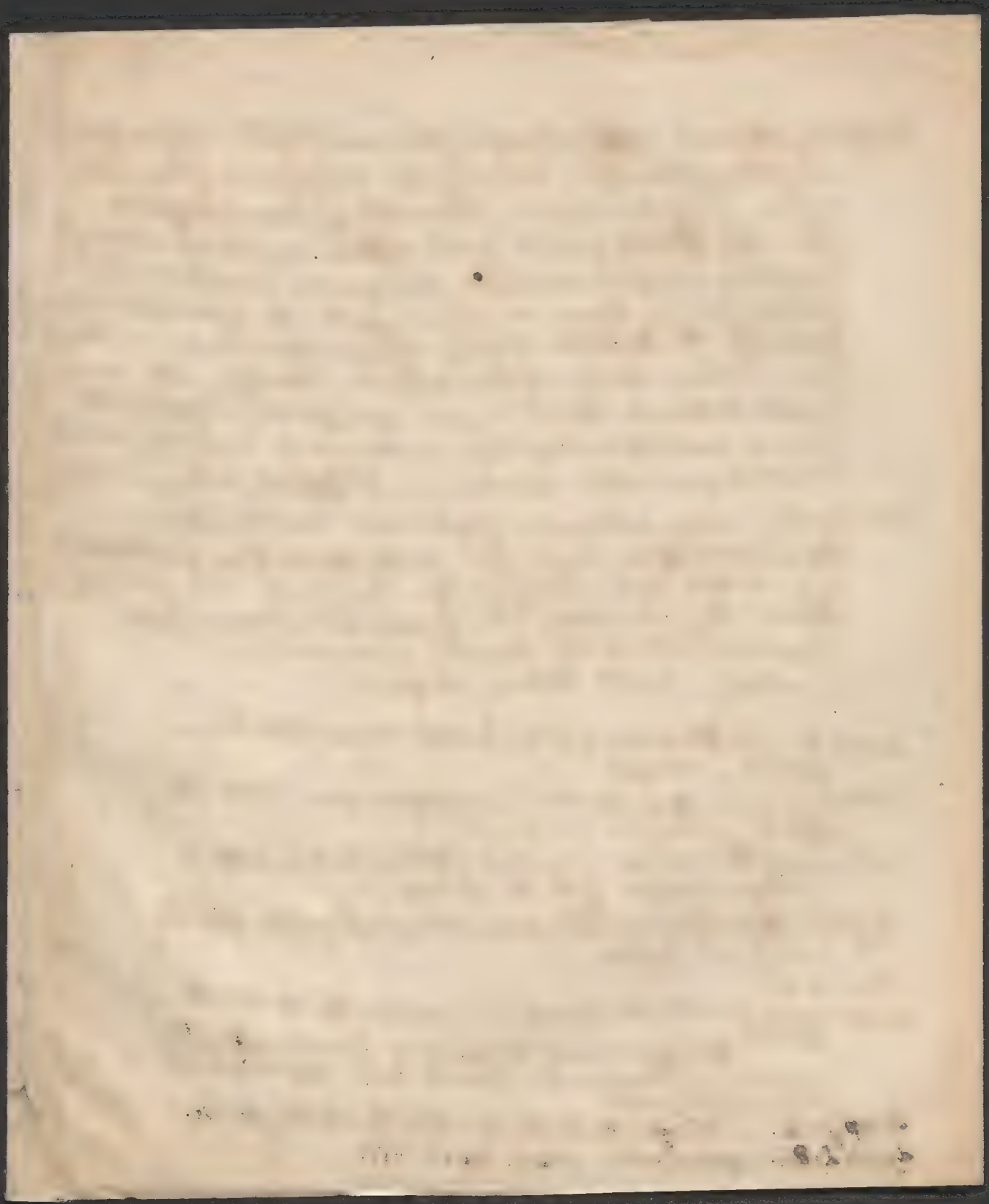
Hanka Val.

Schoenvisner St.: Notitia Hungariae rei numariae. Budae 1801. 4te cum 20 tabulis.

" " Catalogus numorum Hungariae ac Transilvaniae instituti nationalis Szechenyiani. Acc. Appendix. Pestini 1807-1810. 3 Form et Atlas (107 Tab.) quersol.

Supp J.: Nummi Hungariae. Budae 1841-1846. 4te 2 Partes (mit 26 Taf.)

Gjabic L.: Opis jugoslovenotkih novaca. Zagreb 1875.

Prage
per S
at 11

2 Rome

nam
per
dura
die

Długos
: odzie

James
Klein
1880
1881
1882
1883

Wacht
Skorr
v. 2. 1878

3 Mon
Kilim
à 100
Christ

redukc
Zagran
Kowie
B Mo

fol. 2
R. 14
290

Lemista naukowcy
 Hartknoch
 Leibel Trebun
 R. Monety Kufury
 Rozmaitosci o Ziemiowicie
 Rozniki Loweryff Warz
 Wpiewski pomniki 11.

Kwartalnik olgynow
 Wpiewski pomniki I

Kwartalnik naukow
 Nalut

bractwa mairy blafka cinka
 Clonis gic moie

ofi, eder miat 18 denaria
 1 denar miat 12 pieniazek 1/3 (obolus)
 grosz pieniazek miat 4, alga miat
 5 Toly 1/2 grozy
 11110 = 5 Toly 1/2 grozy
 Lotow w 11110 na Lym I 10.

XVIII w.

Grzywna polska na grofny 48
 " litewska " " 75
 " pruzna " " 20.

can. i. dajcie nam
 nifty

Zolofew (Kafaj - Jawa) Major Leif
 Stanisl. puz 376. luyf nomen ex duobus corruptis com-
 positum dolorem et gloriam sonat.

Karm. sic in r. p. m. ta braccata
 Karm. 3 r. 1747 " Braccata Jawa m. i. a m. i. a
 braccata rozanie sig. m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 m. i. a jakoby to ch. was m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 Kie f. l. a g. i. t. a r. e m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 m. i. a r. a z. o r. o C. R. w. i. a r. a n. e r. o m. i. a m. i. a
 Se za krola Tazimiera m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 m. i. a r. a n. e i. a C. R. m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 l. a n. e z k. l. o r. y c. h. g. d. y s. i. g. b. a r. a o t. a m. i. a m. i. a
 b. r. a c. m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 " I t. e m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 " i. o n. e m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a
 p. o d. t. y b. i. o r. a p. o d. t. y o d. i. e r. y m. i. a m. i. a
 d. y n. a j. i. e c. y n. a t. e n c. r. a f. r. a j. i. w. a i.

R. 1447. Ladoufski. fol. 156 t. I
 R. 1447. Herb. 23) 1509 (Herb fol 23) 1525 (Ladoufski
 t. 1 fol 447) 1526 (Ladoufski. t. 1 fol 467) 1527 Ladou
 fol 479 t. I 1550 (Lad t. II fol 5, 4 fol 54) - 603 -
 648 - 728. = t. I 772
 Diner: na krola Henryka Walezyjskiego Francuz
 niedlugo Kroluic 240 z. d. y n. e r. o r. o r. o m. o n. e y
 g. r. o. z. p. a m. i. s. m. i. o w r. o. a f. r. o r. a n. a c. y. I t. e m. i. a
 z. a s. B. a t. o r. y k. o. l. w. e. l. l. i. k. o. r. a n. e m. i. a m. i. a m. i. a
 z. o t. t. o r. a k. u z. g. r. o. z. i. e n. a o. w. c. r. a f. r. a j. i. w. a i. i. a k. o m. i. a m. i. a
 c. y. a j. e. g. o r. 1584 w. i. a d. e r. y g. r. o. w. a m. i. a m. i. a m. i. a
 r. e. g. n. i. L. o. l. o. n. i. a) K. l. o. r. y c. h. 10 w z. t. o t. e m. i. a m. i. a
 O. m. o. n. e t. z. B. a. t. o. r. e. s. L. a. d. t. II fol 977. r. o. k 1588 L. a. d. t. 2. fol.
 1223 = r. 1598 L. a. d. t. II f. 1452 w. t. e. d. y b. y. t. a m. i. a m. i. a m. i. a
 Kufka =

R. 1308 Cromer. lib 11 fol 18) (R. 1308 Herb. 288
 grof pieroki miat 1 grof, rocki: 1 pelog a 30 grofny (wrochich
 m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a m. i. a

Monety rymfkie przez handel zaniezione n. 112. Liebknecht de antiquis nummis, aliquando effosis in Prussia regali et adjacentibus regionibus, mowi re rymfckim. Dzieniada Rymfkie zneydywane chłopi zwiaż głowka mi S. Jana

Fundacja Mogily pnes Dolestawa Smiatego novum denarium in Lapsyn decem marcas in Butrymiz septem marcas quotannis recipiendas largitus est. Aug. 258. — Fundus Kosciota Gory na flakku r. 1063 Bogiel I p. 536 fertones patronales uno argento adjuncto — fundus Wladyst. Hermara (Syreia Strygelski p. 138) Prodnik cum una taberna cuius haeres, donars et Rateg tres Scotos solventes. — Arc do Waitaw Krola rymchodiq marca, Scoti, fertones, Solidi, Denarii — Fundacyi Klastoru w Grobe pod Koibergem r. 1159 d. 6 Clerica teloneum de ponte scilicet de quolibet curru duo denarii Poloniensif moneta Preger Cod. diplom. Pomerania T. I p. 6. Innocenty III pod r. 1203 „ad nostram siquidem audientiam, noveritis pervenisse, quod cum ea consuetudine Regionis usualis moneta per annum apud vos tertio renovetur et quae prius in usum fuerat, demum reddatur vilior — Olorius Reynald annales ecclesiastici.

Liqzeta Silgzyty w Trebnicy w fundacyi Mnisek r. 1203 Inter abiectionem vero veteris et nova assumptionem monetae monetarius ibi habeat ius sal vendendi. Somersb. I p. 817. Wladystaw Ilwacz popowit Pawlowi biskupowi Dornaiskicemu sic moneta w miasteczku Krolbi Boguf. 59.

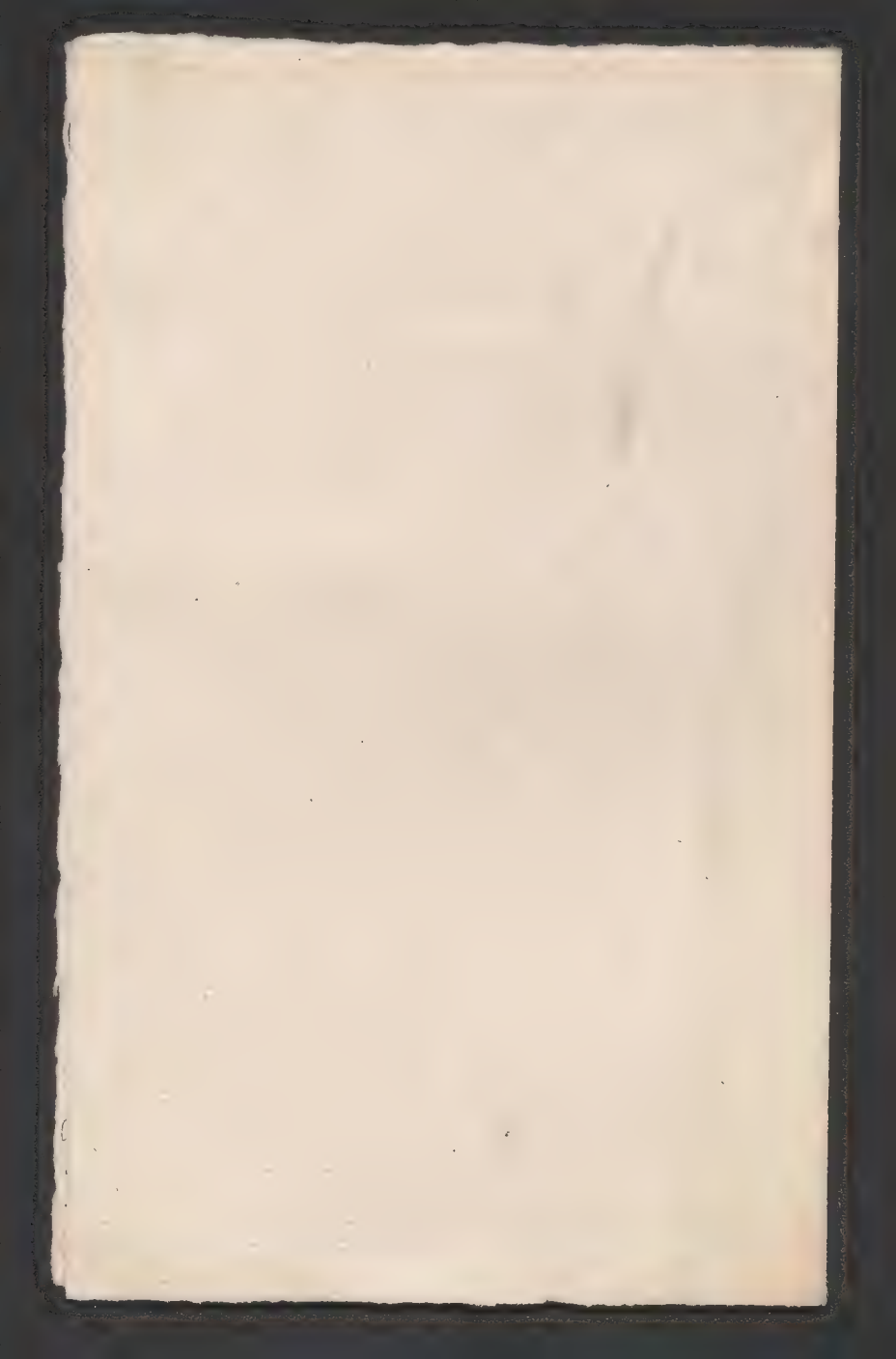
D. 1251 Herman de Salza mowi w Pruwileji „Item statui mus ut una moneta culmensis videlicet, sit per totam terram et ut de puro et mundo argento denarii fabricentur, ipsi quoque denarii in tanto valore perpetualiter perseverent ut eorum solidi nonderent unam marcam et dicta moneta non nisi semel in biennio renovetur. Bogiel T. II p. 24 jednak niedotrzymano tego

Archidyacon Gnieznieński mówi że dopiero 2a Wacława Braskiego małe
groše frebrene weszły do Łolski ^{nieśwież bowiem ciarzym frebrem}
Kurkami głów z Aspergillow ^{złoty moneta ile rozumie} i nim posli miechovita
pod r. 1296 Neugebauer hist polon. lib I p 17 Schickfuss Chroni.
zwagnin r. Łaskowski prerorowi asperorowi na gwiazd. nie.
mienne wybiane (armenya europejska) nie podzielał tej bajki
Kromer: i Stugos Krutygny
Fowe ciarne frebro byta moneta podległa według Ducange Glos.
media et infim. latinit. która znakiem przed Krymianie, Niemcy
Krygzielski Tinec. p. 149. mówi że 2a Dolestawa Krzywostego da-
wały, wzięcie ~~u~~ item de qualibet curia, quolibet Anno una
una mellis et quatuor asperioli Cracki p. 119 mówi że to
frórk: wzięcie które mnichy do muzeów potrzebowali
Rozrywanie urzwał: futele de tytko potności im Trzysffmund 2a moneta
potud mówi ftawianie rboie i wyroby
Konrad Mierowiecki w przywileju Łlocka r. 1238 mówi aby mu
pienizdry nie recrucano Moneta per vim ciuibus non pro-
iciatur - Dolestaw wstydliwy daje władze aby miechów urzadni-
Kowi mennicem nie podlegał priwil. 1259 d. 9 Maj, decla-
rando quod monetarius, seu thelonearius, Pracoviensis in foro
villa nominata nullam jurisdictionem sedendi vadiandi citandi
denarios rursus ponendi non habebit. Na Łolski miechovia mówi
ie r. 1197 był w Łolsce znany urzqd Moneta ryafia.
Jednakże był brak Pienizdry bo ja było tyle tytko de potrzeba
Halego na wyprawy wojenne dowodem tego jest urzqdenie
pospolitego ruszenia r. 1506 pnie Alexandra Krola (Cracki I
121) qd nie mówi: Item visum erat utile et necessarium, quod
Pracoviensis et Ausgia terra qua defensionis onus gestura erant
his temporibus Contributiones privatas pavrent de illisque ar-
gentum, ad monetariam emerent de quo nummos minutas
Speciales stipendiarii in auxilium defensionis ftarum terrarum
servabantur. De eodem argento, medios grošos in monetaria

mała em.
lovia
roni.
da:
re:
iżki
lof.
o da:
ra
to
nety
u
:
mi:
la:
oro
tani:
noin
uba
nie
I
od
nt
r.
of
m
a

nostra cudent, pro quibus Thesaurarius noster pannos emet.
Bajka o pieniądzech Skoriangach pochodząca z wyrazu pecunia²⁹
co może oznaczać od byda lub bydo w ramiane, znacząca nie wyraz
monety, byttem najpóźniej Seneki przychodzi który mówi że ta
moneta była w Sparcie lecz iaden Grecki pisarz o tem nie pisze
powieści ta znana była i za granicą a wybita talerów Legnunt.
III i trojgrofiówek Stefana na remieniu są tylko próby stopła mon.
niczego (Cracki p. 123) Exoni
Skoriangach pieniądzech moim Drowfski podr. 1243 i Wende: d
restatio de primis nummis polonicis Toruni 1702
Groszów używano grubszą monetę ale różniąc od mniejszej
Ludwig IX francuski 1240 w. Tour bit nowe monety które używano
Groszów Turonensis de mundo argento
Wyraz solidus juri a Rzymian był używany

Trudno...
rych... na...
czech...
moneta stanowicza...
anonim archidye kan...

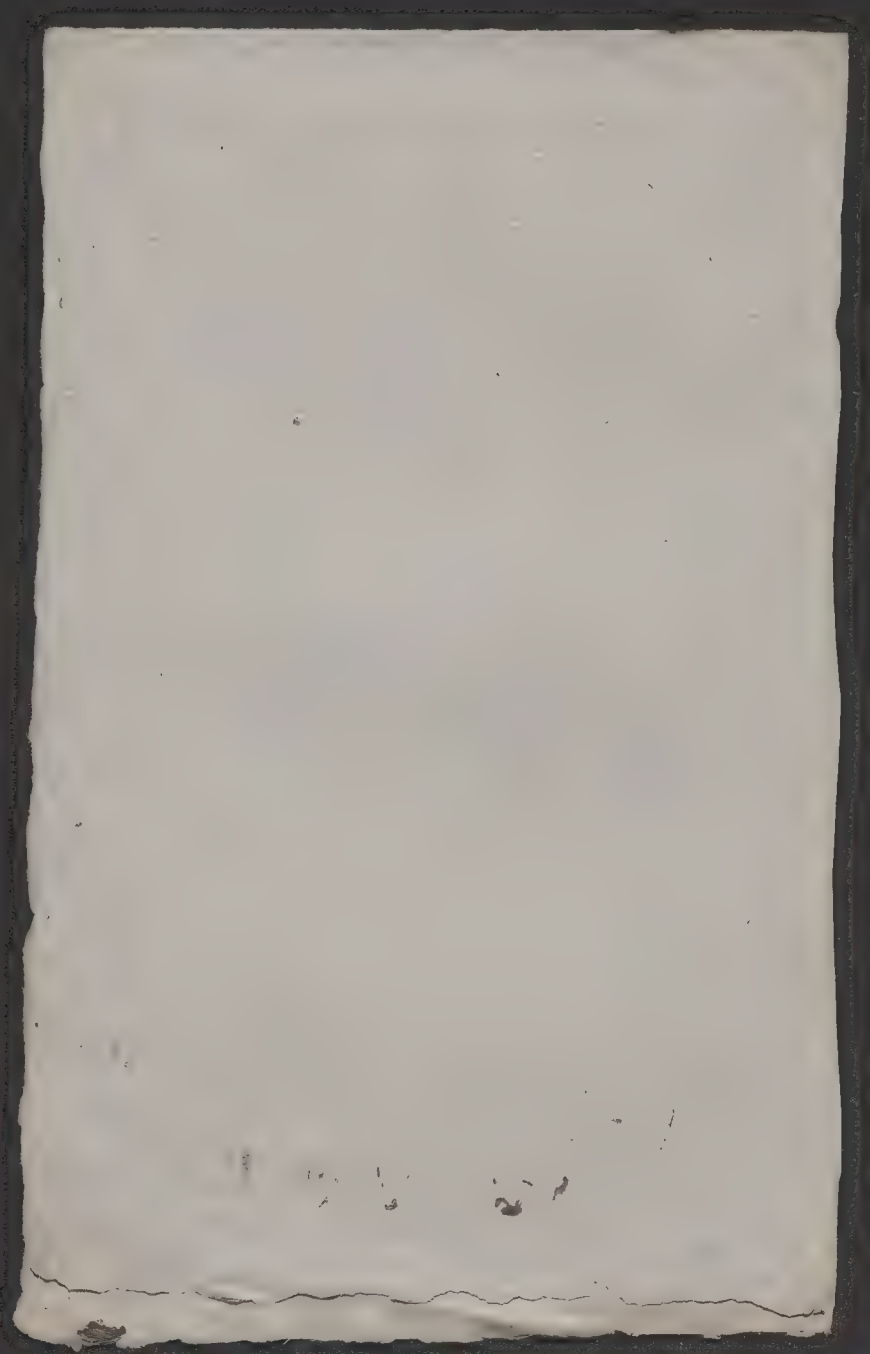
owca...
105 : 106. Sommers II.

"Kwartnik...
za jego (Ludwika) rządu...
ie co...
teraz...
wzgardito...
minim...
Klasy...
z nich wyzinali...

Owa moneta... 1370-1387. J. 2.

medale polskie Jan III p. 125 na Wiedeńsk zbore (5-32)
p. Elżbiety 1526 urodzony r. 1543 Zygmunt Zaslubiński dwa
na jednym są obok portrety na drugim z jednej strony popiersie
Elżbiety a na drugiej s. Jakoba apostoła.
Krol. polsk.
Katarzyna 1533 urodzony r. 1553. Zaslubiński Zygmuntowi II

Lenigdz Batonego Köleseruf Auraria Com. dac. pag 146.
dukat głowa ~~bat~~ z napisem Stephanus Batoni de Somlyo na drugiej
herb z 24 by (fmore?) otoczone wsiem okokota zwiniony
herbu napis: Vlavoda transilv. et viculor. comel.

Stefan zostawny krolom polskiem obrzymał nagybanyam
w Węgriach za Trathmar które było jego familijne
od Rudolfa Krol. Węg. tam później wiele pieniędzy bit
polskich n. p. dukat 1/2 ft. Bogerodica z jelskim pod nią
mały herb Batorych: Stephanus d. g. rex po. Lou.
na drugiej s. Władysław: S. Ladislaus rex. 1586.
Kr. B. nagybany? w Uniwersyt. Zettensu

Tworząc prąbienie monety był i innym narodom znany Okolo r. 6
1207 Narusz. VI pag 125 zmieniano monety 3 razy do roku czyli
razem do trzy lata w Węgrach okolo r. 1222 kilka razy do roku
Lejer III. 1 pag. 377. 2 prąbienia monet r. 1184 miał Krol węgier.
Kt. rocznie 1000 grzywien czystego srebra dochodu - Kosmas
str. 65 pod r. 998 mówi o nieprawych ryżkach Kfi 29 + 2 prąbi-
jenia monety. Za Kazimierza Wielkiego były kwantniki tych 4
złoto na grofa prąbki po smierci jego tak upadły wieniec że na jeden
grof wypracowy złoto ich 4 zł. Łom III II str 95 i 106
Kopania kruszców przez Bolesława Chrobrego uftg jst na gruntach
darowanych duchowieństwu wyjąwszy złoto Dlug I p 175.

Władysław Warneńczyk p. 80.
Denarii ea vili argenti.

7

33

- 1) 80. Władysław regis Krzysz Patryarchalni znaki Mon:
nure B i K z gwiazdą na górze. - Na odw. herb Węgier
Lutwa Łódzki. Wary 8 gr. podobny srebra
- 2) Podobny z znakami menniczymi Wł. co do X podobnego
- 3) " " " " L. A
- 4) " " " " L. dwie ręk trzymające się z łaciń. o złoto
srebra.
- 5) " " " " B. 30.
- 6) Podobny krzyż: Władysław Regis na drugiej stronie król
w koronie z toporem w ręku napis S. Ladislaus rex
tyle co owe wary 7 gr. złoto srebra.
- 7) 80. Władysław Dei. (gratia) herb w koronie w g.
po lewej stronie B. na drugiej co - na odwrotnej
+ regis ungarie. ce. Pogoń lilijowa. wary
3 drachm. i 14 gr. miedzi do której nieco srebra
prymieszanego.

Miał na ramieniu Stanow Głowa laurem moim corona
Jos. II. aug. galic. et Lod. A. osv. et Lat. i.
J. N. Wirt fecit na odwrotnej mulierum
ta stant cum fauto insignia Galic. Lodom. Bor. et Zator
exhibente prawę rękę trzymającą się po prawej m. s. i. i. i.
włódre ze wojem w środku ciwice rżniowa przed
gondolipalmą i laurem refurka napis Conventu
ordin. Perpetuo. in. Galicia et Lod. constituto.
1782 (trynisk) Arg. pond. 14 semiunc Elegans.

Jein Nepom. ym Wirt

Flora Lauren macedonica Josephus 4 augustus 2. 11. 18
With feint na odwrocie, na 4gramowym flapie, w którego prok
herb Galicy, jest umieszczona. Flak lica Lauren owieniona Nadole
u spodu rowa napis: Optimat. art. ludis in Galicia Constitit
dokota napole rar Academia Leopold 1784 (rymsk)
Arg. pond. 1 1/2 semi unc. Oba wielkozi talara.

Catalogus Nummorum Hungariae ac Transilvaniae
Instituti nationalis Szechenyiani. Lestini 1874.
w drucie Tabulae numismaticae pro Catalogo Nummorum
Hungariae ac Transilvaniae in Instituti Szechenyiani.
Tab 73 num 4 i Tab. 74 Nr 5.
IX E. 17.

Tom II ps. 7 dukaty matka boska i korona z panem Jezusem
na reku dokota napis w obwodzie: Johan + Sigism + R + Urag +
S (ic?) + F (ata) + Voluere + i dwa mtothi na drugiej stronie
tarcza z 4 polami pod Koroną na jednym gtona w lka koto Kto-
rej gwiazda z jednej miszyc z drugiej strony ~~matka~~ krzyz belki
i jednorożec z pod nim waz i dwiekiem herb. 'forzow' z w gorie
orzel polski na dole z gtony u koronowanie 'Dalmacyj' napis
+ Yrabe + d + g + Reg + Unga + 1557
podobne dukaty ~~z~~ z lat 1558 i 1559

podobny z napisem Jo. sec. d. g. ele. r. un. 1560 i 1565.

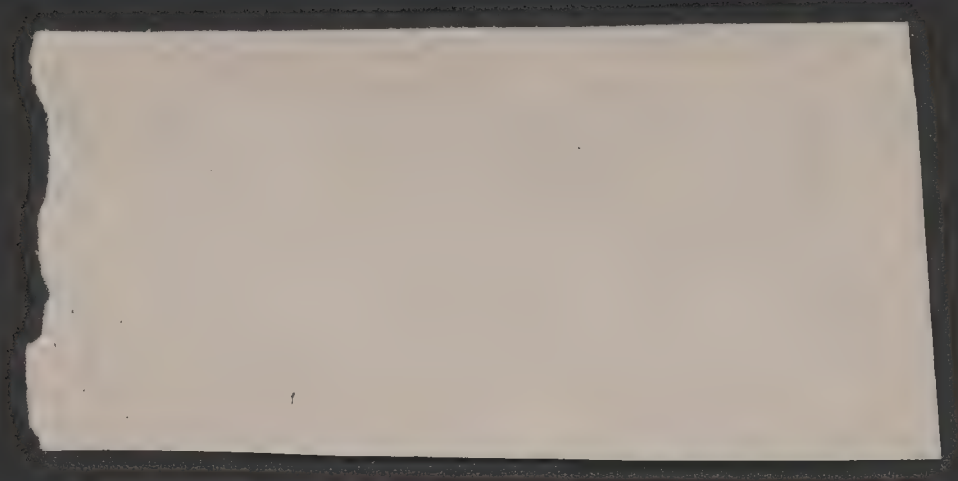
Monety Balorego

dukat matka boska jak w gorie. Patrona Ungarie ty lko na dole
mieszyc u nog infra hanc enle libinorlesum corona. na odwrot-
nej stronie ryarsz zbrojni w koronie w jednej rce miez drugi helle bar
w drugiej jak ko. napis Mon. Transil. S (tephan). b. (athori)
i (s) L (omlyo) koto ryera rok 1574.

dukat podwojny z podobna tarcza: dokota napis Tabella d. g.
Hung. Dalmat. Croat. etc. na drugiej stronie goty napis:
1557 si Deus nobiscum quis contra nos s. g. v.

Leg b'z Duki by 148 ... za a ... 341-54
1387 pierwiec na ... w ... (9)
Barolo ... (1308 1342) typ ... floren
lino dla tego ... floren ... 62.
na tych ... pierwszy raz ... takich rto
tych dukatach jest S. Johannes Bapt. i ...
ta S. ... na / nazwa Tabl. IV
tam gdzie herb Węgier ... na ...
... wielki ... bit ... dukaty i ...
Talarz w ... pierwiec r. 1501. b'ito.

krabony wielkiego talara

popiersi króla w koronie z twarzą ku lewej stronie obróconą
brojny w prawej ręce oparte na ramieniu w lewej trzyma
głową miecza do koka Stephan D. G. Rex. Colon. Mas. Duc.
L. na odwrotnej ~~talara~~ tarcza po bokach wyznacza w górę
ma koronę tarcza na 4 pola podzielona w niej 2 wty polnie
i 2 pogonie w środku mata tarcza z rąbki napis Ruf. Duc.
Mas. Sam. Liv. Prin. Fran. ~~Rex~~ koka tarczy w wyzniesiach
1586 i R. B. wazy 1 1/2 semiunc. podobny 1585.
podobny tylko ma rok na innej stronie 1586. wraz z R. B.

Popiersi wieniem ulaurowana Joan III d. g. rex. pol.
m. d. d. r. p. na drugiej Grofo. Arg. Sea flenbul
reg. pol. 1682. Tria fuit a colligata in quibus fuit
insignia Poloniae. Lithuaniae et Janina in area jupe.
rio re Numerus VI. Arg. magnitudine septenarii

Do fmiaci Wlad. Warneruxa gdy niepewna jefure była
tito dukaty: krol z tenorem: ~~lactem~~ wptafcau i jabtkiem wptafcau
pod jabtkiem tarcza herbowa napis i. daci flauf rex. i znak mennicy
N. na drugiej stronie tarcza z 4 polami belki pod niemi
kruk, krzyz 4 ramienny pod nim wielki do koka napis + io =
hanc. die) h (ungar) u (ajwoda uel Wladislaw) r. regis uel
regni) Ungarie. gu (bernator)

Do dukatow Batoro 1) Libinof 1574 alteri duo
nagybany. enfi 1574 1586 jam regis polonis w zbiorze
krab. Georg. Tefletico.

Dukatun sub Krzyz. Batoro. Augnyan sub k. k. fobliu
von mure Gnyllj fust Tom IV rok 1775. aut Grotzarsky
Oleophili (Christ) Trinfonffal sub nim fobliu Gubimny
in fnyfian Sigism. Batoro. Fainov. Augny. 17 53. p 583 -
392.

1) Dukaty.

1) Jan Bapt. z krzyżem dokola S. Johannef B. i mata korona —
lilia florentina + lodowici rea.

2) S. Jan Bapt z krzyżem u nogi lewej spodu głowa przewieszona
S. Johannef B. — tarcza w której z pola belki: lilia oto-
czona 6 hemisferycznych dokola dwóch owiul dei Gratia Rex.

3) S. Wacław z toporem i jabłkiem koto niego 5 lili: na dole
głowa S. Ladisława — tarcza jak w przyrodzie z dwoma
polami diisco fasciatascuato indurum Lodowici S. G. 2.
ungarie podobie.

4) podobny tylko głowa pro. S. Władysława i boku

5) podobny na dole z literą B.

Groszule. Argent.

Król na tronie usytuowanym dwoma krzyżami z koroną
krzyżem i jabłkiem + moneta Lodowici regis hungarie
tarcza 4 granat romboidalna na polowie belki intermix-
tis liliis na drugiej 6 lili: w górze S. na dole zgarbki
dokola + honor regis indicium piligit (pond. 5 gr.)

Denarii et oboli.

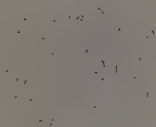
1) S. Władysław koto niego litera S — S. Ladisław r.
— tarcza 3 rożna z 2 polami belki: lilia Lodowici r.
ungarie. pond 8 gr.

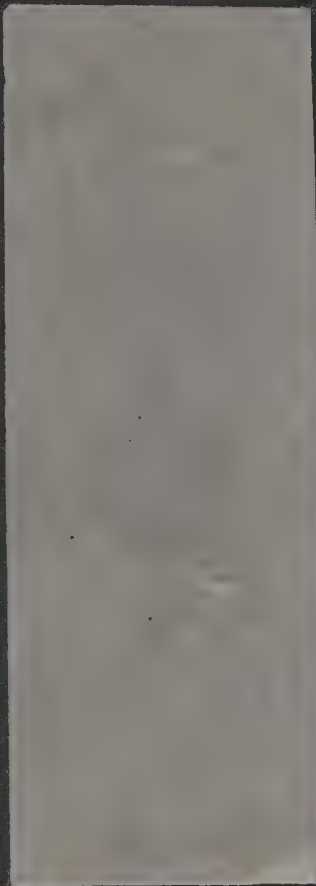
Caput fasia revinctum + moneta Lodowici — crux patrum
+ regis ungar. (Władysław S. Irena)

Głowa + moneta - Lodowici — Strus stojący między
liter n h.

Głowa bez podpisu — Kowato. Baden i witalis
w zbiorze aegrs. Bndrasoy.

13

pt 3

if left

to remain

at present

7-11

12

EO

7-11-12

7-11-12

12

7-11-12

7-11-12

7-11-12

7-11-12

7-11-12

7-11-12

7-11-12

366.

Kagminini Chronicon Polonorum in quo quatuor regum
munitorum vita christiana eorumque gesta descripta
sunt. Varsoviae, 1826. Typis congreg. Schol. Lianum, 8re

K. 5. H. 172

! : są to wypisy z ~~was~~ Dlugosza : ~~historii~~ ~~se~~ ~~la~~ !
które wydawa sobie Kominę Kagminis a. 2 na ktad
w 50 exempl. globe orbis z polniz edycji !

Wierszby poemat 5 przydarzeń ożywionych IV i V dzieł
XIX stulecia, napisat na wygnaniu Leopoldus Logon=
czyli Dubiecki: w Brukseli od roku Briarda. 1844.

12°

Wierszby Poematy
— 5 tomów 247

mając 46 lat.

Monetnictwo

Jednostką wagi menniczej w Polsce była grywna
kolonińska = 16 łutów czyli $\frac{2}{3}$ starego funta
Karolińskiego czyli 233,8 gramm.

W Polsce były 3 periody mennicze:

1) Periode denarów od najdawniejszych czasów
aż do r. 1330. Pierwotnie bito ziągrywny 144
denarów; albowiem 1 grywna = 4 wiardun =
kom (Viertung, ferto). 1 Wiardunek = 3 szel-
lagom (Schilling, solidus). 1 Szelag = 2 skoj-
com (Scotus). 1 Skojer = 6 Denarów (czyli
2 Groszom, czyli 4 Kwartnikom). - Później
bito z grywny 200, dalej 450, w końcu 540
denarów, które tak miewały być, iż je zwano
Obolus.

2) Periode groszów od r. 1330 - 1600. Pierw-
sze grosze Karol Wacław II król czeski bił w Pradze
(Nummi grossi pragenses) z grywny 60 groszy.
- Kazimierz W. bił w Krakowie z grywny 30 groszy;
r. 1434 bito 90 gr^{oszy}; później 180 groszy a w
końcu 240 groszy. - Podług rękopisu Zygmunta I z r. 1526
był i denar $12\frac{1}{2}$ łutowy; i grosz 6 łutowy; z 1 grywny
było 240 groszy; a 18 denarów miały wartość 1 grosza.
- Stefan Batory Karol bił z 1 grywny 280 groszy;
Zygmunt III bił z grywny 350 groszy, później 525 groszy, a w
końcu 800 groszy w skutek czego grosz półski przestał być monetą
srebrną (r. 1600)

3) Leryod Złotykh od r. 1600 - 1795. Jur Tyg-
munt I Karat bi Złote ze złota i ze srebra -
1 Złoty = 30 groszy. 2 wartości groszy podnosiła
się też wartość Złotykh czyli ranzej upadła.
Ze Stanisława Augusta bito z igrywnym srebrem
(Lapon) 80, dalej 83½ i 86⁸⁶/₁₂₅ Złotykh.

Kirmis M. Dr.: Beiträge zur Wappen- und
Münzkunde Grosspolens. I. Frankfurt.
(Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde
der Provinz Posen 1884. Heft 3, pag. 327-348)

Münzgeschichte der Stadt Frankfurt. Berlin
1885 (Separat-Abdruck aus den Berliner Münz-
Blättern 1885. № 56.) 8° str. 15.)

— Neue Beiträge zur Münzgeschichte der Stadt
Frankfurt Sep.-Abdr. aus d. Berliner Münz-Blät-
tern 1886 № 68 u. 69.). Berlin 1886. 8° str. 24.

— Dwie przegypki do historyi mennicy miasta Włocha-
wy przełożył z niemieck. Wierzyssław Kurnatowski.
Kraków 1886. 8° str. 16.

Stare windy 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

70 1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

50 1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

XL = 5 1/2 hr

XL = 5 1/2 hr

VI 1/2 hr = 1/4 1/2 hr

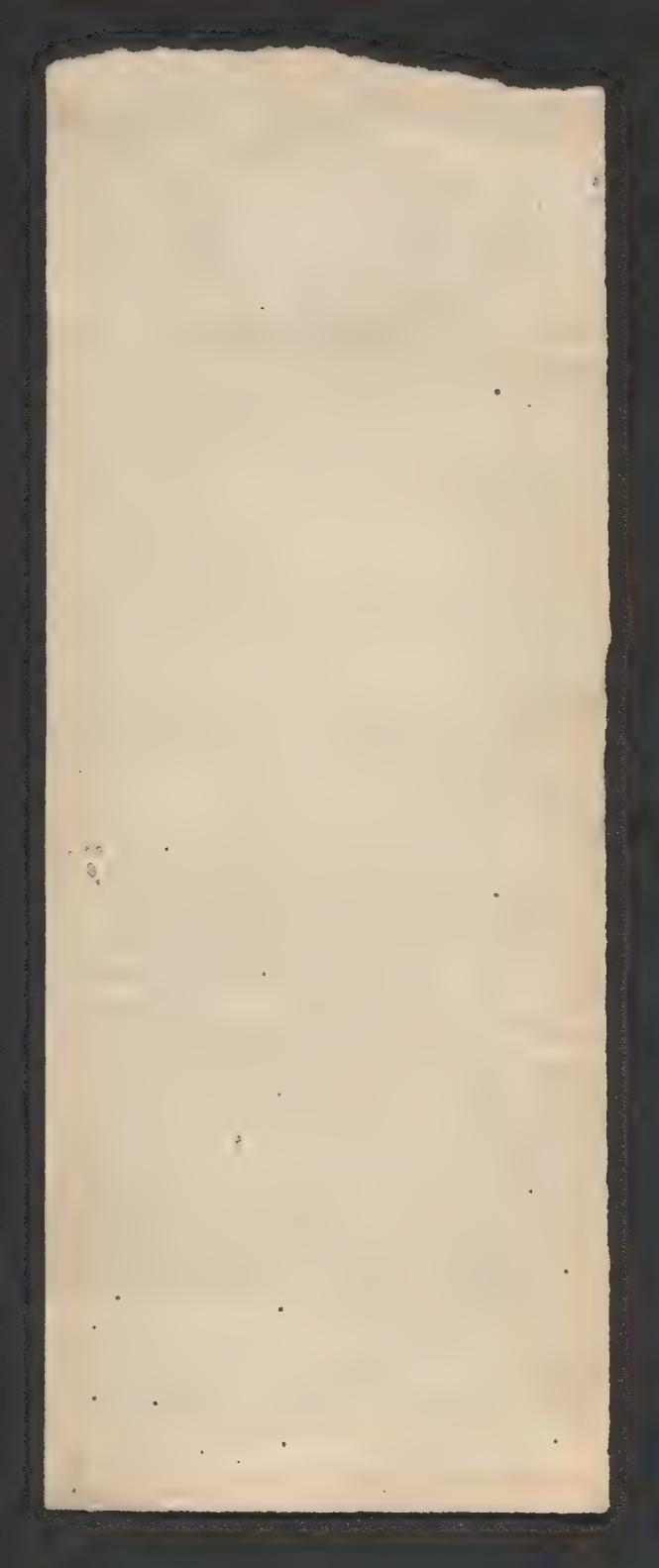
300 = 1 1/8 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr 1/2 hr

1/2 hr 1/2 hr

lignum - marke, Gemeinthe

41

broftblach = pectorale - plethowige

cegielnica = Ziegelei

Nana (grzywa srebra litca) latorum grofso.
rum Bohemicum (60) numeri polonice
(48 gros)

grofous (latus)

Ort (12 grofso)

Quartentij (3 denarii)

Scotus (2 grofso)

Denarius ($\frac{1}{12}$ grofso) Heller

Ternarius, Dreyling (3 denarii)

Quartentij - (3 denarii)

florenus hungaricus - polonice (30 grofso)

gerada = (Geräth) und Kleidung

Gerthaus

Warnauch = Waffentriftung

Wergewete (Anoriftung des Mannes)

Inquilinus (Miether)

Kroze - Pflugmeffer

Selgerethe = Beforftiftung (anniveftium,
tricipria)

Morgengabe - dotatium

paraferalia - fignittum fira pfaform

porag - das

teding = gerichtliche Verhandlung

Uigap porreatio - Zwingen zur Aufhebung

widerkauf - reemptio

brak 42

ser. 5. post Epist.
novy

in craft conduct.

Early Les

6 gr. w/teyna
pro istey ad 6 feet
ad camerar.

ad Acta. Domino
pro condum

2 fertorel pro
capillatione
et percussione

1 fertorel pro memo-
rialibus ad termi-
nos proximos Graec.

1430 80 mart.

mediot. gros.

melioris moneta

Cracov. numeri

polonialis

20 mart. pro

capite

curriculum = duo.

neq

inlatitulum = seque

balneum camera retro

Joannes et 2 deflans
de perowice

Brak

8. 13. 18. 18

Kopa - Sexagena - Tyvek (2 Gulden)

Iselgg - Solidus - Tyfelling

43

Pelk, potgrof - crüfens - Pölyfren

Thorec - modus - Tyfappel

Gwaßka, wiesel - Medimms - Kinstal.

Pottorax - Grof, argenteus - Lunnypölyfren

Projan, trüan - Ternarius - Tyfifan

Wardmex (12 grof) - Unualis - Vinnöning

Sanktpeterburg

1827

u kyp. medicinskoho
departamenta

Forma

tragedja w piati dziej-
stwach. Iocziusije
Kremet i francuskiego

8°

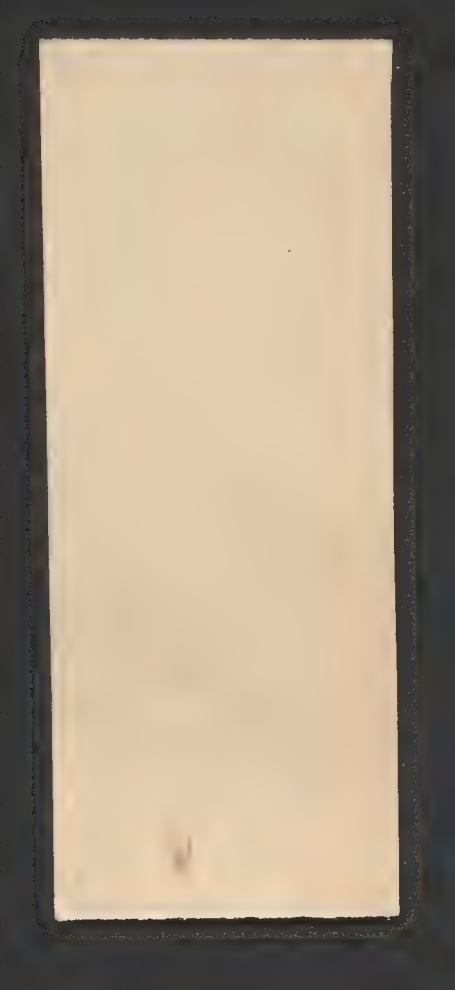
7 sv 84.

114

114

Włocławek 1747
 15. 9. 1747
 1747
 1747
 1747

- 1 Synt = 13tp. 8 gr.
- 1 florenus pol. = 30 gros
- 1 groszous = 3 foliv.
- 1 sextarius = 12 gros 2 foliv.
- 1 Nummus ^{tyntani} lux. = 16 ztp. 26 gr. 2 foliv.
- 1 Talerus polon. = 8 ztp.
- 1 Nummus pol = 18 ztp
- 1 Marcia = 48 grosy
- Kopa litew. 2 1/2 ztp. 15 gr.

Złoty = 30 Groszy

100 = 16 Groszy

45

Grosz = 2 Lotgroszki (1 Lotgrosz = 1/2 Grosz)

Lotgroszek = 3 Kwartnik (Quadrantes)

Kwartnik = 2 Szelagi

Potrójny = 3 Grosze (ternarius)

Szostak = 6 Groszy

Grywna = 48 Groszy

Talar = 60 Groszy

Czerwony złoty = 122 1/2

30

12

300

1879.

Matem.

Bostrich

roughaway

Bostrichia dolichopus.
1817, 1818,

new rock 1819

1823.

Thalassidroma

exemplars and specimens of *Thalassidroma* in *Thalassidroma*.

8th 200.

56 1/4
9000
504000

prod. 180

pit oblique

eye in depth 2

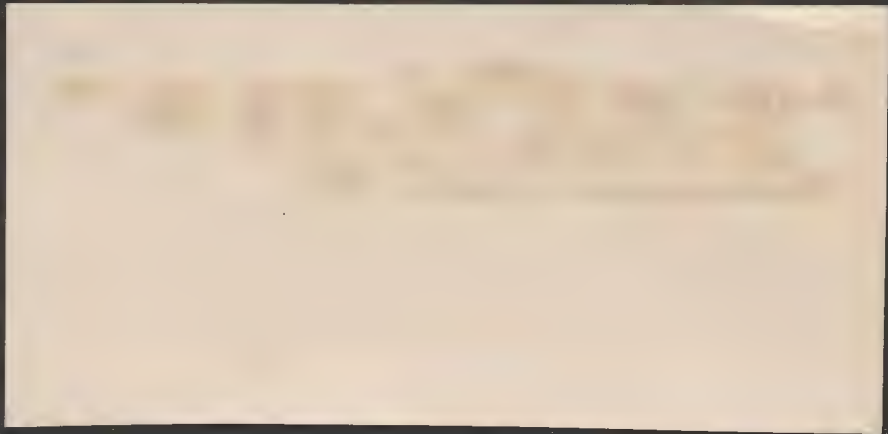
1001

1879.

Za 1 funt złota ^{wart tyle w} można kupić 20 funtów srebra - lub
 1600 funtów miedzi - lub 9700 funtów żelaza.
 (M. Chevalier: La monnaie pag. 22)

Moneta zdawkowa miedziana = bilon

- 1) ... ..
... .. 2 ...
- 2) ... ..
... ..
- 3) ... ..
- 4) ... ..
... ..
- 5) ... ..
- 6) ... ..
... ..

РОМУАЛБД

150
89
—
718

По Гражданскому Департаменту.

11000 0 0 58 2000

11000 0 0 58 2000

0 8 00 2000

0 58 2000

10 00 2000

11 00 2000

10 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

11 00 2000

Stad. Polko II von Mü
 stadt, Polko II von
 Schwedung Wenzel von Leob
 nit 1564

3000 more by hand

Markgraf Schlefen's Münz
wesen in Mittelalter

Breslauer Zeitung 1882

Nr 814 Morgenaufgabe
Sonntag d. 19 November 1882

Friedenstary Ferd. ^{Das} Mittelalt
terliche Münzwesen Schlesien
(Bestimmte Zeit schrift für
Münzkunde 2 Abhandlungen
bis 1527 do 2 Abhandlungen
möglich)

розметка выработки - 60 м
отка пребрзане

77 ku přebývání

in X11 with your local X11, using

vestire doctores de laudibus; obsequia

Walter A. Brown, Secretary

Winnipeg, 10. April 1898

umyśle niestadano litery
aby nie petyrowac

aber mit festem Sinne

Maatta big wamun-lyg
dunzawa

Amesbury

Verfasser

na 1/2 roku najdawniejszy
rok 1505

702 1505

Meller, von Anspitz, Balth.

Salzkorn, Feigeln, gro...

you, Jones, Kugel, Rumpel, R.

Pharmaceuticals, Tokyo

Philadelphia, September 24th 1861

1777-1778 (25th Dec.)

1875

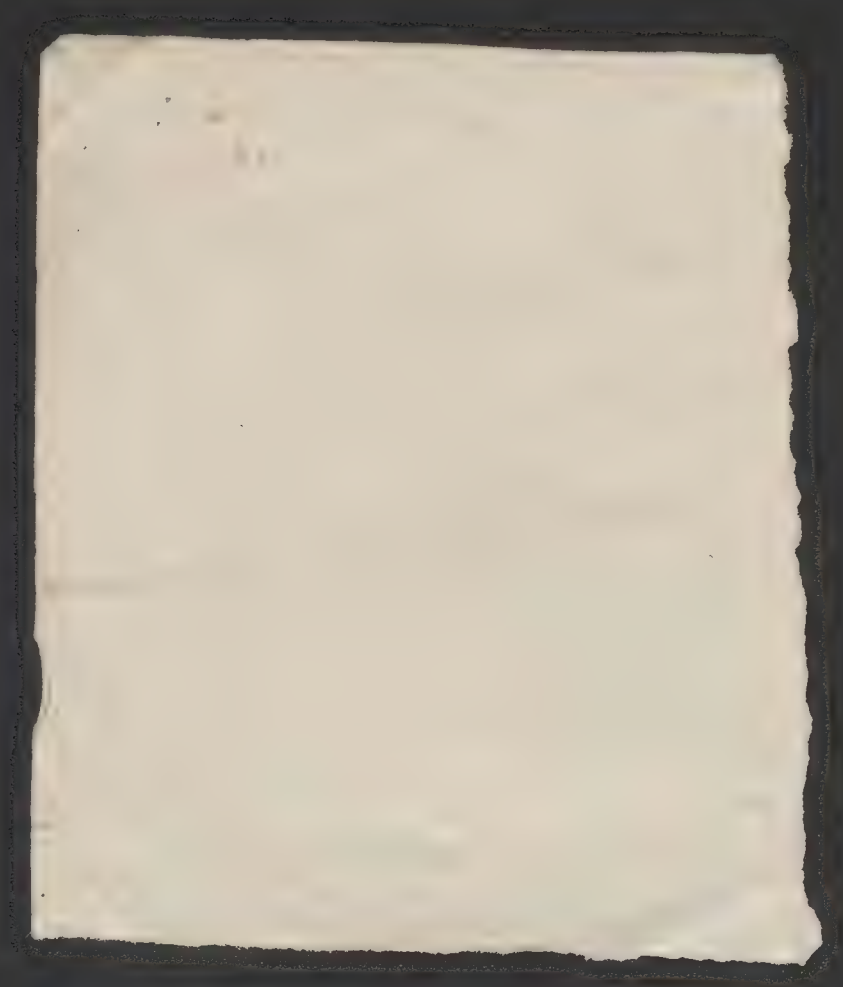

[illegible]

50

+ 1847.

fat

Theresa Hall

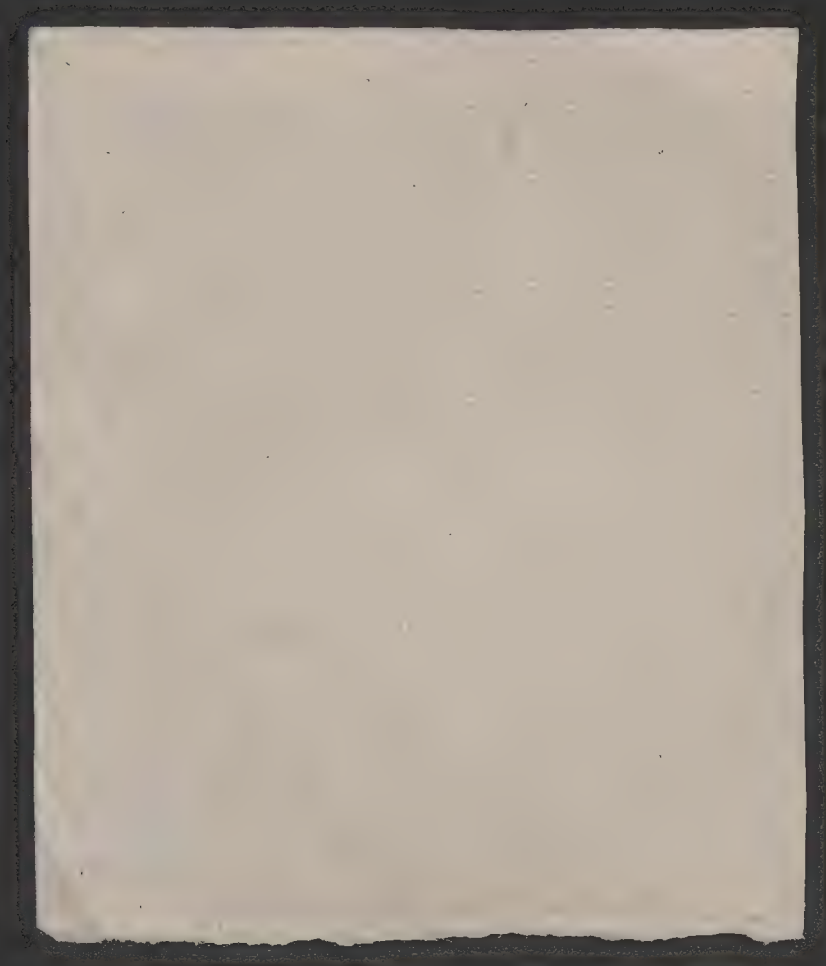
My dear Mr. [unclear]
 I have just received your letter
 of the 10th inst. and am
 very glad to hear from
 you. I am well and hope
 this finds you the same.
 I am, dear Mr. [unclear],
 very respectfully,
 Yours truly,
 Theresa Hall

My dear Mr. [unclear] (Jan 20)
 I have just received your
 letter of the 10th inst. and
 am very glad to hear from
 you.

(Wendy Hall, Oyster Bay)

1370-1395

I have just received your
 letter of the 10th inst. and
 am very glad to hear from
 you.

Kolegda warszawska na rok 1762. Warszawa, w
druk. Schol. Piar. 16no

Omonieci w Polsce. Kart 8 1/2 (Dziewego - Dii)

W Polsce porządek bić monety Karmier I r. 1042. — Karmier
w. na sejmie wielkim obiecał bić monety za radą i przyzw.
leniem Sejmów r. 1347. — Dochód z mennic który podług Konst.
Lwji 1590 należał do Stolicy Królewskiej, odstąpił Zygmunt III
1622 Krzewoproszulej. — Od r. 1685 mennic Krzewoproszulej
w Delfie i Litwie zamknięte; tylko miastom pruskim Toru-
niowi, Elblągowi i Gdańskowi podług Dekretów in Karpatzki r. 1466
wolno było bić monety, tudzież Krzewoproszulej, podług
Dekretów infendationis z r. 1525 i Krzewoproszulej r. 1561
pod Kondyggą i z nich monety będą zastawiane do stopy
polskiej. — W XIV w. złoto było 12 razy droższe od srebra.
Kopa (Sexagena) miała 60 gr.; Grywna (Mara) 48 gr.; Złoty
(Florenus) 30 gr.; Ferton (Ferto) 12 gr.; Skojec (Scotus) 2 gr. —
Grosze były pospolite i szerokie, polskie i praskie
Grosz pospolity polski wartował r. 1250 = 42 sp. 15 gr.; r. 1368 = 12 sp.
8 gr. 1/2 zel.; r. 1451 = 12 sp. 3 gr. 2 zel.; r. 1496 = 10 gr.; r. 1505
= 16 gr. 2 zel.; r. 1588 = 9 gr. 2 zel.; r. 1611 = 3 gr. 2 zel.; r. 1620
= 4 gr. 1 1/2 zel.; 1650 = 3 gr.; 1676 = 1 gr. 1 1/2 zel.; 1717 = 3 zel. gr.
Tylko czerwone złote nielegalny umiame. Od r. 1496 rozrzu-
niało czerwone złote polskie i węgierskie. Na czerw-
ny złoty rachowano 30 gr. ówczesnych. r. 1495; r. 1598 = 58 gr.;
r. 1620 = 42 sp.; r. 1676 = 12 sp.; r. 1717 = 18 sp.
Złoty udroziemski monety Konstytucyjny przeciw redukcji
czystości wywołującej z kraju r. 1527 (widnicka), 1588, 1620,
1633, 1654, 1676, 1710, 1717. Karę na fałszywy ogłaszano
R. 1761 ogłoszono także monety udroziemskie jako to tympia
(gdzieś po 30 gr.), szóstaków, dwunastówek, złotówek, rubli
(w klonie). Regestr chronologiczny Podkarbick w. Kor. i Litew.

Czerwony złoty podług Konstytucji wazący 66 gran, na w. robie Tate-
ron bitych 2 i Kopowka 1 — czyli Dółtalarów 4 i Kopowki 1 —
czyli Kopowek 9 — czyli Tympia polskich dawnych 14 i Groszy 8
— czyli Złotych 18 — czyli Szóstaków 42 i Groszy 8 — czyli Trzy-
koi 90 — czyli Dółtalarów 180 — czyli Groszy 540 — czyli Helagów 1620.

monety w Łoskie: a) Drzymkie: Kwadrzyn (1 1/2 szalaga pola) - Bajok
Zulinoz albo Paulus = 10 Bajoków (2 szp.)
Zulinoz

Monety moskiewskie:
1 Kopejka = 4 Potuszki
($\frac{1}{2}$ zeb. pols) - Altyn = 3 Kopejki ($\frac{1}{2}$ grp.) - Grywiennik = 10 Kopejek (25 grp.) - Rubel = 100 Kopejek (3 grp. 10 gr.)

monety w Łoskie: a) Raymokie: Kwadryn ($1\frac{1}{2}$ szelag. pol.) = 10 Bajeton (2 szelag. pol.) = 5 Kwadrynów ($3\frac{1}{2}$ szelag. pol.) — Julinoz albo Paulus = 10 Bajetonów (2 szelag. pol.) — Sztud = 10 Julinów (6 szelag. pol.) — Cekin = 2 Sztudy ($4\frac{1}{2}$ Julinów) (41 szelag. pol.) — Dopia = 3 Sztudy holenderski lub regierski = 2 Sztudy (40 szelag. pol.) — Dopia = 3 Sztudy bostożaków pol. albo 20 Sypów pol.) — b) Neapolitańskie: Soldo ($4\frac{1}{2}$ szelag. pol.) — Lira = 20 Soldów (12 pol.) — Realon = 8 Lirów — Dukat = 10 $\frac{1}{2}$ Lirów — Cekin = 18 Lirów — Pistol = 31 $\frac{1}{2}$ Lirów. — c) Neapolitańskie: Soldo (1 grosz pol. i cos) — Lira = 20 Soldów (2 gr. pol.) — Real = 11 $\frac{1}{2}$ Lirów — d) Łoskańskie: Boloneze = 6 Kwadrynów (3 gr. pol.) — Lira = 10 Bolon.: negon — Sztud = 8 Lirów 6 $\frac{1}{2}$ Bolonezów. e) Maltańskie: 1 Grano (2 gr. pol.) — Karlin = 10 Granów — Farin = 2 Karliny. f) Włoskie: Sydyjskie: Soldo — Grano = 5 Soldów (2 gr.) — Karlin = 10 Granów — Farin = 2 Karliny (1 gr. 10 gr.) — Dukat = 10 Karlinów (6 gr. 20 gr.) — Cekin = 26 $\frac{1}{2}$ Karlinów. — g) Sardynskie: 1 Soldo pedemonteki (8 szelag. pol. i cos) — Lira = 20 Soldów — Piastri czyli Legga di Sargia = 8 Lirów i 6 Soldów — Cekin florencki = 9 Lirów i 15 Soldów (3 gr. 25 gr.) — h) Weneckie: 1 Soldo ($3\frac{1}{2}$ szelag. pol. i cos) — Lira = 20 Soldów — Dukat srebrny = 6 Lirów i 4 Soldy (5 gr. 5 gr.) — Cekin wenecki = 22 Lirów (18 gr. 10 gr.) — i) Hiszpańskie: Pechawo = 2 Maravedi. — Lira = 20 Soldów (2 gr. 10 gr.) — Cekin = 22 Lirów (18 gr. 10 gr.) — Dukat = 10 Karlinów (6 gr. 20 gr.) — Cekin = 26 $\frac{1}{2}$ Karlinów.

row (1821p. 10gr.)
Monety hiszpańskie: 1 Maravedi (1/2000 pol. ioo) — Quarto = 2 Maravedis (1/1000 pol.) — Quarto = 4 Maravedi — Quarto doble = 8 Maravedi — Real de Vellon = 34 Maravedis (1/1000 pol.) — Real de Plata = 2 Realow de Vellon — Rosta = 4 Realow de Vellon — Escudo de Vellon = 10 Realow de Vellon — Peso = 15 Realow de Vellon (1 Talar czyli 5 Tyńtow pol.) — Peso duro albo Piastr = 20 Realow de Vellon (20 1/2 tyńtow pol.) — Doblon czyli Piśtol = 25 Realow de Vellon (25 1/2 tyńtow pol.) — 6 Portugalskie: 1 Rees (1/2 gr. pol.) — 10 Maravedi (25 Tyńtow pol. i 4gr.) — 6 Portugalskie: 1 Rees (1/2 gr. pol.) — 20 Rees = 20 Rees (11 1/2 gr. pol.) — Real = 40 Rees — Teston = 100 Rees (5621p.) — Cruzado czyli Piastr = 400 Rees — Patacon Piśtol (20 Tyńtow pol.) — Doblon (100 Tyńtow pol.) — 12 Denarow (8 1/2 kiel. pol.)

Monety francuzkie: 1 Sou = 4 Liarow wply 12 Denarow (1/12)
Lirre albo Franc = 20 Sous (4 Srofta Kipols.) - Ecce wply 160r = 4 dierry
(4 Tyfky polsk.) - Louis d'or = 24 dierry (32 Tyfow pol.
4 Tyfow polsk.) - 1/2 Liarow (50r. pol.) - Grot = 4 Denary - Scheling =
1/2 Funta Sterling =

Money anglicized: 1 Penny = 4 Farthings (5 gr. pol.) - Gros = 4 Pence
 12 Penny (2 gr.) - Kronen (16 gr.) = 5 Schillingen - diverse (1 gr.) = 12 Pence
 20 Schillingen (40 gr.) - Guineas (21 1/2 Schillingen) = 3 Pfenning - Krayscar =
 Monthly mendeckie: 1 Pfenning (1 1/2 Schilling pol.) - Groschik = 3 Pfenning - Krayscar =
 4 Pfenning (2 gr. pol.) - Groschen = 3 Krayscar - Güter Groschen (7 1/2 gr. pol.) - Lieben
 12 gr. pol. = 7 Krayscar - Morjas also Lieben zehner = 17 Krayscar (3 gr. pol.) - 2 to =
 20 Gros 54 czechisch (10 1/2 Schilling pol.)

2104-431271 = 33 Lottodraw

(2) 1/2 kg. - Pierwszy 200g. Monety niemieckie: 1 Pfennig (1/2 szelaga pol.) - Groschen = 2 szelagi pol. - Lieben
 miki = 4 200g. niem. - 4 Pfennig (2 1/2 pol.) - Groschen = 3 krajarczy - Güter Groschen (7 1/2 gr. pol.) - 2 to =
 Taler current węg. Reichsthaler (15 szelag. węg.) - 1 szelag. = 7 krajarczy - Maryasz albo Lieben zehner = 13 krajarczy (3 1/4 gr. pol.) - 2 to =
 Mon. pol. - Taler węg. Káiser Taler (20 szelag. węg.) - 1 szelag. = 20 krajarczy - 10 szelag. = 20 krajarczy - 10 szelag. = 20 krajarczy

Kwartnik czyli skojec (za Kazmierz W. bity w Krak.
wie)

Podgrofzka Koronny i Denar (bite za Ludwika)

Za Kazmierz Jagiellończyka, Alberta, Alexandra
bito podgrofzki

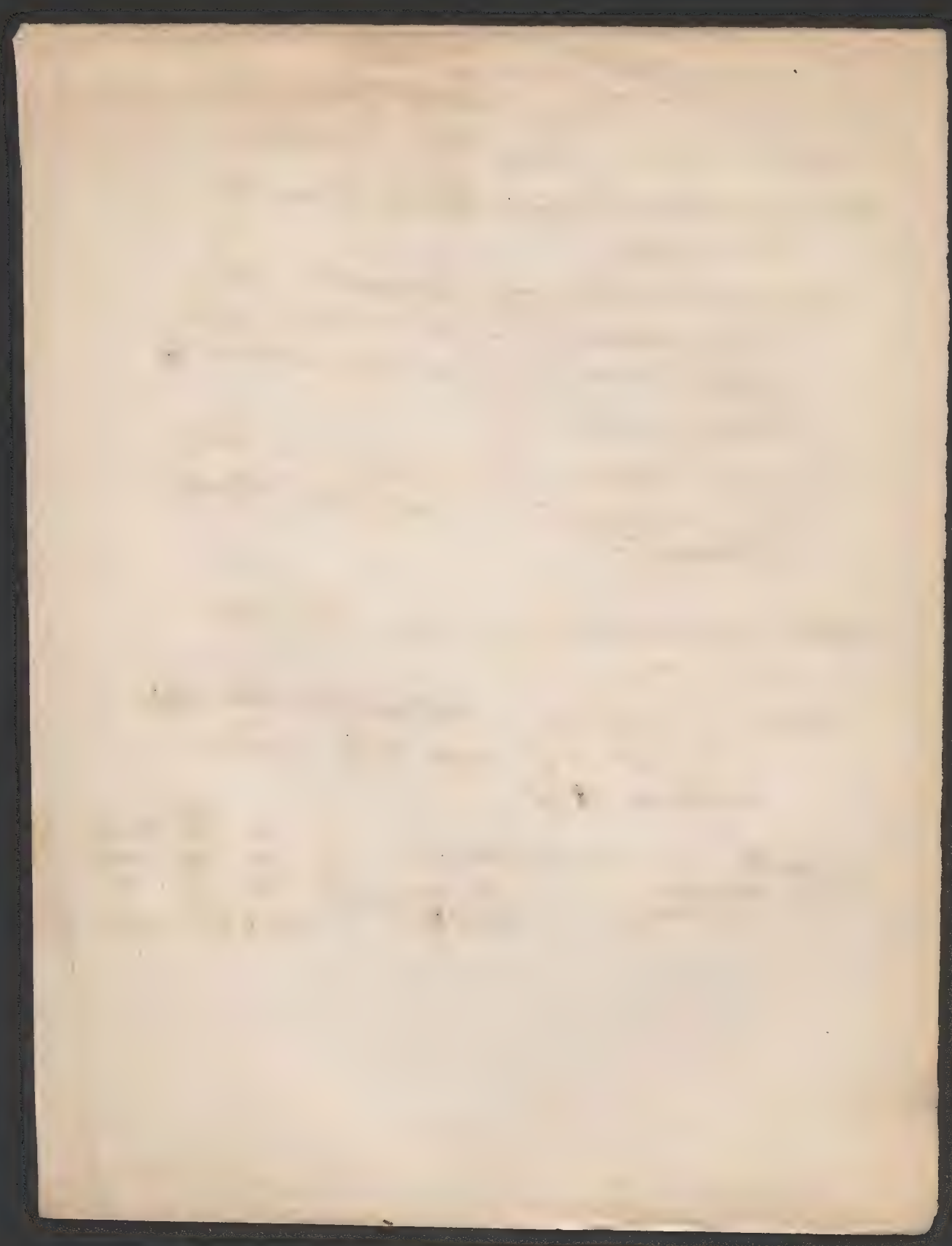
Za Zygmunta I bito grofze glogowskie z 1506 i
grofze Koronne 1526 bite w Krakowie, Pod-
grofzki Koron. 1507, Trzeciaki Koronne 1527,
Szelagi prufkie 1529

Za Zygmunta Augusta i Cyterogrofzowki litewskie
1566 Dwugrofzowki lit. Grofze lit. Podgrofzki
lit, Denary lit.

Wartosci n.p. Prakteaty po 5-2 zł. - Podgrofzka
rufki Kazmierz W. 10 zł.

Zygmunta I Grof Koronny Wartosci metalowa 3 zł.
wartosci ft. pla i zł. razem 4 zł. Wartosci
amatorska 18 zł.

nr. porzą- dkowy	Opis monet obiegowych i pamiątkowych	Proba	Waga	Ilość sztuk				Wartość metalowa	Wartość stopa	Wartość ogółem	Wartość amatorska	Klasyfikacja
				zł.	gr.	procent	między	zł. gr.	zł. gr.	zł. gr.	zł. gr.	zł. gr.
				N	R	AE						

Od r. 1502 rozróżniano złote polskie od czerwonych węgierskich: pierwsze pisano fl. (t.j. 30 groszy) a drugie fl. hung. albo in auro (t.j. 32 gr.).

Czacki: O rzędy menniczej (Pomniki wfiwsk. II str. 29) "Do 1505 r. był czerwonym złotym (złoty). Od tej epoki kiedy czerw. złoty poszedł na groszy 32 .... a w Niemczech ze złota bity floren stał się srebrną monetą, u nas złoty był zbiorom 30 groszy. Stał się ten sam złoty urzędownie czwartą częścią czerwonego złotego roku 1620." —

Ibid. I str. 94. "Za tego (Alexandra) panowania widzimy już wyraźną różnicę między złotym, zbiorom 30 groszy, a złotym 2 złotego kruszcem bitym." — Ibid II str. 38 "W rachunkach domowych tego króla (Jana Olbrachta) 1497 r. osobno floreny, osobno dukaty potożono."

— Ibid II str. 42 "Czerwone złote.. za Kazimierza Jagiellończyka stały się powszechnie używane. Ustata ta przyczyną podługich i pomnożonych pieniężników za Jana Olbrachta, a tak wrócono do groszy, które kopami lub złotem rachowano. Wszakże rzadka jest transakcja do panowania Jana III, co do kopna dóbr, w którejby układano się na czerwone złote." — Ibid. Tablica wartości pieniędzy:

Q. 1505: 1 czerwony złoty (czyli 32 grosze ow. grosze) miał wartości dzisiejszej 16 złp. — 1 złoty (polski, czyli 30 groszy ow. groszy) miał wartości dzisiejszej 15 złp. —

Widać z tego iż od r. 1505, fl. jeżeli przy nim nie dodano hung. oznacza złoty polski (po 30 groszy)

Mediantes byty to złote polskie byty 30 groszy to jest
polskopy: Złoty polski (florenus) miał 30 grzy, a dukał
Dariusz albo florenus hun-
garicus = 32 groszy.

R. 1505 Litera doctoris Mathiae de Mye-
chow super censum 20 flor. ung. in
auro .... pro 600 aureis hungar.

(Lib. Benefic. I p. 192)

R. 1507... der erbarn Frauen Apolonia
Lenhart Ungeshtim Witwen 500 Gulden
yn Möniz zu halben Schocken

(Lib. Benefic. I p. 196.)

R. 1508 Censu Catharinae Mitterndorffe
ryn .... haben entphangen 1000 Gulden

in Möniz zu 30 polnesche Groschen in
einen idern Gulden gezelt, vor welche
wir vorkafft haben 100 Gulden in Möniz
auch zu 30 G^g vor ein idern Gulden
gezelt, Leipz. zinse. (Lib. Benef. I p. 199)

R. 1508 Litera Calpurni Grach .....
recepimus 320 flor. in pecuniis per
mediam sexagenam quemlibet florenum
computando (Lib. Benef. I pag. 200)

R. 1509. Litera doctoris Mathiae de Miechow.
vendimus titulo widerkaff 10 marcas
census annui numeri et monetal poloni-
calis per 48 gr. in quamlibet marcam com-
tando, pro 400 flor. hung. veri auri
boni et iusti ponderis. (Lib. Benef. I p. 204)

R. 1508 Liter Johannis Bonner... erbliches
Zinses 50 Gulden zu halben Schocken
umbe 1250 ungrisch Gulden yn Goldt..
(Lib. Benef. I p. 202)

Pierwszy raz złote polskie obok czerwo-
nych złotych przychodzą w zapisie Janowi
z Orlaka wikar. kated. Krak. widerkaffa
super censum 16 marcarum pro 320 flor.
in auro et 180 flor. in mediantibus per me-
diam sexagenam. dat. scilicet 4ta post f. J. Mar.
ii 1502 (Lib. Benef. I pag. 67.)

(16 lutego 1528)

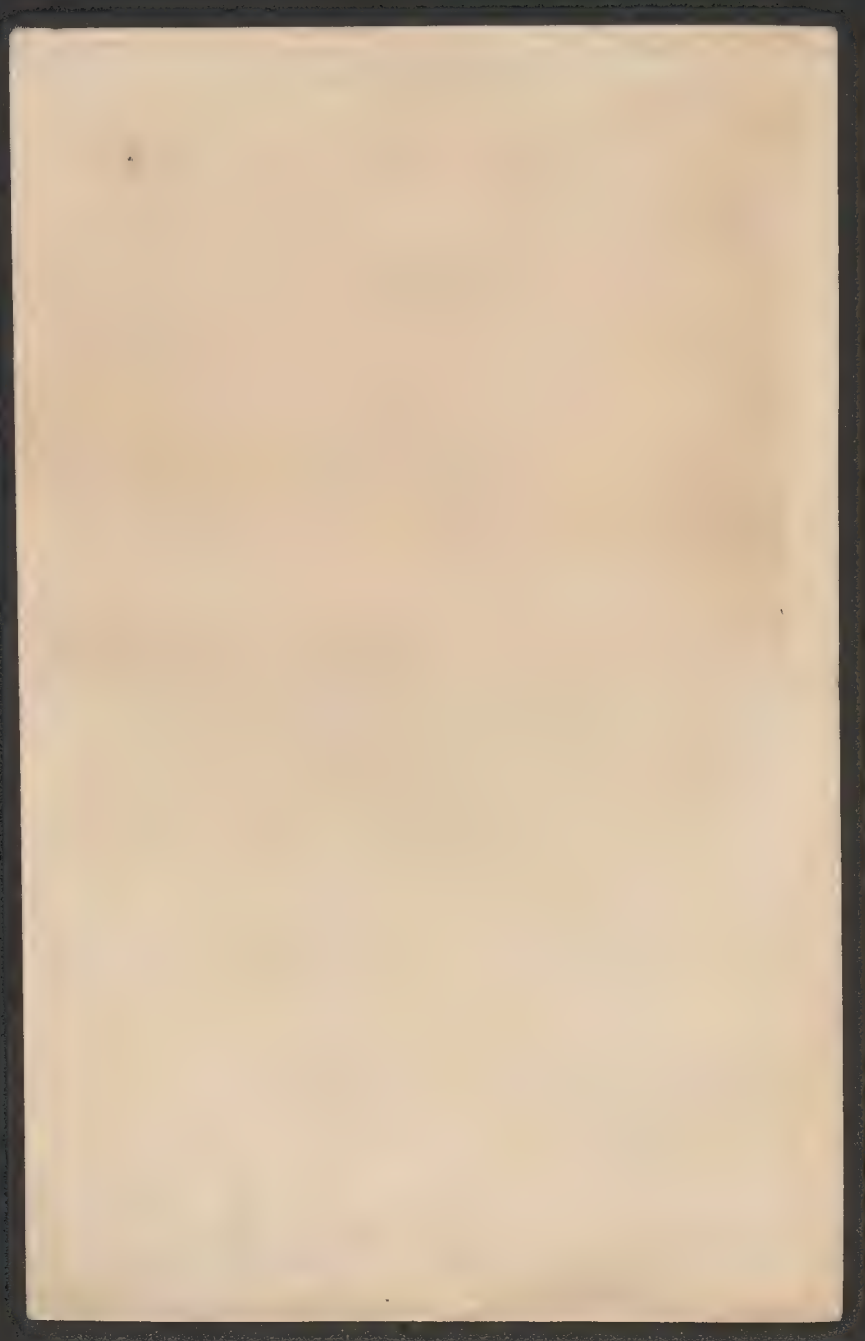
22

pag. 110. Sigismundus I (in Conventu generali Lyotr.
Korin. ser. 2^a post dom. Sexagesimae 1528)

Nicolaus de Schildowicz cast. fandumis, thesau.
rario regni et episcopus vicgerenti nobili Joſto Ludovico
Decio Carbario Wylieński dla zapobieżenia napły-
wowi z Śląska lichych monet furidnic Kij i Karsow
ta Kowej w Polsce - poleca w mennicy Krakowskiej
lub w Toruniu założyć orz mającej mennicy topic ~~plata~~
monety furidnic Kij i przebić na groźbę polskie
poleca także założyć jeſli będzie potrzeba mennice
w Łoznaniu i Warszawie.

pag. 113 Sigismundus I (in conventu gener. Lyotr. Korin
ser. 2ª post dom. Sexagesimae 1528) poleca
tymże Nicolaus de Schildowicz cast. fandum.
thesaur. regni et nob. Joſto Ludovico Decio
secretario nostro et carbario Wylieński... aby
w mennicy Krak. wybijałi gerwone złote na
wzór węgierskich

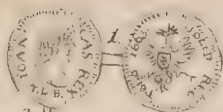
Walewski Stan: Troja ki Koronne Zygmunta
III pisze: iż w Krakowie r. 1548
mennica zamknięta została i dopiero
1598 na nowo utworzona (w r. 1580
(wtedy było też w mennicach: w Olkuszu)
Poznań ¹⁵⁸⁴ Malborku.)

- Mennice w których za Zygmunta III
 wybijano trojaki: Łoznan, Bydgoszcz,
 Wschowa, Olkusz, Lublin, Kraków Walenty,
 W Poznaniu zarządzali mennicą od r. 1595 Jakub,
 Walenty Jange, Rüdiger Hermann
 W Bydgoszczy starostą mennicę 1595 Który zarządzał
 Rüdiger Hermann.
 W ~~Poznań~~ Wschowie zarządzali mennicą: Ernst
 Knorr 1597, Theodor Busch 1592.
 W ~~Poznań~~ Malborku Brania Göbel 1591, Gratian
 Gonzalo 1602.
 W Olkuszu bito już monety za króla Stefana: Nicolaus
 von Hövel z Gdaniska 1583, Kasper Rytkier 1585 -
 1599 - 1601
 W Lublinie (a nie w Łobzowie - lub Łobieniu
 jak niektórzy piszą: Daniel Koste 1595 - Her-
 mann Rytkier 1597 - Melchior Reiser 1595 - 1601
 W Krakowie starostą mennicę r. 1598 w której bito
 monety do r. 1601; zdaje się iż nią zarządzał H.
 Rüdiger lub Rytkier.

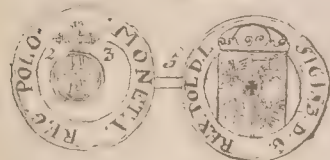
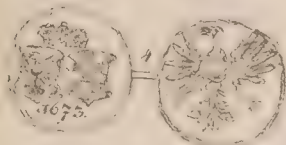
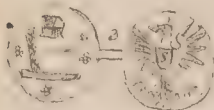

1 *Joannes Casimirus Rex. S. L. R.*
Solidus Regni Polonis 1660. 1/2.

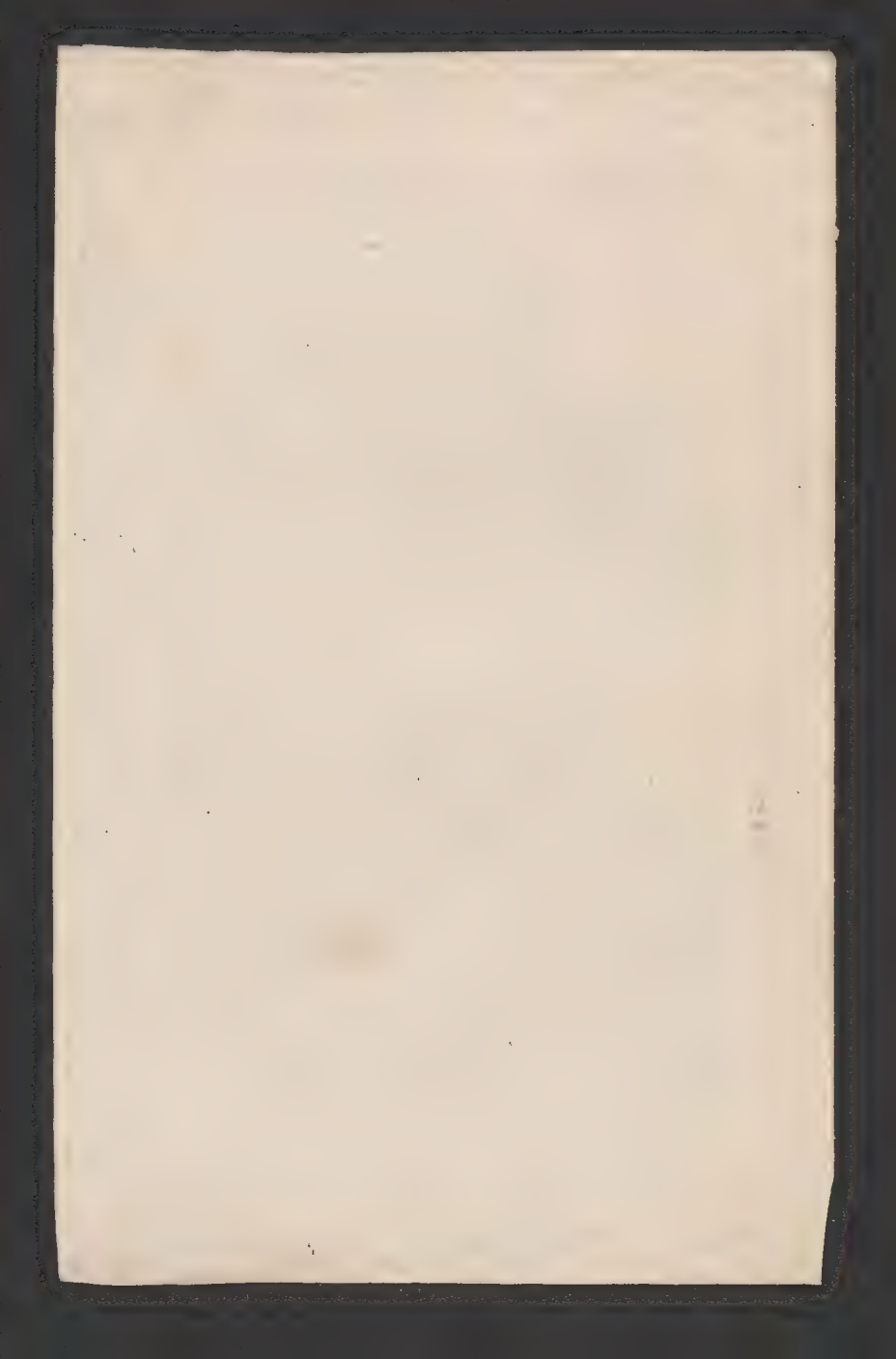
2 *Joannes Cas. Rex S. L. R.*
Solidus magni Ducatus Lithuanici 1660.

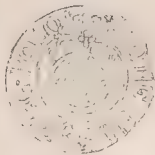
3 *Joannes Cas. Rex S. L. R.*
Solidus magni Ducatus Lithuanici 1660.

59

Póllorak Zygmunta III.

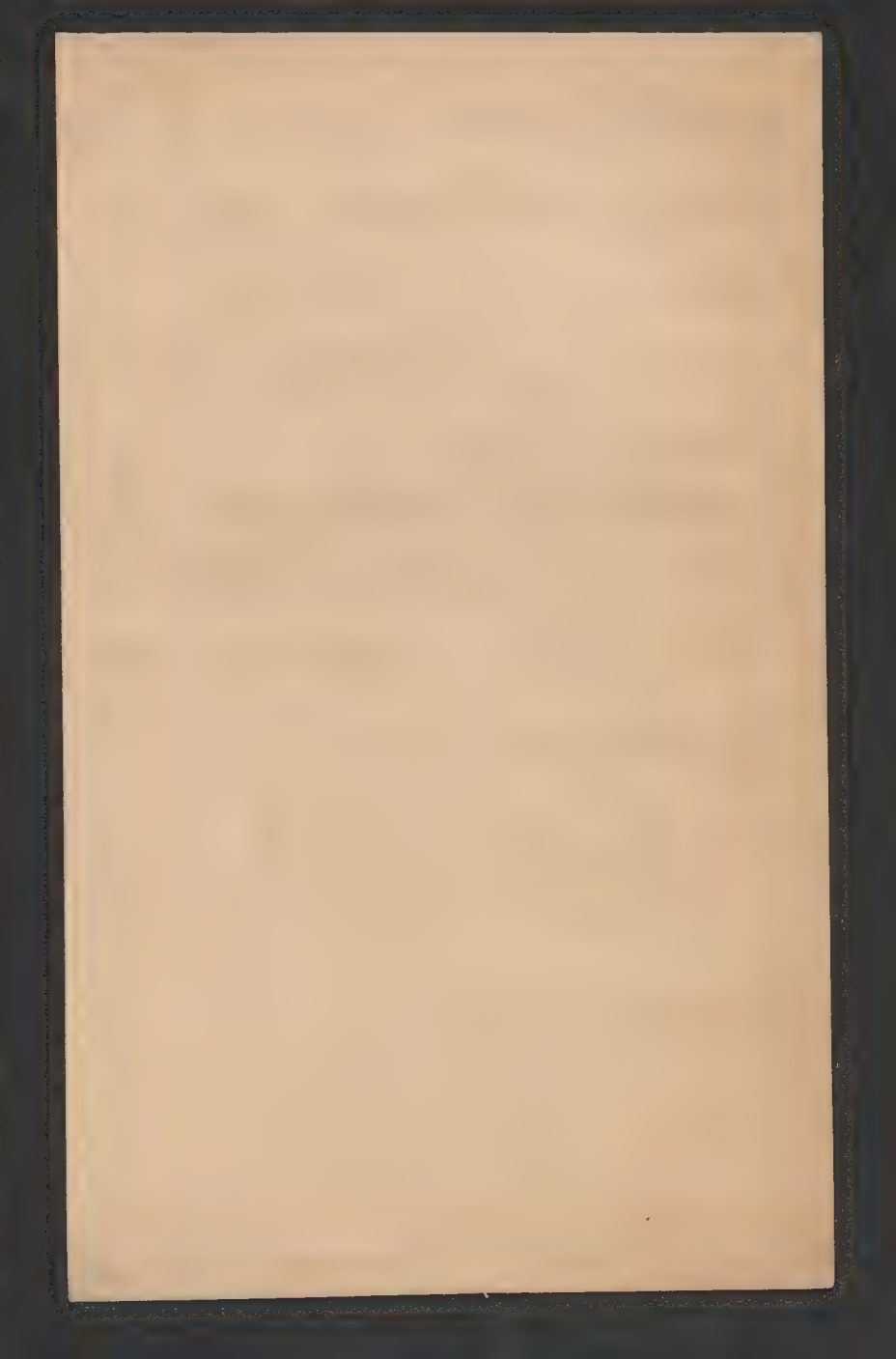
cie; tam kazał mu rozprawiać o nau-
gii, niekiedy o rządach Wolseja, o
d był słuchać wszelkich uwag, jak w
ie, co się nie mogą obejść, ani téż p
rwszego ministra. Czasem także, g
ogodną, przechadzali się po odkryty
a pałacu, rozmawiając o astronomii, o
gu planet, nauce, którą Merus z
jej młodości, a której znajomość sta

Monety Szwedzkie Zygmunta III

1. Talar (94) 2. Półtalar (94)
3. Marka (czyli 8 Ö.) (1.30. 94)
4. Półmarki (czyli 4 Ö.) (4 Ö. 94)
5. Dwa Ö. (2 Ö. 94)
6. jeden Ö. czyli Runtstyck (Złoty) (1 Ö. 94)
7. Pół-Ö. (S. R. w prochu kruszek Wapna - 94)
8. Halerz ($\frac{1}{4}$ Ö.) (S. R. nadtem Korona 94)
9. Cztery Penninger (6 na jeden Ö.). (S. Korona - 4. P. 94)
10. Dwa Penninger (12 na jeden Ö. (3 Korony 2. P. i. Lew 94)

Tabula prima pag

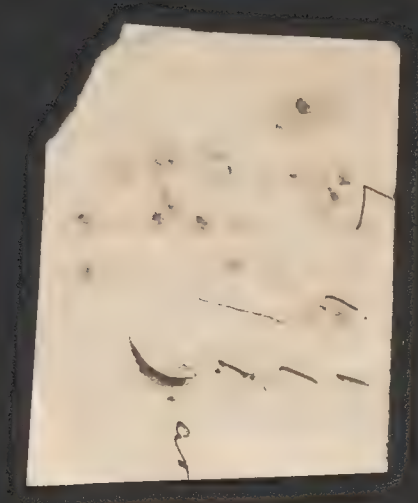

1597

64

Cassius Ritchie
artis monetariae
ideusriensis proce:
fectus

62

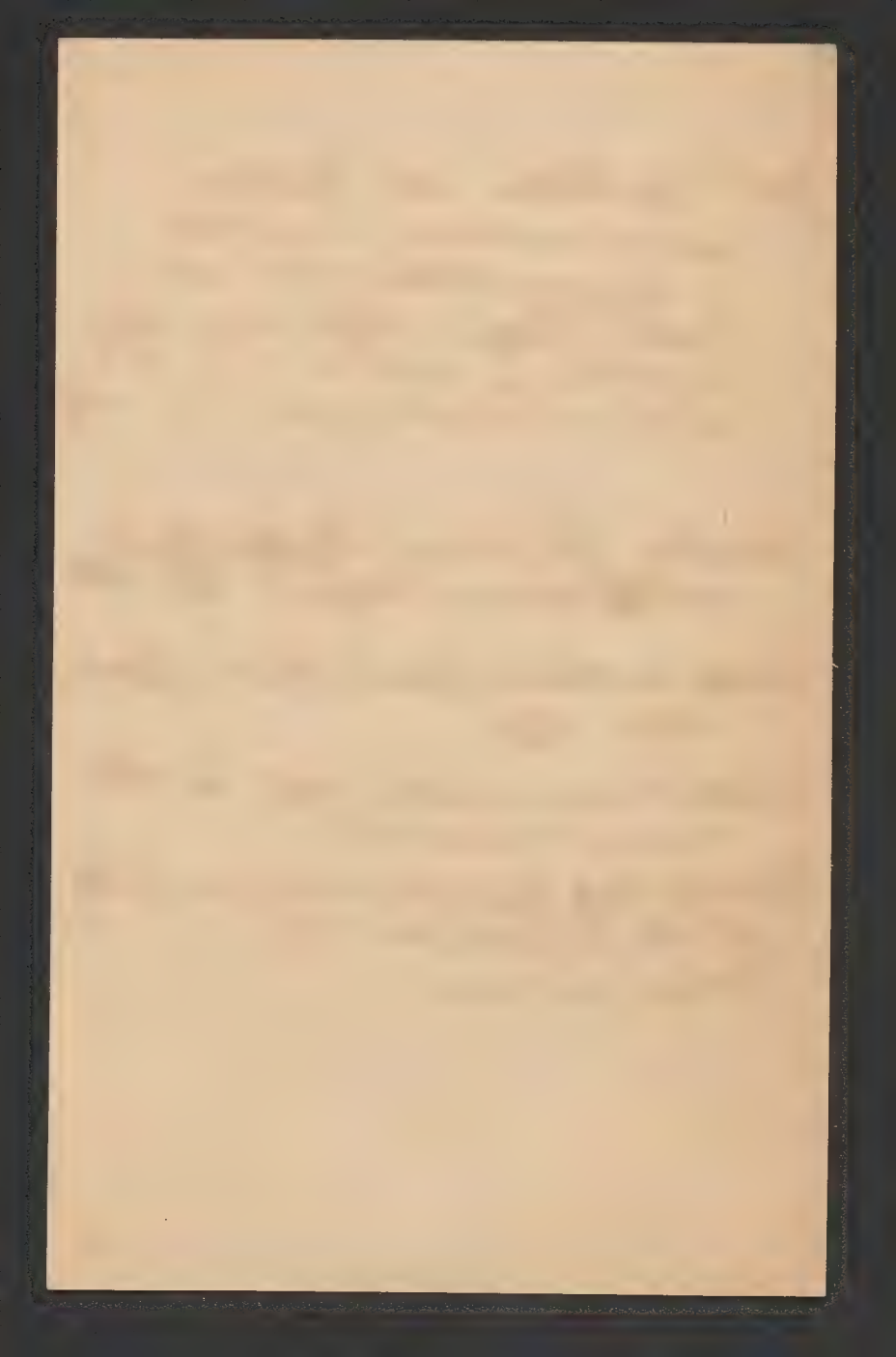
Jacob Jacobson von Embden
zarządzał mennicami w Krakowie
i w Bydgoszczy (Thornberg) 1621-1632, w
Gdanosku, Elblągu i Toruniu 1636-1639
podpisywał się za mone tarch I. J. - V. E.
robot stane do Salarów Zygmunta III r. 1617

Boracini Titus Livius starosta ofiecki
zarządzał mennicą w Warszawie 1656-1683

Johann Bensheim rytmistrz szepki w Gdanosku
1650 - 1670

Gjrolamo Lincini sekretarz Król zarządzał
mennicą we dworze 1647.

Andreas Timf dyrektor mennicy w Włcho-
wie 1646 w Poznanim 1651-1667.
starosta piaseczyński.

2000 rez maniataga
si vi/enavere jilaga
Cauete Băily

63

Wylabrenie monety galpymaj
1622

kant 36

1
Nucleonica in Tirolo
S. N. N.

aus der Zeit der
B. S. XV

Liga złota Koronnego r. 1629⁶⁴

Fajngoltu grzywna na w łobie 24

gradów złota, waży 56 aureos.

Grad złota = 1 Karat

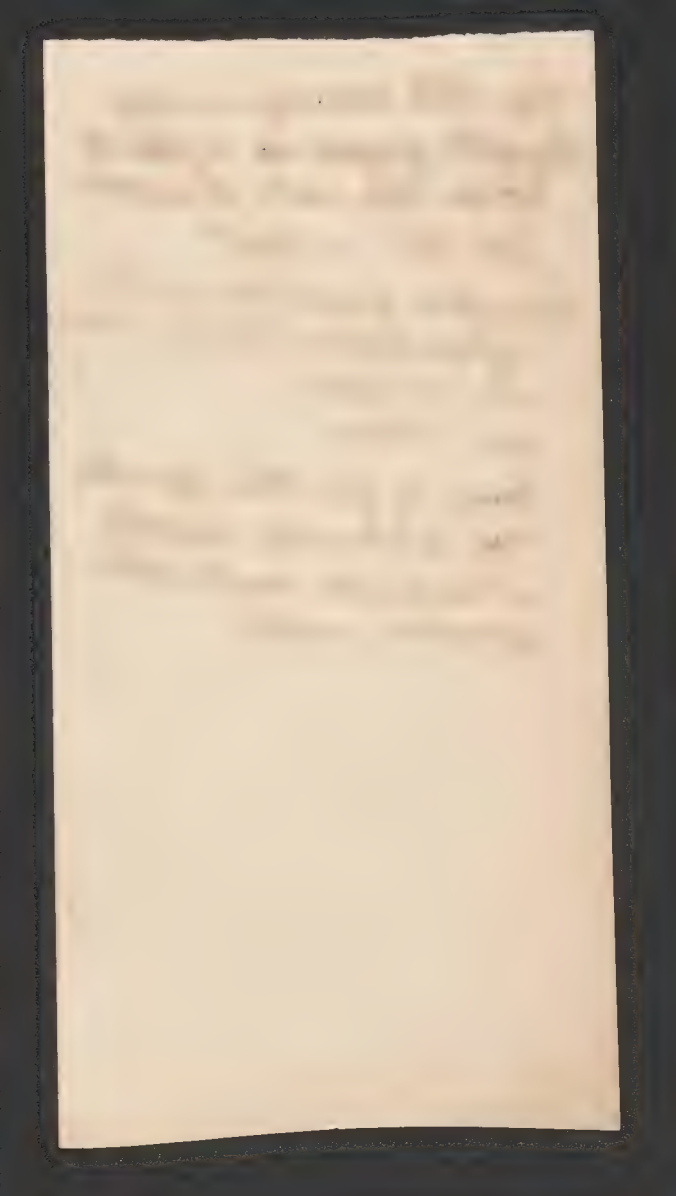
Fajnzylberu grzywna na w łobie
nyszego srebra 16 tuteń (24 skociń)

Łot = $1\frac{1}{2}$ grada

Grad = 1 skociec.

We Francji na $3\frac{1}{2}$ tuteń fajnzylberu
dają $\frac{1}{2}$ tuteń miedzi przysady
na 6 karatów złota, i Karat srebra
fajnzylberu przysady

1650 d. 16 Maja w Warszawie. — Akt Komisji
mennicy (wartość monet — złoty i na groch
Talary — Orły 18te grosze — Szostaki — Potrójne
grosze — Dwójki czyli dwugroszowki.
— Moneta cudzoziemcza — (druk)

1650 d. 31 Maja Umowa Prokuratora de furem Płock
z Krzysztofem Guttmanem mianemem bydgoskim

1656 d. 1 Mart. — 1658 d. 30 Kwietnia — 1660 d. 10 Kwiet-
nia — Akta o mennicy oblat 1662

1659 d. 1 Decembris w Kraśnem — Jan Kaz. Krasinski
względem monety szelągowej.

1663 d. 15 Czerwca Publikacja nowej monety złotowej
frebrowej — Krol.

1671 d. 7 Lipca — Jona Adam Morfytyna Zastawka
Michałowi Hodermanowi gwardceniowi mennicy
bydgoskiej

1677 Uchwała Sejmiku o mennicy w Koronie } Vol.

1678 do do } leg.

1685 do do do do do

1676 do do do do do

1717 d. 2 Marca w Warszawie — Augusta II Uniwersał o
kurczeniu monet.

1761 d. 10 Decembris — Teodor Wessel wywołuje fałszywe
szostaki

1761 d. 12 Sierpnia w Warszawie — Teodor Wessel pieniądza reduk.

1761 d. 19 Październ. — Teodor Wessel, druga redukcja monety
czy monety

	<p>Wien 1892.</p>	<p>Forma</p>	
	<p>r = Kinnote. Zeitschrift für die Kunst.</p>		<p>Antes 1960</p>
	<p>ang. 1892 (pp. 17-32 und 154)</p>		
	<p>Anteur R. von Seyditz)</p>		

Liebhaber = Kri
 häusliche Kun
 I. Jahrgang. 20
 (Recherchur)

Litera

Numerus
 Invent.

1762 d. 17 lutego - Sejmik Węsar trzebie redukcy
tytułów wroclawskich.

1766 g. Hygma - Uniwersytet Komisarzy Skarbu
o nowej miedzianej monęcie z mennicy Kra-
kowskiej.

1766 d. 9 lutego - Uniwersytet Komisarzy Skarbu o nowej
w Węsarwie białej monęcie.

1766 d. 4 czerwca Uniwersytet Komisarzy Skarbu
z ceną monety obcej

1766 d. 17 listopada - Ustawa o kursie monet

1787 d. 15 marca - Uniwersytet Komisarzy Skarbu
o zmniejszeniu stopy menniczej.

1794 d. 13 czerwca - Uniwersytet względem białej monety
na stopę nową.

Szeląg, piśtak, groszyk cieszyński, dobru
pospolitemu w Polsce szkodliwy. (b.m.)
1654. 4to kart 2. — i druga edycja 1654. 4to
K. 2.

Taler bity polski (Krom Niedzwiazków, Kozieł-
Kow i Józefpanowych Krzyżów) wazy
Ortów 5 albo 30 Potrójnych, groszy polskich 90.
Talar ma 270 szelągów polskich. Drogocenny
szelągów wchodzi i tute srebra.

Półtoraki albo Potrójne.

R. 1620 nabrano za srebro i złoto wyborne,
za Szeląskie Kothiny, za Gdanieńskie Orty Or-
liki, za Bydgoskie Fularze.

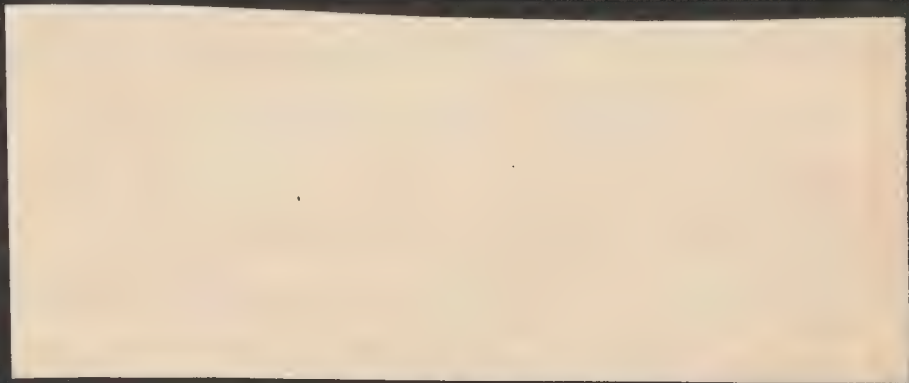
Ten sam autor pisze że wydat wprzód:
Dowód jawnej szkody którą ponosi Kro-
lestwo Polskie z cudzoziemskich pieniędzy,
osobliwie z Słafickiej Monety, Złotawych, i
Lewkowych Talerów podany na Sejm wielki
Koronny 1645. (b.m.) 4to Kart 4.

(Ciekawe do historii aliazów w monecie !)

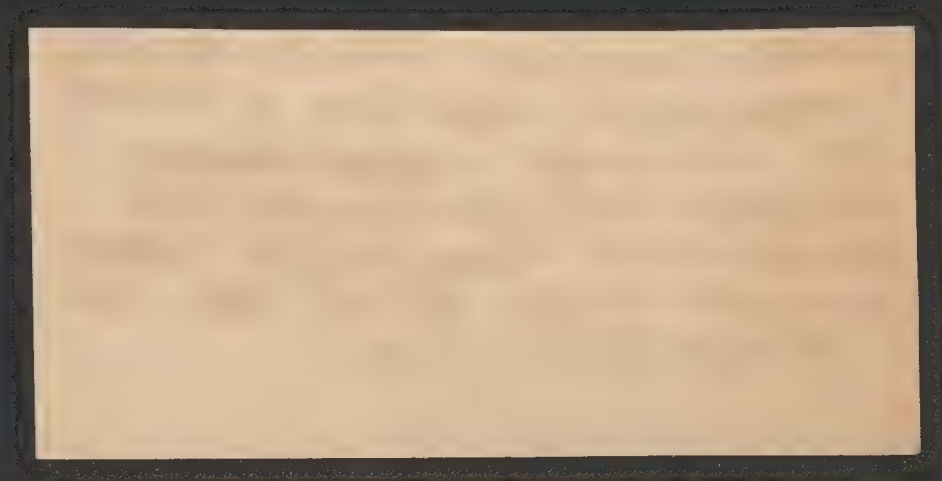

Sposób w gwałtownej Rzeczypospolitej potrze-
bie nabycia piensdzy przez myśnię miedzi.
na Koni przyteżny podany do uwagi bonis
et amantibus patriae civibus w Kra Kowie
A. 1668 mense Julio (Autor. anon. Martinus
Radymin'ski)

Krotka a prawdziwa Deductio damnorum
z roznej monety ktorą teraz w Królestwie
biją, a mianowicie z nowych belgów
miedzianych. Długim gruntowna Refutacja
polskiego skryptu ktorego tytuł jest: Informa-
tia względem belgów 1661. 4° Złist. 3362.
Ob. Florpii Schediasma p. 144.

1663 2. 15 Jani, we Lwowie. —

Jan Kazimierz Krasinski, prokurator
w. kor. z powodu skarg Andrzeja i
Tomasza Symphow arendarzy mennic
koronnych kaszuby Jana Samra
z urzędu Gwardcina dla nieumiejęt-
ności i oddala z mennicy Kra-
i postanowił na Gwardcina
w mennicy Krak. stać tneg
Daniela Zywertę biegłego
w nauce miancarkiej
aby próbował szmelcowanie i zni-

Boratyni Tytus Liviusz : Informacya a mennicy
szelagowej przez Tytusa Liviusza Boratyn-
niego. b. m. (1664) fol. str. 32.

Arzamat 1658 indygenat ~~Kam~~ polski, starosta iściecki
zob. dorobki, ~~z~~ znanego majątku ze Izietrawie mennicy
kujat Sulgostow - ożenił się z Teresą z Mińka Opacka
zostawił 4 synów i 2 córki.

fol. K. 3 przedmowy i K 22 textu, i 4 tabl rytow. figm.
w bibl Akad. (bibl. Walujskiej)

^{ae}
 Musaeum hermeticum 1678
 Theatrum chemicum 1059
 Manget: Bibliotheca chemica 1702.

Dział	Umiejętność	Przedmiot

— (toż) na 1882 go.

Raimundus Lullius + 1315
 Arnoldi de Villa nova Opera
 chymica omnia videlicet Thesaurus
 thesaurorum, Rosarius philosopho-
 rum, aumen novum, Flor florum
 et Speculum Alchemiae edit opere
 Hieron. Megiseri. Francofurti
 1603. 8vo

8 Marmelii Joannis: Nomenclator trilinguis, quarto
recognitus. Cracoviae in offic. Schedeliana 1666. 8vo str. 258.

Monety: Dukat (Aureus - Ungarisch Gulden) - Szeszet
francuskiich koron (Talentum) - Talar (Nummus argen-
teus maximus) - Pottalera (Tetradrachmum ^{Sicily} - Sicily) - Szelag (Solidus -
- Ort talera (Didrachmum, Quadrans nummi ^{Sicily} - Sicily) - Szelag (Solidus -
Potorta (Drachma) - Pruska grzywna 20 groszy (Mina
Prutenica - Preussische Mark) - Mina Polonica Polska Putzelaga (Semis
grzywna 48 gr. - Grosz (Sestertius) - Putgrosza (Semis
sestertii) - Szelag (Frens sestertii - Schilling) - Kwart -
nik, Dabka (Sextans sestertii - Quäertner halber Schilling) -
Drobny pienizek (Obulus, Teruncius - Pfennig, Heller) -
Miary i wagi: Cetnar (Centum pondium, Centner) - Funt
(Libra) - Garci (Manipulus) - Szczępta (Capitulum trium digi-
torum - was man mit 3 Fingern faasset) - Pottora funta (Ses-
quilibra) - Dwanaosta czci funta albo 2 luty (Uncia) -
Szosta czci funta, albo 4 luty, albo 2 Unce (Sextans) -
Cwierc funta, albo 6 lutow, albo 3 Unce (Frens) -
Trzecia czci funta, albo 4 Unce (Quadrans) - Pite uncij
(Quincunx) - Put funta, albo 6 Uncij, albo 4 Kwarterka
aptekarzka (Sclibra, Semis librae) - Dwie cwierci
funda, albo 8 Uncij (Bes) - Przycwiera funta, albo 9 Uncij
(Dodrans) - Lat albo Put uncij (Semuncia) - Trzy luty
albo Put uncij (Sescunx) - Pot luty albo Cwierc
uncij (Didrachmum Sicilicum) - Dragma albo Ominian:
cyj albo Cwierc luty, albo 3 Skruputy (Drachma) -
Skruput, albo 24 czci Uncij, albo Trzeina Dragmy (Scripulus) -
96 czci Uncij (Semiobulus) - 144 czci Uncij, Szeszina Skru-
puty, albo 184 czci Dragmy tyle co 4 ziarna jęczmienne zawazg
(Siliqua) - Jedno jęczmienne ziarno (Granum) -
Garniec (Congius, Topff) - Put garnia albo luty (Semis
congi) - Kwarta (Quadrans congi) - Kwarterka albo Put
kwarty (Sextans congi, Mössel) - Miadro (Amphora, Eimer) -
Cwiercma, Korzec, Beza, Kłoda (Medimnus Scheffel) -
Putkorca (Semis medimni - Halb Scheffel) =

1528 Marmelias:
Czerwony luty
Rubel (Philipsgul-
den
Grzywna (Mark
- Marca)
Szelag (Solidus -
Schilling)
Szelagi (Frens
marcae)
Putzelaga (Semis
solidi)
Putgroszek (Dodrans
solidi, Huber)
Pienizek (Uncia solidi
Ein Pfennig)
Haler (Sextuncia
solidi, Heller)
Kwart (Quadrans
solidi, 30 Pfennige)
Marmelius 1528:
Kamien ryty 72
funtow (Talentum)

Łiqdz' (Palmus, Spanne) — Stopa (Pes, Werkochuch) — Ło,
kiec' (Cubitus, Ulna, Elle, anderthalb Schuh) — Łazien' (Orygia,
Pafnus major, Klapfer) — Dyt Krok u albo Dytzezi stopy i
stopanie, Ło (Gradus — Ein Schritt von dritthalb Schuh) —
Krok, 5 Stop (Passus, Schritt) — Dyt miernicy albo
10 Stop (Pertica) — Staje . 25 Krokow u Dytmiar (Stadium,
125 Schritt 62.5 Werkochuch) — Mila albo 1000 Krokow (Mile,
le, 1000 Schritt 5000 Werkochuch) — Staje roli, albo
18 Czert' Lany, Plac ktory para wolow na dzien zore (Ju-
gerum, Feld).

Boratyński

Informacja o mennicy

73

Nr 4127 fol.

List J. L. Boratyński do Mucieringa z Warszawy
1676 w Złotej Anny Limacterium Gedeni
1685. fol. p. 93

oemia trosby robienia podziałów w narzędziach
astronomicznych.

List J. L. Boratyński do Banhiewa z Warszawy
7 Lipca 1672 (w Libri: Hist de sciences
mathem. en Italie I p. 216)

o machines hydrauliques w ogrodzie Królewskim
pod Warszawą. Kor. który w Warszawie robił
iż pisał Dioptrice.

Podrozował po Egipcie z polecenia Króla
Jana Kazimierza gdzie ryłował pomniki
Kircher: Theatrum hieroglyphicum
T. III p. 399 regius Architectus.

W jERICIE: Skoszt soki kutej, /z pasceni
 damer - zabawiaz Kupisz glins na dyraite
 dagli kilka fragm. des iadnej frammy
 bo aui deski aui iadneo Kropem
 jedne chlap pny wyznucau glens
 wyznuet doebny piciuad na khorze
 jst dziurka - miki i niderici
 naci na tyt - Khoreu rath.
 piciuad. pascyfa' in
 i matim, lytho czhelu
 Jan III a na dale rzymu
 lideran 6.

Ferdynand Kordilezyk
 dasora Kuntumaryjny
 Kasaczanska. d. 26 88
 II

		0.10	12	1.20.
per	0.15	x		1.80.
	12			2.00.
	15			
	20			
	1.80			
	12			
	20			
	24			

75

Album literackie pismo zbiorowe
pod redakcją K. Wł. Wojnickiego.
Tom II. Warszawa 1849. 8

Str. 337-351

Wiedomości o dwóch uzonych fał-
szerzach zrodet historycznych pols-
kich w 17 i 18 wieku. przez Stanisława
Lisowskiego

wspomina go Vol. leg. I. 18 str. 232 (konst. sejmu 1649)

Krzysztof Stenzel Janikowski z

powiatu tuzowskiego około 1640

+ 1647 (fałszował przywileje pomorskie)

Gottlieb Samuel Priestaff ródem z Kottbus

napisał 1726 + 1736 w Anklam fałszował dypl. pomorskie

Brezyński Młody z Dymantowskiej Stolnik unieścisławski + 1734
fałszował kroniki.

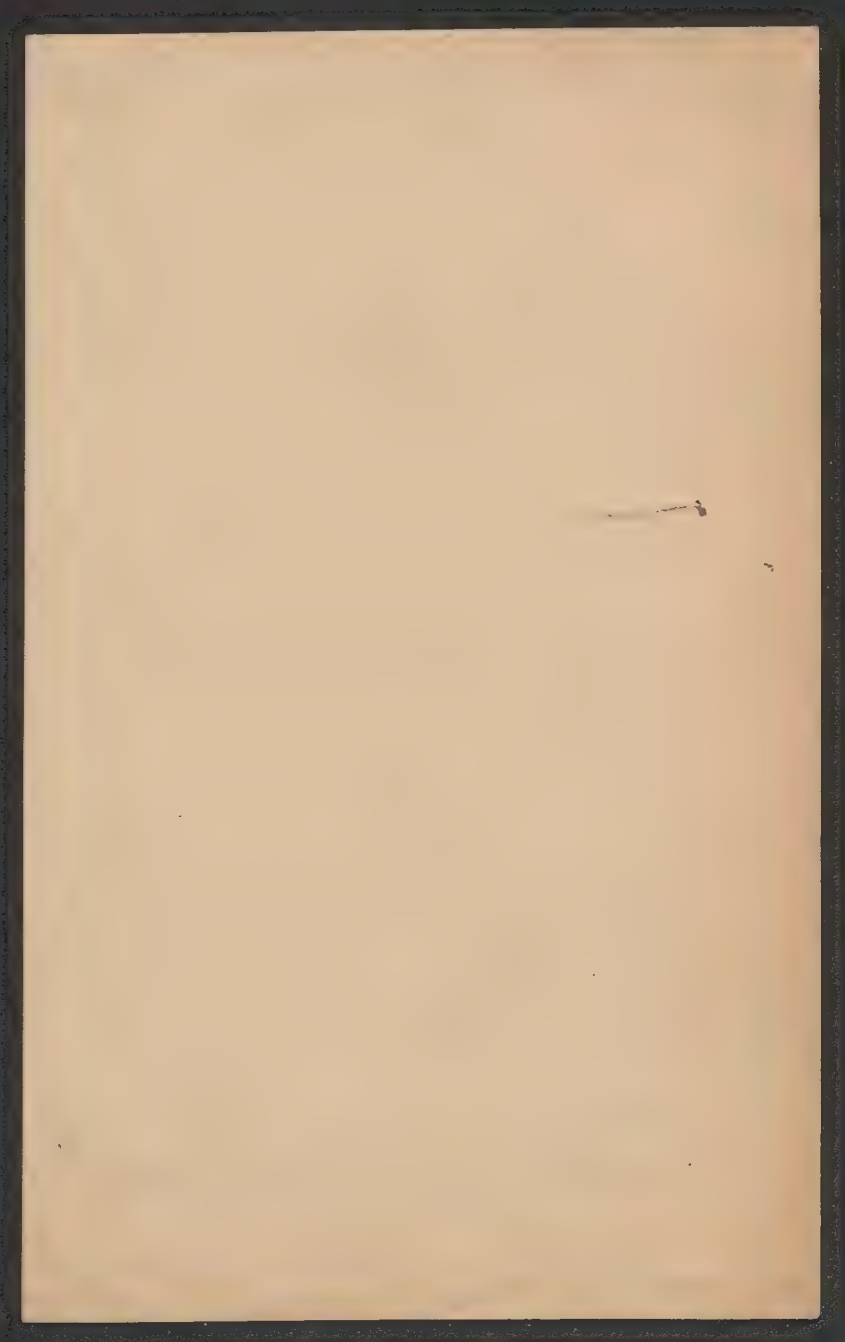
Jar' twardy 6zt.
 " lewkowy 5 "
 " kopowy (albo kopowic ftany) 3zt.
 " czeski Reat 3zt. 10gr.
 Urt, Orzel, Fynf 30gr.
 Szostak . . . 6gr.
 Szostarek . . 3gr.
 Pottorak . . 1½ gr.
 Grosz . . . 3 szelagi.
 szelag . . 6 Pieniazkow
 Grywna polska 48gr.
 " litewska 25 "
 " praska 20 "
 Orłanka . . . 34gr.

rzymskie

bajok 3½ szelag.
^{albo Bajul}
 Juliusz (10 bajok) 25gr

r. 1757 redukcyja Fynfow

i Fynf i t. 13tp. 8gr. — ~~przejazd 2tp.~~

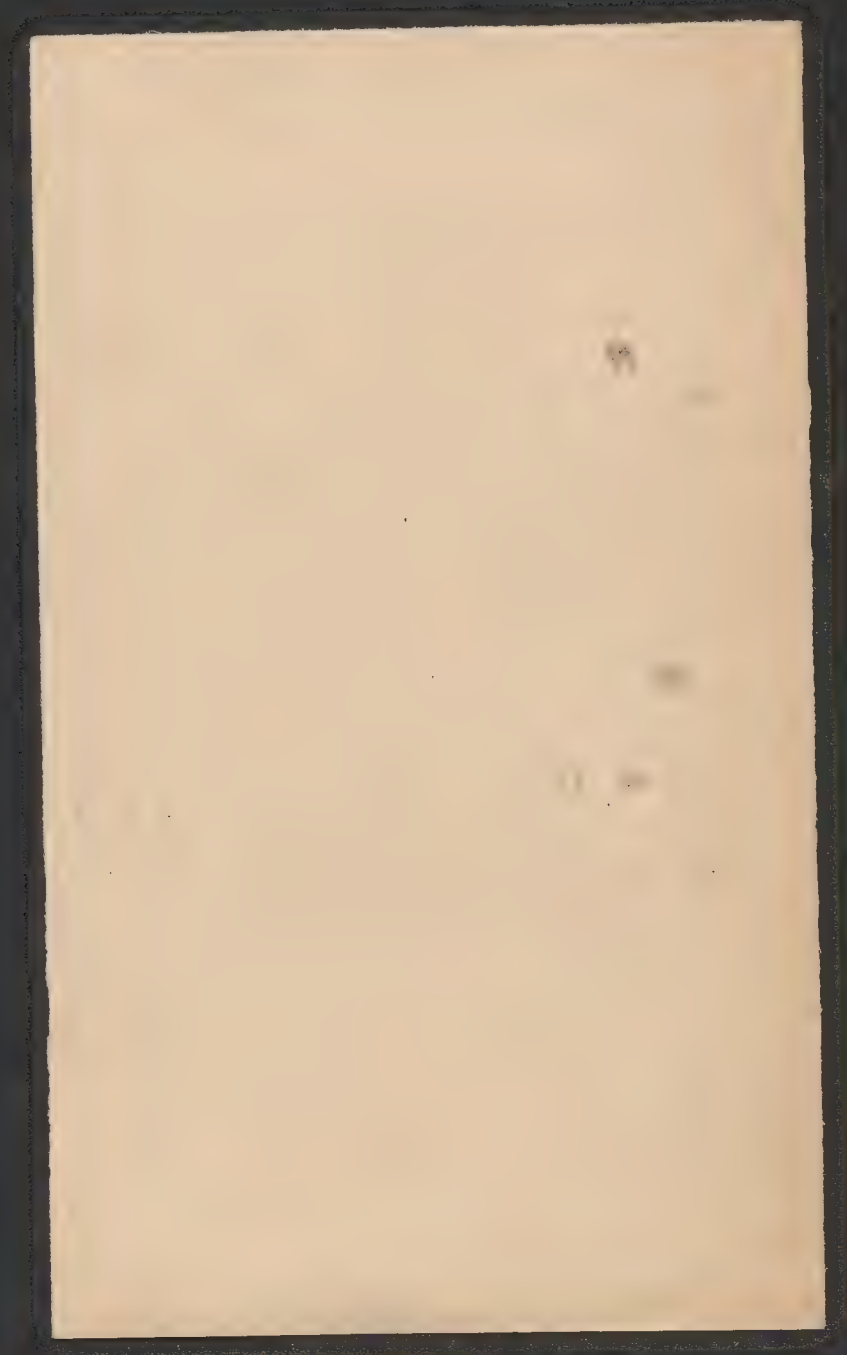

Redukcja 1^{sz} monety, w Warszawie d. 12 Września 1761 (za podskarbiostwa Teodora Weosla) oznaczyła cenę tyńca starego dobrego na 35 groszy miedzianych, tyńca nowego gorszego na 15 groszy (zamiast 35) /: tym sposobem płacono zamiast 30 zł. a nawet 60 tyńców. (Kutownia: Pamiatniki Warszawski Obraz Polaków Tom I. 1840. str. 116)

Redukcja 2^{ga} przez J. Weosla ogłoszona w Warszawie r. 1761 sięgała się tylko do tyńców wrocławskich którym cenę narzucono po 2 gołdaki czyli po 25½ groszy miedzianych. (tamże str. 133)

Trybunał piotrkowski dekretem swoim z d. 3 Grudnia 1761 approbował pierwszą redukcję. —

Redukcja 3^{ia} przez J. Weosla publikowana d. 8 Marca 1762 oznaczyła tylko cenę tyńców bitych w Wrocławiu: jedne po 15 gr. drugie po 25 gr. miedzianych. (tamże 138)

75
1761 d. 12 sierpnia Teodor Wessel podskarbi
w. kor. oświeca Uniwersytet pierwszy redukcya
monety (tynfów i hołstaków)

1761 d. 19 Listop. tegoż powtórna redukcya
tynfów wrocławskich

1762 d. 12 lutego tegoż trzecia redukcya tynfów
wrocławskich. (tynfy na 15 gr. redukowane)

Gouven D. Voyageur d'Europe. Paris 1672. 8-

Prochnicki Andreas Canon. Crac. Relacya o stanie Polsk.
Romae apud Guilielmum Facicottum. 1600 fol. K. 2.

phus Oloyius S. Theol.
giatae Neosandensis. Pri-
micus, curatus in Rakka.
Provisus Colonia Neosandensis 1767.

reographiae methodicae
horibus sumptibus Thuerio
ad usum juventutis academi-
caeviensis accommodatae.
ex prolo typographico semina:
uno-academici. 8vo K. 50 (pro =

(Dr. Jan Polek kustosz biblioteki w Czernowcach, wydał tamże Wiadomość o mennicy rosyjskiej w Sadagórze z opisem monet tamże bitych, pod tytułem: Die ehemalige russische Münzstätte in Sadagora. Czernowitz, Conces. Typo- und Lithographie des Erzbisch. Silv. Morawiu-Andriewicz 1894, w 8ce więkz., str. 10, z drzeworytami 6 monet w tekście. - Piotr Mikołaj baron von Gartenberg Saksonczyk, przybywszy do Polski r. 1765 i przyjmując nazwisko Sadogórski, zarządził najpierw mennicę miedzianej zdawkowej monety w Krakowie. Podczas wojny Rosyi z Turcyją r. 1771, zrobił układ z rosyjskim feldmarszałkiem Piotrem Rumiancowem o dostarczenie za 1 milion Rubli srebr. miedzianej monety zdawkowej na potrzeby wojska. W tym to celu zakupił na Bukowinie od Księcia motuostkiego część wsi Rohorna nad Prutem w pobliżu Czerniowiec, gdzie założył nową osadę Sadogórę, a w niej mennicę i lożę masońską. W tej mennicy, pod nadzorem sprowadzonych z Niemiec młynarzy: Gotfryda Lebrecht Diehn, Fryderyka Komstadt Krzysztofa Jobst i Jana A. Döring z Elbląga, wybijano r. 1771 i 1772 miedziane monety w 7 okładach (które p. Polek

opisuje) jako to: 1 Para wototka, czyli 3 Dengi rossyjskie
2 Pary czyli 3 Kopiejek, i 5 Kopiejek, z herbami rossyjskim i molołauo-wotoskimi, z cyfrą Katarzyny II cesarzowej, z napisami rossyjskimi i monogramem S. (Sadagóra). Jako materiały kruszowy dostarczali Rosyjanie do mennicy zdobyte dziata tureckie. Sprzecznych monet wybito także w mennicy sadagorskiej 3 medale: jeden na cześć Gartenberga z jego popiersiem srebrny, drugi miedziany na pamiątkę założenia mennicy iłoiy massoniskiej, i trzeci żelony z herbem Gartenberga. R. 1773 niewybijano już monet, któremi kraj zasypiano, a mennica trudniła się odlewaniem drzewian i dziat. Po zajęciu Bukowiny przez Austryję r. 1774 sprzedał J. A. Döring ^{W. A. Döring} pełnię tent Gartenberga austryjskiemu generałowi (baronowi) Panko mennicę z wszelkimi zarobkami i materiałem. Z resztą dać winniśmy, iż monety przytoczone przez p. Połak, były już dawniej opisane w: Chaudoir: Aperçu sur les monnaies russes. St. Petersbourg 1836, Partie II, Tab. 41, i w Sturda: Uebersicht der Münzen und Medaillen des Fürstenthums Rumänien. Wien 1874, który przytacza 24 okazów (typów) monet rumińskich z tej epoki, jako to: 4 medale, 4 srebrne próby mennicze z r. 1771-1773, i 15 monet dawnowych miedzianych z r. 1771-1774.

bit w Sadogorze 31-32

80

Gartenberg Sadogorski bit 1765 groźne pol. i bit.

Leitny Nikolaus J. R. J. Liebes Baro & Garten-
berg Sadogorski Conf. int. R. P. et Elect.

Sax. medal bity w Sadogorze dla rejsy

1) Frebory

był dyrektorem miir w Saxonii - i. 1765 przybył do
Dolny - exploitation Katu Nowego Targu

r. 1765 został dyrektorem mennicy w Krakowie
miedziastu piemiędzy

1788 otrzymał indygenat i został administratorem mennicy w Warszawie

R. 1771 podczas wojny Rosyjskiej z Turcją zobowiązał
się dostarczyć feldmarszałkowi Piłskowskiemu
za 300,000 Rubli a przysłał dengicha za 1 milion Rubli
dobry monetę Kupił grunt od kochanara multanjskiego
Kato Czernowice nad Prutem założył Kolonię

1) Sadogorę, gdzie bit w mennicy monetę z dawkom
miedziastu z herbami mollo - woskowanymi i napisami
rosyjskimi - i medale.

Miedziastu

2) Frebory medal na pamiątkę zwycięstwa mennicy
i loży masonów
medalów Fridericus Comstadius

3) Jetton Frebory z herbem fęgs bity w Sadogorze

Format	A u t o r		T y t u godło, edycja, miejsce druku, miejsce składu, ilość tomów, w rycin, mapp, tablic, plan Stan egzemplarza
<i>N</i>	(Redaktor)		
<i>Sembrów</i> <i>Stanisław</i>			<u>Lit.</u>
			<i>Tomkiewicz</i> <i>Sarnopól. w Dru</i> <i>1880 " 3"</i>
Tłumacz (przerabiacz) (wydawca)			
Dział	Umiejscownienie	Przedmiot	

Ewaluacja monet w Łodzi według Umi. 81
urządow Komisji Skarbowej Ko-
rony. 1766. Warszawa w Druk-
soc. Jes. 8. (Sj. A-E3) Hist. 5932.

Stg pino ze

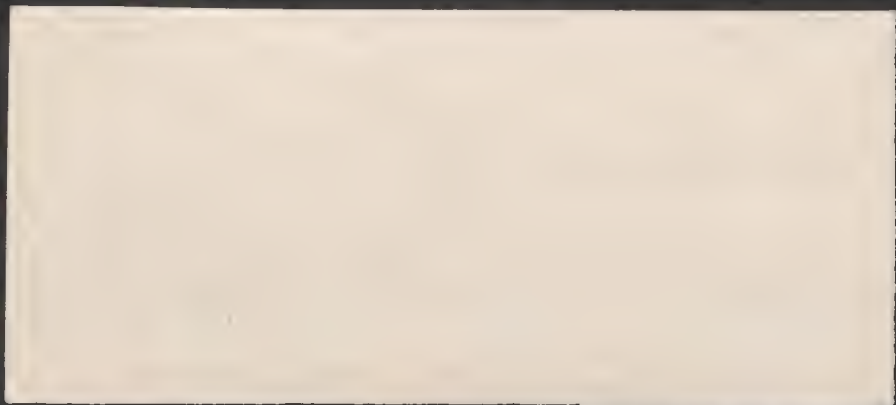
Voluand

He
Pune

I Lieferant

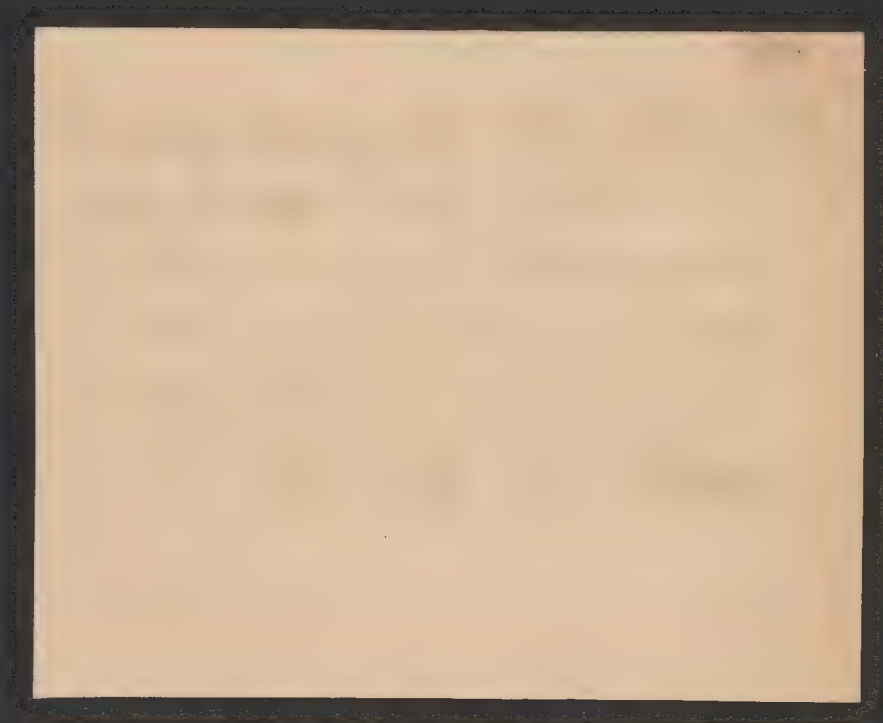
Summariusz umiarokowania mozeły
starej z dzisiejszej. Kalisz 1790.

(autor Mathaus Erylewski kanonik)

Die Solmischen Banknotenfälscher
in der Schweiz. Kritik der in Yver-
don geführten Untersuchung von
Prof. K. G. König. Bern, Max
Fiala's Buchhandlung (Otto Kaeser)
1875. 8° Nr. 157.

31
Otwarcie mennicy, o biegu używanych pieniędzy i o
znoszeniu srebra do mennicy. (Kalendarzyk polityczny
pięcioksi na rok 1811. Warszawa w druk. Księży Działów. 1810
str. 246-249.)

Minister skarbu Jan Węgleński Ogłoszeniem w Warszawie d.
20 sierpnia 1810 ^{niechcąc} publiczności, iż stosownie do
Dekretu Kr. Pana z d. 9 Czerwca 1810 ogłoszonego w Nrze 50 Ga-
zety Warszawskiej, Mennica Królewska czynności swoje
rozpoczęła. Pieniądze będą następujące:

w Złocie: Dukat w wartości Czerwonych złotych dawniej ho-
lenderskich.

w Srebrze: Salary od złotych, Dwuzłotówki, Złotówki, 10 i
5 Groszówki, w wartości Drukarskich srebrnych pieniędzy.

w Miedzi: 3, 1 i pół Grosze.

Kurs cyrkulujących teraz w kraju obcych pieniędzy utrzymuje się
w tej samej wartości. Wkrótce ogłoszonym zostanie regulamin men-
niczy. Sprzedaż złota i srebra odbywać się będzie w Kantore men-
niczym w pałacu mennicznym przy ulicy Świeciańskiej czyli Men-
niczej Nr 607. W tymże Kantore wystawiona będzie urzędowa
taka i tabella metalów na sprzedaż przyniesionych, oraz urzęd-
owe przepisy co do formalności przy tem zachować się mających.

Dekret Fryderyka Augusta Króla Saskiego, Króla Warszaw: <sup>(nie ma w
Zagranicznym ani
w Dzienniku)</sup>
Kiego z d. 9 Czerwca 1810 w Warszawie: Otwarcie Mennicy
(Gazeta Korrespondenta warszawskiego i zagranicznego. Nr
1810 z d. 25 Czerwca. Dodatek str. 829-830)

Artykuł: 1) Mennica w Królestwie Warszawskiem otworzona będzie
w Warszawie.

2) Terazniejsza stopa menniczna stosować się będzie w każdym
gatunku monety pruskiej cyrkulującej w kraju pod czas wydania
przez Komisję rządową powyższej uchwały (pod d. 22 Czerwca 1807)
podług wyrzecznej za naszym rozkazem próby.

3) Gatunki pieniędzy srebrnych w grubej monecie będą: a) Sześć złotych
w wartości srebra 11 złotych 9 granów. b) Dwuzłotówki w wartości sre-
bra 10 złotych. c) Złotówki w wartości srebra 8 złotych 10 granów.

4) Dawniejsza moneta wybita będzie w sztukach dziesięcio i pięciopro-
centowych w wartości srebra 3 złotych 2 granów.

- 5) Wzłocie wybijane będą Dukaty w wartości Dukatów ko-
 lenderskich w wartości od 23 Karatów z granic, tak aby
 68 $\frac{52}{105}$ sztuk, grzywny Kolońskiej czystego złota czyniły.
- 6) W miedzianych pieniądzach bite będą: a) Trzy grosze;
 b) jedno grosze; c) Poł grosze
- 7) Szeptel na złotych pieniądzach i srebrnej grubości mo-
 necie, będzie z jednej strony nasze popiersie z napisem:
 "Fredericus Augustus Rex Saxoniae, Dux Varsoviae"; —
 z drugiej strony nasz herb z Koroną na wierzchu, z napi-
 sem na Dukatach: Aureus nummus Ducatus Varsoviae;
 — a na Złotówkach z napisem: Jedna szosta części Talar;
 — na Dwuzłotówkach: Jedna trzecia części Talar; —
 — na Sreż Złotówkach: Talar. — Szeptel na zdawkow-
 ych srebrnych pieniądzach będzie z jednej strony
 nasz herb z Koroną na wierzchu; z drugiej napis
 "Dzięć groszy" — "Pięć groszy". — Szeptel na miedzi-
 nych pieniądzach będzie z jednej strony nasz herb
 z Koroną na wierzchu; a z drugiej napis liczbę
 groszy wyrażający.
- 8) Na pieniądzach złotych, srebrnych, zdawkowych
 i miedzianych rok wybitia oznaczonym będzie.

1. 1860 1860
 2. 1860 1860
 3. 1860 1860
 4. 1860 1860
 5. 1860 1860
 6. 1860 1860
 7. 1860 1860
 8. 1860 1860
 9. 1860 1860
 10. 1860 1860

1 Kol. 24 1/4 x. cm 85

$$\begin{array}{r}
 24 \\
 120 \\
 \hline
 480 \\
 24
 \end{array}
 \quad
 \frac{1}{4} \times 120 = 30$$

$$\begin{array}{r}
 2880 + 30 \text{ x. cm.} \\
 30
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 29,10 / 48 \text{ f} 8 \text{ 3 x. cm} \\
 24 \\
 \hline
 51 \\
 48 \\
 \hline
 = 3 \\
 60
 \end{array}$$

Wyrok Aleksandra I Cesarza Rosji i Króla Polskiego o sys: (niez w Zagrodku ani w Płocku)
temacie i stopie menniczej (w Królestwie Polskiem) d. w Warszawie d. 19 listopada (v.s.), i Grudnia (n.s.) 1815. (Kalendarzyk polski tyjany piarski na r. 1816. Warszawa, w druk. A. A. Baran. 16mo str. LXII - LXXXII).

2) powodu niedogodności w systemie mennicznym byłego Królestwa Warszawskiego, stanowią:

- 1) Mennica w Królestwie Polskiem stosować się ma do wagi Koloniskiej, której grzywna na 288 granów podzielona, wyrównywa 96 złotych Kom.
- 2) Ceny zakupu w mennicy warszawskiej: za 1 grzywnę Kolon. złota 12.24 złp.; - za 1 grzywnę Kolon. srebra 84 złp.; - miedzi podług stosunku handlowych.
- 4) Stopa menniczna równana będzie do stopy mennicznej Państwa Rosyjskiego.
- 5) Złote pieniądze wybijac się mają w sztukach po 25 złp. i po 50 złp.
- 6) I 1 grzywny Koloniskiej złota czystego wybijac się ma 52 sztuk pojedynczych (po 25 złp.) lub 26 sztuk podwójnych (po 50 złp.).
- 7) Złotych Królewskich pojedynczych sztuk 47 $\frac{3}{4}$ lub podwójnych sztuk 23 $\frac{1}{2}$ wagi mają 1 grzywnę Koloniską brutto.
- 8) Moneta srebrna gruba wybijac się będzie w sztukach: jednozłotowych, dwuzłotowych, półzłotowych - z każdej grzywny Koloniskiej czystego srebra po 86 złp. 20 gr. i $\frac{64}{100}$ w trzech powyższych gatunkach.
- 10) Wszystkie gatunki tej grubej monety, wyrabiane być mają na wagi monet rosyjskich w czystości 13 tutej 16 granów, to jest: 2 1 grzywny Kolon. czystego srebra wybijac się winno sztuk 86 $\frac{86}{125}$ jednozłotowych, które w liście sztuk 75 $\frac{1}{4}$; - sztuk 43 $\frac{43}{125}$ dwuzłotowych, które w liście sztuk 37 $\frac{1}{2}$; - sztuk 17 $\frac{17}{625}$ półzłotowych, które w liście sztuk 15 $\frac{1}{20}$ wagi mają 1 grzywnę Kolon. brutto.
- 11) Ponieważ Mennica w Królestwie Polskiem na teraz wyrabiania grubych monet w próbie powyżej oznaczonej rozporządzić nie może: dozwalamy tymczasowo wyrabiac wszelkie gatunki srebrnej grubej monety w czystości 9 tutej 9 granów, wynagradzając wagę niestosującą, tak aby 2 1 grzywny Kolon. czystego srebra wybijac się mające sztuki 86 $\frac{86}{125}$ jednozłotowe w liście sztuk 51 $\frac{471}{1000}$; - sztuki 43 $\frac{43}{125}$ dwuzłotowe w liście sztuk 25 $\frac{171}{2000}$; - sztuk 17 $\frac{17}{625}$ w liście sztuk 10 $\frac{171}{500}$, wagi 1 grzywny Kolon. brutto.
- 12) Stopa monety zdawkowej srebrnej i miedzianej dotąd w Mennicy warszawskiej przysta, nadal w tychże gatunkach zachowana będzie.
- 13) Moneta srebrna zdawkowa wybijana będzie w sztukach pięciu - i czterech groszowych.

- 14) Wybić się ma w tejże monecie po 382 pp. z jednej grzywny kolon. czystego srebra w próbie 3 tótów 2 granów, to jest z 1 grzywny kolon. czystego srebra sztuk 828 pięciogroszowych, które w liście sztuk 161; — sztuk 414 dzieściogroszowych, które w liście sztuk 80 1/2 wazy mają 1 grzywnę koloniską brutto.
- 15) Moneta zdawkowa miedziana wybić się ma w sztukach jedno- groszowych i trzygroszowych. Z 1 centnara wagi kolon. czyli ze 110 funtów koloniskich miedzi wybić się będzie 18 000 sztuk jedno- groszowych, a 6000 sztuk trzygroszowych.
- 16) Sępieł złotych pieniędzy wyrażać ma na jednej stronie popiersie cesar- skie z napisem polskim: „Alexander I. Cesarz i Samowładca wszech Rosyi, Król Polski etc.” — na stronie odwrotnej herb Królestwa Polskiego z napisem polskim dokola: a) na pojedynczych złotych królewskich: „25 Złotych Polskich — 52 z grzywny czystej koloniskiej” — b) na podwo- jnych: „50 Złotych Polskich — 26 z grzywny czystej koloniskiej” — na obydwóch zaś ~~obu~~ gatunkach pod herbem, rok wybitia. Sztuki mają mieć obrączki w karby.
- 18) Sępieł 3 gatunków monety grubej srebrnej wyrażać mają na jed- nej stronie popiersie cesarskie z napisem polskim jak powyżej; na stro- nie zaś odwrotnej herb Królestwa Polskiego z oznaczeniem wartości nomi- nalnej: roku wybitia nad herbem, oraz dokola pod herbem napis: a) na złotówkach: „86 86/125 z grzywny czystej koloniskiej”; — b) na Dwuzłotówkach: „43 43/125 z grzywny czystej koloniskiej”; — c) na Pięci- złotówkach: „17 21/25 z grzywny czystej koloniskiej”. Obrączki w karby będą przy wszystkich gatunkach.
- 19) Sępieł 2 gatunków monety zdawkowej srebrnej wyrażać mają na jed- nej stronie herb Królestwa z oznaczeniem nad nim roku wybitia; na stronie zaś odwrotnej cenę nominalną w lach w języku polskim, to jest: a) na Pięci- groszówkach „5 Groszy polskich”; — b) na Dzieściogroszówkach „10 Groszy polskich”. Oba dwa gatunki mają być bez obrączek.
- 20) Sępieł 2 gatunków monety zdawkowej miedzianej wyrażać będą na jed- nej stronie herb Królestwa Polskiego bez napisu; — na stronie odwrotnej cenę nominalną sztuki bez innych ozdób w języku polskim, to jest na jedno- groszowych: „1 Grosz polski”; — na trzygroszowych: „3 Grosze polskie”. Jednogroszówki będą bez obrączki, to trzygroszówki zaś z obrączkami w karby.
- 21) Wszystkie te gatunki monet mają być wybijane w sztukach mniejszego obrotu a natomiast większej niż dotychczas kursujących monet Królestwa Warszawskiego.

Ocenienie pieniędzy zagranicznych srebrnych i złotych do kursu kasowego wydane przez Ministerstwo Przychodów i Skarbu, w Warszawie d. 5 Grudnia 1816 (str. LXXXIII — LXXXIII)

Ruble stare = 3 złp; Ruble nowe Katarzyny II. = 62 złp. 20 gr.

— Polskie dor. 1786: Poltawscy czterozłotowe = 43 złp. 4 gr.; Dwuzłotówki = 2 złp. 1 gr.; Złotówki = 1 złp. —
 — Polskie dor. 1787-1795: 1810-1814: Talary sześciogroszowe = 62 złp.; Złotówki = 1 złp. —
 — Dzieściogroszówki polskie = 10 gr.; Srebrniki wielkie polskie = 7 1/2 gr. — Austriackie: Dwuzłotówki = 1 złp. 11 gr.; Dzieściogroszówki = 10 gr. — Brytanie złotówki, 4 gr. = 29 gr.

Acta Tomiciana Epistolae, legationes, respon-
sa, res gestae Sigismundi I Regis Polon-
iae per Stanislaus Gorski collectae.

Tomus I (1507-1511). Poznaniae 1852

ed. J. Comes Dziadosz.

ex Bodice Radiviliano (Bibliothecae Racynscaee)

Appendix: Literae Philippi Callimachi de Mediolanis

I Derslas de Lithuania palat Sandomiris.

De vententia iniqua ac injusta contra se po-

nuntia ~~et~~ Piotrkoviae in conventu Regis

"Etri multis et eisdem sane gravissimis infor-

tunij vexatus sum". ... Ex Durajono Idibus
Aprilis 1471 p. 1-6.

II Stignus de Olesznica scholasticus Cracoviensis

Regni Poloniae Vicecancellarius

De vi et autoritate officii vicecancellariatus.

"Ego etri vicam quam plurimis contigisse, ...
p. 6-10.

III Stignus de Olesznica episcopo Vladislaviensi
Regni Poloniae Vicecancellarius.

De non mittendo oratore ad Pontificem Maximum

"Memini, promississe me tibi scripturam diffuse,
Ex dublino Nonis Maji 1448(?)

p. 10. - 15

IV. Consilium non ineundae societatis cum Italia
in bello contra Turcos suscipiendo.

"Circa deliberationem in Hungariam mittendi ...

p. 15-18.

Hultsch Franz: Griechische und römische Metrologie. Zweite Bearbeitung. Berlin 1882. Hft 8808.

Böckh.

Cohen Henri: Description historique des monnaies frappées sur l'empire romain. Paris 1859.

Pot.

Lotin = mierzanna 2 frebra i miedzi (4 części miedzi i 2 części srebra)

EL. Electrum (blaze złota) mierzanna złota 2 1/5 frebra
czyli 3 części złota i 1 część srebra

88

May 2. 1860
 1860 25. 128

For the year 1860
 100 000 - 377 - 30
 100 000 - 377 - 30
 100 000 - 377 - 30

100 000 - 377 - 30
 100 000 - 377 - 30
 100 000 - 377 - 30

[Faint handwritten notes or bleed-through from another page.]

Nowokrajcary na grosze i złote polskie i na krajcary
mon. konw.

nowokr.	grosze polskie	krajcary m. k.	nowokr.	grosze polskie	krajcary m. k.	nowokr.	polskie złote	grosze	krajcary m. k.	nowokr.	polskie złote	grosze	krajcary m. k.
1	1 ¹ / ₅	1 ¹ / ₄	14	16 ² / ₅	8	26	1	1 ¹ / ₅	14 ³ / ₄	40	1	18	22 ³ / ₄
2	2 ² / ₅	1 ¹ / ₂	15	18	8 ³ / ₄	27	1	2 ² / ₅	15 ¹ / ₄	41	1	19 ¹ / ₅	23 ¹ / ₄
3	3 ³ / ₅	1 ³ / ₄	16	19 ¹ / ₅	9 ¹ / ₂	28	1	3 ³ / ₅	16	42	1	20 ² / ₅	24
4	4 ⁴ / ₅	2 ¹ / ₂	17	20 ² / ₅	9 ³ / ₄	29	1	4 ⁴ / ₅	16 ¹ / ₂	43	1	21 ³ / ₅	24 ¹ / ₂
5	5	3	18	21 ³ / ₅	10 ¹ / ₂	30	1	5	17	44	1	22 ⁴ / ₅	25
6	7 ¹ / ₅	3 ¹ / ₄	19	22 ⁴ / ₅	11	31	1	7 ¹ / ₅	17 ¹ / ₂	45	1	24	25 ¹ / ₂
7	8 ² / ₅	4	20	24	11 ¹ / ₂	32	1	8 ² / ₅	18 ¹ / ₄	46	1	25 ¹ / ₅	26 ¹ / ₄
8	9 ³ / ₅	4 ¹ / ₄	21	25 ¹ / ₅	12	33	1	9 ³ / ₅	18 ³ / ₄	47	1	26 ² / ₅	26 ³ / ₄
9	10 ⁴ / ₅	5 ¹ / ₄	22	26 ² / ₅	12 ³ / ₄	34	1	10 ⁴ / ₅	19 ¹ / ₄	48	1	27 ³ / ₅	27 ¹ / ₄
10	12	5 ³ / ₄ (6)	23	27 ³ / ₅	13 ¹ / ₄	35	1	12	20	49	1	28 ⁴ / ₅	28
11	13 ¹ / ₅	6 ¹ / ₂	24	28 ⁴ / ₅	13 ³ / ₄	36	1	13 ¹ / ₅	20 ¹ / ₂	50	2	—	28 ¹ / ₂
12	14 ² / ₅	7	25	30	14 ¹ / ₄	37	1	14 ² / ₅	21	75	3	—	42 ¹ / ₄
13	15 ³ / ₅	7 ¹ / ₂	(zł. pol.)			38	1	15 ³ / ₅	21 ¹ / ₂	100	4	—	57
						39	1	16 ⁴ / ₅	22 ¹ / ₄	(1 zł. r. now.)			

6. Dwudziestówka, „sorokowiec” starszego wię-
kszego ustroju (ältere, grössere Zwanziger). = 34 kr. (now.).
- Dwudziestówka „sorokowiec” nowszego, miej-
szego ustroju (neuere, kleinere Zwanziger). = 35 kr. (now.).
7. Stara półdwudziestówka, „półsorokowiec”
(alter Silberzehner) ..... = 17 kr. (now.).
8. Stary piąтак (alter Silberfünfer) ..... = 8¹/₂ kr. (now.).
9. Stara trzykrajcarówka (alter Silbergrroschen) = 5 kr. (now.).

B. Stare pieniądze zdawkowe, w srebrze:

10. Szóstak ..... = 10 kr. (now.).

C. Stare pieniądze zdawkowe, miedziane:

11. Dwókrjcarówka ..... = 3 kr. (now.).
12. Krajcarówka ..... = 1¹/₂ kr. (now.).
13. Półkrajcarówka ..... = ¹/₂ kr. (now.).

III. Stare (terazniejsze) banknoty:

Tysiącza. = 1050 zł r. — kr. (now.).   Piątka. = 5 zł r. 25 kr. (now.).

Stówka. . . = 105 zł r. — kr. (now.).   Dwójka. = 2 zł r. 10 kr. (now.).

Dziesiątka = 10 zł r. 50 kr. (now.).   Reński = 1 zł r. 5 kr. (now.).

 W pieniądzech zdawkowych mogą tylko ilości nie prze-
noszące ćwierci reńskiego być wypłacane.

 Nowy złoty reński liczy 100 krajcarów, lecz nie 60.

Nowe złote reńskie austriackie na złote polskie i złote reńskie mon. konw.

1	2	3	4	5	6	7	8	nowe z ł. r. austr.	złote polskie	zł. r.	kr.
16	4	8	12	16	20	24	28	nowe z ł. r. austr.	złote polskie	zł. r.	kr.
9	10	11	12	13	14	15	16	nowe z ł. r. austr.	złote polskie	zł. r.	kr.
36	40	44	48	52	56	60	64	mon. konw.	zł. r.	kr.	mon. konw.
8	9	10	11	12	13	14	15	mon. konw.	zł. r.	kr.	mon. konw.
34 1/2	31 1/2	28 1/2	25 1/2	22 1/2	20	17	14 1/2	mon. konw.	zł. r.	kr.	mon. konw.
17	18	19	20	30	40	50	100	mon. konw.	zł. r.	kr.	mon. konw.
68	72	76	80	120	160	200	400	mon. konw.	zł. r.	kr.	mon. konw.
16	17	18	19	28	38	47	95	mon. konw.	zł. r.	kr.	mon. konw.
11 1/4	8 1/4	5 1/2	2 3/4	3 1/4	5 1/4	3 3/4	14 1/4	mon. konw.	zł. r.	kr.	mon. konw.

3. Krajcary mon. konw. przemienia się na nowokrajcary, dodając do liczby krajcarów połowę i czwartą część. N. p.
 20 kr. m. k. stanowią $20 + 10 + 5 = 35$ nowokrajcarów.
 48 kr. m. k. stanowią $48 + 24 + 12 = 84$ nowokrajcarów.
 26 kr. m. k. stanowią $55 + 27\frac{1}{2} + 13\frac{1}{2} = 96$ nowokrajcarów.

4. Nowokrajcary obraca się na krajcary mon. konw. odtrącając od liczby nowokrajcarów połowę i dodając do tej połowy siódmą część. N. p.

46 nowokrajcarów stanowią $23 + 3\frac{1}{2} = 26\frac{1}{2}$ kr. mon. konw.

52 nowokrajcarów stanowią $36 + 3\frac{3}{4} = 29\frac{3}{4}$ kr. mon. konw.

87 nowokrajcarów stanowią $43 + 6\frac{1}{4} = 49\frac{3}{4}$ kr. mon. konw.

5. Dzielać pewną ilość złotych polskich przez 4, otrzymuje się nowe renskie. N. p. 12 zł. pol. $= 3$ rens. now.
 31 zł. pol. $= 7\frac{3}{4}$ rens. now.

6. Kiedy ilość nowych reńskich mnoży się przez 4, wieloczyn jest liczbą złotych polskich. N. p. 6 reńs. now. $= 24$ złot. pol.

7. Grosze polskie zamienia się na nowokrajcary, odtrącając szóstą część. N. p. 24 gr. pol. $= 24 - 4 = 20$ nowokr.
 14 gr. pol. $= 14 - 2\frac{1}{3} = 11\frac{2}{3}$ nowokr.

8. Z nowokrajcarów otrzymuje się grosze polskie, dodając do liczby onych piątą część. N. p. 20 nowokr. $= 20 + 4 = 24$ gr. pol.
 17 nowokr. $= 17 + 3\frac{2}{5} = 20\frac{2}{5}$ gr. pol.

Księgarnia Wallishaussera (Józef Klemm) w Wiedniu.

Czeionkami L. Sommera.

 Pod warunkiem przetłoczenia i tłomaczenia.

Wykaz

dla zamiany nowej austryjackiej, dawnej
 konwencyjnej monety i polskich pieniędzy.

Wydany przez księgarnią Wallishaussera (Józef Klemm) w Wiedniu
 „Hoher Markt“ naprzeciw „Galvagnihof“.

Od 1. Listopada, roku 1858 zaczawszy będziemy mieli oprócz
 pieniędzy terażniejszych także i nowe; jako to:

I. Nowe pieniądze. A. w srebrze:

1. Dwutalar ugodowy (Zweivereinthalter) $= 2$ zł. r. 51 kr. m. k.
 $= 12$ zł. pol. $= 3$ zł. r. (now.).
2. Jednotalar ugodowy (Einvereinthalter) $= 1$ zł. r. 25 $\frac{1}{2}$ kr. m. k.
 $= 6$ zł. pol. $= 1$ zł. r. 50 kr. (now.).
3. Nowa dwuzłotówka (Neues Zweiguldenstück) $= 1$ zł. r. 54 kr. m. k.
 $= 8$ pol. $= 2$ zł. r. (now.).
4. Nowa złotówka (Neues Guldenstück) $= 57$ kr. m. k. $= 4$ zł. pol.
 $= 100$ kr. (now.).
5. Ówierzłotówka (Viertelgulden) $= 14\frac{1}{4}$ kr. m. k. $= 1$ zł. pol.
 $= 25$ kr. (now.).

Katalog der polnischen Münzen und Medaillen der
 mathyschen Sammlung deren öffentliche Versteige-
 rung auf Veranlassung des Besitzers in Danzig
 den 2 August 1858 und die nächstfolgenden
 Tage statt findet. Danzig Druck von
 Edwin Groening 1858. 8°. K. 4. St. 64: i tab.

lit ogr. monet 2754 i medali
 2 plataty 2 fatury wemi monetami 2 r. 1630

Konzyul belgijski od 30 lat od Karmieja III
 rojnie flepla reutkosi

Gdanskie, Elblagskie, Torunskie
 w ofobnyh oddziat

Kwartniki Karmieja Wiek. 3 r. 1333

derany ruskie i pot grobski lwowskie wlad jagietty

Snygrofze Zygmunta III lwowskie 2 r. 1598
 2 lit. L. 2 r. 1599. 1600

w Olkusz 1600

Poznan

Krakau

Bromberg

Fraustad

Rosen

monety mennicy Lobzenickiej Zygmunta III trojaki 1627-
 1630 - szwedzkie Zygm III

3 Talary Jana Kazm. 2 r. 1649 i 1650

1 dukat Jana Kazm 1656

1 Snygrofze litewskie 3 r. 1652

1 Sześciogroszówka Augusta II 3 r. 1706

monety polskie inflant, Kurlandzki, Rygi, Elblaga, Torunia
 Gdansk

So eben erschienen:

Ärztig Albrecht von Preussen nimmt das heilige Abendmahl.

(Pendant zur „Königlichen Salbung Friedrich I.“)

Dieses zweite Blatt, ebenfalls im Original von L. Rosenfelder gemalt, stellt einen nicht minder wichtigen, wenn auch auf einem andern Gebiet sich ereignenden Vorgang dar: „Herzog Albrecht von Preussen nimmt das heilige Abendmahl zum ersten Mal nach evangelischem Ritus im Dom zu Königsberg 1525.“ Mit dieser Thatfache entschied sich, wie bekannt, eine der damaligen Hauptkräfte im Norden Deutschlands zu Gunsten der grossen Kirchenreformation. Das Gemälde enthält wiederum eine Reihe bedeutender Persönlichkeiten, worunter mehrere Portraitgestalten, und zeichnet sich durch eine grosse Einfachheit und Würde in der Auffassung des Gegenstandes aus.

Preis 10 Thlr.

— 1853 —

Die beiden Blätter **Königliche Salbung Friedrich I. und
Herzog Albrecht v. Preussen nimmt das heilige Abendmahl**
zusammen gebunden 1er 60 Thlr.

Berlin, April 1853.

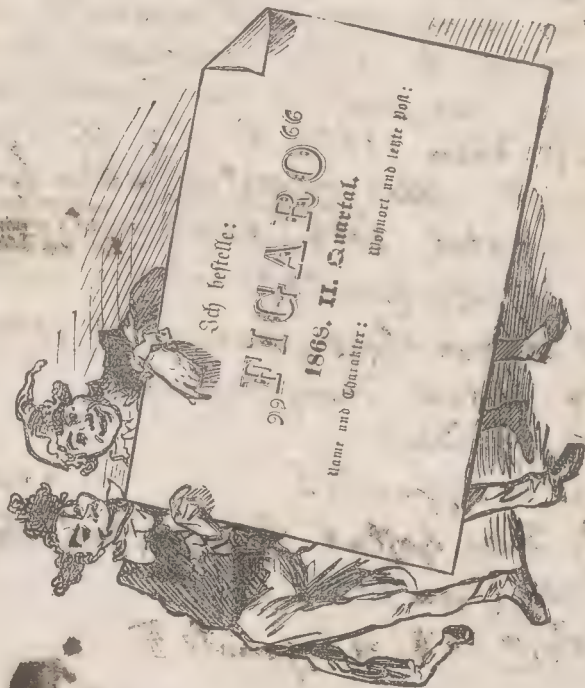
Druck von Ernst Kühn in Berlin.

Storch & Kramer.

Subscriptions-Schein.

Preis pro Quartal incl. Stempel: 1 Fl. (20 Ngr.)

mit franko Postversendung: 1 fl. 20 fr.

Durch die Buchhandlung von

Villemerd Achilles

Polnische Prinz und

Reichsarchiv. Wien

1869. 8te I Abteil. 8te

St. 42. 4te St. 28.

Wien

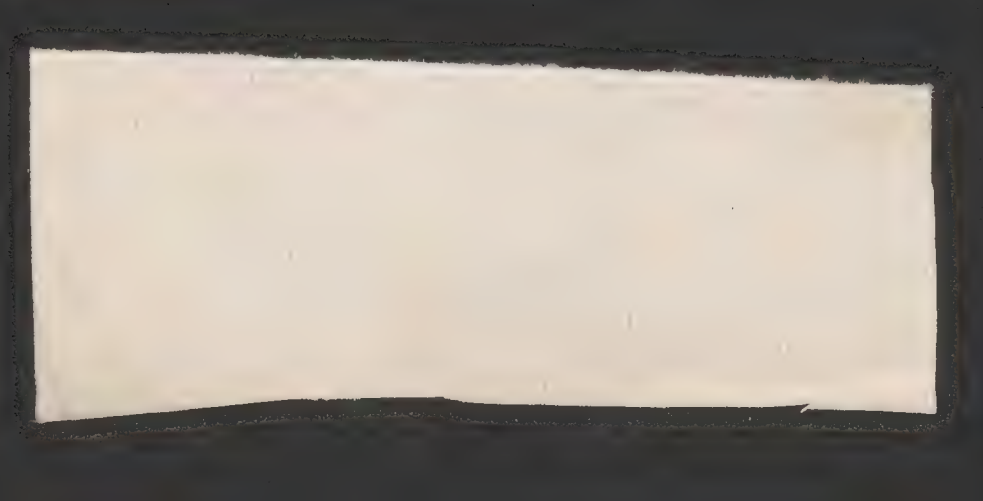
Radziwiłł

zapr.

akan

1/6

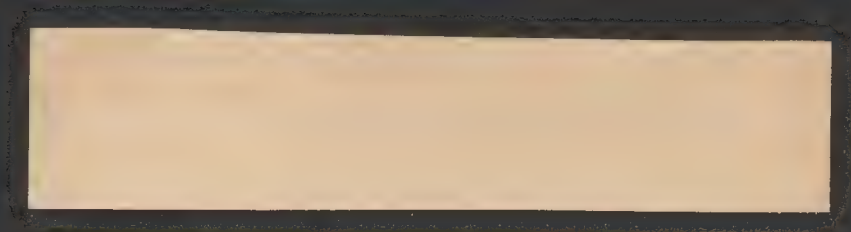
Arnold J. K. Rozprawa o monetach :: Mennicach polskich
przez J. K. Arnolda M. D. Członka Towar. Wiedeń.
T. XIX r. 1805. str. 152 - 167.. 94

11655 Braun David: Ausführlich historischer Be-
richt von Polnisch- und Preussischen Münz-
wesen. Elbing 1722. 40

25

Schlesiens Münzen und
Münzwesen vor dem Jahre
1220 von F. Friedensburg
Berlin (Lehmann) 1886. 8.

pp. 107 i 2 Tafeln 6 Mark

Schlickeyen F. W. A. Erklärung der
Abkürzungen auf Münzen. 2^e
Aufl. von Dr. Q. Zallmann und H.
Droffen. Berlin (Lehmann)
1885. mit 2 Taf. 10 Mark

~~Thompson / Chronik / Geschichte der orient.
Kirchen und anderen Bauwerken.
I-I-II = 2 Bde.
Stuttgart 1859.~~

8vo
2

Antes 840.

Antes 840.

Monety Naddauniejsze młodsze.

57
w 1820
w 1820

Władysław II. Łaskonosi Dinar.

{ 698.
{ III.

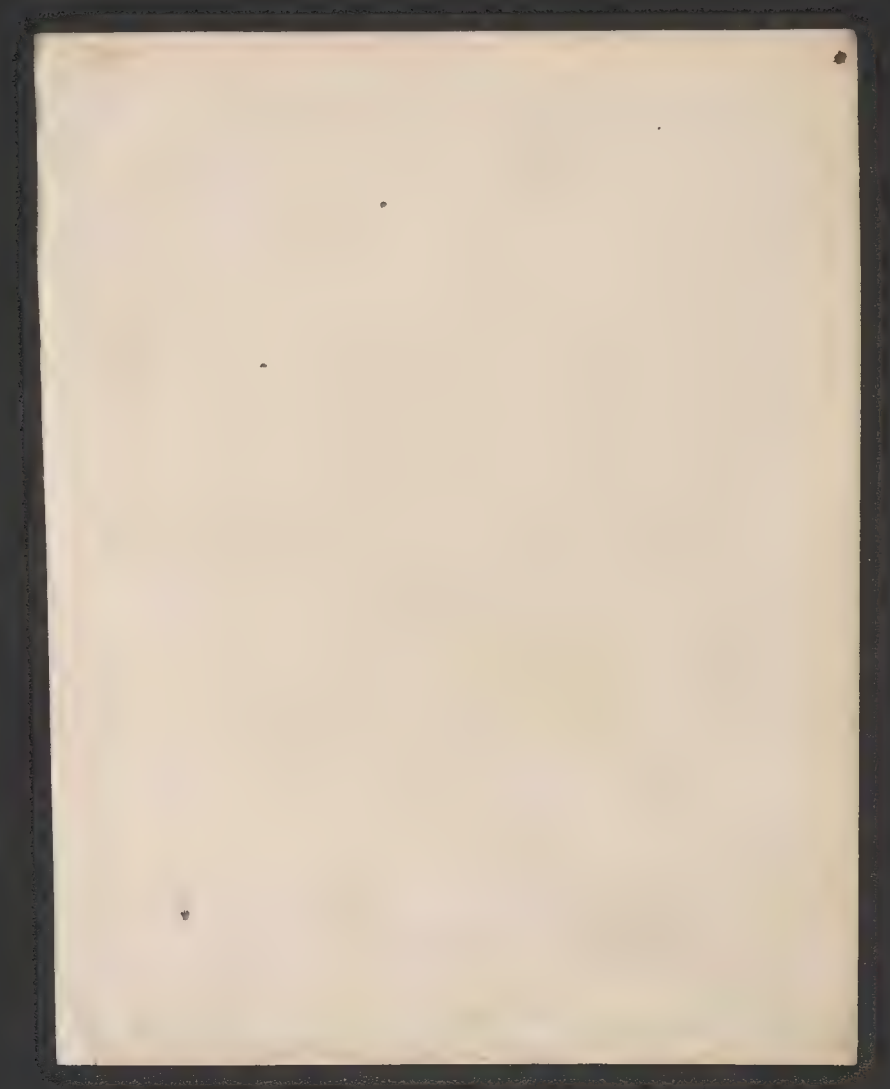
Święta Wiskona Romaniskiego

XXXIX

Lech II. czarny Denar

LXVI.

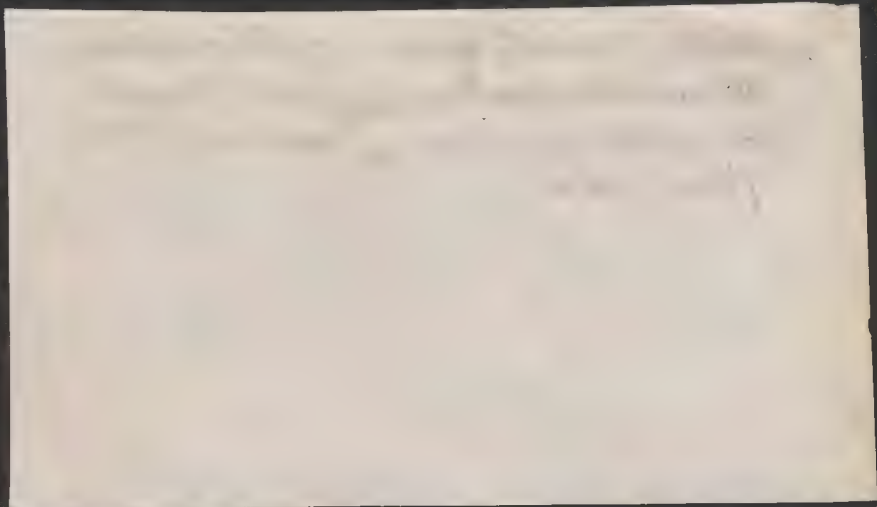
Władysław Herman z miedzi Gracze XL. XLIII.

Gostkowski Wincenty baron ur. 1746 + 5 kwietnia
1818 prezes rady departamentowej Krak. Darczyńca
Towarzystwa nauk. Krak. Leg. zbior monet staro-
żytnych i medali.

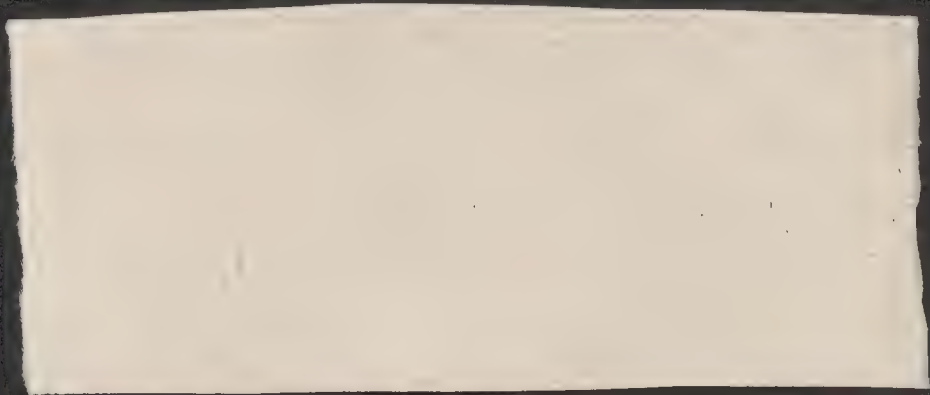
98

99

W nat ju ile de wliengh mada 227 r. tabu uagiu
wot kaga ma na nacy nicioy rhor more 2 uie hou jre nu
no sin wale bractatow i joridau skio 200 12 x 0 r. 500
2 kiongi uie lzac ki nagrah kapi rhor moret poifkuk o
Hawia w gongu w dnie

[illegible]

Na końcu udziela opis: ryzurek z monet znajdujących się w zbiorze Król. duński. Wiedząc że najprawdopodobniej greckie ~~W~~ są podług p. Wolanśkiego cyfry polskie (!) bra jedną wyrytą ~~Mieczysław~~ staroawiańskimi i samarytańskimi literami napisał Mieczysław Supan na drugim: Wolizław Walcznoy a na trzecim: Dziw widzie! tu ostatni pamięt, cyfry rymoki Jotlon jest Gnieźnin i czu Woyczecha (mąsisto ^{odwiedzina} ~~siagać~~ na ~~ty~~ ~~nas~~ ~~cafare~~ ~~ot~~ ~~tona~~ w Gnieźnie) Procz tego obiecuje autor wydawać w poszytaku dzieło Skarbiec staroawiańsko-polski z rycinami ~~kt~~ w którym opisy o około 150 monet i blachmoroń staroawiańsko-polskich aż do końca XV stulecia.

Sadeczy Wolanśkiego odkrycie najdawniejszych monników narodu polskiego. Zeszyt II W Poznaniu w drukarni Walentego Stepańskiego 1843. 4° ~~kt~~ 17-52. z ryciną fig 15.

1.2) Gemma egipska z ~~złota~~ zbioru L. Laline (Collection d'antiquités égyptiennes et nubiennes par M. M. Dross et Klaproth. Paris 1829) uwyobrażająca popiersie o 4 głowach z napisem hieroglificznym który autor cytuje Swatewyth.

2) daszyska srebrna w zbiorze p. Reihla w Petersburgu na której 4 głowe które autor za wyobrażenie Swiatowida tryma

4.56) Brakteaty z 4 głowami Swiatowida znalezione w miasteczku Witkowo pod Gnieznem.

7) brakteat z zbioru K. J. Götz w Dreźnie widać 4 głowy Wolanśki tryma to za ofiarę głowicę palącą się na stosie dla Swiatowida.

8) płaśkorzeźba z płaśkowia: Kobieta z kosiorka gnieźnieńskiego metropolitalnego ma to być bogini Ria.

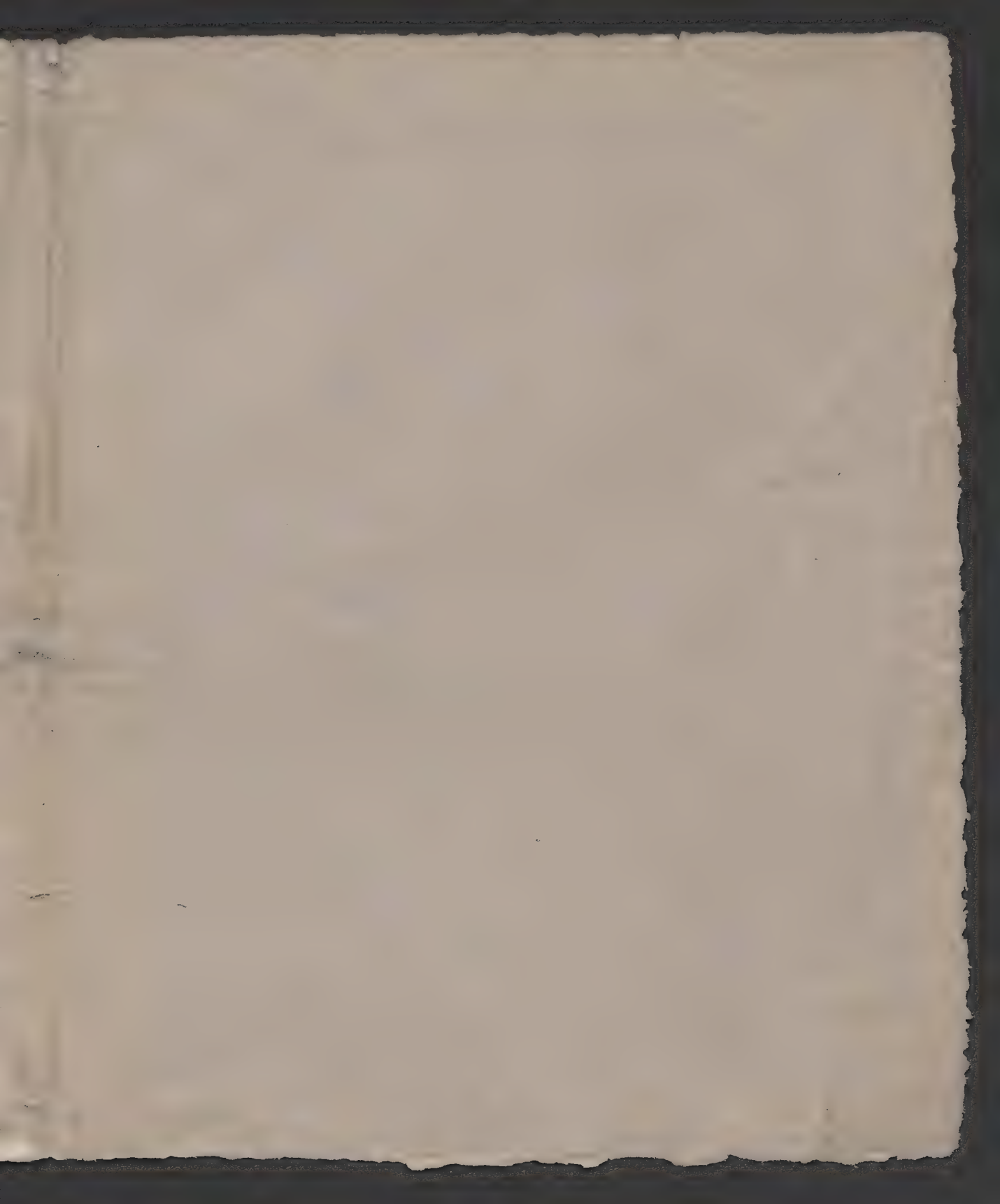
9) płaśkorzeźba z płaśkowa Kobieta z zawieszanymi oczyma i dziećmiem na ręku z kosiorka metropol. gnieźnieńskiego ma to być Dziedzicia.

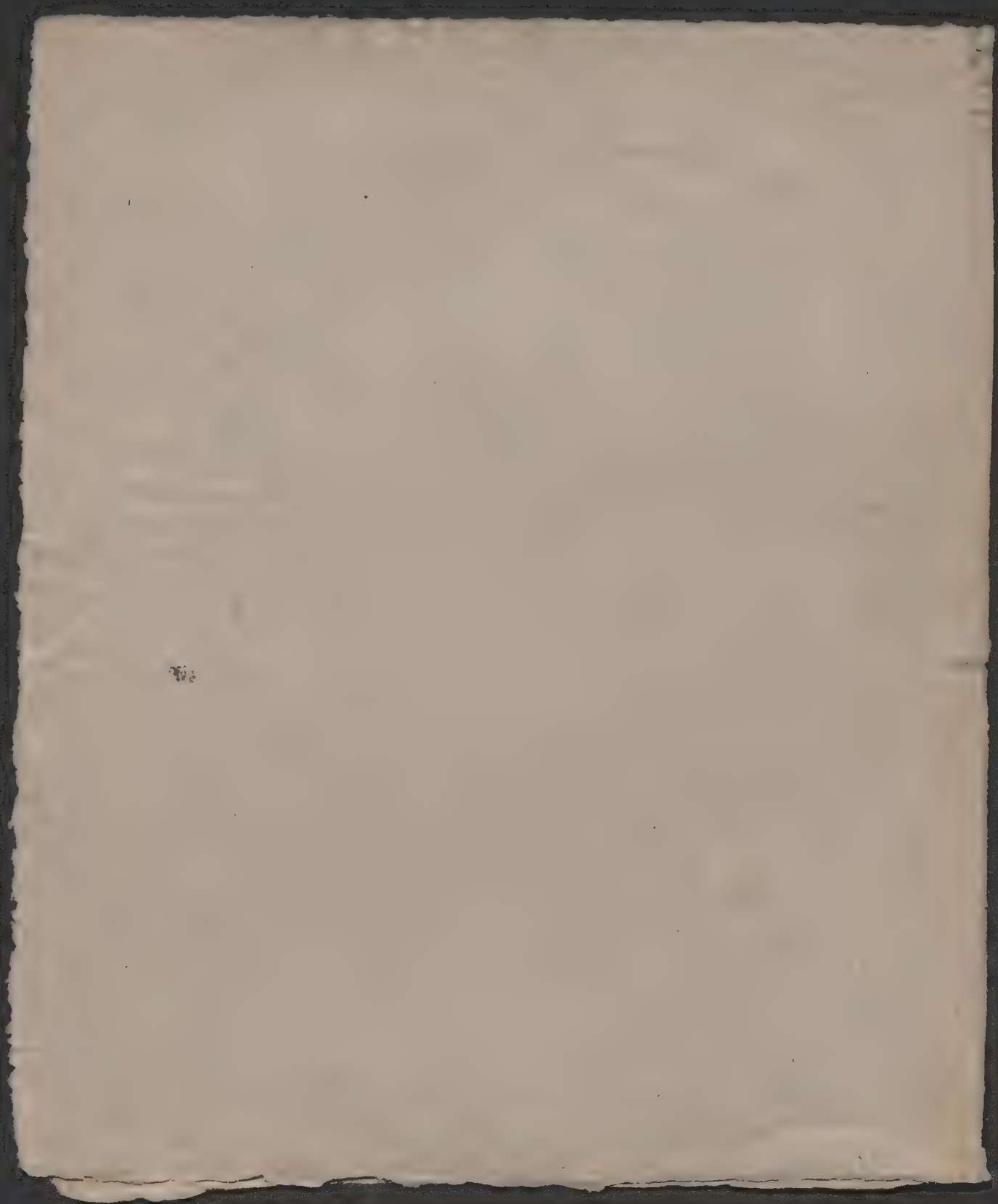
10) batwan pnerysowany z obrazu: Kręcenie batwanów pnerz mieczysław w kościele kolegiaty Kruszwickiej ma to być bóg Tur.

11) wot (z dzieła Althanas. Kircheria China illustrata 1667) z napisem babilońskim Turbug.

12-13. 14-15) głowy podobne do maski kamienne z kosiorka w Inowrocławiu mają przedstawić bóstwa pniekie

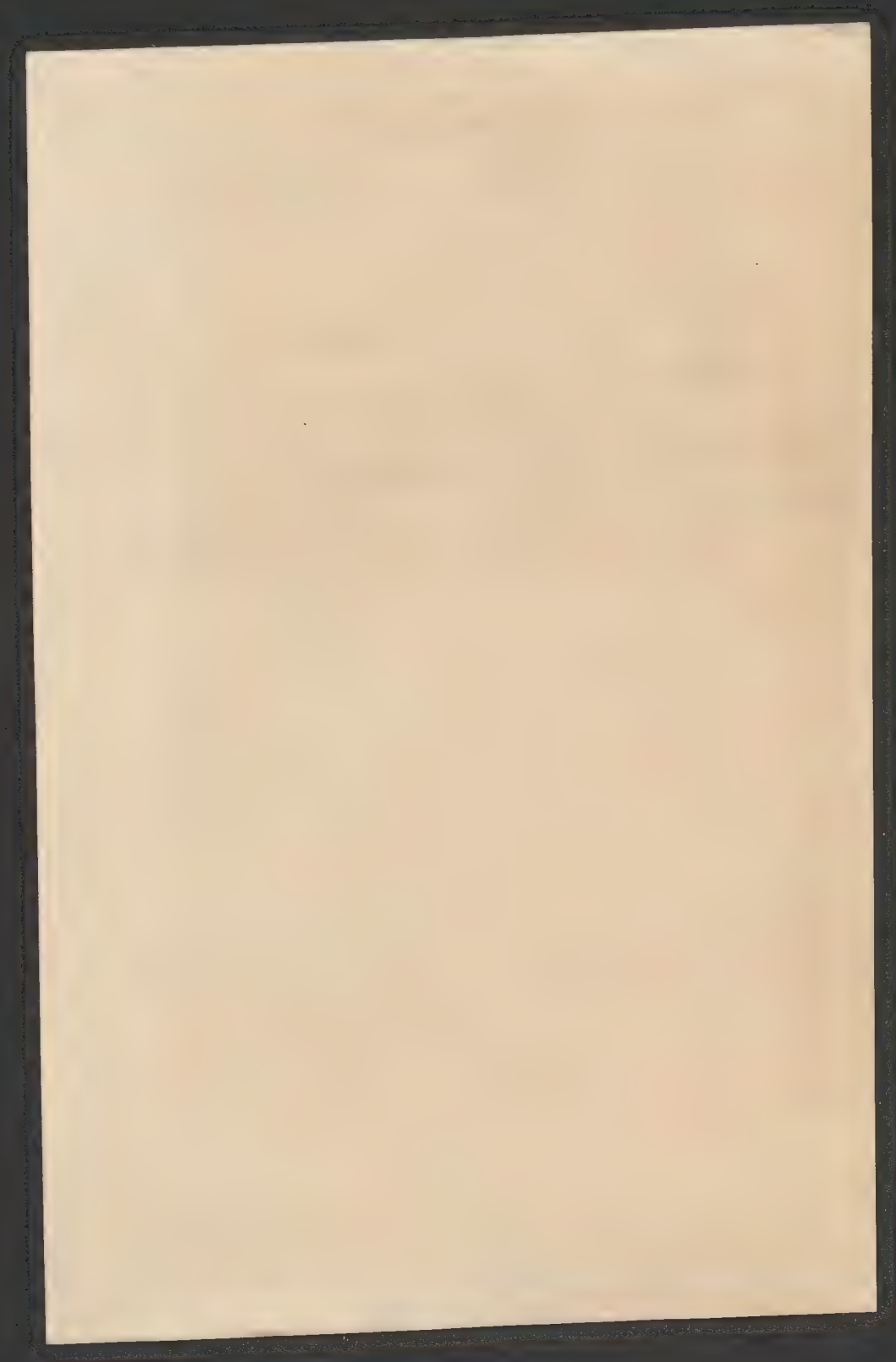

Numizmatyka polska.

Beschreibung der Träuer-Medaillen, welche die
den Tod Ihres allergnädigsten Königs und Herrn
Augusti des andern beweinende Stadt Danzig
geprägt. Jt. 1716-1718 i tablica rzytych. in fol. wyo.
brązaja 3 medale, ogłoszone przez gdańsk.
Müntz-Gardeina Daniela Sivert. (w druku:
Accurate Nachricht von der Russisch und
Sächsischen Belager- und Bombardirung der
Stadt Danzig. Cölln, bey Franz Paul Merian,
1735. 4te)

Skizzen zur Kunstgeschichte der modernen Medaillen-
Arbeit (1429 - 1840) von Heinrich Pölzenthall. Berlin
(Verlag von Carl Heymann) 1840. 8vo pp. IV. 328 mit
30 Kupfertafeln.

Denormant Fr.
monnaies et me-
dailles (Quantin:
Bibliothèque de l'En-
seignement des beaux-
arts). Paris 1867. 8vo
fr. 326 avec fig.

okolo 1439

Z odrodzeniem sztuk pięknych we włoszech powstato tak-
że i medalierstwo, któremu pierwotnie za wzór służyły
numizmatyczne zabytki z czasów klasycznej starożytno-
ści. Podobnie odżyła zapomniana od dawnych czasów
głębokość na kamieniach drogich (Daktyliografia - Gemmo-
glyptyka - Steinschneidekunst) przez wygrzanie ry-
sunów głębokie (Intagliata - Intagli - Tiefchnitt), lub
wypukłe (Camees) na drogich czyli szlachetnych kamie-
niach (Gemmae - Pierres gravées). Pierwotne medale

Do wzrostu jubilerstwa
i medalierstwa przyczyni-
ły się zuprost i moda
noszenia tak zwanych
kilemów z wygrzonym wzor-
unkiem osoby

(które to słowo pochodzi od Metallum) były lane z kruszcu.
Zwykle brano do tego mieszaninę z 100 funtów miedzi i
20 funtów cyny, jako twardszej topliwiej (bronz, spiz, - Glocken-
gut); formę wyrabiano z wosku (którą odbijano w gipsie
lub piasku drobnym; a z takowej matrycy, odlewano dopiero
kruszcowy medal (Schauwintze, Schaugschehen, Denkminntze)
który potem za pomocą dłota (Grabstichel) poprawiano (cyzelowano).
Pierwsze medale zaczęto wyrabiać we włoszech weenecka ro-
dzina Sesto na początku XV wieku, mianowicie Mar-
co, Alessandro, Lorenzo Sesto. Medale roboty weroneńskiego
malarza Vittore Pisano czyli Pisanello 1429 - 1449, Brat-
ko Paster, Giovanni Boldo, Giovanni (Francesco) Enzola z Padwy

okolo 1439

1380 - 1456

okolo 1446

okolo 1450 - 1466

Gian

1456 - 1475

del. 2. Florencji 1499-1498

(2 Mantui)

Donatello, Spera^{zwanego}ndio^{zwanego} (+1528), Antonio Pollajuolo,
 Caroto, Vittore Camello (który pierwszy r. 1508 zaczął
 w Wenecji stemple do medali w stali wyrywać), Giu-
 lio della Torre z Werony¹⁵²⁷, Giovanni Maria Lomedello
 z Werony (1527) wstawił się robotami medali w XV wieku.
 Byli to zwykłe malarze lub złotnicy
 w XVI wieku kwiłtgli: Paradosso Foppa z Mediolanu
 (1500) złoty złotnik, odlewacz, wyrywacz (ciseleur) rze-
 biarz i architekt, Giovanni Bernardi da Castel Bolog-
 nese (+1555) złoty wyrywacz gemm i medali; Valerio
 Belli Vicentino (+1546) rzebiarz gemm i klejnotów (któ-
 re na złotych tancerkach noszono, odenvenuto Cellini złot-
 nik i medalier^{z Florencji} (+1570), Alessandro Cesati il Greco z Mediola-
 nu (1550) rzebiarz złoty kamiei (wziął sobie za wzór prace
 Pyrgoteles i Dioskoridesa i podpisywał się po grecku)
 (Ob. Giulianelli: Memorie degli Intagliatori moderni.
 Livorno 1953).

Giovann Maria Mosca zwanego
 Padovano rzebiarz osiadł
 w Bolce 1532-1573

Michèle Marza 1522-1592
 Giorgio Rang z Florencji
 1593-1604.

Giovanni Jacopo Caraglio
 architekt, rzebiarz 1540

(p. 103). Bardzo wielu zręcznych rzebiarzy gemm w wiek-
 „nej dla sztuk pięknych we wstępie XV wieku, oddawato
 „się także medalierstwu... Do tych należą Giovanni Gio-
 „mo Caraglio i Matteo del Nasaro (oba z Werony). Ca-
 „raglio był także znakomitym ~~złotnikiem~~ miedziorytni-
 „kiem, który podług rysunków Rafaela, Tytiana, Rosso
 „de Rosso i Pierino del Vaga rytował, lecz porzucał ten
 „zawód i poświęcił się jubilerstwu, rzeźbie na drogich kamie-
 „niach i medalierstwu. Wierzący na dworze Króla Zygmunta I
 „już r. 1539, jak widac z listu ~~Piotra~~ Piotra Aretyna
 „(Lettere di Pietro Aretino, Tom II p. 90), znajdował się w
 „Polsce, gdzie pracując hojnie był nagradzany. W końcu
 „powrócił do Włoch i zmarł otoczony uczniami i przyjaciółmi

- „w swej posiadłości wiejskiej w Kozisturze Parmy około r. 1520.
 „Podczas pobytu swego na dworze Zygmunta I miał artysta ten
 „wykonać wiele medali pięknych odnoszących się do historii
 „tego Króla. Z listów Piotra Bretyna dowiadujemy się iż Ca-
 „raglio wykonał jeden medal z popiersiem Królowej Dony Sfor-
 „za, i drugi na cześć Alessandro Pesente z Werony z nacz-
 „nego urzędnika nadwornego Królowej.” (pag. 104)

Znakomiti medalierzy z XVII wieku: Matteo del Nassaro ^{Pastorino di Gio-}
 z Werony (+1547) staony wyrytnarz gemm i medali na dworze ^{ran Michele de Pas-}
 Franciszka I Króla Francuskiego (p. 104), ^{torini z Lienny, malow-}
 Werony i Galeazzo Mondella z Wenecyi rzeźbiarzy Kameów; Fran- ^{sklarz 1508-1592}
 cesco Anichini (+1545) i Luigi Anichini z Ferrary, ^{robili wosku staone}
 gemm, Lodovico Marmitta da Parma rzeźbiarz gemm; ^{medaliony kolorowane}
 dal Prato z Kremony złotnik; Giovanni Battista Caselli ^{pięknych wosków}
 na dworze Sforzów (1529-1551) ^{(pudrował) i medale}
^{metalowe z znakiem P.}

Giovanni Maria (Mosca) ^{cyrabił także}
 z Padovano rzeźbiarz i medalier ^{falszycem monet}
 w Wenecyi, wezwany do Poloki dla zrobienia (p. 113) nagrobku ^{rymskie).}
 na jego roboty 2 medale z r. 1532 z podpisem: Joannes Maria
 Patavinus fecit; jeden przedstawia Zygmunta I, a na odwrocie łwa
 z dewizą: Percere subiectis et debellare superbos...; drugi
 dość mierny Królów Dony Sforza.

(p. 113)
 Domenico (Campagnola) Veneziano ⁽⁺¹⁵⁵⁰⁾ robił medal piękny (z popier-
 saniem Zygmunta Augusta i Orłem polskim na odwrocie, z napisem:
 Dominicus Venetus fecit Anno D. nri 1548. (Edw. Rastawiecki:
 Spominki histor. IV w Bibl. warszaw. p. 100) jakoby się zwat
 Campagnola).

Giovanni Antonio Rosso di Gigni (1540-1560) z Florencyi staony
 złotnik, wyrytnarz gemm i medalier; — Giovanni Battista Soz-
 zini da Lienna złotnik, medalier i rzeźbiarz krzyżotatów; Nicolo Rvanzi,
 Galeazzo Mondella z Werony; Matteo Benedetti z Bologna (+1523)
 Tyński z renizua Kamieni i medalierstwa. (Ob. Vasari)
 Annibale Fontana (+1540+1587) z Mediolanu staony złotnik, medalier i ry-
 townik Kamieni; Clemente Priago z Mediolanu (+1592); Antonio

Dordoni z Brugseto w kfiertore Larmy (+1584).

Lodovico Leoni Padovano + w Rzymie 1606 mając 75 lat, robot wizerunki z wosku i stemple do medalu dla Stanisława Mińskiego; go, z podpisem L. Padovan. (Ob. Bentkowski: Suf medalow pag. 29 n° 92)

Steven van Holland, robot kilka medali, między innymi medal z wizerunkiem Zygmunta Aug(2) na koniu z mieczem i dewizą: Da mihi virtutem contra hostes tuos; na odwrócie popiersz Króla i jego żony Elżbiety z podpisem Stephanus) Hollandicus) Fecit) Ob. (Razowski Medals de Pologne Vol. I et II) (p. 182)

Otto Engelhard, jest jego medal z wizerunkiem Eustach. Wostowicza biskupa 1625. (p. 199)

Giovanni Battista Guglielmada w Rzymie robot medal na wawie pokoju między Janem III Sobieskim a Moskwą r. 1686; z jednej strony popiersze Jana III w medalionie; na odwrócie Łódź i Moskwa pod jego ręką z napisem: Pax fundata cum Moschis. (p. 212)

Johann Höhn od r. 1646 w Gdańsku robot medale dla Jana Kazimierza, Michała i Jana III. (p. 216)

Gerhard Rogge od r. 1659 rytował stemple do medali w Gdańsku. (p. 224)

Fryderyk Wilhelm Dubut (ur. 1711† 1789) ^{w Gdańsku} robot modele do medali Augusta III. (p. 251); stawonym był z pufowania w wosku.

Johann Kaspar Mörikofer (ur. 1733 w Szwajcarii) robot także w Perygu medale dla Stanisława Augusta. (p. 239)

J. Dingo w Anglii robot medal na Koronację Stanisława Augusta. (p. 283)

Johann Philipp Holzhauser robot dla Stanisława Augusta wiele medali w Warszawie. (Jest jego robot w Lengnick: Nachrichten zur Bücher und Münz-Kunde. Danzig 1780-1782; tegor: Merkwürdigkeiten einer Münz- und Medaillen-Sammlung)

Reguluski F. J. robot r. 1795 medal dla Fryderyka Wilhelma kr. v. Prusien.

Medaliery Ktorzy polskie medale robili.

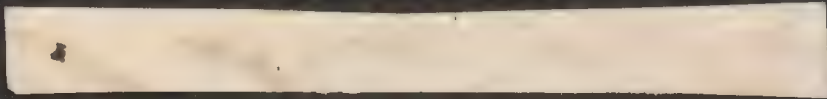
104

- Ulrichson Abraham medalier 1754+1811 (Nagler I. 9)
- Baerend Karol medalier ur. 1760. (Nagler I. 223)
- Comstadius Fryderyk medalier. (Razumski Gabin. III 552)
- Dobler Sebastian medalier Danfk. (za Władysława II)
- Engelhart Otto medalier (Razumski I. 99)
- Feral de Fryderyk Wilhelm medalier Augusta II r. 1736.
- Gatteaux Jakob Edward ur. 1788 medalier (Z. Zamojstkiego med.)
- Graefenstein J. Z. medalier (Razumski Gabin. III nr 590)
- Hammer Jan medalier w Prymiers 1683+1705
- Hammeri Ermenegilo medalier 1683+1744 (medal Augusta II)
- Holshaeuser Jan Filip medalier 1767.
- Höhn Jan młodszy, medalier w Danfk. 1660.
- Höhn Jan starszy. medalier 1648-1677.
- John Augustyn medalier +1678.
- Jacobsen Jakob medalier 1677.
- Zabonowski Konstantyn medalier za Hamst. Aug.
- Kittel Jan medalier w Wrocławiu 1693-1718. +1750
- Karlsteen Arfvid medalier 1647+1718. Oriening & Callig Lien
Kauca (John Kauca)
za Salskeidung, mied
8 cieżk.
- Loos Daniel medalier ur. 1735.
- Loos Daniel medalier r. 1785.
- Leberecht Carl von medalier 1749+1827.
- Lang Johann Georg medalier 1683.
- Lang Józef medalier 1776+1835.
- Moerikof Jan Kasper medalier 1733+1800. (Nagler IX. 344)
- Neidhard Jan medalier 1683.
- Bexlein Jan Leonard medalier 1715+1788. (Nagler X. 321)

Parisse Jean medalier ^{francuski} + 1655 (medal Jana And. Morsztyna)
 (moska)
 Patavinus Joannes Maria (medalier 1532. (Zygmunt I. - Brona - Zygmunt II)
 Pingo Thomas medalier w Londynie 1268 (Reczyński III. 489)
 Rachel Maurycy z Totnik i medalier w Dreźnie + 1697.
 Regulski F. J. medalier.
 Rehnen Heinrich von, medalier w Saxonii 1607.
 Riechel J. Johann, medalier ur. w Bawarii.
 Rogge Gerhard medalier w Gdańsku 1639.
 Roussel Henry medalier 1675.
 Sailer David medalier 1400. Medal Jana Hlebowice (1582)
 Sauger J. medalier francuski 1645.
 Schmeling Jan medalier. (a Jana III)
 Schröder Karol i Antoni medalier w Warszawie.
 Schwarzeburger Jan Bernhard medalier ur. 1672 w Frankfurcie (Rappert II)
 Sivert Daniel medalier w Gdańsku (1737) Mintzgardein 1738.
 Sylm Fryderyk Wilhelm medalier w Polsce 1756 - 1767.
 Sylm Jan Wilhelm medalier 1768.
 Tympe Andrzej młynarz polski 1665.
 Vallier Izaak Benjamin medalier polski 1728. (Hagler XIX. 348)
 Venetus Dominicus (Cathagnolo) medalier w Polsce 1543 - 1548
 a Hasenberg Dietermaier Maury medalier 1683
 Wermuth Christian medalier 1661 - (Ob. Lebensgeschichte August I. Leipzig 1799)
 Wermuth Christian Sigismund medalier ur. 1711 + 1791 (Kisariats-Medailen
 1745 - 1763)
 Wermuth Henryk Fryderyk medalier ur. 1702, pracował 1744.

Wizerunki monet polskich rytowane w Hartmann: Alt u. neues
 Preussen. Frankfurt 1684. fol.

Baerend Karol medalier + 1825 105

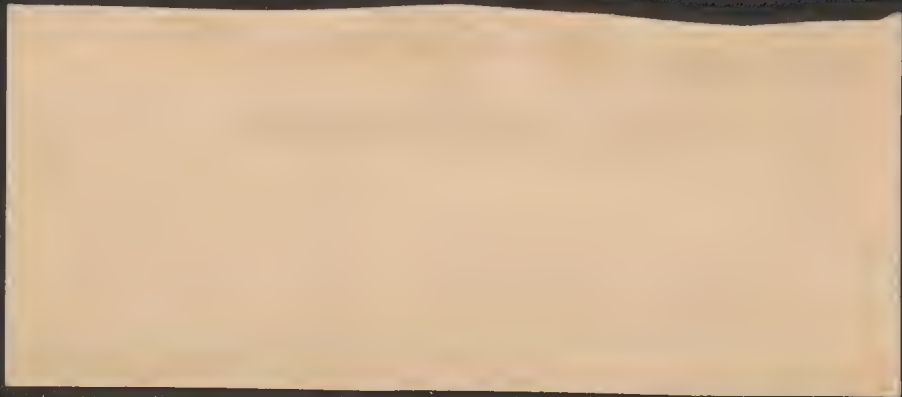

Reichel Jak. Jak. medaillier nr. 1781

Bremika Alexandra Wajilewna +

106

107
R. J. Rozalia z Lubo-
mirskich hrabina Bre-
wiska

rytowata 1822-1828
stawanem Księcia Henryka
Lubomirskiego rządy
medalów polskich do dzieła
Jana Albertandego:
Historja polska medalami
zapewdzona i objaśniona

1) Złoty medal Zygmunta I
"Dawo i gwa che"

2) Krzyżosa Jędrzejewskiego

3) Zygmunt I z Orłem
anno 1532. Johannes
Mariusz Patavinus

4) Zygmunt I 1529 z herbami

5) Zygmunt August 1561.
Jovis Jac

6) Zygmunt Aug. z pogonią 1571

7) Zygmunt Aug z figurą Matki
Dni spiritus hoc regit Orbis
(Anglic?)

8) Zygmunt August: Sub umbra alumn
traxim 1568 (profil)

9) Jan Jędrzejewski: Ceryla

10) Jędrzejewski: Kresy

11) Stefana Pataviego.

Zygmunt I i Zygmunt August 1533.

"I regni fui 32 (z
orłem polskim)

Prona 1 for. 1540 z herbem
w profilu)

Zygmunt August z Orłem
1548 Dominicus Venetus fecit
Sigismundus Augustus i Catharina
regina 1561 (ex facie)

Sigismundus Aug. z Pogonią
1571

1
[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

Medale polskie (które w Wiedniu Henryk x. lubomirski kazał
ztychować a które ~~1800~~ 1831 blachy r. 1831 zabrane zoftaty do Peters-
burga) Odciśk koftował 2X „lubo tutaj niedają się exemplary
po 50 zł. Wapfaw d. 5 paźdź. 1833. F. Bentkowsk. numera
sugają się do „Spisu medal.”

1. ~~1800~~ 1831. Władysław Casimiri Pol. Reg. filius Hungroz 1577. 3.
2. Ligiſm Tryp gion
3. 1515 M R L onet 2 giony n° 5
4. 2 gion I pop. i herb. duży n° 7.
5. 2 gion I i 2 gion Aug. 1533. n° 10.
6. 2 gion I pop. Chaflop. Schidlowieck n° 12.
7. Ligiſm rez aet 63. Joannel Maria Patavinus n° 14.
8. 2 gion I i herb. n° 15.
9. Diona n° 16
10. D'antifaus n° 17.
11. 2 gion I r. 1538. n° 11.

---

12. 2 gion Aug. Patavin. ~~1800~~ n° 19
13. 2 gion Auguſt duży popieſ 2 ortem n° 20.
14. 2 gion Aug. i Kataryna duży 2 popieſ n° 22.
15. " " i jezdzic n° 24.
16. 2 gion Aug pop. Dium ſpiritus n° 24 1/2.
17. ~~1800~~ Aug. n° 24.
18. 2 gion Auguſt r. 1557 i A
19. 2 gion Auguſt i pogoni: Moneta. 25 1/2.
20. " " " Groſus 25 1/2
21. " herb. r. 1564 A 25 1/2.
22. " jezdzic n° 26.
23. popieſ E. R. K. Decan Warm. 1560 Inquirentes dominium
24. Joanneſa Laſko 33.
25. Krupnik i Cecylia n° 34.
26. Krafniſki n° 36.
27. Joan duto miſtrki łob 1551. n° 37.

28 Stanis. Miłojewski	n ^o 38.	70
29 J. Iabell	n ^o 39.	70
30. Gabr. Tado	38 ^a	70
31. Alzbeta z Bobolufa (k ^o G ^o chownia) = Pisan. G. P. Z. Z.	mi ^o 39 ^a	70
32 Henryk Walezy	n ^o 40.	70
32 " "	n ^o 41.	62
33. Maksymilian i jego żona: Si ^o Alena		63.
34 Dukat Gdan ^o ski: Batorego Defende nos		64
35. Talar " "	Defende ~~64~~ n ^o 42 ^a /	65
36 Batory drugi Łer nos	n ^o 43	66.
37. " "	n ^o 44.	67.
38 " pop ^o z Mann Potenti 1582 ^a .		66
39 " Lwonia	n ^o 46	67.
40 " "	n ^o 49.	68
41 " pop ^o .	n ^o 50.	69
42 " Jan Hlebowic 1587.	n ^o 51 ^a /	70.
43 Georg Fryderyk marchia 1586.		71
44 Maksymilian i Lew		72
45. Onet i Minerswa		73
46. Zygmunt III	n ^o 53.	74
47. " "	n ^o 54.	75
48 " taki sam	54 ^a /	76
49. " "	n ^o 60.	77
50 " "	63.	78
51 " "	63. inny	79
52 " "	64.	80
54 " i Anna	64 ^a /	81
55 " "	69.	82
56 " "	70	83
		84.
		85

57. Władysław 74.
 58 " 74a/
 59 Zygm II. duży 74/
 60 " 76.
 61 " 76a/
 62 Smoleńsk duży
 63. " 79.
 64 " cyfrogram. 80.
 65 - - - 81.
 66. 70 82
 67. 2 r. 1623. 70 83a/
 66 Thorunia 70 85.
 67. - 70 89
 68. - 70 88
 69. 70 70 89.
 70. - 70 90.
 71. - 70 91.
 72. - 70 92.
 73. Kniszek Geom 70 93.
 74 " " 94
 75 Lubomirska 98
 76 Rudnicki 70 100
 77 Lubomirski 70 101.
 78 Monet Torunen 70 101. a/

---

 79 Władysław IV 70 102
 80 " 70 104
 81 " 106.
 82 " 107 a.
 83 " 111.
 84. " 112
 85. " 114.

86	...	no 119
87	...	116.
88	...	118
89	...	119
90	...	125
91	...	127
92	...	128
93	...	129
94	...	130
95	...	131
96	...	131 1/2
97	Carolus Fe	133
98	Wfnouwek	134.
99	Wraffewyk	135
99	...	136
100	...	137.

101.	Jan Karmien	138
101.	...	139.
102	- -	143
103	- -	146
104	- -	148.
105	- -	150
106	- -	151.
107	Haec Urby	→
108	- -	152
109	- -	154.
100	- -	154 1/2
111	eduympost	158.
112	Ludow. mer.	159
113	- -	160.

199. August III sztuk 62. (miedzytemi: Gembek)

440

Lechypix: sztuk 19.

August III sztuk 42

Jeden o 5 tacych. Fryderyk Christian -
Adam Stanist op. warm - Andr. Zaluski -
Jan Madachowski Doryl Henryk - Wot.
nia - Gato rypki - M. Gelfochowka
Pogajowka - Kobytka

Stanistaw August sztuk 71

Diverse - sztuk 32.

Henryk Dytowski - Napoleon o 6 medalech
Jad. Gacki - Jozef zje Loniat
Lanfkoi - Barclay de Tolly -
Kopanyki - Opolanki - Kofinski

430

sztuk 422 sztuk

11

11

11

117.

118

119

12

17.

122

127

102

12.

126

125

12

13

—

13.

13

12

17

13

13

13

15

12

13

12

13

13

13.

196

143

14

14

19

114. ... 160 1/2.
 115. ... 162
 116. ... 163
 117. ... 164.
 118. ... 165
 119. ... 166.
 120. ... 169.
 121. ... 170
 122. ... 171
 123. ... 174
 125. ... 178 Bougt. Radziw.
 126 Bougt. Radziw. —
 127 J. —
 128 J. —
 130 Języ Lubomir. Konst. Ligez 183.

---

131. Michal i port. No 184.

131. — — — 185.

132. — — — 186.

133. — — — 189

134. Du kart torni.

134. Portret Michal 193.

135. — — — 196.

136. — — — 197.

137 Eleonora 199 198.

138 — — — 199

139. Dones impleat

---

140. Jan III port. 204.

141. — — — 205.

142. — — — 208

143. — — — 211

144. — — — 212

145	212 ^{9/}
146	216
147	219
148	220
149	221
150	222
151	223
152 2 ports	224
153	225
154	226
227 155	227
156	229
157	230
158	231
159	232
160	233
161	234
162	236
163	237
164 (duzy)	238
165 Maria Kazim duzy	239
165 Jan H.	239
166 memiecki Wien	
167	241
167	246
168	246
169	247
170 2 ports	246
171	250
172	251
173	252

Kraficki
 Mohyopski
 "
 Stan. Lubomirski
 Overkewe
 Wyszyn
 Izabella Gatonyska
 Potokowski
 Leczycki
 Kraficki
 Zug
 Jottik 2. Kat.
 Potokowski Hanif
 Grownicki
 Jottik
 Stan. Matashov
 Holyhasup
 Jozef Boniatowski
 Hoym

(i 25 miedzy tem La 900 100 Maria Kazim

Zbiór mebli polskich sztychowa. - Kłosi blasz
ny przez Gajgera w Wiedniu odbitych
 (Cena 50 złp.) razem.. 430

Zygmunt I (między temi duży Władysław
 Jagiellończyk z r. 1527, Zygmunt I,
 Bona, Szydłowicki, Dantyszek,
 Joannes Maria Patavinus) 11.

Zygmunt August (między temi, Zygmunt
 Aug. Joan. M. Patavin, Zygmunt z Ka:
 taryna, Jan Łaski, Siergiński, Krasin:
 ski, Miłofjewski, Izabella, Gabr. Jasto
 Elzb. z Bobolusk, A. E. K. Dziekan warsz.) 20

Henryk Walezy (między temi Maksymilian) 3

Stefan Batory (między temi duży Batory,
 Hlebowicz, Jerzy Fryderyk margrab.
 Maksymilian) 12

Zygmunt III (między temi Smoleński duży,
 Łamowski 4, Jerz. Namysłowski 2, Lubo:
 miski, Lubomirski, Rudnicki, Wła:
 dysław Królewicz) 34

Władysław IV (między temi Karol Ferdy:
 nand, Wiskowiński, Ławiszewski) 23

Jan Kazimierz (między temi Maria Ludowi:
 ka, Augustawa Radziwiłła 4, Jerzy
 Lubomirski i Konst. Liszka) 29

Żonikhał Korybut (między temi Eleonora) 11

Jan III (między temi Maria Kazimiera, Karol:
 nat Lagrange) 61

August II (między temi Szembek) 62

Leopoldyński 19

285

August III (miedzy temi Fry-
deryk Chrystian, Adam Gra-
bowski, Andrej Zaluski, Jan
Matachowski, H. Brühl, Wer-
nig, Ljastoryski, Wieliczka,
D. M. Cyflichowska, Parzajow-
ska, Kobytka - jeden o 5 me-
dalah).

42

Stanisław August (miedzy temi: Kra-
sicki 2, Rosyński 2, Stan Lubomir-
ski, Breghese, Wyrwicz, Dzab. Ljastoryski, Portulupi, Bozobut, Zug,
Sottuk 2, J. Potocki, Ofrowski, St.
Matachowski, Wolzhasup, Joz.
Loniatorski, Moym, Dzewuski).

71

Królestwo Warszawskie i Królestwo
polskie (miedzy temi: Henryk Dąbrow-
ski, Napoleon o 6 medalah, Czarki,
Józef x. Boniatowski, L. a. rskoj,
Barclay de Tolly, Koperski,
Linde, Ofoliński, Kosiński, Ko-
hernik).

32

430.

113

Bensheimer Johann Stempelschneider zu
Danzig 1650-1670 (59 medale zepordoty)

~~Wata Mann~~

1820-2000

Thorlacius pytał 1826 Tow. nauk. waz. czy są znajdujące
w Łofie medale z runami braktat. Odporiedziano je nie.
ma: Hurwiewski wydał rozprawę o runach.

Medal Zygm. Aug. Dominicus Venetus
feit 1548 i drugiraz 1548. Ray. 22

Zygmunt I 1532. Johannes Maria
Latarinus.

Zygmunt August 1532 (z ławem) Johannes Maria Latari-
nus p. (Raryt. p.)

Duży medal przedstawiający Bonę w ubiorze
wdowim z napisem do koła: Bona Sfora
D. G. Regina Poloniae — jest w Muzeum
w Mediolanie z otowin.

Ob: Litta Pompeo Famiglie celebri di Italia
Milano 1819. fol. Fascicolo I. i Raryt. p. n° 13.

drugi medal. popiersz w profilu: Bona
Sfor. de Arag. Reg. Pol.
na drugiej stronie herb Bony: Fortis
Bona Prudens A. D. 1540.
w Bert kowstka n° 14; Prochorowstka n° 14.

Bona (w profilu z gołą głową drewn): Bona
Sfora regina Poloniae inclitissima: Johannes
Maria Latarinus feit. 1532. (Raryt. p.)

(Caraglio?) Zygmunt August (Ray. n° 13)
" " Zygmunt August. Latarinus (Ray n° 18)
" " J. (n° 24 Raryt. p. — rys. m.)

Sprawozdanie

Dyrekcja Towarzystwa Przy-
jaciół Sztuk Pięknych w Kra-
kowie z czynności

z
w roku 185⁴/₅ — 185⁸/₉ rok. 25

Sztuki piękne

N° 123.

w Krakowie 1855-1859.

470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500

Dr.

Medal bity za 600 rocznicę założenia miasta
Torunia (Dirschau) d. 20 sierpnia 1860
przedstawia z jednej strony Sambora Księcia
pomorskiego, z drugiej widok na most przez
Wisłę. — roboty Kullricha.

Dąbrowa

117

Z powodu budowy Kościoła wybito medal srebrny
mający tylko po obu stronach następujące napisy.

Strona główna: In honorem

S.S. Trinitis

Regnante

Augusto Edo R. L.

Prentib9

Nicolao: - Spinola

Muntio: - Apleo

et

Caosim. Lubiencki

Episc: Crac: D: S:

-

Strona odwrótka:

Michael Princeps
Lubomirski

Lapidem Primum

Aluic Ecclæ imponi
fecit

A. D. 1711. die 9. Julii

Dąbrowic.

(u Leona Nikolickego w Wiedniu)

Die den Tod Augusti des Andern
 Ihres Allergnädigsten Königes
 und Herren in Münzen beweinernde
 Stadt Dantzig. Herausgegeben von
 derselben Münz Gardein Daniel
 Sivert. (1733) fol. tablica sztychowana
 na ktorej 6 wizerunkow medalu (treść)

Richardson

22 Jan

Medalion, (popiers wypukła cyzelowana) okrągły:

119

Sta. Mirzigiłow aetatis sue 50. 156,
(na odwrocie.) (w frubie z brzozy)

Katerina coniunx aetatis sue 25.
(w napisie fioletowym.)

Krakowie.

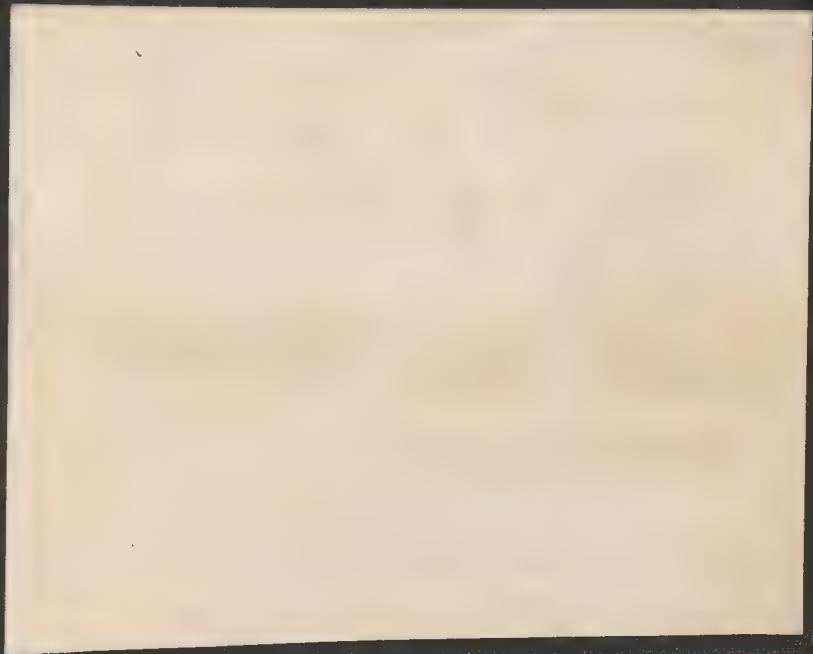
Musaei nummorum ex remotiore anti-
 quitate superstitem, quod venale
 prostat Varfaviæ compendiarie de-
 scriptis, unde in ejus notitiam empta-
 ri deveniant. Varfaviæ 1799. 8to
 flr. 245. H. Jt. novb.

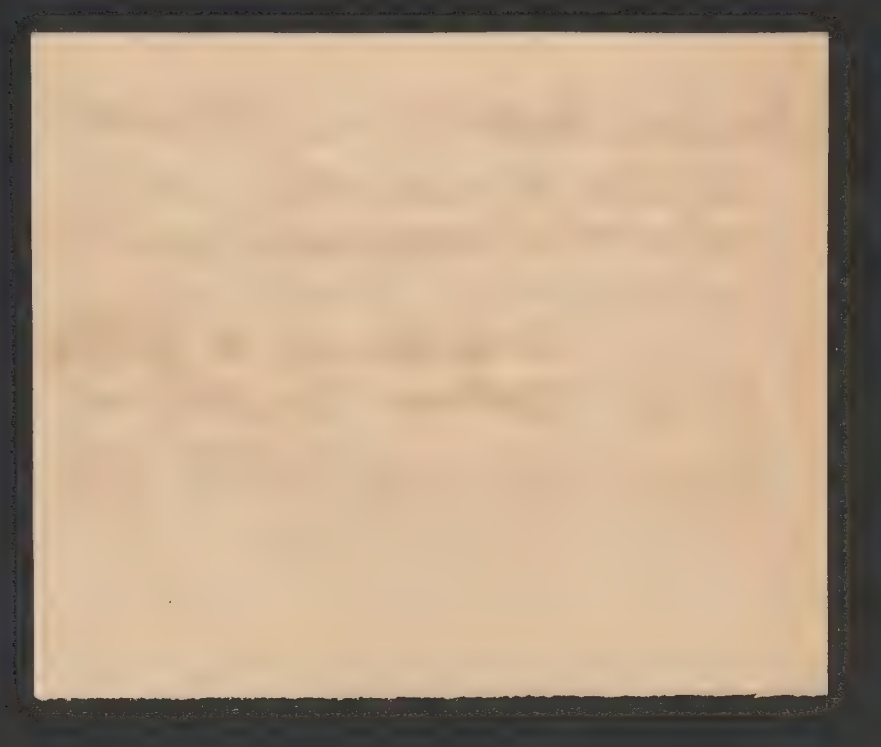

Leleuel Revue du cabinet de
medailles de feu Leclercq 1838
Bruxelles

Pravota - Korona - Lrypioki -
Parallella powsta.

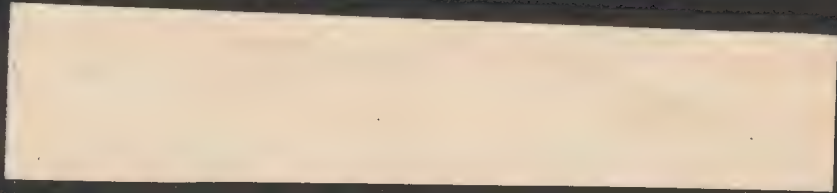
Sammlung Preussischer und Polnischer
 Medaillen wie auch Thaler, welche
 auf allerhand Begebenheiten geschlagen
 und vom reel. Hs. Heinrich Lübeck
 colligirt, beschrieben von M. Gottfried
 Bernhard Casseburg. Königsberg und
 Leipzig, zu finden bey Christoph Gottfried
 Eckardt 1737. 8te Str. 92.

Biehler J. über Gemmen Kunde. Wien
1860. (Artes n°. 34)

123

Władysław Książę wie Łkopolski uwalnia wszystkie
 posiadłości Koszelnę przymiślej danym w
 Krynii r. 1228 od danin książęcych między
 innymi "poradnie"

Władysław: Żywot błog. Prandoty
 str. 219.

125

Tronradzię mazowiecki wieś Barukowice Kłafztoru fulejowskięgo
przywilejem danym w Igiersu d. 23 marca 1231 uwalnia
„sic etiam volo omnes scire, villam de Barukowicz esse libe-
ram ab omnibus perangariis, tam poralne, quam aliis
„omnibus.”
T. I pag. 33. i inne

Kazimierz zięć kujawski wieś Dobrow (Kłafztoru fulejowskięgo
Kiego przywilejem danym d. 25 maja 1252 uwalnia od
różnych danin Książęcych, między innemi „a poradlne”
T. I pag. 63.

Bolesław wstydlivy zięć krakowski wś Kłafztoru
w Krużanowicach przywilejem danym d. 28 czerwca 1254
uwalnia od danin Książęcych (dualibus expensis) między
innemi „poradlie”
T. I p. 75.

Bolesław pobożny i Przemysław II Książęta poznajęcy
pośiadłośći Kłafztoru w Przemęcie cypli Łaradyżu przywilejem
danym w Łobiedziiskach d. 6 stycznia 1278 uwalniają
od danin Książęcych, między innemi: „a pozradlne.”
T. I p. 99

Bolesław zięć mazowiecki wś należęce do Kłafztoru
w Jezowie, przywilejem danym w Płocku d. 4 maja 1278
uwalnia od danin Książęcych między innemi „a curiis quod
„podworove, a fumigatione quod podymne, vocatur, a
„strojzha ustodia, pobor solutio... annonam quae rep
„vocatur et communem Terrae solutionem, quae poradlne
„nuntiatur... Praeposito de Jezow... decem annis dedimus
„percipere inconvulse; quibus evulsis, ad nostros demum usus
„spectabunt”
I pag. 102.

Władysław książę kujawski wies' Ostrową, przywilejem
danym w Szarleju d. 11 października 1355 uwalnia
od danin książęcych, między innemi: „ab omnibus...
„solutionibus ducalibus universis, ... ut sunt... podwo-
„rone, dymowe, poradne”

I p. 212.

Kazmierz wielki król polski wsię Kurowo, Dymce i
Ostrową klasztoru herbertanek w Łtoku, przywilejem
danym w Łtoku d. 25 kwietnia 1361 uwalnia „ab omnibus
„... solutionibusque universis et singulis, excepta universali
„collecta terrae, quae poredne nuncupatur.”

I p. 216.

Kazmierz ^{Jagiellończyk} ~~Władysław~~ książę litewski ~~po~~ uwalnia mieszkańców
litewskich przywilejem danym w Wilnie d. 2 Maja 1457
między innemi „ab omni datione et solutione collectae
„sive exactionis Srzepeziwie dictae”

I p. 336

r. 1492 „Srebrzyzna”

1349 manus ^{złoty złoty} Tan ^{złoty złoty} opelut się na jūgersa vel morgi

Pomiar gruntów na Łany sięga najodleglejszej sta-
rożytności. W pierwotnych czasach zwano Łanem (Łanem ^{wiskozym} Łanem)
grunt który za dzień jednym pługiem całym ~~Łanem~~ ^{Łanem}
było moina (aratrum magnum) - zaś Łanem mniejszym
grunt który za dzień radtem czyli półpługiem (arat-
rum parvum) zaorywano. Według dzieł: Joan. Nep. Gawor-
ski: Dissertatio canonico-civilis de mensuris sive agri-
mensuris sive Geometris. Pracevici 1775. 4° pag. 61-73
i według Tad. Łazickiego: O litewskich i polskich prawach
Warszawa 1800. 4° Tom I p. 219-224 w Polsce i na Litwie
następujące istniały miary gruntowe:

- a) Łan staropolski (Lanens regius antiquus) miał 4,410,000 Tokai □ Krakow.
- b) Łan wojtownski (Lanens regius advocatialis seu putativus), 1,518,750 „ „
- c) Łan rewizorski (Lanens regius verificatus) . . . „ 1,440,000 „ „
- d) Łan królewski (Lanens regius hybernalis) . . . „ 1,093,500 „ „
- e) Łan kmięcy (Lanens emethonalis, - Mansus - Łan-

Lreb - Lora - Lzlad - Lhufe - Lhube - Aratrum)

był rozmaity: Łan kmięcy wiskozy (aratrum magnum - pług)
i mniejszy (aratrum parvum - radło) w dobrach kro-
lewskich z Łanu kmięcego wiskozego który się rów-
nał frankonickiemu, robiono tygodniowo 4 dni
panszerzyny - w dobrach ziemskich Łan kmięcy był
nierównie mniejszy i robiono z niego tygodniowo 1 dzień
panszerzyny. Według Januszowskiego (Statut p. 391) Łan
mniejszy kmięcy dzielił się na 3 pola, z których każde pole
miało 4 stajany (stadium) czyli morgów; każde stajanie zaś

miało długości 150 stop a szerokości 24 zagonów;
Każdy zagon zaś miał szerokości 6 stop

f) Lan frankoński (*Lanceus Franconicus*) miał ~~681,210~~ ^{681,210} Toki Krak. □

g) Lan niemiecki (^{mansus} ~~Lanceus~~ *theutonicus*) „ 729,000 „ „ „

h) Włoka (*Lanceus culmensis*) używana na Litwie „ 506,250 „ „ „

i) ^{Włoka} ~~Pęta~~ (*Pertica*) zwana rós $\frac{1}{12}$ Lanu

k) Morga (^{hetminka} *Stadium culmense*) „ 16,875 „ „

l) Staje, Stajanie

m) Morga geometryczna (*Stadium geometricum*) „ 40,500 „ „

n) Morga czyli Stajanie wojenne (*Jugerum*) „ 16,200 „ „

o) Rinda (*Regula*) miała 3 morgi (*Stadia*)

p) Wiertel czyli Wiertel (^{czyli $\frac{1}{4}$ Morga} *Actus theutonicus*) „ 10,125 „ „

q) Stajanko (*Actus*) czyli pół Morgi, albo $\frac{1}{2}$ Stajenia „ 8,100 „ „

r) Wężyko (*Agger*) „ 5,625 „ „

s) Zagon (*Sulcus*) „ 56 $\frac{1}{2}$ „ „

~~Włoka~~ ^{Włoka}

t) ~~Pęta~~ (*Pertica*) „ 56 $\frac{1}{4}$ „ „

Stopa geometryczna (*Pes*) miała 3 Toki (Ulna vel Cubi-
tus) czyli ⁵⁰ ~~10~~ palców (*digitus*) czyli ~~90~~ 90 cali
(granum five $\frac{1}{24}$ pars ulnae cravor.)

1404 „^{nuncupati} mansi seu lanci vulgariter Erzebe.

II p. 359

1372 medium iugeris, quod vulgariter dicitur polmorga

II p. 321

1353 universalis terrae collecta quae poradlne nuncupatur

II p. 299.

1436 Agriculae vero omnes et singuli debent nobis solvere per duos
grošos de manso vulgo poradlne

(Przywilej Jana Lukawopata
w Hgelmie) II p. 263

1457 contributio duorum grošorum alias poradlne omnium villarum
spiritualium et saecularium

II p. 914.

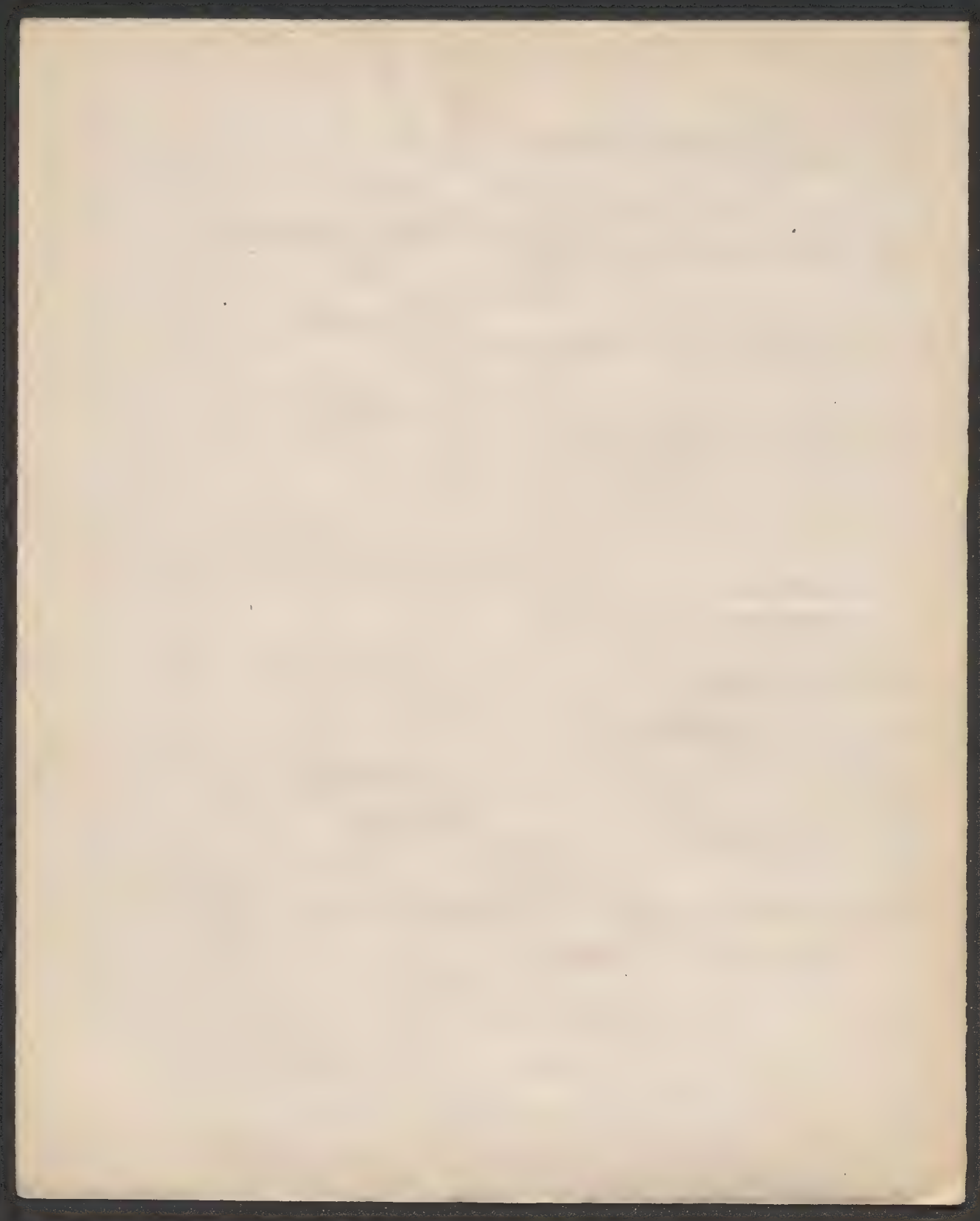
1349 Wloki alias mansi

1400 mansus vulgariter erzeb - vel lanceus

1441 iudicium supremi iuris Sagoventis districtus nob. Thoma ^{Kurzym} (de Ryens)
advocatus supremi iuris cum 2 advocatis

II p. 490.

1374 Bartholomaeus de Sokolowo - Bartholomaeus Wisemburg capitaneus ugar.
Sandziwogius de Schubyno

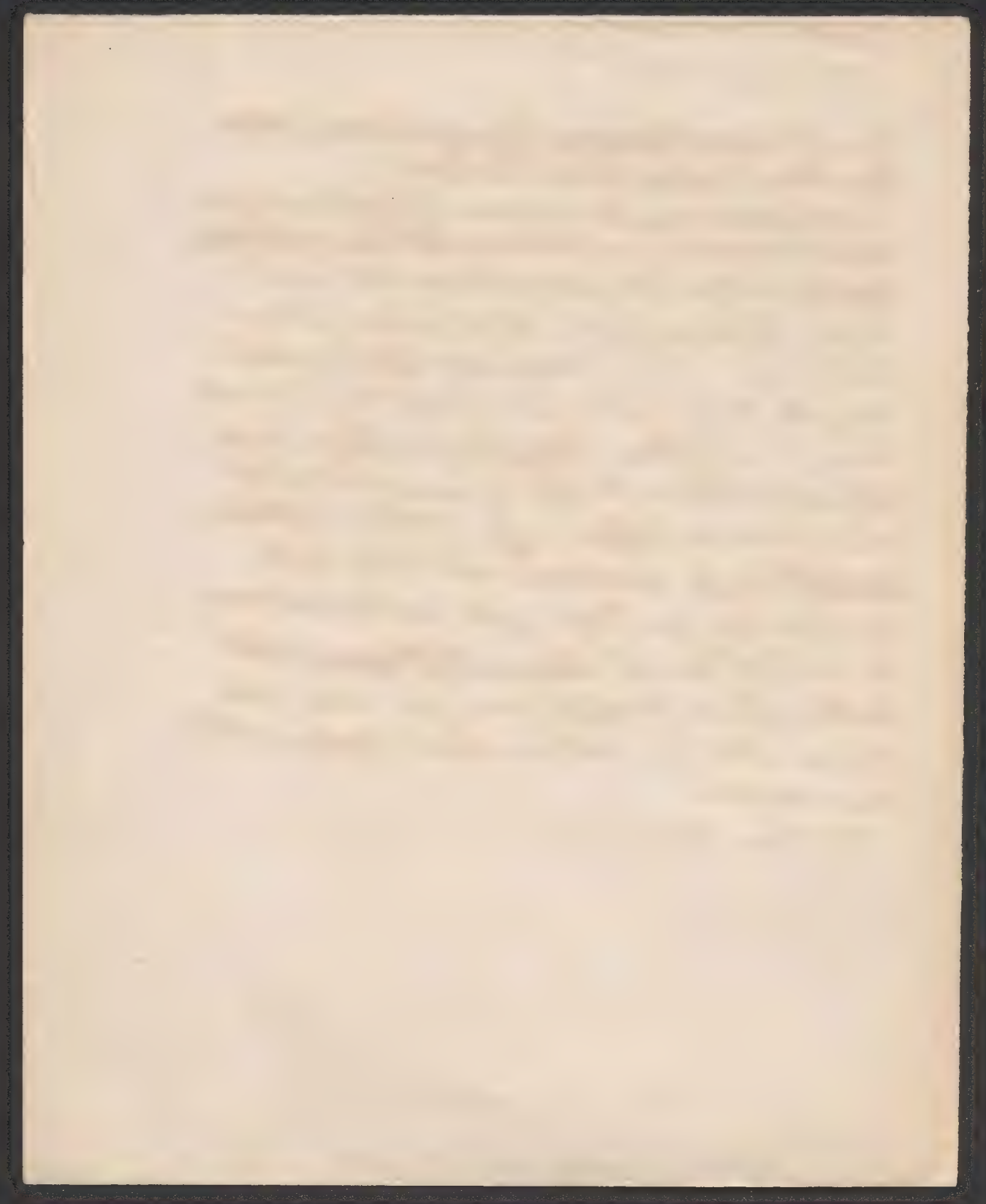

Hec est dimensio laneorum franconicorum secundum ritum et modum juris Thenturici.

Primo dimensio eorundem laneorum fit per hunc modum habentur emensure funis vel zona extendens se ad quadraginta quinque ulnas polonicas seu brevium, et illi funes taliter emensurati, debent quatuor protrahi ad latitudinem, in longitudinem vero debent protrahi nonaginta, taliter distinguendo ut sint triginta funes pro uno campo et iterum triginta pro altero et pro tertio campo totidem, et discretus emensurator debet prius emensurare bufforium ~~pe~~ ^{pe} skotnicza et ibidem debet directe emensurare modo linee directe, et sic tunc lanei ex utraque parte iacentes emensurantur directe et bene, et inter quemlibet laneum debet dimitti spatium ad longitudinem palmi alias pedis, quia qui ultra illud spatium coluerit, penam invidet unius sexagene.

Msspt. Anni 1431. fol. 239.

4
Poradnie zwane od radła czyli półptuga (Aratro
parvo, quod radlo dicitur. Statut aragbise. Jamniza 1262
w Bibl. warsz. 1851. I. 108' 123

^{Dług.}
Komentarz Dąbrowski do Kadzuba (ed. typ. p. 645) mówi
że Chrobry ustanowił na obronę kraju czyli zamków
stróż i że pierwotnie w zbroju in natura a później
w pieniądzech oddawane było

Taj samo twierdzi Bogusław (Boguphali episcopi posnan.
Chronicon Poloniae ap. Silesberg Script. rer. Siles.

II p. 25) mówiąc: ipse tamen quoddam tributum in Polo
nia quod Strosza dicitur festus statuisset ita quod
quilibet de aratro five vnae (?) unam mensuram
siliginis et aliam annonae ad regis granarium annis
singulis praestabat pro republica, militantibus dan.
taxat exceptis."

Długosz Cod. dipl. I. 33 z roku 1231 wspomina już
poradnie. I. 102. poradnie. I. 216 universalis
collecta terrae quae poradnie nuncupatur.

W XIII wieku zwano je poradnie sive powotowe

Gładyszewicz Zpryt Grandoty p. 219
Za Kazimierza w. zwano Krolewstwowo ~~Ułogę~~ idest
regalis census aut poradnie (Dług. X. 21.)

Krolewstwo. Długosz Cod. I. 235
Później zwano podymne Vol. leg. I. 201.

LIESEGANG'S Illustrirte Bibliothek für Photographen.

Januar 1864.

Verlag von Theobald Griehen in Berlin. — Zu beziehen durch alle Buch- und Kunsthandlungen.

Tann.

Diese rühmlichst bekannte Sammlung umfasst bis jetzt die nachstehenden, zum Theil in wiederholten Auflagen erschienenen Werke, welche sich bekanntlich durch gediegenen Inhalt und elegante Ausstattung auszeichnen. Ihren Ruf haben sie vorzugsweise dadurch fest begründet, dass sie, von tüchtigen Photographen ausgehend, den ausübenden Collegen nur wirklich Brauchbares und Nützlichendes gebietet und sich in Betreff der neuesten Erfindungen und Verbesserungen im Gebiete der Photographie stets auf der Höhe der Zeit gehalten haben.

No. 1. Illustrirtes Handbuch der Photographie.

Von

Paul E. Liesegang

Redacteur des „Photographischen Archivs“ u. des „Moniteur de la Photographie“, Mitglied der Societe Francaise de Photographie.

4. vollständigste Auflage, mit vielen Illustrationen.

8. Broch. 1 Thl. 29 Sgr., elegant in engl. Leinen geb. 2 Thl.

No. 2.

MANUAL der Photographischen Chemie

unter besonderer Berücksichtigung des Collodion-Verfahrens.

Von

T. F. Hardwich,

Professor der Chemie an der Photographie an der Universität in London.

6. verbesserte Auflage, mit vielen Illustrationen.

5. Lieferungen so in 20 Sgr., vollständig in einem Band.

broch. 3 Thl. 10 Sgr., in engl. Leinen geb. 3 Thl. 29 Sgr.

No. 4.

Das Tannin-Verfahren.

No. 3. Die Photographie als bildende Kunst.

Podług Długosza X. 21 przyjeżdżają Karłowicz W. uwolnić całą
Kraj od poradnego — podług Rakiełsk. p. 316 uwolnić
— nieptacono i wyszło z użyciem — Ludwik obywatel zminie
ryci X. 1323 —
w 1863 roku —
Handbuch der Photographie.

tributum ratione universalis domini de quolibet pos.
refo lanceo solvi pro camera regia solutum ad 6 scotos
litorum grossorum unam mensuram filiginae et unam averse
recedere mod. breuiter so

Małajowski: *Historia prawodawstwa słowiańskich* 29
wyd. 1858. T. II. p. 346

Poradnie, był to czynsz, który się monarcha jako właścicielowi płacił o tych co na jego rolach siedzieli, bądź "to byli ludzie, bądź szlachta." Według umowy kaszyckiej r. 1374 płaćta szlachta 2 gr. od łanu "in signum domini et recognitionem coronae regni Poloniae."

Jutro = *jūter est* quantum par bonum potest in die (zitan) arare (Wacera) of niemieckie Morgen

tyło jutro (Dolomyn) na kupę (Jub) orat z tąd lenno (Tan. Lfsm)

Na Rusi jeszcze r. 1578 role z ptugow podatkowaty

brzezono na oko — narok czynsz

Łodymne na wsi a szos w mieście

Łodymne było i u Czechow

Poradnie było w nowogrodzie (porale) Małaj IV. p. 493
na Śląsku — w Czechach zwane szos — w Węgrzech terra:
gum

Poradnie r. 1789 nazwano ofiarą

Łodymne płacono do r. 1775

Łodymne płacono w Rosji. (IV. 570) r. 1547

Ług z 2 łochy w Rosji

Łodymne = *Łodymne* = *Łodymne* = *Łodymne*

(Tadium) Thuyon, Zinnin

131

Stajanie = moryz ryki i konzel wysiewu

Tan frankofski Krolewici = 43 morgow

maty tanek koniec = i tanigow (ciwierston)

osadnictwo pierasze / = na dziedzinie (radio) technic

osadnictwo drugie w XII i XIII w.

ofadnictwo trzecie w XIII i XIV w. - Łany
w rzedzku chetmin'ski wotoka chetmin'ska

Tan maty = $\frac{\text{Flamandzki}}{\text{Flamandzki}} = 30 \text{ morgow polpunkt}$

Tan wielki - (frankon'fri) = $43\frac{1}{2}$ / 32 do 45 morgow
(maglebur'fri = niemiecki) / ha

(magdeburski = niemiecki)

1 Morg pulver = 16875 Toki Krak. □
1664 gsm □ viedentruit; = 59.90 arom francasin

1664 gsm $\square$ viedentrut; = 59.90 arom francosfin

Занятость = 126 человек

" wojtowni, rewiżorski = 90 morgów

11 Królewski Szawary = 85 1/2 morgow.

[illegible]

Lan Kwiecy wis Kfy = $21\frac{1}{2}$ morgow } wafstⁿ
 " " mniefny = 62 morgow } w fufst^y
                         } dzieleniu

" " mniej = 12 morgów dzielenia

Tam frankois
Kien na portan.
Ki i curier i tanki.

dziedzina składa się z domu (domus), ogroda (hortus), łąki (villagium) i ~~po~~ 3 pola (campi: hiemalis, aestivalis, desertus t.j. ozime, jare, ugorowe)

desertus t. j. ozime, jare, (campi: hiemalij, aestivalis, ingorae)

Tokiec = cubitus Graecorum

lafna = pertica

manus
jugerum

Zreb = 1 włoka (czyli 30 morg)

i Morga = 300 przętów □

i Łan = tyle co idnia paraż wołów obrobić
można.

roszyszk: dojm = cal

" dola = gran

Kalioz ma nazwę od błota (kal = błoto = lutum)

Miary długości czyli geometryczne na Litwie r. 1753 - 1797.

- 1 Cal (zerokłosa palca wielkiego u ręki w poprzek) = 12
linii (czyli Krupitów)
- 1 Dłoń (Palmus) = 4 Cale.
- 1 Pięść = 3 Dłonie.
- 1 Stopa (Pes) = 16 cali (w r. 1797 - zaś r. 1753 = 12 Cali)
- 1 Łokieć wileński = 2 Stopy czyli 32 Cali.
- ! R. 1753: Łokieć paryski = 288 linij; Łokieć reński = 278 linij; Łokieć lipski = 252 linij; Łokieć gdański = 253 linij; Łokieć wileński = 284 linij; Łokieć warszawski = 256 linij; Łokieć krakowski = 254 linij; Łokieć petersburski czyli Orszyn = 355 linij.
- 1 Sażeń = 3 Łokcie wileńskie.
- 1 Krok = 5 Stop czyli $2\frac{1}{2}$ Łokcia.
- 1 Pręt ziemnierni ^(Laska) = $7\frac{1}{2}$ Łokcia, czyli 10 Prętów.
- 1 Laska miernicza czyli Wierzeba = 2 Pręty czyli 15 Łokci.
- 1 Prętek ^(czyli Laska geometryczna) = 10 Ławek czyli $\frac{3}{4}$ Łokcia wileńskiego.
- 1 Ławka = 10 Ławeczek.
- 1 Sznur mierniczy = 5 Ławek czyli 10 Prętów, czyli 75 Łokci.
- 1 Staje = 4 Sznury i 3 Pręty i $2\frac{1}{2}$ Łokcia
- 1 Morg = wzdłuż 3 Sznury ziemniernicze; w szerz 1 Sznur.
- ! R. 1792 podług Jpn. Zaborowskiego: 1 Morg = 300 Prętów.
- 1 Włoka litewska czyli chetminśka (= 30 Morgów w robie; czyli wzdłuż 30 Sznurów, a w szerz 3 Sznury.
- ! R. 1792 podług J. Zaborowskiego były jeszcze inne Łany:
- ! Łan frankoncki większy = 50 Morgów - mniejszy = 40 Morgów.
- ! Łan niemiecki czyli Zreb w sieradzkim = 43 Morgów.
- ! Łan kmiecy większy = 21 Morgów - mniejszy = 6 Morgów.

1 Miła polska mierna czyli niemiecka popopolita (r. 1757) =
= 4000 Kroków czyli 10000 Łokci, czyli 120 Szmurów mier.
^{niemich litewskich.}

1 Miła polska większa na Żmudzi i w Litwie (r. 1757) =
= 160 Szmurów mierniejszych litewskich

/: Roku 1797 1 Miła polska = 36 Stai, czyli 5000
Łazni, czyli 15,000 Łokci, czyli 30000 Stop.

1 Miła polska □ = 20000 Łazni czyli 60,000 Łokci.

1 Miła wtońska = 8 Stai.

1 Wiorsta moskiewska = 666 ~~Łazni~~ Łazni i 2 Łokcie.

Miary zbożowe na Litwie r. 1797.

1 Bezka wileńska ^(garniec) = 4 Łwierci ^{czyli Kwart podlaskich} — i Łwierc = 2 Ormina —
i Ormina = 2 Szesnastek czyli Potosminów. —

1 Potosminek = 2 Łwiertek — i Łwiercka = 4 1/2 Garca.

1 Pur ^(na Żmudzi) = 28 Garcy. — ^{1 Szesnastka} = 9 Garcy.

1 Korzec = 4 Pury. — i garniec litewski = 3 Kwarty warszawskie

/: R. 1757: 1 Bezka grodzieńska = 100 Garcy czyli 10 Szepli.

1 Bezka wileńska = 80 Garcy czyli 8 3/4 Szepli.

1 Szepl = 10 Garcy. — i Garniec = 4 Kwart

1 Łaszt Gdański = 10 Bezek grodzieńskich; czyli
60 Kory pruskich; czyli 42 Kory Krakowskich;
czyli 10 1/2 Kory Sandomierskich. czyli 18 Łwierci;
ni wielkopolskich; czyli 30 Kory warszawskich.

1 Korzec mazowiecki = 2 1/2 Kwart (Łwierci ?).

1 Korzec warszawski ^(garniec) = 8 Miarek albo 32 Garcy.

1 Bezka wileńska = 4 Kwart podlaskich.

1 Szanek = 2 Kwart podlaskich ...

1 Łutka płotna = 60 Łokci. /: lub 100 Łokci. /

1 Pirkowiec lnu = 20 Pundeli — i Pundel = 20 Funtów

1 Kufa czyli Bezka (płynna) = 72 Garte — i Garniec = 4 Kwarty czyli 8 Kwatern

Fazyli Czasza miodu i Świecica miodowa (Łoków czyli Łazka ?) = 12 Garcy

/: R. 1757: 1 Bezka węgierska = 222 Garcy

1 Barga = 24 Garcy.

133

(rypkie)
Miary i wagi r. 1787

- 1 Korzec Warszawski = 32 Garcy
 i Witel Kahiński = 16 Garcy
 1 Brezka litewska = 144 Garcy (czyli 4 Szanki)
 1 Kamień koronny = 32 Funtów warszaw.
 1 " litewski ^(rypki) = 40 Funtów warszaw.
 1 Cetnar polski = 100 " " (160 funtów?)
 1 Terch ruski = 5 Kamieni
 1 Oko tureckie = 3 Funt
 1 Łud moskiewski = 40 Funtów.
 1 Szanek brzeski = 36 Garcy
 1 Kamień miński = 50 Funtów

Wagi na Litwie r. 1757.

- 100 Funtów rzymskich = 93 funtów Krakowskich = 97 gdańskich
 = 95 lwowskich = 94 poznańskich = 96 toruńskich = 107 warszawskich
 = 112 wileńskich = 128 kijowskich = 110 królewskich
 = 96 wrocławskich = 96 lipskich = 68 wiedeńskich
 = 76 paryskich = 77 norimberskich
 1 Grzywna srebra = 12 Uncyj czyli Talarów bitych, czyli 16 funtów mniejszych.
 1 Funt srebra = 2 grzywny czyli 24 Uncyj.
 1 Talent grecki ateński = 1500 Talarów
 1 Funt miedzi = 128 groszy

Waga jubilerska:

~~Waga jubilerska~~ w funtach wielkich.

- 1 Unca = 8 Drachm ; 1 Drachma = 4 Karatów, 16 gran 3 skrupuły
 1 Karat = 4 Grany ; 1 Skrupuł $5\frac{1}{3}$ Granów.

Brillant rylizowany w gwiazdę ; Rant rylizowany w kwadrat równy, od
 spodu płaski ; Dykortein rylizowany w urnę ; Tafelstejn z wieżyczką dykortein =
 nowy miedziopłaski. Karat brylantów mniejszych = 20 carów. 2 lot ; 1/2.

1 Karat ~~dyamentów~~ rautów = 18 czerw. zł.; i Karat dykłytejnów
 = 16 czerw. zł.; i Karat tafeloztejnów = 14 czerw. zł.
 Wielkie dyamenty mają cenę progresywną stosunkowo do ka-
 ratów. — Zoftawe dyamenty 9 taniejsze.

Monety polskie r. 1757.

- 1 Geronowy złoty = 17 złotych i 8 groszy; czyli 518 groszy
- 1 Talar bity = 8 zł. czyli 240 groszy.
- 1 Tyńf = 38 groszy, czyli 3 szostaki.
- 1 Szostak = 12 groszy i 2 szelagi
- 1 Trojak = 3 grosze
- 1 Grosz miedziany = 3 szelagi (Obulus)
- 1 Doppia rymotska = 20 Tyńfów półkulk.
- 1 Juliusz albo Paulus rymotski = 5 Bajonów czyli 2 szostaki półkie.
- 1 Bajon rymotski = 5 Kwadrany.
- 1 Lekin wenecki = 17 lir czyli 182 sp.
- 1 Portugat portugalski = 25 Talarów, czyli 18 Reatów
- 1 Reat portugalski = 28 groszy polskich.
- 1 Frank czyli diut frankuski = 20 Sou czyli 2 Tyńfy i 4 grosze polsk.
- 1 Liard francuski moirizny (Lierman) = 4 szelagi polskie
- 1 Pound czyli Sterling angielski = 20 Szyl링in, czyli 282 sp. pol. i 20 gr.
- 1 Talar bity krzyżowy niemiecki = 2 Ren'skie
- 1 Orlanka niemiecka = 5 Groszków i 2 krajcary
- 1 Grosz niemiecki = 3 krajcary czyli 12 Fenigów
- 1 Fenix niemiecki = 1/2 grosza polskiego.
- 1 Margosz węgierski = 34 grosze półkie.
- 1 Rubel moskiewski = 2 Pautyniki czyli 100 Kopyjek
- 1 Grywennak = 10 Kopyjek ; i Altyn = 3 Kopyki
- 1 Dieniuszka = 1/2 Kopyki czyli 1 1/2 groszy polsk.
- 1 Lew turecki = 52 sp. i 10 groszy
- 1 Alpra arabska = 4 szelagi polskie

Cal albo palec = 24 części Tokia

Dłoni = 4 cal

Stopa = 4 dłonie

Krok = 5 stop

Łokiec = 24 cal

Artyżyn = $5\frac{1}{4}$ Tokia

Sażen = 3 Tokia

Pręt = $7\frac{1}{2}$ Tokia

Łaska = 2 Pręty

Sznur = 3 Łaski

Staje = 126 Kroków

Staje roli = 18ta część Fanu

Łotstaje =

Morg = 3 Sznury (Morgyn, Arpent)

Węzisko = Trzecia część Morga

Łan, w Toka Chetminiska = 30 morgów (Zufn)

Łaszt = 60 Korcy

Cwierćnia =

Małdr = 2 Cwierćnie (Maltre)

Włoda, Maca, Bęzka (Dolum) (Duffel) =

Potmiarek (Ruffel) =

Korzec (Ruffel) ~~Włoda~~ medimnus)

Potkora (Netreta)

Łaska (Waryß)

Półwierć Kora (halb Viertel Modius)

Cwierć Kora (Viertel, Sesquimodius)

Szayka

Oreft

Kufa (Kisz)

Banya, Antat (fiuran) (Cadus)

Garniec (Tazf, Conguis)

Potgerca (Murnß, Raurin) (pot)

Kwarta (Röppel - pinte)

- burta = scalmus
 ztab = proa
 rufa = puppis
 ster = clavus
 niecki - mulo
 koryto - Trug
 krzynow - catinus
 wino zwietrate : kwapkowate wtoizkowate,
 mleciate, przysraone (ynwinyt)
 ort - pouworny groch.
 potrojny - Trislan
 pottorak - Trzyzolislan
 kart (pryszwa) - Obrolnium
 podekwa - Nifla.
 nadziak - Amilfina (ligo)
 strug - Dsiintzan
 sawecan - Trumush (cauecon)
 naglower (frontale) podpiersien' (antilena)
 podogonie (postilena)
 stat (czaprak)
 Matmazya (Vinum Creticum), muzyka tela (Fobtrum)
 Rywuta (Lucium Ainfall), Alefant (Shiatanum)
 Bastart
 Petercyment Pedro Ximeres
 Klatz Nokias.

130

(jugerum)
morg, morga (mniej niż tan) ma 75 Toki Krak. fersk
a 225 Toki Krak. 2tug. wykwier 4 Koray Krak.

Stadium - staje, stajanie ma 150 stop 2tugofui a
24 2agonow fersokofui.

Prst- 2tug 1350 Toki Krak. fersk. 45. Toki Krak.

mansus, laneus - tan, zreb, szlad

Laneus franconicus[†] - ma powierzchnię stop $\square$ 129 60
podług innej rachuby w XVI wieku miał 12 psetów czyli 45 stop
laneus regius - tan wielki Krolewski

Laneus regius hybernalis z którego ptacono hibernę
dla wojaka ma powierzchnię Toki Krak 109 3500 $\square$

Laneus regius verificatus[†] czyli stop $\square$ 19 44 000
w dobrach król ma powierzchnię 1440 000 Toki Krak $\square$
czyli stop $\square$ 256 000

Laneus regius advocatialis seu putativus ma Toki
Krak $\square$ 1518 750 czyli stop $\square$ 270 000

Laneus regius antiquus - tan staropolski ma Toki
Krak. 441 000 $\square$ czyli stop $\square$ 784 000

(mansus)
Laneus culmensis - w toka chełmińska czyli Huba
ma 30 morgów czyli 506 250 Toki Krak $\square$ albo
stop (w XVI wieku miała 30 morgów (jugera) czyli 75 stop)

Laneus emethonalis, franconicus, theutonicus ma
Toki Krak $\square$ 729 000 czyli stop $\square$ 129 6000

Laneus Culmensis czyli w toka chełmińska Toki Krak. $\square$
506 250 czyli stop $\square$ 900 000

Joan. Nep. Gawoński Dissertatio de mensuris. Cracov. 1775. 40
leż nie nie zgodza z Gackim.

Ager colonus vel arum - rola

Ager alluvius - odrypiśko

Ager deletus vi fluminis - oderwiśko

Ager novalis - odłog

Ager squalidus, incultus - grunt pusty

Ager ulinosus - redzina, grunt wilgotny

Scopulus angularis - kopiec narożny, narożnik

Scopulus axialis - Wężeńnik, Kopiec narożny

Scopulus collateralis - Kopiec ścienny

fluvius, rivus - rzeka

ripa - brzeg

alveus

fossa

via - droga mufiata mieć 10 Toki wierz (konf 1569)
a podług prawa falk. 8 stop

iter

Actus - wygon

venita

strata - gościńiec (miata 3 stopy falk.)

Cubitus seu Ulna cracoviensis - łokieć, ma 24 cali

Pes - stopa 18 cali

Pafous = spedes

Pertica - pręt $7\frac{1}{2}$ Tokia

Virga franconica - laska $14\frac{1}{4}$ Toka Krak.

Virga germanica - laska 15 Toka Krak.

Chorda funis - sznur 75 Toki

Sulcus - zagon 225 Toki

Węzioko - plac ma 10 prętów wzdłuż i wierz rygli 100 prętów □

Jugerum - 45 cersć tana frankonfk.

Actus - stajanko 90 cersć tana frankon.

Wiortel - ma 10 Toki Krakow 225 wzdłuż, 60 Tok. Krak. wierz

157

Dawne

Miary i Wagi ^{i mowoty} w Łolszcie.

Roku 1513 - 1540 (według Johannis de Lancut: Algorismus.)

- 1 Florenus (Złoty) = 30 Grossi (cive 540 Obuli)
- 1 Grossus (Grosz) = 18 Obuli (Femiki albo Piennigze)
- 1 Centenarius (Petrar) = $5\frac{1}{4}$ Lapides (cive $136\frac{1}{2}$ Librae)
- 1 Lapis (Kamień) = 26 Librae (lb.^r) (Funt)
- 1 Libra (lb.^r) (Funt) = 16 Unciae (cive 32 Lothones)
- 1 Uncia = 2 Lothones (Luty)
- 1 Marca (Grzywna) = $\frac{1}{2}$ Librae (cive 16 Lothones)
- 1 Dolium (Bezka) = 1536 Quartae (cive 16 Lagenae)
- 1 Lagenae (Baryta - Wiadro?) = 24 Ollae (Garncze)
- 1 Stamen (Łostaw) = 40 Ulnae (Łokcie)

Roku 1533:

- 1 Florenus
- 1 Orth
- 1 Grossus
- 1 Quadrans
- 1 Ternarius

Miary geometryczne w Polsce r. 1642,
(podług rękopisu z r. 1642)

- 1 mila polska wielka = 40 Staj (Cwierć mili = 1000 Kroków)
 1 " " równa = 32 Staj
 1 Staje = 125 Kroków ; 1 Krok = 5 Stop
 1 Pręt czyli Polko (Pertica) = $7\frac{1}{2}$ Łokci (1 Pręt $\square$ = $56\frac{1}{4}$ Łokci $\square$)
 1 Włoka chełmińska czyli Łan = 30 Morgów (w 3 polach po 10 morgów)
 1 Włoka na Mazowszu, w Litwie i w Pruszech = 9000 Prętów $\square$
 (czyli 506 250 Łokci $\square$)
 1 Łan (Frankoński) = 12960 Prętów (czyli 229000 Łokci $\square$)
 1 Łan Królewski = 25920 Prętów
 1 Łan Kmiecy podgórski = 6480 Łokci (a podług niektórych 6912 Łokci)
 1 Morg (Manous) = 3 Węziyska
 1 Węziysko = 100 Prętów $\square$
 1 Pręt czyli Polko (Pertica) $\times$ = $7\frac{1}{2}$ Łokci ulnas
 1 Staje = 220 Łotek
 1 Łan = 18 Stajan

Podług rachuby Jozeffa Wromera geometry Krakow. r. 1783.

- 1 Łan teutoński niemiecki frankoński = 1296 Łagonów geometrycznych
 1 Łagon geometryczny = 1000² Stop $\square$
 1 Stopa geometryczna (Przek) = $\frac{3}{4}$ Łokcia $\square$.

Miary i wagi

Sejm piotrkowski r. 1565 uchwalił Ustawę na
~~o~~ wagi i na miary (Vol. leg. II p. 45) chcąc tym
 sposobem zapobiedz roznorodności w tej mierze.
 Według tej ustawy zaprowadzono jednostajność
 zgodną z miarami i wagami krakowskimi: funt i
 powinien zawierać 32 łutów czyli 48 skojców; 32
 funtów idą na kamień, a 5 kamieni na centnar. — Ło-
 kieć ma być miary krakowskiej. Garniec ma mieć
 4 kwarty krakowskie, a baryta 24 garnców, ^{bez ka piwa 72 garnców} — Korzec
 ma być w każdej ziemi taki jaki jest w głównem mieście
 wzywany (z tą samą roznorodnością w korcach i dwierstniach).
 O dawnych miarach i wagach ob. Czeczki — Marcejuński
 W. A.: Historia dawnych polskich miar i wag w zary-
 sie od czasów najdawniejszych aż do końca XVIII wieku
 Warszawa 1868. 8° str. 16 (Odbitka z Ekonomisty)
 Nad cenami wyrobów czuwali Wojewodowie. Ob.
 Ulanowski D.: Lennik dla rzemieślników Księga
 przez Piotra Kmitę woj. Krak. wydany r. 1538. Kraków
 1884. 8° (Odbitka z Sprawozd. Komis. język. Akad. Umiej.
 T. III) — Doostel Ferd.: Taryfa cen dla województwa
 krakowskiego z r. 1565. Kraków 1891. 8° str. 20 (O-
 dbitka z Archiwum Komis. hist. Akad. Umiej. Tom VI.) —
 Marcejuński W. A.: Historia rzemioł, rzemieślników i
 rzemieślniczych wyrobów w Polsce aż do końca XVIII wieku.
 w Kwestalniku Kłosów. Warszawa 1877. 8° Tom I. — Niem-
 cewicz J. U.: Zbiór pamiętników o dawnej Polsce.

Szewy r. 1565 robili Skornie jatowice wielkie
do pasa - Skornie kostowe zakolana - Boty
- Trzewiki jednej lub dwu podeszwach - Pantofle

Siodlarze: Siodła hiszpańskie z blachami polerowane
mi - Siodła Brunozwickie z blachą na 2 palce w szer.
- Siodła włoskie z poduszkami w siedzeniu zamoczo-
nastane - Siodła tureckie rafianem obłożone lub po
krajach blachą żelazną obwiedzione - Wornice siodła
- Łockta do siodła - Jarczaki (kulbaka tatarska).

Szewy włosy: Trzewiki, Skorzenki, Pantofle robili
kordywanowe białe lub farbowane.

Siodlarze: Ostrogi husarskie z szerokimi przegródkami,
włoskie, niemieckie, proste, wornice. - Strzemiona
husarskie pobielane i włoskie czarne smalcowane lub
rozcinane i pitowane. - Wędzidła pobielane krygowe
(Znuffstein), włoskie z musztukiem dętym z pod-
korka, górne, wornice proste. - Groty do kopij
husarskich pobielane.

Rymarze: Uzdę z wodzą juchtową usarskie do nich nagło-
nek włoski - Pusłiska do strzemion włoskie wżkie ryte
Podpierszenie z pochwami włoskimi - Sile - Nabitki
o osmi pasach - Uzdziennia.

Kusnierze wyrabiali Otmę, Kunie, szlamowe (z bruchów
ryskich), nowogrodzkone, popieliste, z gronostajów, kozimchy,
kotłarski, rapki, myrski.

Krawcy: Giermaki jedwabne z stroika (Zvrtu) i pusłicami,
połgiermarze, haruka (chuga do pist), delia, dołoman,
kabet (kaftan), żupica zamorowa, jelenia lub łosia, portki
zamorowe, letnik jedwabny.

Mieźnicy: Kord z jedłami; miecz drabski; mieczyk brunszki.

Stalmachowie: Rydwan, Woz wojenne, skarbne, furman'skie.

Kolodzieje: Kola niekowane.

Żłotnicy robili roboty ryte, odlewane z prawego brantu (15 futów)

32
Miary i Wagi r. 1574. (Ob. Algorithm, to jest nauka
liczby po polsku na liniach. Krakow u Stanisł. Szarffen.
berg. 1574. 8vo kart. 108 - też samo: W Wilnie 1602. 8vo (wydał Antoni Desserani)
Krakowski

1574 roku: 1 Kamień = 26 funtów; i Cetnar Krakowski = 130¹/₂
funt (czyli 5 kamieni i 6¹/₂ funt.) - Kamień lwowski = 301.

Łut kufek wina 4¹/₂ ęrfkiego = 6 baryt; baryta = 24 gramy.

cy: gr. iec = 4 Kwartę.

Ktoda śledzi = 1300 śledzi.

Matka zboża = 12 ćwierci; Cwierć = 3 Korce.

Woz zielarski = 24 czyn.

Grzywna srebra = 16 t. ; Łut = 4 kwinty; Kwint =

4 denary.

Libra = 4 Unce.

Grzywna złota = 24 karaty; Karat = 4 grany; Gran = 3 Greny.

Cetno = liczba parzysta; Licho liczba nieparzysta.

rej nie można pisać.

Obra Karz = mierzący piemięże (trapezoida)

Złoty = 20 szelągów; Szeląg = 12 m. (mierz)

Złoto r. na przysąg (dodatek in. do kamienia).

Miary i Wagi Gdańskie r. 1581 (Ob. Gamersfelder Sebast.

Ein new Rechenbüchlein. Dantzig, durch Andr. Hüne-

feld 1581. 8vo - Dantzig durch Jacobum Rhodum 1589.

8vo (Sign A-Q.) - Elbing, gedruckt durch Rehatz Corellen

1657. 8vo (Sign A-Q.).

1581 = 1 ff floren (złoty) = 30 groszy gr; 1 Grosz = 18 Pfennig (d). —

; 1 Schiffpfund (Sg) = 20 Lieszpfund (Lg); 1 Lieszpfund = 16 Markpfund (Mg);

1 Stein (St) czyli kamień wielkiej wagi = 34 Markpfund; 1 Stein

małej wagi = 24 Markpfund; 1 Centner (Cf) = 120 Markpfund;

1 Markpfund = 18 Scot (Skoczow czyli 32 funtów); 1 Skojec = 4 Kwartniki.

1 Sechzig Wagenschoss dreiewa = 60 setek; 1
Setka Klapholz = 20 Rinck (ai Rincke = 2 mate Setka);
1 Laszt = 12 Fhonnen, albo 20 Stein (kamieni Kardy
po 34 funty), albo 60 Scheffel (czyli 12 Schiffpfundow);
1 Scheffel = 4 Viertel; 1 Viertel = 4 Bretzen.
1 Bhm wina = 110 Stoff; 1 Stoff = 2 3/4 Halby;
1 3/4 Halba = 2 Kwartly.

Żniary i Wagi podług Siemienowicza Calim. 1650

1650 r. 1 Talar lewkowy = 80 Groszy
1 Złoty Ryniński = 60 Groszy
1 Berwony Złoty Węgierski = 120 Groszy
1 Talar twardy = 90 Groszy
1 Wiadro = 32 Wirteli (czyli 68 Kwart)
1 Wirtel = 8 Kwart
1 Beuzka (wina) = 8 Wiader i 4 Wirtle.

1650 Beczka (dolium) = 50 Kamieni warszawskich.
 Kamień warszawski = 32 Funtów. *czyli 360 funtów*
 Birkowiec (na Piątej Ruci) = 10 Pudów. *(2. 1820 Birkowiec (riana) = 500 funtów)*
 1 Pud = ~~10~~ = 36 Funtów.
 1 Centnar (Centar) ^{prostański lub} ~~prostański~~ = 120 Funtów
 " Krolewiecki = 128 Funtów
 " Krakowski = 135 Funtów *(w r. 1704 = 130 funt.)*
 " Warszawski = 160 Funtów *(czyli 5 Kamien)*
 " Lwowski = 150 Funtów *(podług Konftytuc. z r. 1565)*
 1 Kamień wrośławski = 24 Funt. *1620i*
 " Krakowski = 27 Funt. *(a w r. 1704 = 26 funtów)*
 " warszawski i lubelski = 32 Funt. *(" 24 funt.)*
 " owowski = 30 Funt. *(" 36 funt.)*
 " toruński = 24 Funt. *(" 24 funt.)*
 " wileński i rygi 40 Funt. *(c. 1704 = 36 funt.)*
 " pański wiek 24 = 24 Funt. — majory = 24 Funt.

2. 182
Pur
not known
1/6 be
a 2m
Priat

1650 funt polski lub gdanski (libra) = 32 Lutow.

(funt gdanski ma 9216 granow francuskich; funt
krakowski ma 9648 granow francuskich; funt
warszawski ma 8640 granow franc.; funt wileński
ma 8378 granow franc.) (Schot) (Lotus)

Lut polski = $1\frac{1}{2}$ Skojeow (Sicilicum) czyli 4 Quint.
Ein (Quarta)

Grzybona polska (P. rca) = czyli 8 Uncyj albo 16 Lutow
czyli 4054 Granow

Beczka polska = podług konstytucyi r. 1565 miata
8 2 garncy (congii vel canthari); a podług
konstytucyi r. 1598 miata 62 garncy

Beczka piwa gdanska = 180 Lstofow

Lstof gdanski = 2 ~~garnce~~ ^{garnce} gdanskie (czyli 2 funty)

Garniec = 4 Kwartom.

Łaszt polski = 60 Korcy (modius minor, Scheffel)

Kłoda = 4 miarkom (modius) czyli 8 Łośmiarkom,
czyli 16 Mackom; czyli 32 Łośmackom.

(maca jarosławska = 160 garncy; maca przemyska
= 130 garncy); maca lwowska 128 garncy)

Cwiertnia (Bimedimnus) = 2 Korce krakowskie.

Korzei (modius vel medimnus) krakowski = 16 garncy

" lubelski = 28 garncy; warszawski i gandomi-
ski = 24 garncy

Beczka (dolinn) ~~litewska~~ ^{wileńska} = 2 solowek czyli 350 funtow

moleńska = 525 funtow.

Mirka, Szanek, Ormazka = miary litewskie

Mila polska = 19850 stop

Wersta moskiewska 3750 stop

Mila litewska = 28500 stop

" włoska (legua) = 5000 stop; hiszpańska (legua) = 21270 stop

" francuska (lieu) = 15750 ^{stop}; angielska = 5454 stop; niemiecka = 20000 stop.

Miary wagi
r. 1704

R. 1704:

Korzei gdanski = 18 garncy

" random. = 24 "

" lubelski = 36 "

Bela papieru = 100 lb

Ryza " = 200 lb

Libra " = 25 art

Jorok jordi = 40 lb

Madel = 15 "

Punt = 15 "

Turzin = 12 "

Miarniak = 12 miar

Arzyzn = 2 miar

Beczka wsiar, 32 garncy

Garniec = 4 kwartom

Ob: Jarosławski

Proszba rachowa

nie. Lublin w

drak Colleg. doc.

Jer. 1704. 89

podług.

1 Drogoszek = 3

kwadrant

1 Grosz = 4 Haliny

1 Drogoszek = 3 Groszy

1 Drogoszek = 6 Groszy

1 Ort = 15 Groszy

12 Loty = 30 Groszy

R. 1702

Lan albo wloka chet-

minica = 30 morgow w

zotuz i i morg oherz

Morg = 5 pruwow

Pruw = 6 Prętow

Pręt = 3 1/2 Łokci

Lan Krolowski =

6750 Łokci wzduz

a 225 w szerz

Mila wloka = 8 Stajani

albo 1000 Krokow

Stajanie = Krokow = 125

Krok = 5

Stopa = 4 Dłonie

Dłonie = 4 Palce

Przypin ruki = 1 1/4 Łokci

1 1/2 Krok

Szajen = 3 Tokie

Szajen mierzni = 15 Łokci

Lan polski = 3 pol, 36

staj, 302 1/2 Łokci wzduz

120 Łokci w szerz

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

Ma 12 staj, 1108 Łokci

wloka (Mansus, Hufe) = 30 Lanow czyli 4500 stop w

sierz; a 450 stop wzduz; objętość zaś 202 5000 stop.

Lan (Jugerum, morgen, Arpent) = w szerz 150 stop;

w zduz 450 stop; czyli objętość 67 500 stop.

Lan = 2 zagony

Staj (Stadium) = 125 Krokow czyli 625 stop

Szajen czyli Węzyko (Fur, Phodas) = 10 Prętow.

Pręt (Pertica) chetminica = 15 stop. czyli 3 1/2 Łokci

Szajen (Orga, Klafter) = 6 stop.

Krok (Gradus, Passus, Schritt) 2 1/2 stop.

Stopa (Pes, Schuh) = 4 Dłonie (Palmus, Spann)

Dłonie = 3 Dłonie, czyli 12 cali albo 4 palcow Digitus.

Siemienowicz Casimir: Ars magna Artilleriae.

Amsterdam, 1650 fol. gdzie są najlepsze i piękne:

z wiadomości o metrografii polskiej.)

Pręt przyrodzona ma półtora cwierni Łokcia

1 Łokiec = 3 Korce; 1 Korcec = 8 Dziarek

1 Łokiec = 5 Kamieni czyli 130 Funtow; i Kamień Krolowski =

26 funtow; Kamień warszawski = 24 funtow; Kamień

gdański = 24 funtow; Kamień gdański = 24 funtow.

1 funt = 32 Łutów; 1 Łut = 4 Kwańce; 1 Kwańca = 4 Feniki.

1 Unca albo 1 Łotka = 2 Łuty; 1 Łut = 6 Grzywaczek czyli 18 Fenów.

1 Grzywna (czyli 1/2 Funt) = 16 Łutów albo 24 Karatów; i Karat =

16 Grzywaczek; 1 Grzywna = 48 Grzywaczek; 1 Grzywna = 48 Grzywaczek.

1 Łaszt Gdaniski = 27 Łokci Krolowskich; 1 Łokciec Krolowski

42 Garzy albo 3 Korce; 1 Korcec = 14 Garzy, czyli 8 Dziarek.

1 Dłota Łukna = 32 Łokci; i Łokciec = 32 Łokci. (i. 1702 Dłota Łukna = 20 Łokci)

1 Łaszt Łukna = 100 Łokci; i Łokciec = 50 Łokci.

1 Łaszt Łukna = 12 Bezerk

1 Dziergiatka drowka dębowego = 4 Grzywaczki czyli 10 Siggow; 1 Grzywaczka =

16 Siggow; 1 Siggow = 16 Siggow; 1 Siggow = 16 Siggow.

1 Łaszt Łukna = 100 Łokci; i Łokciec = 50 Łokci.

1 Łaszt Łukna = 12 Bezerk

1 Dziergiatka drowka dębowego = 4 Grzywaczki czyli 10 Siggow; 1 Grzywaczka =

16 Siggow; 1 Siggow = 16 Siggow; 1 Siggow = 16 Siggow.

1 Łaszt Łukna = 100 Łokci; i Łokciec = 50 Łokci.

1 Łaszt Łukna = 12 Bezerk

1 Dziergiatka drowka dębowego = 4 Grzywaczki czyli 10 Siggow; 1 Grzywaczka =

16 Siggow; 1 Siggow = 16 Siggow; 1 Siggow = 16 Siggow.

1 Łaszt Łukna = 100 Łokci; i Łokciec = 50 Łokci.

1 Łaszt Łukna = 12 Bezerk

Nazwy miar i wag (podług Joannis Ursini Leopold.
Grammaticae methodicae libri IV. Zamodiv 1640. 8° na str. 405)

Gratum Liens je czmienne na szerz wzięte, porażkiem jest
wzrostkuh miar — Digitus: Palec, cal, który ziarnajęs-
mienne w szerz ~~el~~ (1^a ed: Calec) — Palmus; Dlon', orte-
ry palce w szerz (1^a ed: Pigele) — Pes: Stopa, 4 dtonie —
Cubitus, Ulna, Sesquipes: Łokieć, miara sześciu dtoni, od prze-
ginania ręki, aż po koniec palca średniego, — Cubitus regius:
Drożyn, długi łokieć. — Passus: Sazien, miara rozciągnię-
nia obu rąk, albo krok mierniary na rozkroczenie, 5 stop
w obie ramy. — Orguia: Krok grecki, na półśrodkowy stopy —
Pertica, Radius: Pręt mierniary na 10 stop. — Stadium:
Stajanie na 600 stop wzdłuż, albo na 125 kroków. — Diau-
los: Dwoje stajania. — Parasanga: Długość perska na 30
stajani. — Schoenus; Sznur, tyczak na 60 stajania. — Millia-
re: Mila włoska, czwiera Polskiej mile, tysiacy kroków albo
8 stajani. — Actus: Łąka, u Rzymian na 4 stopy w szerz, na
120 wzdłuż. — Actus quadratus: Długość, Łąka rzymska
na 120 stop tak w szerz — jak wzdłuż — Jugerum: Łąka rzymska
albo 8 morg jak wyklada Stanisław Grzeski, na 200
stop z każdej strony. — Lanens, Menous: Łąka polska,
włoka. — Versus, Modius agri: Kwadratowe pole i w
szerz i wzdłuż na 100 stop. (str. 405)

Wagi (str. 413): Centum pondum: Cetnar. — Lapis: Kamień. — (1^a ed. str. 358 toż
remo)
Libra: Funta. — Seminaria: Łód.
As: Unyji 12, to jest 24 łoty. — Denar: Unyji 11. — Sextans:
Unyji 10. — Quadrans: Unyji 9. — Bes vel Des = Unyji 8 — Quin-
tans: Unyji 5 — Triens: Unyji 4. — Quadrans: Unyji 3 — Sex-
tans: Unyji 2 — Dwa łoty — Semis: Półtora.
(str. 414) Sexagena: Kopa — Florenus: Złoty albo Półkopy. —
Aureus: Całony złoty — Sennarius: Półszerebnego —
Talerus: Taler. — Semitalerus: Półtalera — Ferto: Wierdunek. —
Semiferto rive Segrosus: Półszerebnego grosz albo Szóstak. — Stips:
Ost. — Semistipes: Półstota — Quadriferosus: Czwartak. —

Triglossus: Potrójny albo Dwiek. — Diglossus: rive
Scotus: Potrójny grasz albo Łkot. — Glosus: Grasz. —
Medians vel Semiglossus: Potrójna. — Sesquiglossus
Czeski grasz albo Potrójna grasz. — Solidus: Szelag. — Al-
bus: Biały albo Cwerc grasz. — Ternarius: Dwa drobne
piemże (Kwartnik edge. I) — Obulus seu Ternarius: Drob-
ny piemże, Kocot, Halerz. — Semiobulus: Potrójna
drobna. Videndus Martinus Cromerus in sua Polonia.

111

Miary i Wagi podług Siemienowicza K. 1650.

Beczka (dolium) ma 50 Kamieni warszawskich czyli
1600 funtów

^{i lubelski}
Kamień warszawski ma 32 funt., wrocławski 24 funt., łódzki
^{30 funtów} krakowski 27 funtów ^(z angima 27)
Birkowiec na Białej Rusi ma 10 Ludów czyli 360 funt.
Lud ma 36 funtów ^{i gdański}

Cetnar wrocławski (ma 5 Kamieni czyli 120 funtów.
cetnar Krolewiecki 128 funt., Krakowski 135 funt.,
warszawski 160 funtów czyli 5 Kamieni (podług
Konstytucji z r. 1565), łódzki 5 Kamieni czyli
150 funtów

Kamień gdański: większy 34 funt. (do wosku i lnu) mniej:
ry 24 funtów (do koni) - Krolewiecki większy
40 funt., mniejszy 25 funt. - wileński, elbląski,
rygiński 40 funt. - Toruński 24 funt. - Krakowski
27 funt. (w tłumaczeniu francuskim i woryginalie - a w
tłumaczeniu niemieckim 25 funt.)

Funt (libra) Krolewski w Polsce (podług Konstytucji r.
1568) 32 łutów (lotones) czyli 48 skojców - jeden
tut zaś ma 1½ skojca (silicium - skos)

Funt gdański ma 32 łutów - jeden tut 4 kwarty (Quarta
- Quintelnin) - jedna kwarta 4 sesterów (sesterius -
Gruiffzfrunig.)

Gryzonia (Mark - selibra) Krakowska ma 16 tutów i 12 seste-
rów gdańskich - czyli 7 talarów cesarskich twarych

Funt

1675. Miary i wagi polskie (podług: Hant Jakób Kazimierz: Oeconomia ziemianska generalna. Krakow w druk. Dzierżyców Krzyż: tofa Schöda 1675. fol.

Petnar = 5 Kamień czyli 130 funtów. — Kamień krakowski = 26 funtów, —
K. warszawski = 24 funt. — K. lwowski = 36 funt. — K. gdański = 24 funt. —
Funt = 32 tuteń czyli 4 kwintle — Kwintla = 4 szfeniki. — Unca = 2 tuteń.
Łepka = 2 tuteń. — Łut = 6 gran czyli 18 gren. — Grzywna metalu = 16 tuteń
czyli $\frac{1}{2}$ funta, czyli 64 kwintle, czyli 256 karatów. — Karat = 4 gran czyli
12 gren. —

Łaszt gdański (2 boja) = 28 łwiertni krakowskich. — Łwiertnia kra-
kowska = 3 korce, czyli 42 garcy. — Korzec = 14 garcy. — Łotkwa
= $3\frac{1}{2}$ garcy

Łela papieru = 10 Ryz — Ryz = 20 liber. — Libra = 25 Rtkuszy.
Łela sukna = 20 Postawow. — Postaw ³²/₁₀ Toki — Łetka płotna = 100 Toki —

Łotretok = 50 Toki

Kopa = 60. rtuk — Mądel = 15 fatuk — Punt 15 fatuk — Fusin = 12 fatuk —
Miardunek = 12 fatuk. — Sorok soboli = 40. rtuk — Pachet = 12 fatuk —

Łaszt śledzi = 12 bersek — Łaszt wapna ^{gromady} = 16. kragi czyli 60 śledziówek —

Skrynia wapna = 12 tak cegielnianych, czyli 8 tak promianistych

Dzierżitek drzew = 10 raggów czyli 4 Gromady — Gromada drzew na 4 konie

Ł fut? — Jarzyn = 2 miary albo liarzy.

Grzywna piemiędzy = 48 groszy. — Łoty = 30 groszy — Łostak = $\frac{1}{6}$ łotego.

Korzec krakowski = 8 miarek

Kopa żyta (w polu) = $\frac{1}{6}$ łwiertni

Łotretok płotna lnianego = 8 sztuk — Łetka = 12 Toki — Łokiec 20

pasow — Łasow = 24 nici (u tkaczów)

1675 Pola były trojaki: 1) na Ozimie, 2) na Jarzynie, 3) na Ugor.

(Gospodarstwo trzechpolowe). — Różność rol: piaszczyste, przyglinowate, rędzinne, prawnice (próchnie?), jełowe, sa: powate. — Role orano, radłono, włocono.

Porowat z dachem i poddaszem miał narywnia: Kłody na Stod, Kadzie, Kadki i wieka cypli przykrycia do nich, Kociet, Kothina, szafaty, lije, wiadra, rywny, konwie, cebry, Koss do chmielu, Kostur, prowick, achtele, wory, Koryto do zalewania. — Ozi: downia miała pier do ozdzenia, czelusia, lasy. — Gorzabia

z piecem ~~do ozdzenia~~ miała garce wlepione z rurnicami, Kłody do zacierania, beaki, barytki, konwie, lije, nalewki, cebry.

— Studnia przy niej zioraf albo Kobelica z wiadrami, sztok, rzap. — Staw miał groble, mnichy, pustki, sadzawki, tarlistko.

Witny miały: Kola biegunowe, stajory do krup, stopy na olej, solusz, izbice, pogrodki, Kamienie, skrzynie, myte, prątki, miary, miarki, wory.

Statki do spustu wodnego: szkutki, dubasy, komiegi, byki, kozy, wiwny, lichtony, galery, czotny, trafty. — Narzynia na nich: Maszt, roja, Karnaty, sztak, tryl (pełna lina), obceje, tryok, prysk, szuty, klubki, klubki, postronki, prawoz, liny, Koteł, żagle, wory, szelki, pobiegi, pojazdy, lastki, drągi, rusle, berty, koty, stroisz, kule, maty, liaski.

Papiernia, Szabelnia, Huta kruszcowa z sklana, Kuznica, Wieze solne (warzelnie)

Ogrody jarzynne, woskie w których chłodniki, szcepia, kuki: tery, drągi, — Sady, Chmielniki z stroiszami — Las, bor, pusz: iza, gaj, chmielna. — Brzezelnik, pasieka z pniami, barcie Kmiece, zagrodniy, chatupniy, Komornicy, ich powinności: ro: bowina i daniny.

Podatki: Pobor, podymne, rogowe, czopowe, pogłowne — Lypoz: od Wyderkaffow.

Jarzyn: Kapusta, pietruszka, Kuskonka, cebula, marchew, rzepa ogrodna, wikla, pasternak, ogorki, rzodkiew, czosnek — malony, banie, Karczochy, Kaulofory, wloska i polska Kapusta, Kaulorapa, seler, salsaty

143

Żliary i wagi r. 1679 (podług: Mławs Jakób Kazm. Ziemińska
generalna Oekonomika. Kraków 1679. fol.)

Łetnat = 5 Kamieni czyli 130 Funtów

Kamień krakowski = 26 Funtów

" warszawski = 24 Funtów

" łwowski = 36 Funtów

" gdański = 24 Funtów

Funt = 32 Łotów

Łot = 4 Kwintle

Kwintla = 4 Feniki, czyli 6 Gran, czyli 18 Gren.

Unya = 2 Łoty

Łeżka = 2 Łoty

Grzywna metalu = 1/2 funta, czyli 64 Kwintle, czyli 24 Karatów, czyli
96 Gran, czyli 288 Gremy.

Karat = 4 Gran, czyli 12 Gren

Gran = 3 Gremy.

Łaszt gdański zboża = 28 Cwiertni krakowskich

Cwiertnia krakowska = 42 Garcy, czyli 3 ~~korze~~ korze

Korzec = 14 Garcy, czyli 8 miarek.

korzec = ^{krakowski} (14 garcy) (medimus)
ma 14 garcy zrynkarskich

Bela papieru = 10 Ryz czyli 5000 Arkuszy

Ryza papieru = 20 liber

Libra papieru = 25 Arkuszy

Bela sukna = 20 Postawów

Postaw sukna = 32 Łokci

Sztuka płotna = 100 Łokci czyli 2 Łotrutki.

Kopa = 60 sztuk

Łaszt sędzi = 12 Bezek

Łorok soboli = 40 sztuk

Model czyli Bunt = 15 Sztuk

Twizn czyli Wiardunek = 12 Sztuk

Tacher = 10 Sztuk

Grzywna = 48 Groszy

Brzyzn czyli Jarozyn w Łodgoinu = 3 Miar czyli dierzby

(1760)

Łotkorca (Metreta)

Madd (Madratum)

Multhin = 2 ~~liber~~

nie miagka (Munf)

Kłoda czyli Maca,

czyli Beceka (Ref:

tal - Dolium)

Kopa (Pizn)

Baryta, Antal (Limon

cadus)

Garniec (Foz - Longins)

Łotgarca (Mnorb, Ruvir

- not)

Kwarka (Thyphal - pin:

te)

Dziergiętek drew = 4 Gromad, czyli 10 Siągów.

Gromada (drew) ma na 4 konie = 3 Fary

Łaszt wapna gaszonego = 16 Skrzyni, czyli 60 Hedziówek.

Skrzynia wapna = 12 Łak cegielnianych, czyli 8 Łak promińskich.

Staje = 125 kroków, czyli 62 1/2 Stop, czyli 156 1/4 Łokci.

Krok = 5 Stop

Szajen czyli Kłoster albo Łatr = 4 Łokci, albo 6 Stop

Stopa = 4 dłoni

Dłoń = 4 palców

Pięść = 12 palców

Pręt czyli Łokko = 7 1/2 Łokci kwadratowych

Łaska = 2 Prętów czyli 15 Łokci

Łanur = 3 Łaski, czyli 6 Prętów, czyli 45 Łokci

Miła polska niemiecka i hiszpańska = 32 staj, czyli 4000 kroków

" wielkopolska, ruska i węgierska = ⁴⁰ 40 staj, czyli 5000 kroków

" włoska = 8 staj, czyli 100 kroków

" francuska = 15 staj, czyli 1875 kroków

Łan frankonicki = 12960 prętów, czyli 97200 Łokci

Łan chełmiński = 30 Morgów

Morga = 30 Prętów

Łan kmiecy w Polsce nie jednokowy.

Wziętko = trzecia część Morga

Staje czyli Stajanie
albo morg czyli
1 korzec wysiewu
(Kadun - Morym,
Gronow)

Miary polskie do wydziatu gruntów.

(podług a. Marcina Bystrzyckiego S. J. Geometrya
gospodarska w dziele: Mian Jakub Karimierz: Be-
konomika ziemianska generalna. Warszawa w druk. Coll.
Soc. Jes. 1756. fol. str. 226.

Miary długości: Cal (jest ich 24 w Łoku) — Stopa ($\frac{1}{2}$ Łoku)

— Łokiec (24 cale), podług Statutu jednaki ma być w ca-
tej Koronie prócz dworu i Gdańska — Łaska

(10 Stop czyli 5 Łokii) — Pręt ($7\frac{1}{2}$ Łokuia czyli 15 Stop)

— Sznur (75 Łoku, czyli 10 Prętów) —

Świla polska ma stać 32 albo Łoku Krakowskich 13333 $\frac{1}{2}$
albo 4 Świle włoskie.

Świla polska większa ma stać 36 albo Łoku Krakowskich
15000. albo Mil włoskich $4\frac{1}{2}$.

Włoka w dobrach duchownych i świeckich której się
teraz (r. 1756) powszechnie trzymają. Włoka taka cała ma

wzdłuż... Łotwotkow 2, Łwierci 4, Staj 12, Prętów 24, Łoku 180

Wzrost — — — — — 10 — 75

W kwadrat — — — — — 240 — 13,500

Staje ma wzdłuż 2 Pręty czyli 15 Łoku.

Włoka taka jest ośm razy mniejsza od najmniejszego Łanu polskie-
go drugiego; Ściana tej włoki w kwadracie doskonałym miała:
by Łoku 116.

Łanseryzna z takiej włoki w dobrach duchownych: a) Z
Łotwierci: dzień jeden w tydzień, a we Lwowa od S. Małgorzaty
do S. Michała 2 dni dwójgiem. b) Z Łwierci włoki; półtora dnia
cały rok. c) Z Łotwotzka: dwa dni w tydzień cały rok, a od S. Mał-
gorzaty do S. Michała 3 dni i Łok 4 jedynym.

W dobrach szlacheckich z takiego Potwierdzenia 3 dni
w tydzień dwójkiem.

Panowie trzymający z swiętą sprawiedliwością i rodkiem w
między większymi i mniejszymi włoścami przyszli trzecią
część Łanu chełmińskiego jako ordynaryjne czyli mierne
Włoki, która ma mieć:

Wzdłuż: 30 Morgów, 19 Sznurów, 900 Prętów, 6750 Łokci,

W szerz — — — — — 1 " 10 " 75 "

W kwadrat 30 " 90 " 900 " 506250 "

Siłona takiej włoki w kwadracie miałaby sznurów 9. 486
albo Łokci 711. 512.

Włoka ~~cała~~ terazniejsza w dobrach duchow-
nych i świeckich w całej 20 części jest mniejsza od Włoki
ki ordynaryjnej czyli miernej Łokciami 11812 1/2

(1760) (zrob)
Włoka chełmińska czyli
Łan (Złoty - Łan) w Łanach
ulmiej) ma 30 Mor-
gów (mówym - Jęger
ra - Kerpent)

Włoka cała ma w sobie Morgów 30, Sznurów 90, Prętów
900, Łokci 506250.

Dałej rozwinie się. Bystrzycki (str. 230) pytanie: „Czem się to
„ dzieje: że od dawnego i Prawami Rzeczypospolitej opisa-
„ nego Gruntów podziału terazniejsze czasy (coz nie wszędy)
„ odstępują, tak dalece, że rzadko gdzie znajdziesz spr-
„ wiedliwą włokę? „ Na to daje Odpowiedź: „ 1) W niektórych
miejscach przez chytrze Ekonomia, Dzierżawców, i t.d.
innych, którzy chcą poddać swym Prywilejom,
wielkie Włoki przerobili na mniejsze, ażeby ich większą
liczbę ukazać, ratym i pancerzyny przywrócić. 2) W niektórych
miejscach znów jest przywrócić nieumiejętność Geometrów. 3) Nieumie-
jętność prawa. 4) Łakomstwo i chęć do mieć więcej gruntów.

Miary i Wagi w Polsce r. 1683 (podług Solskiego Stan.: Geometria polski. Krakow 1683 fol. str. 134-137.)

Krakowskie:

1. Centnar = 5 Kamieni czyli 130 Funtów
 Kamień Krak. = 26 Funtów
 Funt = 16 Uncy czyli 32 Lotów
 Unca = 2 Loty
 1. Łaszt = 26 Cwiertni
 Cwiertnia = 3 Korce
 Korce = 8 Miarek czyli 56 Kwart
 Miarka = 7 Kwart
 1. Wiadro wielkie wina Endeburskiego = 26 Garncy
 1 Wiadro małe morawsk. Świętojersk. Rakuszk. = 20 Garncy
 1 Keczka węgierska = 3 Baryt.
 1 Keczka węgierska dawniej = 74 Garncy; teraz r. 1683 = 65 Garncy
 Baryt = 4 Kwart
 Garniec = 4 Kwart
 Kwart = 4 Kwateron

i Korce węgierskie
 Ki = 3 Wierteli
 Kozietowkich.
 i Wiertel = 23 Garncy.
 (r. 1696)

Łwowskie:

1. Centnar = 5 Kamieni
 Kamien = 32 Funtów Krakow.
 Arszen = 5 Cwierci Łokcia Krak.
 Potrętek płótna = 40 Arszenów

Monety

1. Czerwony złoty = 2 Talar; 1 Talar = 6 Złotych; 1 Złoty = 30 Groszy;
 1 Grosz = 3 Szelagi; 1 Szelag = 6 Piennidag. — i Ortzto-
 lowy = 30 Groszy; 1 Talar kopowy = 3 Złotych; 1 Talar
 czeski = 3 Złotych i 10 Groszy.
 1. Grzywna polska = 48 Groszy.
 " litewska = 75 "
 " pruska = 120 "

Wagi złotnicze:

1 Funt złota lub srebra = 16 Uncyj (czyli 112 Czerwonych złot.)
 1 Grzywna złota = 56 Czerwonych złotych czyli 224 Karatów
 1 Czerwony złoty = 4 Karaty. czyli 64 Grosz albo granów
 1 Karat = 4 Sexcentle; 1 Sexcentel = 4 Grany.
 1 Grzywna srebra = 16 Lotów; Lot = 4 Kwintile; Kwintil;
 tel = 4 Denary; Denar = 15 Gran.

Wagi mennicze:

Grzywna szejmowa = 16 Lotów; Lot = 16 Denarów; Denar = 4 Cwierci;
 1 Czwierć denara = 2 Lotów; 1 Grzywna = 256 Denarów.

Wagi aptekarskie:

1 Funt = 12 Uncyj; 1 Uncja 8 Dragma; 1 Dragma = 3 Skrupuły;
 1 Skrupuł = 20 Ziarn jęczmiennych

Wagi i miary Gdańskie:

1 Schiffunt = $2\frac{2}{3}$ Centnarów mątej wagi, czyli 320 Funtów gdańskich.
 1 Centnar mątej wagi = 5 Kamieni czyli 120 Funtów; 1 Kamień m. w. = 24 Funt.
 1 Tnar wielkiej wagi = ~~120~~ 170 Funtów; 1 Kamień w. w. = 34 Funt.
 1 Funt gdański (wiskorzy od Krakowskiego funta o 2 Loty) = 32 Loty
 1 Łaszt zboża = 60 Korzy gdańsk. (czyli 42 Kor. Krakow., czyli $10\frac{1}{2}$ Korzy sandomiersk.) ; 1 Korzec gdański = 16 Miarek
 1 Łaszt soli = 1600. 1 Łaszt (słodzi, potaszu, smółki) = 12 Beczek.
 1 Kopa = 4 Mandele; 1 Mandel = 15 Sztuk
 1 Furcin = 12 Sztuk.

Miary pojedyncze:

1 Bala papieru = 10 Rzyg. 1 Skrzynia wapna = 12 Taków.
 (dawniej 20 Rzyg.) 1 Woz zielara = 2 Snopy; 1 Snop = 12 Szyn.
 1 Wagon papieru = 20 Rzyg. 1 Dziergiotek drewna = 8 Siągów; 1 Siąg = 3 Łokcie.
 1 Libra papieru = 24 Rzyg. 1 Soko (probi) = 40 Sztuk; 1 Tacher = 12 Sztuk, czyli Furcin.
 1 Biezska piona krakowska = 63 Garnce.
 1 Biezska sandomierska = 72 Garnce.
 1 Biezska słodzi wielkich = 12 Kóp; 1 Kopa i a pomiczek = 14 lub 15 Kóp.
 1 Garniec wody waży = $7\frac{1}{4}$ Funtów; 1 Garniec oliwy waży = 7 Funtów.

Miary geometryczne: (podług Solskiego r. 1683)

1 Mila polska = $4\frac{1}{2}$ Mil włoskich (czyli = 36 Stajon; lub = 15,000 Łokci)

1 Mila włoska = 8 Stajon.

1 Staje = 125 Krokow; i Krok = 5 Stop; i Stopa = 4 Dłoni.

1 Dłoń = 4 Palce; i Palec = 1 Cal

1 Łokiec krakowski = $2\frac{1}{2}$ Stop (czyli 24 Calow)

1 Łan albo włoka chełmińska ^(w dobach królewskich) ma na wzdłuż 30 Morgow

a na szerz 1 Morg (czyli 6750 Łokci na dłu; i 225 Łokci w szerz) (czyli =

1 Morg = 5 Szmerow; i Szmer = 6 Pretow; i Pret = $7\frac{1}{2}$ Łokci. ^{1.518750 Łokci w kwadrat}

1 Łan frankoński większy ma wzdłuż 3915 Łokci; i w szerz (Łaneus) $21\frac{1}{2}$ Łokci; (czyli = 851512 $\frac{1}{2}$ Łokci w kwadrat.)

1 Łan frankoński mniejszy ma wzdłuż 3915 Łokci; i w szerz 174 Łokci; (czyli = 681210 Łokci w kwadrat.)

1 Łan niemiecki (Mansus theutonius) ma wzdłuż 4050 Łokci; i w szerz 180 Łokci; (czyli = 729000 Łokci w kwadrat.)

1 Łan polski (z którego kmiecie i dzień w tydzień robią) ma wzdłuż 3024 Łokci; i w szerz 120 Łokci; (czyli 362880 Łokci w kwadrat)

1 Piędz chłopska czyli przyrodzona (kiedy rozciągniemy u ręki palec wielki i mały) = Półtory ciórci Łokcia krakowskiego (który jest pospolity w Królestwie przez Liwowa i Gdaniską)

1 Stopa chłopska czyli przyrodzona = Pół Łokcia krakowskiego.

Miary czasu:

Cały zegar czyli włoski pokazuje godzin 24 od Zachodu słońca do Zachodu.

Półzegarze czyli zegar astronomiczny albo południowy pokazuje i wybija godzin 12 od północy aż do południa i drugie 12 od południa do północy.

Podług rachuby w r. 1786 Jan Kmiec, z którego kmiecie i dań
 tygodniowo robili powinien się składać z 3 pól czyli
 zagrod. Każde pole miało wzdłuż 600 stop czyli 400
 Toki krakowskich albo $366\frac{3}{4}$ Toki wiedeńskich; -
 w szerz 144 stop czyli 96 Toki krakowskich albo
~~112~~ 88 Toki wiedeńskich. - Każde pole miało ~~38400~~
 Toki $\square$ krakowskich $\square$, czyli $32266\frac{1}{4}$ Toki wiedeń-
 skich $\square$ albo 2 morgi i 385 szyni wiedeńskich.
 Cały więc Jan Kmiec czyli 3 Pola miały razem 115200 Tok-
 i ~~115200~~ krakowskich $\square$, czyli 96800 Toki wiedeńskich
 $\square$, albo 6 morgów $1155\frac{2}{3}$ szyni wiedeńskich.
 Zagon ma 6 stop ^{krak.} czyli 3 Toki wiedeń. i 16 calów
 Stopa ma 16 calów krak.
 Łokieć ma 24 calów krak. (Z rękopisu ówczesnego)

Żniary i wagi r. 1670 (podług: Schedel Krzysztof. Arith-
 metyka. Krakow 1670) 8^{ty}

- 1 Kamień wileński = 40 Funt.
 1 " warszawski = 24 Funt.
 1 " gdański wileński = 34 Funt.
 1 " " mniejszy = 24 Funt.
- 1 Cetnar = 5 Kamieni czyli 130 funtów krak.
 1 Kamień lwowski = 36 funtów krak.
 1 " krakowski = 26 funtów ^(trojaki) (albo $\frac{1}{3}$ talara, albo Łokcipex)
- 1 Złoty = 5 Szóstaków czyli 10 Potrójnych, czyli 30 Groszy, czyli 90 szelągów
 1 Złoty Ryniński = 22 szp. czyli 60 Groszy (1 Szóstak = 6 Groszy)
 1 Ort Ryniński = 15 Groszy (czyli $\frac{1}{4}$ Talara) (czyli 1 funt zlotowy albo 18 Groszy
 albo 164 szelągi)
 1 Potrójny = 12 Szelągów
 1 Dukat = $2\frac{1}{2}$ Złoty.
 1 Lira wenecka = 12 Groszy pol.
 1 Łaszt zboża = 18 Cwiertni
 1 Cwiertnia = 3 Korce
 1 Korcec = 8 Miarek.
 1 Pół sukna = 20 Postawów
 1 Postaw sukna = 32 Łokci.
 1 Szuka Potna = 60 Łokci lub 100 Łokci, lub 2 Łokietki.

Dawne miary długości i powierzchni przy pomiarze grun-
tów w dawnej Polsce używane (podt. Geometrii x. Zaborskiego)

	Toka □	Toka □	Toka □
* Łan Łan Konfki większy = 3915 wżółty; 217,2 wżółty; 851512 1/2 w kwadrat (czyli 50 morgów i 138 przętów □)			
" " mniejszy = 3915 " ; 194 " ; 681210 "			
" niemiecki (Łan Konfki) = 4050 ; 180 " ; 729000 "			" (zwany Łeb w wojew. ścisłym z Niem.) (czyli 43 morgów i 60 przętów □)
" Kmiecy większy = 3024 " ; 120 " ; 362880 "			" (robiono z niego 1 dzien w 10 dzien) / czyli jednorośle (" " ") / w 10 przętów □
" " mniejszy = 1200 " ; 96 " ; 115200 "			
Włoka chełmińska = 6750 " ; 75 " ; 506250 " "			
Łan chełmiński (w wojew. Krak.) = 6750 " ; 225 " ; 1518750 " "			

Łowczyże Tany redukowane na morgi przety i stopy czyli przycięci koronnej miary:
koronnej miary:

San. frankonkiwiskory = 58 morg 118 przętow □ = elbonowopolckiejmiary 1 wiotka 23 morg. 282 przętow □ 43,553

" " mniejszy = 40 " 110 " 40 przętow □ = " " 1 " 13 " 45 " 94,8428

" niemiecki = 43 " 60 " — = " " 1 " 16 " 54 " 16,5978

" kmiećwiskowy = 21 " 51 " 20 " = " " 1 " 22 " 189 " 39,6523

" " mniejszy = 6 " 248 " — " = " " 1 " 7 " 89 " 30,0302

wiotka chetmińska = 30 " — " — " = " " 1 " 2 " 20 " 94,8596

Sazen' = 3 Tokue; Tokue = 2 stopy; stopa = 12 cali; Cal = 12 linij; linia 12 punktów

3 macara = $14\frac{1}{2}$ Tokai; Laszka czyli Wierzbica = 15 Tokai.

Do XIV wieku mierzono ziemię na Łtugi (aratra) albo na jutra (jutryny) zwane z nafta =
niem prawa niemieckiego Morgen z kąd powstały Morgi. Lewą ilość morgów zwano
Kupa, po niemiecku Ktuba, dziś zowią to Włoka, dawniej Lan (od nadania w lennośi).
Liedz (palmy) francuskiego waka = 1,0559428 lokca nowopodolskiego, czyli 0,5955389584 metra

$Dłoni = 4$ palce; Palec = 1 cal. — Pół geometryczna = $\frac{1}{2}$ łokcia krakow.

Krok = 5 stop; Polko = przetrzaski

Зміла порока (цього 4 вито/кич міл) = 13,333 токи Краков.

*1) Z Łanu robiono paniszerzyn tygodniowo 4 dni parę tygoda, albo 8 dni pieszrych.

1703 fer. 6ª posttidie festi S. Corporis Christi in praetorio Cracov.

— Hieronym Michalzewski podwojewodzi Kra. Kow. z rajcami stanowi następującą taxę wiktuałów dla Krakowa:

Ponieważ ciwiertnie pszemicy po 3 zł. 3 lub 6, żyta po 5 lub 4 zł. na targu kupują, więc ma być sprzedawany funt chleba białego z przedniej maki po 5 szeląg. z pospolitszej 4 szel.

Chleba rzanego męej kaej roboty lub promnickiej po 1 gr. wiejskiego 2 szel. funt. — Butki po 1 i po 2 szel. i

Bochenki chleba po 2 gr. 3 gr. 6 gr. mając być robione w jatkach ma być wywieszona cena funta chleba. —

Gorzatki prostej z męsou robionej kwarta 7 gr. garniec 28 gr. Piepalanej kanyszkowej i kminkowej kwarta 16 gr.

Cytwarowej, goździkowej 18 gr. — Piwa dwuraznego garniec 4 gr. Ahtel 8 gr. — prostego garniec 8 szeląg. ahtel 5 zł. 10 gr. — Podmarca aby za proste nie sprzedawano —

Orodne piwa też cena co i dwuraznego — Przewożne piwa tylko w piwnicy św. Józefa pod ratuszem a nie gdzie indziej mają być sprzedawane, klasztorne piwa nie powinny być szynkowane — Przeznaczenie Tak ciwiertnie jako i szrotami ma być mierz podług tary 1689 sprzedawane.

Safiannicy: Ponieważ bunt safianu tureckiego tak zotego jako i czerwonego 80 zł. kosztuje, przeto para butów z tureckiego safianu czerwonego lub zotego miary

20tej kosztować ma 8 zł. 15 gr.; miary 17ej 7 zł. 15 gr.; miary 15ej 6 zł. 15 gr. mniejszej miary taniej. Z Łoczawskie:

go safianu para butów miary 20ej 4 zł.; 18ej miary 3 zł. 15 gr.; 17ej miary 3 zł.; 16ej miary 2 zł. 15 gr.; 15ej miary 2 zł.; mniejsze taniej — Ryngmacherowie: Podkówek para ordyniszek wysokich do butów z tureckiego safianu najdrożej 4 gr. mniejszych 3 gr.; do butów prostych 2 gr.

1703 Towary podług Instruktaża Celnego w Konstytucyi
 z r. 1703. — Łaszt żyta, jęczmienia i zboża — Od Sma-
 lugi towarów leśnych, Od Bieczy potaża klora wazy
 3 szysffunty — Od Łasztu Jmoty (czyli 12 beczek) surówy lub
 palonej — Od Sta Klepek — Kopa lebrawiny — Sto Balow-
 maszt jeden — Kopa tarcie dębowych lub sosnowych —
 Sto Łazyn — Łaska bierkowa — Kamień lnu — Kopa
 Talek czyli przode. — Uczeń wina francuskiego
 lub reńskiego — Lina wina hiszpańskiego — Bieczka miodu
 pitego — Bieczka Lina Kowieniskiego. — Materije jed-
 wabne: Akfamił, Adamaszek, Złotogłowi, Altembas,
 Telet, Srebragłowi, Kitajka dupla, Tafta, Karawac, Ter-
 cynella, Tabin, Boratek. — Jedwabie: Wenecki szmuk-
 erski, turecki, Krawiecki — Sukna Granat, Podgrancie,
 Falgdyor holenderski, Szamet, Sundysz, Paklak, Łostaw,
 Karazga Angielska, Kiry.

1650 miary i wagi: Cetnar krakowski ma 5 kamieni czyli
 130 funtów

Kamień krakowski	= 26 funtów
Kamień lwowski	= 36 "
Kamień gdański mały	= 24 "
" " wielki	= 36 "
Grywna	= 1/2 funta czyli 16 łutów, czyli 24 karatów
Unca	= 2 łuty
Karat	= 1/3 łuta czyli 12 gren
Cewka	= 2 łuty
Korzec gdański	= 18 garcy
" sandomierski	= 24 "
" lubelski	= 36 "
Łostaw sukna	= 32 łokci
Sztruka płotna	= 100 "
Łossetek "	= 50 "
Łaszt śledzi	= 12 beczek

1731 Moniary i wagi

Kopa = 60 sztuk

Mędel = 15 "

Bunt = 15 "

Jorok = 40 "

Tacher = 12 "

Lajst wapna gąszonego = 16 skrzyń czyli 60 gładziówek

Skrynia wapna = 12 tak cegielnianych

1660. Jeden Złoty = 5 ^(Sextarius) szostaków, albo 10 Lotrojnych, albo 30 Groszy, albo 90 szelągów (solidi)

1731 Jedna Grywna = 12 złotych i 18 groszy

Jeden Tyńf = 1 " " 8 "

" Talar = 8 " " "

" Gierowy złoty = 17 " " "

" Kopa litewska = 2 " 15 " i -

" Szostak = 12 " i 2 szelągi

Jeden Łan polski = 3 pol. ^{czyli} (Stajani 36 czyli Łokci: $\frac{3024 \text{ wzdłuż}}{120 \text{ w szer.}}$)

" Łan albo włoka chełmińska = morgow $\frac{30 \text{ wzdłuż}}{1 \text{ w szer.}}$

" Morgow = 2160 Łokci

Jeden Łan krolewski = Łokci $\frac{6750 \text{ wzdłuż}}{225 \text{ w szer.}}$

1775 Jeden Łokiec krakowski (ulna) □ = 1 $\frac{7}{9}$ stop □ czyli długości 7 $\frac{1}{2}$ Łokci

" pręt (pertica) " = 100 " "

" żagon (sulcus) " = 1000 " "

" wężysko (ager) " = 10,000 " "

" Stajanko (actus romanus) " = 14,400 " "

" wiertel (actus theutonicus) " = 18,000 " "

" Staje (stadium vulgare, iugerum) " = 28,800 " " " 225 "

" morga (stadium culmense) " = 30,000 " "

" ~~pręt~~ żnur (pertica major) " = 108,000 " "

1735 Włoka rygli Lan, Zreb, Słao. (Mansus, Lanens)

Włoka chotmin'ska (Lanens culmenfis) □ = 900 000 stop □

Lan niemiecka ^{niemiecka, frankonij} (Lanens culmenfis) □ = 1,296,000 „ „

Lan krolewska ^{stan wiek. krolewska} („ regius hybernalis „ = 1,944,000 „ „

„ krolewska kwariany („ regius venificatus „ = 2,560,000 „ „

„ krolewska wojtowyska („ regius advocatialis, putatus „ = 2,700,000 „ „

„ staropolski („ regius antiquus „ „ 7,840,000 „ „

~~Włoka krolewska (Lanens culmenfis) □ = 900 000 stop □~~

Nazwy miar zboża (w województwie
Kijowskiem r. 1748)

Dobonka, Donica, Potuzetweryx,
Cetweryx, Ornaka.

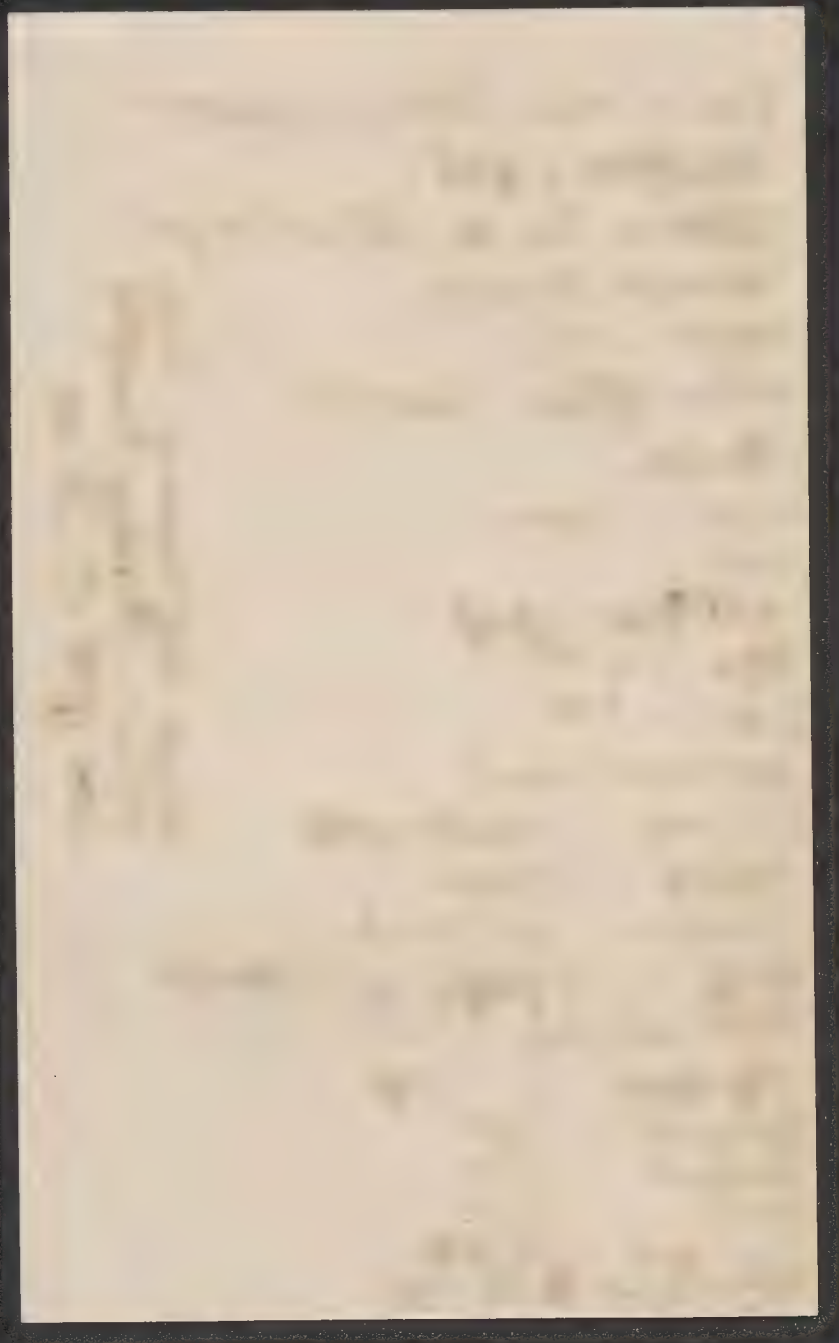
napojow wextykh,
Widro, Postawet, Czaszka

Pieniedry
Szah = 6 groszy
Czech = 3 "

Laska, Smak = 1 grof
Kopa = 2 2t.
Salar = 3 2t.

Moskiewskie monety
Potuzetka = 1 szelag polski
Kopiejka = 3 grofne
Dieniszyka = pot Kopiejki
Antyn = 9 groszy czyli 3 Kopiejki
Piszek miedziany = 15 gr
Potgrzybnik = 15 gr.
Grzywnik = 1 2t.
Lantynik = 5 2t.
Rubel = 10 2t.
Pisclutynik = 1 2t. 15 gr.
Potpantynik = 2 2t. 15 gr.

Obywateli Karol Nepomucen: Defensja
Przywspolstwa i Dymacyj Kijowskich
dnem 1748. 4° str. 183.

151

Miary w Polsce używane r. 1762
(według Księdy warszawskiej na r. 1762)

Setnar = 3 Kamienie

Kamień warszawski = 24 funtów

" krakowski = 26 "

" lwowski = 36 "

" gdański wielki = 36 " (36)

" " mały = 24 "

" wileński = 40 "

" rygiński = 20 "

Funt = 16 Uncoj

Uncoj = 2 Loty

Lot = 4 Kwintle

Cewka = 2 Loty

Grywna metala = 16 Lotów

Karat = 12 Gran

Łaszt gdański = 60 Koray

Korzes gdański = 18 Garay

" warszawski = 32 "

" krakowski = 42 "

" sandomirski = 24 "

" lubelski = 36 "

" poznański = 36 "

Bezka wileńska = 4 Ciwiera

Ciwiera wileńska = 30 Garay

Pręt mierniary = 5 Łazni

Łazien = 3 Łokcie

Poela sukna = 20 Potanow

Potanow = 32 Łokcie

Sorok soboli = 40 rtyk.

Q. 17-88 (Kalendarz polityczny)

1 Mila polska wielka = 160 gromów (12,000 łokci wązkiego)
1 " " mata 120 " (8,900 " ")
1 " litewska wielka 160 " (12,000 " ")
1 " " mata 120 " (8,900 " ")
1 " ukraińska 200 " (15,000 " ")

Wagi r. 1783-1787

152

Kamień Koronny 32 funt

" litewski 40 "

Petrus polski 160 "

Tenb Ruski 5 kamieni

Oko tureckie ... 3 funty

Pod mofkiewski 40 funt

100 funtów Warszawy = 86 funt gdański.

Drukarnia żydowska w Nowym-
dworze 1783-4 mil od Warszawy

szabelnia pod Konfikiem

Sukna w Lesznie, Rawicu Kozminie
Basy w Kobylic Sturku.

Niemirów fabryka bawełny

Fabryka sukienna w Grodnie
Tokiel od 43t do 184t.

W Łozaniu wyrabiają z wełny kamloty
szarzędrony

miary

153

litewska złote

Bezka (144 garay) przedno zyto.

Kamień 40 lb.

"

Faska 6 garay

Korczyk miary
Krak.

Lublin

Faska 6 garay

Kamień 32 funt

Bezka 32 garay

Miednica modu 6 garay minix

Bezka litewska na w łobie
32 garay

a bynkownych 144 minix

Kamień 60 funt minix

Witel 16 garay Kalisz Kaliski

Kozli w krajnie 32 garay Winnica

Kamień 12 ok.

Kamień turecki 10 ok.

Łwien Nowogrodzka 27 garay Nowogrod

Kamień 40 funt

Faska warszawska 5 garay

Kamień 32 funt

Garniec kahalny 13 1/4 garay Korom Białystok

Wantuch c'meln

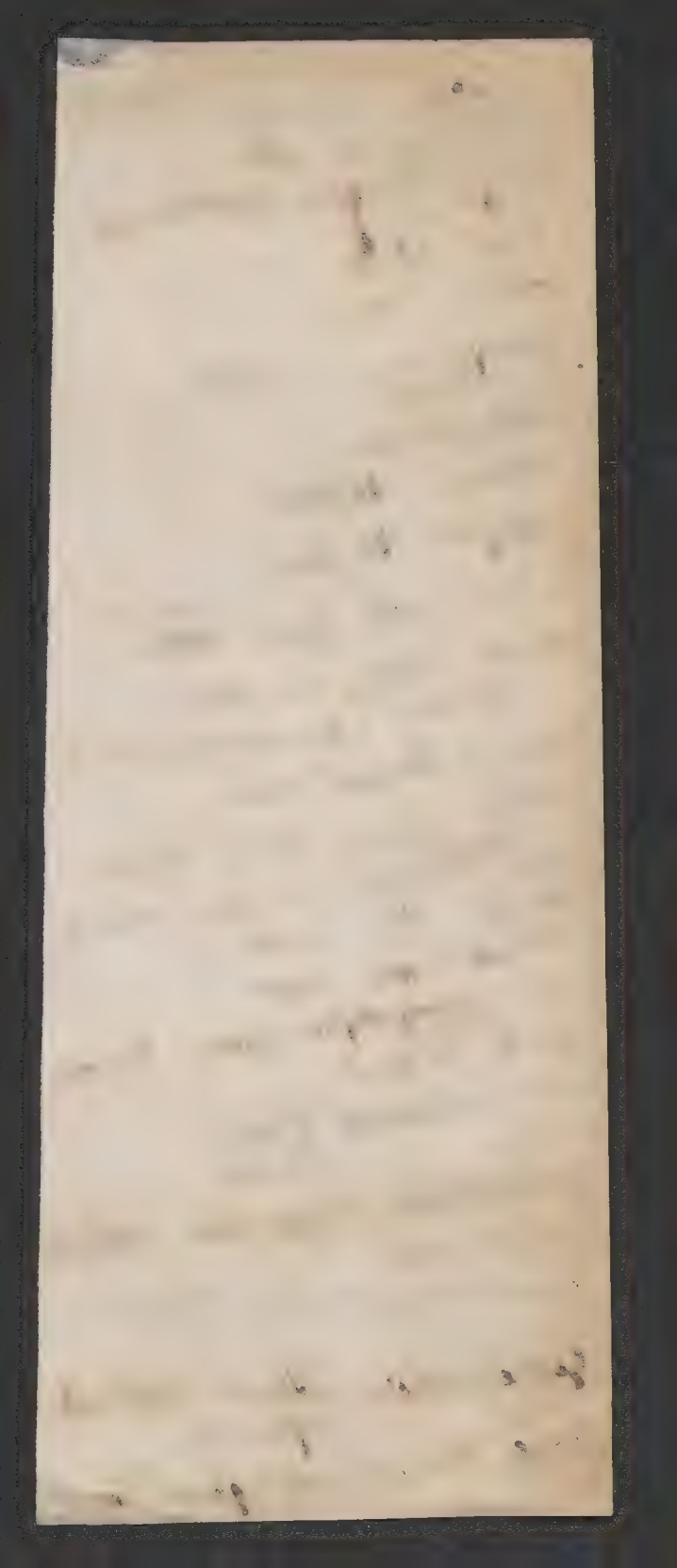
Szanek brzesko litewski 36 garay lit

But na ...

Garniec kahalny w Łucku Kwaśtkole
wfsk 9.

Korzer warszawski 42 1/4 garay litew.

Łut rycki na 26 garay li:
(zboze) łewofskich 154

Łut biatynicki na 31 garay
łewofskich

Czasza miodu = 12 garay

Bierkowiec rycki =
11 kamieni lit i 10 funt.
czyli 450 funtów lit.

Ło

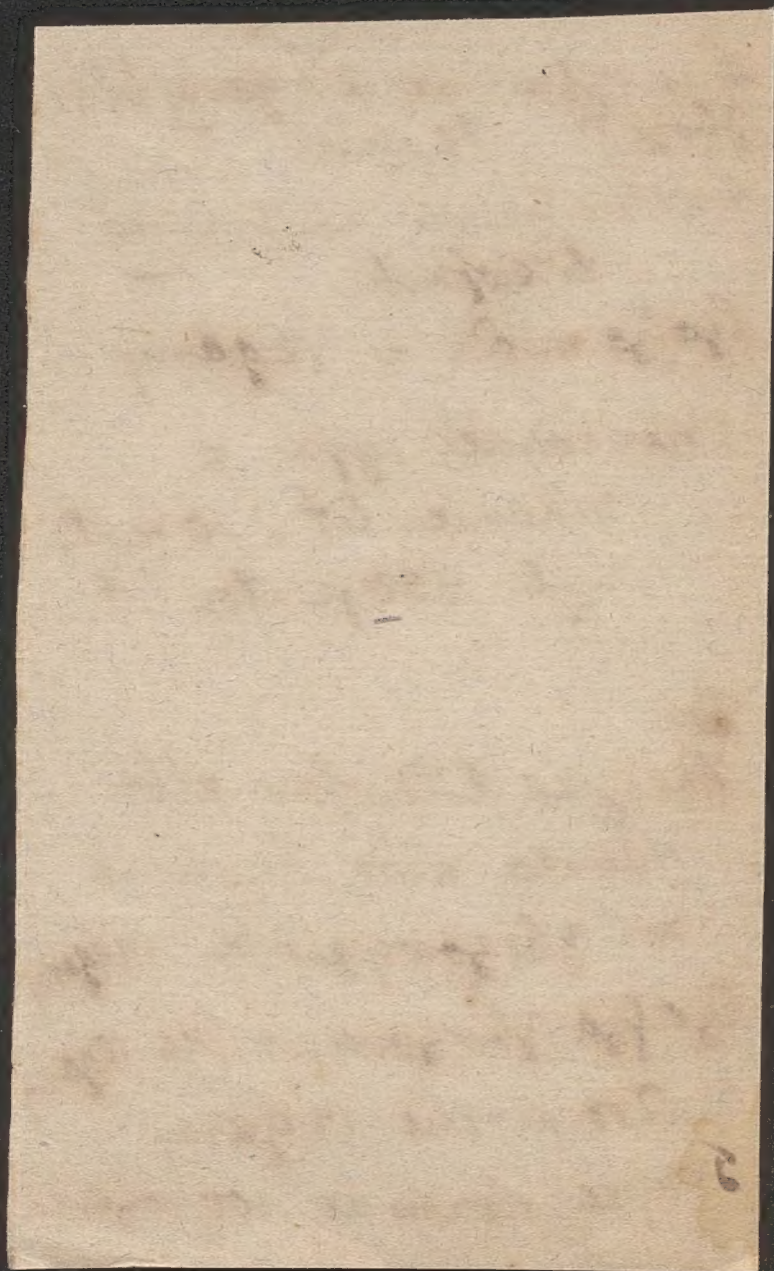
Bezka łewofka albo
wlenka albo Trzećin =

nik zbozowy pin'ki 144 garay

Czasza zbozowa pin'ka 10 garay

Wiadro pin'kie 14 garay

Łofka wionow na 100 rożenki
(niektóre suszonych)

155
Zyto ofietne na litwie

L. symptomatne

Phenica ofietna ozimka i letnia litwa

L. pstra gdańsk.
czarna

Sambrowna czarna Dudulec, Orudy

Kłepki Korony Kopa

Lawulec

Przewarka

w Polsce i Litwie 1786 było 32 pieców wielkich
80 fugeterek i 41 dymarek żelaza

mimo tego znaczna ilość żelaza frędz
kiego, węgierskiego

fabryki broni w Żomirzowie pod Konopkami
Kos w Sobieniu pod Warszawą (i styński)

1787
63

1720

